

భక్తి యోగం

వండుగలు పరమార్థములు

ఉచిత గురుకుల విద్య పొందేష్టన్
www.freegurukul.org

సదాశివ సమారంభం

గురు దిక్షితాముహ్రి

గురు వెన్కాట ముహ్రి

గురు శుక ముహ్రి

గురు నారద ముహ్రి

గురు వాషిష్ఠ ముహ్రి

గురు కృప

శంకరాచార్య మధ్యమం

గురు దివిదాస్

గురు కశీర్ దాస్

గురు శైలశ్య మహా ప్రథము

గురు నాన్క్

గురు రామవేంద్ర స్వామి

గురు వీరబ్రహ్మండ్ర స్వామి

యోగి మేమన

అస్క్రూదాచార్య పర్యంతాం

గురు శ్రీశింగ స్వామి

గురు లాహీరి మహాశయ

గురు రామకృష్ణ పరమహంస

అమృతార్ధా దేవి

గురు విదేశాంగ

గురు సాయంబు

గురు అరవిందీ

గురు రమణ మహామి

గురు యోగానంద

గురు శక్తివేదాంత ప్రథమాద

గురు మాచయాశ స్వామి

గురు విద్యార్థికాశాంగారి

గురు రంగ్రేష్మిల పరమామార్య

పందే గురుపరంపరాం..

“ఉచిత గురుకుల విద్య శాండేషన్” ద్వారా విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందించే సేవా కార్యక్రమంలో బాగంగా ఈ పుస్తకాన్ని భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ (డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా) నుంచి సేకలించి అందిస్తున్నాము. ఇందుకు మేము వారికి కృతజ్ఞత తెలియజేసుకుంటున్నాము.

సాయి రామ్ వారి సేవల విస్తరణలో బాగంగా ఈ శాండేషన్ స్థాపించబడినది. ఈ స్వచ్ఛంద సంస్కరణ ద్వారానే అన్ని సేవలు అందించబడును. ఇటువంటి పుస్తకాలు మీరు ప్రాసినట్టయితే లేక సేకరిస్తే మాకు తెలియజేయండి. మేము ప్రతి విద్యార్థికి ఉచితంగా అందేలా చేస్తాము, తద్వారా ఉన్నత విలువలు, నైపుణ్యాలు కలిగిన విద్యార్థులను మన దేశానికి అందించవచ్చు. మాతో కలిసి నవ భారత నిర్మాణ కార్యక్రమంలో పనిజేయటకు, భాగస్వామ్యం ఆగుటకు ఆసక్తి ఉంటే సంప్రభించగలరు.

ఈ గ్రంథాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, బిగుమతి(డోస్టోప్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

- 1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: <http://www.new.dli.ernet.in>
- 2) ఉచిత గురుకుల విద్య శాండేషన్ వెబ్ సైట్ : www.freegurukul.org
- 3) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్ : <https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement>
- 4) మొబైల్ అప్: Free Gurukul

గమనిక: భక్తిజ్ఞానం, ధర్మ ప్రచారార్థం ఉచితంగా eBook రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు డిజిటల్ లైబ్రరీ సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఇది లాభార్జన దృష్టిలోని ఉచిత సేవ. ఈ సేవలో అంతర్జాలంలోని(ఇంటర్నెట్) లైసెన్సు / కాపీరైట్ అభ్యంతరాలు లేనివి అనుకోన్న పుస్తకాలను గ్రహించటం జరిగినది. అనుకోకుండా ఏవైనా అభ్యంతరకరమైనవి ఉన్నచో మాకు తెలుప మనవి, వాటిని తొలగించగలము అని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

Website: www.freegurukul.org

Mobile App: Free Gurukul

email: support@freegurukul.org

Facebook: www.facebook.com/freegurukul Help Line / WhatsApp: 9042020123

“మన లక్ష్యం: విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య అనేబి ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందలికి అందించబడాలి “

ఉచిత గురుకుల విద్య శాండేషన్ – Free Gurukul Education Foundation

సర్వం పరమాత్మ పొద సమర్పణమన్న

ಭಾರತ ಪ್ರಭುತ್ವಪು ವೆಬ್ ಸೈಟ್ - ಡಿಜಿಟಲ್ ಲೈಬ್ರರಿ ಅಫ್ ಇಂಡಿಯಾ

<http://www.new.dli.ernet.in>

Digital Library of India: Inc.

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with CMU, IIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home Vision Mission Goals Benefits Content Selection Current Status People Funding Copyright Policy FAQ RFP

Books Journals Newspapers
Palm-Leaves (Manuscripts)

Title: Ramayanam
Author:
Year: to:
Subject: Any Subject
Language: Telugu
Scanning Centre: Any Centre
Clear Search

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

Click [Here](#) to know More about DLI New!

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
<ul style="list-style-type: none">Rashtrapati BhavanCMU-BooksSanskritITD.TirupathiKerala Sahitya Akademi	<ul style="list-style-type: none">INSA	<ul style="list-style-type: none">Times of IndiaIndian ExpressThe HinduDeccan HeraldEenaduVaartha	<ul style="list-style-type: none">Tamil Heritage FoundationAnnaUniversity <small>New!</small>

Title Beginning with.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Author's Last Name

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Year

1850-1900	1901-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	1951-
-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-------

Subject

Astrophysics	Biology	Chemistry	Education	Law	Mathematics	Mythology	Religion	For more subjects...
--------------	---------	-----------	-----------	-----	-------------	-----------	----------	--------------------------------------

Language

Sanskrit	English	Bengali	Hindi	Kannada	Marathi	Tamil	Telugu	Urdu
----------	---------	---------	-------	---------	---------	-------	--------	------

Click [here](#) for PDF collection
DLI MIRROR at IUCAA Data Center PUNE

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

“దూసాలలోతల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శేషమైంది! దాని తరువాతిది లోకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అనుదానర” అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ పూడ్చలలో నిలిచి బోకూడదు. లోకమంతబీని ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. స్వాందవ వేదాంతం ఎన్నదూ ఈ దేశం దాచి బోలేదని చెప్పేవారు, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్లిన సన్మాసిని నేనే అని చెప్పేవారు, తమ జ్ఞాతివరిత నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచేతుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొఱధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు, అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని జిపించి, లోకిక జ్ఞానాన్ని సంఘనిర్మాజ విజ్ఞానాన్ని విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు, కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజుం పుష్టుల రాసుల్ని వికసించజేసే మంచులాగా నిశ్చట్టంగా ఇరగవలని ఉంది. భారతదేశం నిరాచంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమాత్మిక ధర్మాలను బోధించదానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికి భారతదేశంలో కొన్ని సంస్కలను నెలకొల్చాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్టులు, జవసంపన్ములు, బుఱువర్తనలు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇవ్వారక్తి తక్కిన శక్తులన్నిటి కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్కార భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లోంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్టం అయిన ‘ఇచ్చ’ (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహాస్వత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికి కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తాంది. అనేక శతాబ్దీలుగా ప్రజలకు క్షద్రసిద్ధాంతాలు నేర్చడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దీల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయట్టాంతులై, పతుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్నానరూపులమనే మాటను వినదానికినా వారెన్నదూ నోచుకోలేదు. “సీచాతిసిచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది” అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పింది. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. *

వ
 ణ
 శ
 ః
 *
 త
 ర
 మ
 ర
 ద
 మ
 ః

రచయిత

అంత్ర కేషవరెడ్రు గాండ్లు

అర్థాన

సర్వమున్ కదలం జేయు కాలమూర్తికి నమస్కారము సత్తీర్చికిన్ ! అన్నాడు భర్తపూరి.

‘కాలముదాటదుస్తరమెట్టివారికిన్’ అన్నాడు అనుభవజ్ఞుడయిన మరోకని.

‘కాలః కలయతామహామ్’ - అని శ్రీకృష్ణ భగవానుడు.

కాలపురుషుడే భగవంతుడనీ, ఆ భగవత్పూర్వాపుణ్ణీ మన వైజ్ఞానికులు నిర్విరామంగా కొలుస్తానే, నిశితంగా కొలిచిన్ని ఉన్నారు.

మహంతరాలు, కల్యాలు, యుగాలు, సవంత్పురాలు, బుతువులు, మాసాలు, పక్కాలు, వారాలు, దివారాత్రాలు ఇత్యాదిగా.

అమావాస్య, పూర్తిమా తిథులు, నష్టత్రాలు మొదలయిన కొలబద్దలతో హద్దులు ఏర్పరచారు. ప్రత్యక్ష నారాయణుడైన సూర్యణ్ణి సర్వలోక కలనాత్మకుడైన ‘కాలమూర్తి’ అన్నారు మన పెద్దలు.

“మాయ అనే కాగులో కాలపురుషుడు సమస్తాన్ని ఉడకొపెడతాడు. దివారాత్రాలు ఇంధనాలు, సూర్యాడు, అగ్ని. బుతువులు, మాసాలు అనే తెడ్డు ఆకాగులోని పదార్థాన్ని నిరంతరం కలియ తిప్పుతూ ఉంటాయి.” వార్త అంటే ఏమిటి? అనే యష్టుని ప్రశ్నకు ధర్మరాజు చెప్పిన సూటి సమాధానం ఇది.

పచనమయ్యే పదార్థం ఉడక్కపోవడం, చిమిడిపోవడం, మాడిపోవడం మొదలైన దోషాలకు లోను కాకుండా తెడ్డవలె బుతువులు, మాసాలు జాగ్రత్త వహిస్తాయి.

ఆ జాగ్రత్తికి ఫలితంగా పండుగలూ పర్మలు ఏర్పడ్డాయి. లోక సంక్షేమార్థులైన మన పూర్వభుషయులు, నక్షత్రగమనాన్ని బట్టి, బుతు ధర్మాన్ని బట్టి ఈ పండుగల నన్నింటినీ ఏర్పరచారు. మానవుడు ఆరోగ్యంగా, ఆశ్చర్యంగా జీవించడానికి ఏమే బుతువుల్లో ఏమే రకాల క్రియాకలాపాలు చేయాలి. ఏమే పదార్థాలు సేవించాలి అనే విషయాలన్ని పండుగలలో ఆచారాల రూపంలో స్థిరపరచి తమ సంతతికి అందించారు.

కొన్ని పండుగలు ఆయా ప్రదేశాల శీతోష్ణస్త్రీతిగతుల్ని పట్టి ఏర్పడ్డాయి. కొన్ని ఆయాసామాజిక జీవన విధానంలోంచి పుట్టుకొచ్చాయి.

ప్రతాలు, నియమాలు ఇవన్నీ మానవుడికి ఒక సంస్కారాన్ని అలవరచాయి. ఆయా నియమాలు మానవులకు ఆరోగ్యప్రదాలుగా పరిణమించాయి. ఎన్నోన్నో ప్రతిగ్రంథాలు ప్రాసిపెట్టారు బుమికల్పులయిన మన పెద్దలు.

పండుగల సందర్భంలో ఆయా పండుగల గురించి మానాన్నగారు వ్యాసాలు ప్రాసి ప్రచురిస్తా ఉండేవారు.

పండుగల గురించిన విషయాలన్నీ సేకరించి ఉంచారు. ఈపండుగలు మన సంస్కృతికి దర్శణాలు. వారు పరిశీలించిన గ్రంథాలు. ప్రధానంగా - నీలమతపురాణం, స్కృతికౌస్తబం, చతుర్వ్యాది చింతామణి, గదాధర పద్మతి, పురుషార్థచింతామణి, ధర్మసింధువు, నిర్దయసింధువు, ప్రతోత్సవచంద్రిక, తిథితత్త్వము, స్కృతిదర్శణము, పురాణామచంద్రిక, అమాదేర్ బ్యోతిషీ, హిందువుల పండుగలు - ఆయా పత్రికల్లోని వివిధ వ్యాసాలు కూడా.

ఇంతక్కప్పి చేసి సేకరించిన విషయాల్ని కోడీకరించి ప్రచురించడం నాకనీస బాధ్యతగా భావించి ఈ పుస్తకానికి నా నేర్చువిధంబుగా ఒక రూపాన్ని ఇచ్చి అచ్చు వేయడం జరిగింది.

తెలుగు వారి ఈ సాంస్కృతిక వారసత్వాన్ని భావితరాల వారికి అందించాలనే తపనే ఈ పుస్తకం ముద్రించడానికి కారణం.

తక్కున నాలుగు బుటువులలోని పండుగల వివరాలు త్వరలో ముద్రించాలని ఆకాంక్ష.

విషయసూचిక

శైతను

శైత శుద్ధ పాడ్యమి	ఉగాది	-1
శైతశుద్ధ విదియ	అరుంధతీవ్రతము	-21
శైతశుక్తతదియ	శివడోలోత్సవము,	-25
శైత శుక్త చతుర్ది	దమనపూజ	-33
శైతశుక్త పంచమి	శాలిహోత్రహయపంచమి	-33
శైత శుక్తమష్టి	స్క్రందదమనపూజ	-34
శైతశుక్త సప్తమి	సూర్యదమన పూజ	-34
శైతశుద్ధ అష్టమి	భవానీ అష్టమి	-35
శైత శుద్ధ నవమి	శ్రీ రామ నవమి	-40
శైతశుద్ధ దశమి	ధర్మరాజదశమి	-47
శైతశుద్ధ ఏకాదశి	కామదైకాదశి	-50
శైతశుద్ధ ద్వాదశి	భాత్సపొత్తివ్రతము	-59
శైతశుద్ధ త్రయోదశి	మదనత్రయోదశి	-60
శైత శుద్ధ చతుర్దశి	శైవచతుర్దశి	-61
శైత పూర్ణిమ	హానుమజ్జయంతి	-62
శైతబహుళ పాడ్యమి	పాతాలవ్రతం	-73
శైతబహుళపంచమి	మత్స్య జయంతి	-73
శైతబహుళ ఏకాదశి	వరూధినిఏకాదశి	-75
శైతబహుళ త్రయోదశి	వరాహాజయస్తీ	-76
శైతబహుళ చతుర్దశి	శైవనక్తవ్రతం	-77
శైతబహుళ అమావాస్య	కూర్కల్పః	-77

వైశాఖము

వైశాఖశుద్ధపాడ్యమి	సౌనావ్రతము	80
వైశాఖ శుక్త తదియ	అక్షయతృతీయ	80
వైశాఖ శుద్ధ పదచమి	శంకరజయంతి	93
వైశాఖ శుద్ధ పంచమి	రామానుజాచార్యజయంతి	99
వైశాఖ శుద్ధ సప్తమి	గంగాసప్తమి	104
వైశాఖ శుద్ధ అష్టమి	దేవీపూజ	104
వైశాఖ శుద్ధ ఏకాదశి	మోహినిఏకాదశి	105

ఉగాది మస ఉగాదితో జతపరుచుతూ ఉండుటవలన ఒక విషయం ఉహింపనగుచున్నది. ఆర్యులు, పార్శ్వులు కలసి ఉండిన కాలమునకే ఈ పర్వం ఏర్పడి ఉండునని. పార్శ్వులు ఉగాదిని ‘నౌరోజీ’ అంటారు. నౌరోజీ అనగా కొత్తదినము అని అర్థము.

స్త్రీతి ఇట్టిదికాగా ఈ పండుగ ఆర్యవర్తమనబడే ఉత్తర హిందూస్తానములో ఇప్పుడు నామమాత్రమై పోయినది.

వ్రతోత్సవచంద్రికాకారుని ప్రాతమపట్టి ప్రస్తుతము వింధ్య పర్వతానికి ఉత్తరాన ఒక్క మాళవదేశంలోనే చైత్రాది పర్వం కౌద్దిగా ఉన్నట్లు తేలుతూ ఉంది. ఈనాడు గృహాలంకరణం, పంచాంగ శ్రవణం, అక్కడ సక్కతుగా ఉంది. ఉత్తర హిందూదేశాన ఇతర ప్రాంతాల్లో ఈమాత్రం కూడా లేదు. ఆర్యవర్తములో ఈ ఆర్యాచారం ఎందుకులు ప్రమోపోయింది?

కాలాంతరాన అమలులోనికి వచ్చిన సౌరబ్యాష్టమ్యమన్నది కా పరిగణనములో గల తేడాలు ఇందుకు ఒక కారణం కావచ్చు.

వింధ్యకు దక్కిణమున శాలివాహన శకమున్నా, ఉత్తరమున విక్రమార్గ శకమున్నా ప్రచారములోనికి రావడము ఇందుకు మతి ఒక కారణం కావచ్చు.

ఈ రెండు శకముల సందర్భంలో మహాష్టంలో ప్రచారంలో ఉన్నగాథ ఇక్కడ వివరింపతగినదిగా ఉంటుంది.

పురంధరపురంలో ఒక వర్తకుడు. ఆతడు చాలా ధనవంతుడు. అతనికి నలుగురు కొడుకులు. చనిపోయేముందు అతడు తన కొడుకులకు నాలుగు సీళ్లు వేసిన పాత్రలు ఇచ్చాడు. తాను చనిపోయన పిమ్మట కాని సీళ్లు తెరవవద్దని అతడు కొడుకులిసి ఆచేశించాడు.

అట్లే ఆనలుగురు కొడుకులూ తండ్రిమరణానంతరం ఆపాత్రల సీళ్లు తొలగించిచూచారు. మొదటిపాత్రలో మట్టి - రెండవదానిలో బొగ్గులు - మూడవదానిలో ఎముకలు - నలుగవదానిలో తప్పడు ఉన్నాయి.

దీని అర్థం వారికి తెలిసింది కాదు.

ఆనాటి హైందవ చక్రవర్తి విక్రమాగ్నుడు. ఆ సెట్టి కొడుకులు నలుగురూ దాని అర్థాన్ని బోధింపవలసిందిగా విక్రమార్గని కోరారు. కాని విక్రమార్గనికి దాని అంతరార్థం అవగాహన కాలేదు.

అప్పుడు వారు ప్రతిష్టానపురానికి వెళ్లారు. అక్కడ కూడా రాజుగాని, మరి ఎవ్వరు కాని దాని అంతరాధాన్ని తేల్చులేకపోయారు. కాని ఆహారిలోని వింత బాలుడు ఒకడు ఆ సమస్యను విడమర్చి చెప్పాడు.

ఆ వింత బాలుడు ఒక బ్రాహ్మణా వింతంతువు కొడుకు. ఆ బ్రాహ్మణా ప్రీతి మిక్కిలి చిన్నతనములోనే భద్రము పోగొట్టుకుంది. అమెకు ఇద్దరు సోదరులు. నాగకుమారుడైన తఙ్కుని వలన ఆమె గర్జం ధరించింది. ఇందుకు ఆమె సోదరులు చిన్నబుచ్చుకొని దేశాంతర్గతులై పోయారు.

దిక్కులేని ఆ దీన వితంతువుకి అప్పుడు ఒక కుమ్మరి వాడు ఆశ్రయమిచ్చాడు. ఆ కుమ్మరి యింటిలో ఆమె ఒక కుమారుణ్ణీ ప్రసవించింది. కుమారునికి తల్లి శాలివాహనుడు అని పేరు పెట్టింది. అతడు క్రమంగా పెరిగి పెద్దవాడు అవుతూ వుండెను.

అట్టివాడు వర్తకుని నాలుగు పాత్రల సమస్యను విని దానిని తాను పరిష్కరిస్తానని రాజు వద్దకు వెళ్లి ఇట్లు చెప్పాడు. మట్టితో నిండిన పాత్ర వచ్చిన కుమారుడు భూమినీ - బొగ్గులతో నిండిన పాత్రను పాందిన పుత్రుడుకలపనూ, ఎముకలతో నిండిన పాత్రను వడసిన తనయుడు ఏనుగులు, గుర్రాలు, పశువులు మొదలయిన జంతువుల్ని - తవుడుతో నిండిన పాత్రవచ్చిన సుతుడు ధాన్యాల్ని పంచుకోవాలని వర్తకుని తాత్పర్యమని శాలివాహనుడు చెప్పాడు.

శాలివాహనుడు ఇంత సముచితంగా ఈ సమస్యను పరిష్కరించిన సంగతి విని విక్రమార్ఘుడు అతన్ని చూడ్డానికి కుతూహల పడి కబురు చేశాడు. విక్రమార్ఘుని అంతటి వాడు కబురు చేసినా శాలివాహనుడు పోలేదు. నేను పోయేది లేదని చెప్పివేశాడు. పైగా విక్రమార్ఘుడే తన దర్శనానికి వచ్చే రోజు వస్తుందని చెప్పాడు.

దీనికి విక్రమార్ఘుడికి కోపం వచ్చింది. శాలివాహనున్ని మట్టు పెట్టడానికి అపార బలసమేతుడై ఎత్తి వచ్చాడు. ఇది విని శాలివాహనుడు మట్టితో మనిషి బొమ్మలు చేసి వాటికి ప్రాణం పోసి విక్రమార్ఘుని సేనల మీదకి పంపాడు. పోరు ఫోర్మెంట్ సాగింది.

శాలివాహనుడు సమోగ్మహాప్రాం ప్రయోగించి విక్రముని సేనల్ని నిద్రపోయేటట్లు చేశాడు. అందుకు విక్రముడు వాసుకి అనే నాగరాజును

ప్రార్థించి విరుగుడు మందు తెప్పించుకొని తన సేనల్ని తిరిగి తేర్చుకున్నాడు. అప్పుడు ఉభయులకూ రాజీ జరిగింది.

మరో కథ ప్రకారం యుద్ధ సమయంలో ఆకాశవాణి ఆ ఇద్దరు రాజుల్ని ఉద్దేశించి నర్మదానదికి ఉత్తరాన్ని విక్రమార్ఘుని, దక్షిణాన్ని శాలివాహనుని రాజ్యం చేయమని తీర్పు చెప్పి యుద్ధాన్ని మానిపించిందని తెలియవస్తూ వుంది.

శాలివాహనుడు శకస్థాపకుడు అయ్యారు. ఆ శకానికి మొదటి దినం చైత్ర శుక్ల పాద్యమి, కాగా ఈ పర్వము అతని శకస్థాపనతో సంబంధం కలది ఇంది.

ఆంధ్ర, మహారాష్ట్ర, కర్నాటకులకు చైత్రాది దినమే సంవత్సరాది.

అదిలో ఈనాడే బ్రహ్మ సృష్టిని ప్రారంభించాడు. ఈనాడే బ్రహ్మ దేవతల్ని ఆయాపులకు నియోగించాడు. నాటి నుంచి ఇది సంవత్సరాది అయింది. ఇట్లని బ్రహ్మోండ పురాణ వాక్యము.

అదిలో ఈనాడు ఆంరంభమైన సృష్టి కార్యకలాపం నేటివరకు అవిచ్ఛిన్నంగా, దిన క్రమాభివృద్ధిగా సాగుతూ ఉంది.

ఈ హేతువు చేతనే ఈనాడు కొత్తగా లెక్కలు పెట్టడం, కొత్త వ్యాపారాలు ప్రారంభించడం అనుచానమైన ఆచారమై ఉంది.

బ్రహ్మ సృష్టికి ఆరంభంచేయడం వల్లనే కాకుండా ఇంకా ఇతర కారణాల చేతకూడా చైత్రశుక్ల పాద్యమి పర్వమైందని పెద్దల వచనం.

వనవాసానంతరం శ్రీరాముడు సీతా సహితముగా అయోధ్యకు చైత్ర శుక్ల పాద్యమి నాడు తిరుగు ప్రయాణ సన్నాహం చేశాడని కలదు. ఈ కారణం చేత కూడా ఇది పండుగ అయింది.

వసురాజు తపస్సుచేసి రాజ్య పదవి సంపాదించిన పిమ్మట ఇంద్రుడు చైత్ర శుక్ల పాద్యమి నాడు ప్రత్యక్షమై అతనికి మాతన వస్త్రాలు ఇచ్చి అభినందించాడు. ఈ సందర్భం వల్ల కూడా ఈ పండుగ గణవక్కొందని అంటారు.

ఇన్ని విధాల గణన కెక్కిన ఈ పర్వాచరణ విధానాలను ధర్మ సింధువు 'మాతన సంవత్సర కీర్తనాద్యారంభం' ప్రతిగ్యహాధ్యజ్ఞారోహణాం-నింబపత్రాశనం - సంవత్సరాది త్రవణం - నవరాత్రారంభం" అని చెబుతూ ఉంది.

మన పంచాంగ కర్తృలు ఈనాడు చేయవలసిన పనులను ఇట్లా చెబుతున్నారు. 'అబ్బాది తైలాభ్యంగం - నూతన వాస్త్రాభరణ ధారణం - నింబ కుసుమ భక్షణం - పంచాంగ శ్రవణం - ప్రపాదానం - రాజదర్శనం- వాసంత నవరాత్రి ప్రారంభం.

ప్రతి గ్రంథాల్లో, ఈ పనులుకాక అధికంగా ఘత్యామరాది స్వీకారం, బ్రహ్మపూజనం, దమనకపూజ, ఉమామహాశ్వర పూజ, సర్వపచ్ఛాంతికర మహాశాంతి, శారుష ప్రతిపద్యతము మున్నగునవి ఈనాటి కృత్యాలుగా చెప్పబడుతున్నాయి.

వీనిని అన్నిటిని సమస్యయము చేసి పరిగణిస్తే ఆనాటి విధాయక కృత్యాలలో క్రింది పదిన్నీ ముఖ్యమైనవిగా తేలుతూ ఉంది.

- (1) ప్రతిగుహాధ్వసారోహణం
- (2) తైలాభ్యంగం
- (3) సప్తవాస్త్రాభరణధారణం, ఘత్యామరాదిస్వీకారం
- (4) దమనివేర ప్రశ్నాపూజనవు
- (5) సార్వాక్షాంతకరమపుష్టికాంతి, శారుషప్రతిపద్యతము.
- (6) జింబకుసుమ భక్షణం
- (7) పంచాంగ పూజ, పంచాంగ శ్రవణం
- (8) ప్రపాదాన శ్రారంభం
- (9) రాజదర్శనం
- (10) వాసంత నవరాత్రి శ్రారంభం

ఉగాది నాటి ఈ పది విధాయకకృత్యాల వివరాలను తెలిసుకోవడం మంచిది.

శాస్త్ర చోదితమైన ఈ పది ఆచారాల్లో ఈనాడు మనము ఎన్ని ఆచరిస్తున్నాము!

ప్రతి గుహాధ్వసారోహణం

పూర్వ గ్రంథాల్లో ఈనాడు ప్రతియింట ధ్వజారోహణం విధాయకకృత్యంగా చెప్పబడింది.

ప్రతి యింటి యందునూ ధ్వజాన్ని నిలపడం విజయచిహ్నం. ప్రతిదేవాలయానికి ధ్వజస్తంభం ఉంటుంది. మనకు స్వరాజ్యం వచ్చినప్పటి నుంచీ జెండా ప్రతిష్టాపనోత్సవాలు పరిపాటిగా ఉంటున్నాయి. సంవత్సరాది

నాడు పూర్వం మనదేశాన ప్రతియింట ఈ ధ్వజారోహణోత్సవాలు సాగుతూ ఉండేవి.

కొన్ని వ్రత గ్రంథాల్లో ఉగాదినాడు బ్రహ్మద్వజాన్నికాని, ఇంధధ్వజాన్ని కాని పూజించాలని ఉంది.

ధ్వజారోహణకృత్యం ఆంధ్రల్లో అంతగా ఆచరణలో లేదు. ఆనాడు గృహాలను శుభ్రపరచి గుమ్మాలకు మావిడాకులు కట్టడం మాత్రమే ఇప్పట్లో ఆంధ్రల ఆచారమై ఉంది.

కాని ధ్వజారోహణోత్సవం మన పారుగు వారైన మహారాష్ట్రాలు ఈనాడున్నా ఆచరిస్తున్నారు. ఈ సందర్భంలో హిందువుల పర్వాలు (హిందూ హాలిడేస్) అనే గ్రంథంలో కొథారి అను మహారాష్ట్ర మాన్యము ఇట్లూ ప్రాస్తున్నాడు.

ఆధ్రులలగే “మహారాష్ట్రాలు కూడా శాలివాహన శకాన్నే అవలంబిస్తారు. షైతమాసాది దినమే మహారాష్ట్రాలకున్నా సంవత్సరాది దినము.

కొత్తగా ఇల్లు కట్టడానికి కాని, కొత్తగా ఏ పనిని ప్రారంభించడానికి కాని ఇది చాలా శుభదినమని మహారాష్ట్రాల నమ్మిక.

వారు తమ ఉగాదిదినాన్ని “వర్షప్రతిపదపర్వమనీ” “గుడి పర్వ” పర్వమనీ, ధ్వజారోహణపర్వమనీ అంటారు.

నాటి ఉదయాన్ని మహారాష్ట్ర ప్రీతిలు తమ యింటి ముంగిళ్ల ముందు పేడనీళ్లు చల్లి ముగ్గులు పెడతారు. ఆ ముగ్గులు మీద మధ్యను చౌరంగం అనే కర్రపీట ఉంచుతారు. ఆ పీటమీద మధ్యను నీళ్లతో నింపిన పాత్రను నెలకొల్పుతారు. ఆ పాత్రలో ఒక రూపాయి వేస్తారు. ఆపాత్రమీద ఒక టెంకాయ నిలుపుతారు. పూజ చేస్తారు. అనంతరం మధురమైన భక్త్యాలు భుజిస్తారు.

ఆనాడు మహారాష్ట్రాలు తమ యింటి ముందు ఒక ధ్వజాన్ని కూడా నెలకొల్పుతారు. దానిమీద వెండిదో, రాగిదో, ఇత్తడిదో పాత్రను ఉంచుతారు. బంగారు జరీపేగులు గల పట్ట పీతాంబరాన్ని ఆ ధ్వజానికి చుట్ట బెడతారు. ఆ ధ్వజానికి మరి కొన్ని జెండాలు, పూలగుత్తులు కూడా కడతారు.

ఇంధలోకంలో ఇంద్రుడు ఈనాడు ఇట్టి ధ్వజస్తంభాలను నెలకొల్పు

తాడనీ, తాము ఇక్కడ నెలకొల్సే ఈ ధ్వజాలు వాటికి అనుకరణాలనీ మహారాష్ట్రుల విశ్వాసం”

ఈ రెండు ఆచారాలు ఆంధ్రులలో ఉన్నట్లు కనపడదు.

(2) తైలా భ్యంగనము

సంవత్సరాది కృత్యాలలో తైలాభ్యంగ స్వానం అతిముఖ్యమైంది.

తైలాభ్యంగనమనగా నువ్వులనూనెతో తలంటి పోసుకోవడం.

సకల శుభ కార్యాలకు ముందుగా తలంటి పోసుకోవడం మన మత విధుల్లో ఒకటి.

సంవత్సరంలోని మొదటి పండుగకు అట్టి మంగళస్వానం మరీ ముఖ్యం.

ఉగాదినాడు ఎవడు తలంటి పోసుకోడో అతడు నరకలోకానికి పోతాడని శాస్త్రవచనం.

తలంటు వలన శరీరంలోని అన్ని ఇంద్రియములకు పాటవము కలుగుతుంది. సుఖానిద్ర కలుగుతుంది.

(3) నవ వ్రైటరణధారణ, ఘత్యావురాచి స్వీకరణం

సంవత్సరాది నాటి విధాయక కృత్యాలలో కొత్తబట్టలు, కొత్త నగలు, ధరించడం కొత్తగొడుగు కొత్త విసనకర స్వీకరించడము, చెపుబడ్డాయి.

ఈ పండుగనాడు స్వానం చేసి శుచి అయి కొత్తబట్టలు కట్టుకుని కొత్తనగలు పెట్టుకొని దేహాన్ని అలంకరించుకోవడం మంగళకరమైంది. సంతోషప్రదమైంది, ఉత్సాహజనకమైంది.

ఎండాకాలము ప్రారంభమవుతూ ఉంది కాబట్టి ఇప్పటి నుంచి గొడుగు వేసి కోవడం చాలా అవసరము. కాగా ఉగాదినాడు కొత్త గొడుగు సంపాదించి ఉంచుకొనవలెనని హితవు. ఘత్యావురణము నేత్ర శాంతికరము; ఎండ, గాలి, వాన మున్నగు వానినుండి కాపాడి సౌఖ్యప్రదంగా ఉంచును.

ఉగాదినాడు చామరము కూడా స్వీకరించాలి. వచ్చేవి గాలికోరోజులు. చామరములతో విసురుకోవడం అవసరం. కాబట్టి వింజామరలు సేకరించి భద్రపరుచుకోవాలి. పూర్వం ఇవి బాగా వాడుకలో ఉంటూ ఉండేవి. ఇప్పుడు వీనిని మనం దేవాలయాల్లో మాత్రం చూస్తున్నాము. నేడు సంపన్నుల ఇళ్లలో ఎలక్ట్రిక్ పంకాలు చోటుచేసుకున్నాయి. కాని

రెండు తావుల్లోనూ వసంతోత్సవ ప్రస్తావన ఉంది. కానీ ఒక చోట నింబకుసుమ భక్తణాం అనీ, వేటాక చోట చూతకుసుమ భక్తణాం అనీ ఉంది.

వసంతోత్సవాలు శాస్త్రాల్లో చెప్పిన దానిని పట్టి చూస్తే మామిడి చెట్టు క్రింద చేయాలి. మామిడి చెట్టు క్రిందనడిచే కార్యకలాపం గల పండుగ నాటి ఇతర కార్యకలాపాల్లో మామిడి పూతవాడకం ఉండడమే సముచితముని తోచకమానదు.

అయితే వారి ఉగాది వలనే వసంతోత్సవమైన మన ఉగాదికి మామిడి పూత కాక వేప పూత ఎందుచేత చేకొనబడింది!

మన ప్రాంతాల్లో ఉగాది నాటికి చూతకుసుమం అరుదై పోతుంది. శివరాత్రి నాటికే మన ప్రాంతాల్లో మామిడి జీడి పిందెలు ఏర్పడుతాయి.

మామిడి పూతకంటే వేపపూత ఆరోగ్య దృష్టి వరశీయమైంది. అదినీ కాక మామిడిపూత ఆఫ్రూణింపుకేకాని ఆరగింపుకు అంతగా పనికి రాదనినీ అనవచ్చు.

కాగా చూతకుసుమానికి బదులు ఉగాదినాడు మనకు నింబకుసుమ భక్తణాం విధింపబడింది. మనకు ఉగాదినాడు చూతకుసుమ భక్తణాం లేదు. మామిడి పూతకు బదులు అప్పటికి బాగా దౌరికి లేత మామిడికాయ ముక్కలు మనం ఉగాది పచ్చడిలో వేసుకుంటాము. ఈ విధంగా మనవసంతోత్సవానికి మామిడి సంబంధం.

మన ఉగాది నాటికి వేపచెట్లు ముమ్మరంగా పూతపూసి ఉంటాయి. వేపపుప్పు గుణవంతమైన ఓషధి. రక్తమును శుద్ధిచేసి వృద్ధి పరిచేగుణం దానికి ఉంది. పైగా అది వసంత బుఱుతుసంబంధమైన పువ్వు. వైద్యానికి ఉపయోగించే వేపచెట్లు పంచాంగాల్లో అది ఒకటి.

వేప సర్యాంగాలు మనవారు వైద్యంలో వాడతారు. మానవునికి ఆరోగ్యం కూర్చు వ్యక్తరాజూల్లో వేప ఎన్నిక అయింది. స్వర్గలోకంలోని Ambrosia వ్యక్తం యొక్క అంశతో భూలోకంలో వేప చెట్లు పుట్టిందని మాహోరాష్ట్ర సంప్రదాయక విజ్ఞానం ద్వారా వెల్లడి అవుతూ ఉంది.

వేపచెట్లుగాలి కూడా చాలా ఆరోగ్య ప్రదమై ఉంటుంది. దీనికి నిదర్శనంగా మన పెద్దలు ఒక కథ చెబుతారు.

మనసులు కలిసి మెలిసే దంపతులువారు. అందులో మగడు కార్యాభ్యర్త అయి దూరప్రాంతాలకు ప్రయాణం పెట్టుకున్నాడు. భర్త త్వరగా తిరిగి వచ్చే ఉపాయం ఏదైన చెప్పమని భార్య ఓపద్ధరి విజ్ఞానం గల ఒక వ్యధురాలిని ప్రాధీయపడింది. ఆ వ్యధురాలు ఆ భర్త వెళ్లేటప్పుడు ప్రతిరాత్రి చింతచెట్టు కింద పడుకుంటూ వెళ్లేటట్లు, తిరుగు ప్రయాణంలో ప్రతిరాత్రి వేపచెట్టు కింద పడుకుంటూ వచ్చేటట్లు కోరుమంది. భార్య ఆవిధంగా కోరింది. భర్త అందుకు ఒప్పుకున్నాడు. చింత చెట్టుగాలి చాలా జబ్బుగాలి. అందుచేత భర్తకు ప్రయాణ మధ్యలోనే జబ్బు చేసింది. కాగా ఆతడు ఎట్లాగో గమ్యస్థానంచేరి పనిముగించుకొని రాత్రిశ్లు వేపచెట్టు కిందపడు కుంటూ ఇంటికి తిరిగి వచ్చాడు. వేపచెట్టుగాలి ఒంటికి మంచిది కావడంచేత ఇంటికి వచ్చేసరికి అతని ఆరోగ్యం పూర్తిగా బాగుపడింది.

వేపచెట్టుకు వృక్షాప్రతినామం *Helia Azadirachta* అని ఇందులో *Melia* అన్నది గ్రీకుభాషాపదం. *Azadirachta* అన్నది పారశీకభాషా పద తద్వానం. పారశీకభాషలో వేప చెట్టుకు *Azar Durachta* అనిపేరు. దాని ఆర్థం ఉత్తమ వృక్షం అని. ఈపేరువల్లనే వేపచెట్టు శ్రేష్ఠత్వం తెలియవస్తూవుంది.

అట్టిచెట్టు అంగముకటి ఈ పర్వ కార్యకలాపంలో మన పెద్దలు ప్రవేశ పెట్టారు.

పంచాంగంలో నింబకుసుమభక్షణం అని ఉన్నా ధర్మసింధువులో ఈ పర్వపు ఆచరణ విధానంలో 'నింబప్రతిశనం' అని ఉంది. దీనినిబట్టి ఉగాదినాడు వేపాకు తినాలని తేలుతూఉంది.

పూవులయినా, ఆకులయినా వేపచెట్టువి సేవించడం ఉగాదివిధాయక కృత్యాలలో ఒకటిగా మన మత గ్రంథాలు చెబుతున్నాయి. కాగా ఉగాది దినాలువ్వేరైనా నాడు వేపసంబంధమైనపూవో, ఆకో తినడం హిందూదేశంలోని వివిధప్రాంతాల్లో ఆచారంలో ఉంటూఉంది.

అంధ్రప్రాంతంలో ఉగాది పచ్చడిలో వేప సంబంధమైనది పూవే వేస్తారు. మనకు పారుగువారైన కర్ణాటకులకు కూడా ఉగాది మనతోపాటే వారున్నా ప్రాయకంగా వేపపువ్వే వాడతారు.

అరవవారి ఉగాది వేరేరోజు అయిఉన్నా వారుకూడా అనాడు పూవే వాడతారు. అయితే వారిలో చాలామంది వేపపువ్వును పంచదారతో నలుపుకొని తినేస్తారు. ఆంధులతో సంపర్కం ఉన్నతావుల్లో వాళ్ళు

ఆంధ్రులలగే వేపపువ్వు వేసి ఉగాది పచ్చడి చేసు

ఇక మాళవ, మహారాష్ట్ర వంగదేశస్తులు ఉకాక వేప ఆకులు వాడతారు.

మాళవ దేశస్తులు ఉగాదినాడు వేపాకు సేవిస్తారు. ఆనాడు ఇట్లా వేపపదార్థం తినడంపై విధమైన రక్తవికారపు బాధ ఉండదని వారి నమ్ములు

మహారాష్ట్రుల ఉగాది మన ఉగాది నాడే. కాక వేపపువు కాక వేపాకులు వాడతారు.

వంగదేశస్తుల ఉగాది మనకంటే నెలరోజు వేపపువ్వు అరుదు అవుతుంది. వారు ఉగాది నాడే కాదు సంవత్సరం పాడుగునా వారు వేపాడేటట్లు - వాడుతూ ఉంటారట.

ఆకు, పూవు - ఈరెండింటిలో దేని వాడ ఈ సందర్భంలో పాడసూపడం సహజం.

అయ్యుర్చేద వైద్యులు వాడే వేపపంచాంగ చర్యవ్యాధుల్లో పచ్చివేపాకు నలుగుపెట్టుకుంటారోగులకు ఏచోపు నిమిత్తం ఆకులు దట్టంగా ఉంచుచికాది రోగులు ఉండే ఇంటి ముంగిళ్ళకడతారు. ఇట్లా వేప ఆకు వైద్యోపయోగాలు, ఇఅయినా చెప్పవచ్చు.

అయితే ఏమి! ఉగాదినాడు వేప ఆకుకంటే వేపపువ్వు కాక వేపాకులు వాడతారు.

ఈ పర్వంనాడు తినడంలో ఎక్కువ విశిష్టత ఉందని చెప్పలేదు. అందుచేత ఉగాదినాడు వేపపువ్వు వాడే ఆంధ్రుల ఆచారమే సంప్రదాయసిద్ధమైంది. స్వసీయమైంది, సర్వేతమమైంది.

వేప పువ్వు పచ్చిది పచ్చడిలో వేసుకుని ఉగాదినాడు తినడమేకాదు. అది విరివిగా దొరికే ఆ రోజులలో దానిని విశేషంగా సేకరించి ఎండబెట్టి ఉంచుకొని ఏడాది పొడుగునా వేయించుకుని కూరగానో, పచ్చడిగానో చేసుకొనీ - అది వేసుకొని చారుకాచుకునీ సేవిస్తూ రక్తపుద్దిని, రక్త వృద్ధిని కలిగించుకోవడం ఆరోగ్యకాములగు ఆంధ్రులు తడవులను బట్టి పాటిస్తూ ఉన్న చక్కని ఆచారం.

ఏడాది పండుగనాడు ఏమి చేస్తే ఏడాది పొడుగునా అదే చేస్తు ఉంటారనే నానుడి వేపపువ్వు వాడకం విషయంలో మనకు బాగా హత్తింది.

ఉగాది పచ్చడి ఉఱైవ్రు

వేపపువ్వు ప్రధాన ద్రవ్యంగా ఉగాదినాడు ఒక విధమైన పచ్చడి చేస్తారు. దీనికి ఉగాది పచ్చడి అనిపేరు. ఇది ఒక ఔషధయోగమని చెప్పవచ్చును.

కొత్త చింతపండు తెచ్చి సీటిలో పిసికి గింజలు, ఉట్లు, తొక్కలు మొదలగునవి లేకుండా తీసివేసి చిక్కటి గుజ్జల తయారు చేయాలి. ఆగుజ్జలో కావలసినంత కొత్త బెల్లము వేయాలి. అందులో వేపపూవులను కాడలు, పుల్లలు లేకుండా బాగు చేసి వేయాలి. అట్లు తయారు చేసిన గుజ్జలో కొద్దిగా నెయ్యి చేర్చి కలియపెట్టి పుచ్చుకోవాలి. దీనిని పరగడుపున మొదటి జాములోనే పుచ్చుకోవాలి. దీనికి శాస్త్ర ప్రమాణం -

శ్లో: యద్వారాద్వై నింబసువుం

తర్వారాష్టు భుజ్జలైర్యతమీ

భజ్జితం పూర్వుయామేస్త్వా

త్రుష్టుర్షం స్ఫూర్ధ్వాయుతమీ.

ఉగాదినాడు ఆ సంవత్సరపు వేపపువ్వు, చక్కర, చింతపండు, నెయ్యి కలిపి మొదటి జామునందే తింటే ఆ సంవత్సర మంతా సుఖంగా జరుగుతుందని ఖైళ్లోక ఆత్మర్యము.

శాస్త్రంలో చక్కర అని చెప్పబడి ఉన్న కొత్త బెల్లము వేయడము సంప్రదాయంగా ఉంది.

మన పెద్దలు కొన్ని కొన్ని వస్తువుల వాడకానికి కొన్ని కొన్ని తిథులు గడవాలని నియమాలు విధించారు. వినాయక చవితి వెళితే కాని వెలగకాయలు, నాగులచవితి వెళితేకాని తేగలు తినకూడదని మన పెద్దల మాట. అట్టే కొత్త చింతపండు, కొత్త బెల్లము సంవత్సరాది వరకు ముట్టరాదన్నారు. సంవత్సరాదితో ఆయా పదార్ధాలకు పురుడు వెళ్లిపోతుందనీ, కాగా అప్పటినుంచి వానిని తినవచ్చుననీ వారి అభిప్రాయం. ఇప్పుడు ఇట్టి నియమాలు అంతగా పాటించబడటం లేదు. ఇప్పుడు సంక్రాంతి నాటికే కొత్త బెల్లము, కొత్త చింతపండూ వస్తున్నాయి. వానిని అప్పటి నుంచే ప్రజలు ఆత్రంతో సేవిస్తూ ఉన్నారు. ఇది ఒకవిధంగా ఆరోగ్యానియమాలను ఉల్లఘించడమే. మన పూర్వుల దేహద్వాదులు ఈనాడు మనకు లేకుండా ఉండడానికి ఇట్టినియమోల్లంఘనం ఒక కారణంగా ఉంటున్నది.

కొత్త చింతపండు, బెల్లములలో ఉండే దోషాలయ్యుక్క తీక్ష్ణత ఉగాదినాటికి తగ్గి ఆవి అప్పటినుండి భుజింపతగినవై ఉంటాయని మన పెద్దల అభిప్రాయము.

శాప్రంలో వేపపువ్వు, చింతపండు, బెల్లము, నెయ్యి వీనితోనే ఉగాది పచ్చడి చేయాలని స్వప్షంగా చెప్పబడి ఉండగా వాడుకలో ఇంకా ఇందులో అనేకమైన వస్తువులు చేరుస్తూ ఉండడం కనిపిస్తూ ఉంది.

చాలామంది ఈ గుజ్జలో మామిడి కాయ ముక్కలు చేరుస్తున్నారు. మామిడి కాయలు శివరాత్రి నాటికి జీడి పిందెలుగా అవుతాయి. అయితే వానిని సంవత్సరాదికి పూర్వం తినకూడదని మన పెద్దలు నిషేధించి ఉన్నారు. సంవత్సరాదితో మామిడికాయలకు పురుడు వెళ్లిపోతుందికాబట్టి ఆనాటి పచ్చడిలో మామిడి కాయ ముక్కలు చేర్చడం చిరకాలంగా ఆచారమై ఉంది.

వేసవిలో తప్పక సేవించవలసిన ప్రకృతిదత్త పదార్ధాలలో మామిడి కాయలు ప్రముఖమైనవి. వడదెబ్బకు తట్టుకునే శక్తిని మానవునకు ప్రసాదించే కాయలలో మామిడికాయలు ముఖ్యంగా పేర్కొన తగినవని ఆయుర్వేద గ్రంథములు చెబుతున్నవి. కాగా ఉగాదిపచ్చడిలో మొదటిసారిగా మామిడి కాయముక్కలను చేర్చుకొని సేవించి ఆమీదటవసంత గ్రీమ్మ బుతువులలో మామిడికాయలు యథేచ్చగా

ఉపయోగిస్తూ రావడం ఆరోగ్య మార్గమని గుర్తింపవచ్చును.

చెరుకుముక్కలు, అరటిపళ్లు మొదలయినవి కూడా ఈ ఉగాది పచ్చడిలో చేర్చడం కొన్ని ప్రాంతాల్లో ఆచారమై ఉంది. ఇవి చేర్చే విషయంలో అభ్యంతరం చెప్పడానికి ఏమీ ఆస్కారం కనిపించదు.

ఈ పచ్చడిలో కొందరు తేనె కూడా కలుపుతారు. యూదులు తమ నంపత్సరాదినాడు ద్రాక్షపండ్లు తేనె తింటారనే విషయం తెలుసుకోవడానికి ఈ సందర్భంలో ముచ్చుటగా ఉంటుంది. “హాందువుల పండుగల”లో శ్రీసురవరము ప్రతాపరెడ్డి ప్రాసిన దానినిపట్టి ఈ పచ్చడిలో గుండాలు, చారపప్పు మొదలయిన మసాలా దినుసులు వేయడం కూడా కొన్ని ప్రాంతాల్లో వాడుకగా ఉన్నట్లు కనిపిస్తుంది. వృద్ధాచారరీత్యాకాని, ఆరోగ్యవిజ్ఞానదృష్టే కాని ఈ ఉగాదిపచ్చడిలో మసాలా దినుసులు చేర్చడం సమర్థనీయం కాదని చెప్పవలసి ఉంటుంది.

ఈ పచ్చడిలో ఉప్పు ఎంత మాత్రం చేర్చకూడదు.

వసంత బుతువు ప్రారంభంలో ఆకాలాన దౌరికే వేపపువ్యు, చింతపండు, బెల్లము కలిపి పచ్చడి చేసి సేవించడం రాగల కాలానికి ఒకవిధముగా స్వీగతోపచారం చేయడమే కదా! మధురామ్ల ద్రవ్యాలతో చేర్చి చేదురసము గల వేప పువ్వును గుజ్జు పచ్చడిగా చేసికొని తినడంలో వేదాంతార్థం కూడా కొంత యిమిడి ఉండనవచ్చు. ఈ పచ్చడి తినడం తియ్యినింటి చేదు మేపడమే. వేప తిక్తరస ప్రధానమైనది. తిక్త పదార్థాన్ని మధురామ్ల ద్రవ్యాలతో కలిపి తినడం కాలం కొనిరాగల కష్టముఖాలకు తాము సంసీద్యులమై ఉన్నామని చాటడం. కష్టములుకానీ, సుఖమురాణి మేము అనుభవిస్తామనడానికి ఈ పచ్చడి సేవనంబక సూచన. రాగల అరిష్టాలకు, అదృష్టాలకు మేము సిద్ధంగా ఉంటామని శపథం తీసుకొన్నదానికి ఈ పచ్చడి లక్ష్మే ఉంటుందని భావించవచ్చు.

(7) పంచాంగ శ్రవణం

ఉగాదినాడు పంచాంగ పూజ సల్పి మధ్యాహ్నం పంచాంగ శ్రవణం చేయడం ఆచారమై ఉంది.

తిథి, వార, నక్షత్ర, యోగ, కరణములు అనే అయిదు అంగములు గలది పంచాంగము.

సంపదకోరేవాడు తిథి విషయమై జాగ్రత్త వహించాలి.

దీర్ఘాయుషును కోరేవారు వారం విషయంలో మెలకువవ్హించాలి.

పాపం నుంచి విముక్తి కోరువాడు నక్షత్ర విషయం గమనించాలి.

రోగాలనుండి రక్షణ కోరేవారు యోగవిషయం శ్రద్ధ పెట్టాలి.

తాను చేసే పనులలో విజయం కోరేవారు కరణం విషయం జాగ్రత్త పడాలి.

పంచాంగముల ప్రయోజనమిట్టిది.

గ్రహాదుల ప్రభావం సరిగ్గా తెలుసుకొని జాగ్రత్తగా వర్తిస్తే మానవుని జీవితం సుఖాస్పృదమున్నా, జయప్రదమున్నా అవుతుంది. గ్రహాదుల ప్రభావం సరిగ్గా తెలుసుకోవడానికి పంచాంగ పరిజ్ఞానం చాలా అవసరం. తెలివైన వాళ్ళ నక్షత్రాలను తమకు అనుకూలంగా నడుపుకుంటారనేనానుడి ఈ సందర్భంలో పుట్టిందే.

అయితే పూర్వకాలంలో పంచాంగాలు ఇప్పటిలాగ అచ్చుపడి అందరికి అందుబాటులో ఉండేవికావు. అప్పుడు పంచాంగాలు తాటాకులమీదకాని, భూర్జర పత్రాలమీద కాని ప్రాసి ఉండేవి. ఒక్కొక్క గ్రామానికి ఆ గ్రామ పురోహితుడి వద్ద మాత్రమే అపురూపంగా ఒక పంచాంగం ఉండేది.

ఆ పంచాంగం ఆధారంగా పెట్టుకుని అతడు గ్రామస్థులకు పండుగలు, పబ్బములు, నోములు, ప్రతాలు, చేయవలసిన రోజులు, ప్రయాణాది విషయాలలో మంచి చెడ్డలు, ముహూర్తములు మొదలయినవి చెప్పేవాడు.

సంవత్సరాదినాడు ఉఁఁడ్లో దేవాలయంలో అతడు కొత్త పంచాంగానికి పసుపుబోట్టు పెట్టి పూజ చేసేవాడు. అచట చేరినవారికి పంటపర్యాయాలు, వర్షయోగాలు, రాజపూజ్యావమానాలు, ఆదాయవ్యయాలు, కందాయ ఫలాలు, గ్రహణ కాలాలు మొదలయినవి చెప్పేవాడు.

దీనినే పంచాంగ శ్రవణ మంటారు. అబ్బఫలము తెలిసికోవడానికి ఇది అవసరము.

విద్యాన్ కావ్యతీర్థ శిఖద్వులపల్లి వేంకటసుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రి పంచాంగ శ్రవణ ఫలమును ఇట్లు చక్కగా వివరిస్తున్నారు.

“వత్సరాదినాడు పంచాంగ శ్రవణము మహాఫలప్రదము. నూతన సంవత్సరమునందు గలుగబోయేడి ఫలాఫలములు ఆదాయ వ్యయములు, గ్రహచారములు మొదలగుననేక విషయములు ముందుగా దెలిసికొన దగినవిగా నుండును. ఇక ముందు సంవత్సరము పొడుగునను ఆచరింప రగిన శ్రోత స్వార్థాది కర్మముల కన్నిటికిని కాలవిశేషములను దెలియజేయునది పంచాంగవే గనుక ఆ నూతన సంవత్సర పంచాంగమును బూజించి వత్సరాదినాడే భగవత్స్నిధానమున వినిపించి తామును శ్రవణము చేయవలయును. కనుకనే

శాస్త్రి: శ్రీ కళ్ళుణ గుణావహం లిప్పురం దుస్సుష్ట దోషాపత్రం గంగాస్థావ విశేష పుణ్యాభ్యులదం గోదానతుల్యం స్వణామీ ఆయుర్వ్యాఖ్యాద ముత్తముం ఖచికరం పంతూన సంపత్తుదం నానూ కథ్యమునొధనం పుషుచితం పంచాంగ వూతర్పుత్తామీ. అని పంచాంగ శ్రవణమునకు ఫలశ్రుతి చెప్పబడినది.

(8) శ్రూరాదాన శ్రూరంభం

ఉగాదినాడు చేయవలసిన మరి ఒక విధాయక కృత్యము ప్రపాదాన ప్రారంభం.

ప్రప అనగా చలిపందిరి. ప్రపాదాన మనగా చలివేంద్రం పెట్టి దాహతీర్థములు ఇవ్వడం. అట్లా ఇవ్వడానికి సంవత్సరాదినుంచి ప్రారంభం చేయాలి.

సంవత్సరాది వసంతబుతువుకు మొదటి దినం. వసంత బుతువు వై బడ్డ కొద్దీ ఎండలు మెండై గ్రీమ్మ బుతువులో భరింపరానివిగా ఉంటాయి. కాగా ఈ రోజులలో దప్పిక కొన్నవారికి దాహతీర్థాలు ఈయదం పుణ్యకార్యము. ప్రతివారు చలివేంద్రాలు పెట్టలేరు. యథాశక్తి దాహతీర్థాలు ఇస్తూ ఉండాలి.

“సతిలవున నిల్చు బ్రాష్టయు సతిలదాత
 శ్రౌణదాత యన్వంబంతు
 మధుసువణాపంబు మొదలుగా మంబిటీత్తు
 చల్లతోగట్టి పాటియశాలగట్టి
 పాయువారల పుణ్యాంబు పాలు వారలు
 ఛయలోకంబులందును ఖభయు గంత్రు - శేష ధర్మము.

(9) రాజదర్శనం

స్వప్నంలో అయినా రాజదర్శనముయితే శుభప్రదమంటారు. అందులో ఉగాది రోజున రాజదర్శనం చేస్తే శ్రేయోదాయకమవుతుంది. ఉగాదినాడు మన శ్రేయస్సు కోరేవారిని, మనకి వృత్తి దాతలైనవారిని చూస్తూ రావడం చిరకాలంగా ఆచారమై ఉంది. దూరప్రదేశాన ఉండి అపుట్లో చూడ నీలు లేకుండా ఉంటే వారికి తపాలు ద్వారా శుభాకాంక్షలు పంపడం ఇప్పుడు ఆచారమై ఉంది.

(10) వాసంత నవరాత్రి ప్రారంభం

మన ఉగాది చైత్ర మాసపు తొలిరోజుకదా! చైత్రమాసంతో వసంత బుటువు ఆరంభం. చైత్ర వైశాఖ మాసాలు వసంతబుటువు.

చైత్రమాసానికి మధుమాసమని, మధువు అని కూడా పేట్లు ఉన్నాయి. మధువు అనగా అనేకార్హాలతోబాటు చైత్రమాసమని, వసంత కాలమని. మధుమాసమనగా వసంత మాసం. పేదకాలంలో చైత్రమాసానికి మధుమాసమనే పేరు ఉండినట్లు 'మధుశ్శ' మాధవశ్శ వాసంతి కావృత్తి అనే యజుర్వేద వాక్యాన్ని పట్టి చెప్పవచ్చునని అంటున్నారు.

కాలం వసంతకాలం. పేరు వసంత బుటు సందర్భాన్ని సూచిస్తూ ఉంది. వసంతము బుటుతురాజము. కాగా అతనికి స్వాగతోపచారాలు చేయడానికి మన పెద్దలు తొమ్మిది రోజులు నిర్దేశించారు.

ఏడాదినాడు కలశస్తాపన చేసి నాటి నుంచి తొమ్మిది రోజులు వసంత నవరాత్ర పూజ చేస్తే అప మృత్యుభయం ఉండడని ధర్మసింధువు చెబుతూ వుంది. ఈ తొమ్మిది రోజులకు వాసంత నవరాత్రులు అనివేరు.

నవరాత్రమనగా తొమ్మిది రాత్రులు అని అర్థము. రాత్రి శబ్దము సమాసవశమున రాత్రమై ఈ రూపం ఏర్పడుతూ ఉంది. అయితే రాత్రమంటున్నారు కదా ఈ సందర్భమున పగలు పూజాదికాలు ఏమీ ఉండవా అనే ప్రశ్న కలగవచ్చును. ఈ సందర్భమున పగటి కాల పూజలు కూడా ఎక్కువగానే ఉన్నాయి. కలశస్తాపనాది కార్యకలాపమంతా పగలే జరుగుతుంది. అయితే రాత్రి హరికథాలాపాలకు, పూజాదికములకు ఎక్కువ వీలుగా ఉంటుంది. కాబట్టి రాత్రి శబ్దానికి ప్రాధాన్యమీయబడింది.

నవరాత్రముల పేరితో ఏడాదికిమూడుపర్యాలు జరవబడు తున్నాయి. అవి క్రమంగా వాసంత నవరాత్రాలు, గణపతి నవరాత్రాలు, శారదనవరాత్రాలు.

ఇప్పుడు గణపతి నవరాత్రాల కంటే వాసంత నవరాత్రాలున్నా వాసంత నవరాత్రాల కంటే శారద నవరాత్రాలున్నా ఎక్కువ ప్రచారంలో ఉన్నాయి.

వాసంత నవరాత్రాలు ఛైత్రమాసాదిని, శారద నవరాత్రాలు ఆశీయుజ మాసాదిని. ఈ రెండింటికి ఆరుమాసాల వ్యవధి. వసంత, శరత్కూలారంభ దినాలు యమదంప్రథ దినాలనీ, అప్పటి అరిష్టాలు అనార్గ్యలు తొలగడానికి భగవదారాధన ప్రబలంగా జరగాలనీ దేవీభాగవతము చెబుతూ ఉంది.

వసంత నవరాత్రాల ఉత్సవం ఈ దేశాన అతి ప్రాచీన కాలంమంచి ఉన్నట్లు కనిపిస్తుంది.

వాత్సాయన కామ సూత్రములలో ఈ ఉత్సవం సువసంతకమనీ, మదనోత్సవమనీ పేర్కొనబడి ఉంది. ఈ ఉత్సవానికి అధిదేవత వసంతుడు. బుతురూజైన వసంతుని పూజించుటచేత కాలాత్మకుడైన పరమేశ్వరుడు ప్రసన్నుడు అవుతాడు. ఈ ఉత్సవ సందర్భాన ప్రతిదినం నృత్యాలు, నాట్యాలు, పాట కచ్చేరీలు జరిగేవి. రాజుల దర్శారుల్లో పండిత గోపులు, శాస్త్రవిచారణాలు, నాటక ప్రదర్శనాలు నడిచేవి. ఈ ఉత్సవాలలో సంగీతం ప్రాధాన్యమై ఉండేది. ఆ కాలాన ఉపయోగించే నిమిత్తం వసంత రాగమును మేళకర్తలు ప్రత్యేకం కూర్చురు.

రెడ్డిరాజుల, విజయనగరరాజుల కాలంలో ఈ వసంతోత్సవాలు ఆంధ్రభూమి మీద చాలా గొప్పగా జరిగేవి. వసంతోత్సవ సంబంధమైన వేడుకలు ఉద్యానవనాల్లో జరిగేవి. మామిడి చెట్లు కింద మంటపం ఏర్పరచేవారు. దానిమీద పూర్క కలశాన్ని నెలకొల్పేవారు. కస్తూరి, కర్మారం మొదలయిన సువాసన ద్రవ్యాలు, మరువము, దమనము మొదలయిన సువాసన పత్రాలు విరివిగా కూర్చేవారు. పూజాపీరము మీద వసంతుని, రతి మన్మథులను, లక్ష్మీనారాయణులను, గౌరీశంకరులను, శచీ పురందరులను నెలకొల్పేవారు. ప్రభువు హాయారూఢుడై ఉండేగుతూ వచ్చి ఉద్యానవనంలో దిగి మంటపము వద్దకు వెళ్లును. అక్కడ నెలకొన్న దేవతలను పూజించును. అప్పుడు మంగళ వార్యములు, వారాంగనల నృత్యాలు, పూజ జరుగునప్పుడు సభలో పస్తిరు, వసంతము జల్లుకొనేవారు. ఆసమయాన విద్యా వినోదాలు, వినోద క్రీడలు ప్రదర్శింపబడేవి.

రాజులు చేయు వసంతోత్సవం ఈమాదిరిగా ఉండేది. గృహస్తులు యథాశక్తిని తమ గృహాలలో కలశ స్తాపాన చేసి పూజాదికాలు చేసేవారు. 'దమనేన బ్రహ్మ పూజనం' అనే శీర్షిక క్రింద ఈ దినాలలో జరిగే వివిధ దేవతల పూజా వివరాలు తెలిసికొని ఉన్నాము.

ప్రతి ఊర ఉండే దేవాలయాల్లో ఈ వసంతనవరాత్రాలు వేడుకగా జరిపించే ఆచారం ఇప్పటి కంటే ఎక్కువ ప్రచారానికి వస్తే ప్రజలలో ఆస్తిక్యభావం బాగా పెంపాందకలదు.

ఉగాది : అంత్రకర్మకులు

కృష్ణ గోదావరి ప్రాంతపు రైతుల ఉగాదినాడు ఏరువాక సాగుతారు. ఎద్దులను కట్టి దున్నటకు సిద్ధపరచిన నాగలిని ఏరు అందురు. ఏరువాక అనగా దున్నటకు ఆరంభించుట అని అర్థము.

రైతులు ఉగాదినాడు తలంటి పోసుకొని. బోట్టుపెట్టుకొని, కొత్త బట్టలు కట్టుకుని నాగలికి పాతతాళ్లు తీసివేసి పసుపు రాసిన కొత్త తాళ్లు కడతారు. నాగలికి కాడికి రావిమండలు కడతారు. ఎడ్డకు పసుపురాసి కుంకుమబోట్టు పెట్టి పూజిస్తారు. కొత్తకర్ర పదకొండు లేక తామ్మిది గణపులది. దాపలిఎద్దు వెలపలి కొమ్మకి, ఆ పక్కనే కాడికి, చేతి కర్రకు ముదేసి రావిమండలు కడతారు. పసుపురాసి గంధం కుంకుమబోట్టు పెడతారు, ఏటి కర్రకు, మేడితోకకు కూడా పసుపు రాస్తారు.

నాగలిలేని రైతులు గెడ్డపార పాతి దానికి కొబ్బరికాయ కొడతారు.

ఏరువాక సాగిన తరువాత మూడు రోజులు ఎడ్డకు ఎట్టి పని కాని చెప్పరు. నాలుగో రోజు నాగలిని విప్పి జాగ్రత్త పెడతారు. ఏరువాక సాగినవారు పొలంలో సరుకు కాని, ఇంటివద్ద సరుకుకాని అప్పుసప్పులుగా ఈయరు.

ఏకారణము చేతకాని ఉగాదినాడు ఏరువాక సాగడానికి పీలు లేకపోతే మరి ఒక మంచిరోజున సాగుతారు. ఏరువాక సాగిని కొత్త సంవత్సరంలో ఎడ్డచేత మట్టియే వ్యవసాయపనిస్తీ చేయించరు.

తెలంగాణమునందలి కొన్ని భాగాలలో ఈనాటి సాయంకాలం ఊరిలోని బండ్లను అన్నింటినీ అలంకరిస్తారనీ, మంచి ఎడ్డను పూన్ని వానిని కొంత దూరము సాగిస్తారనీ తెలియవస్తూ ఉంది.

చైత్రశుక్ల పాద్యమినాడు చతుర్వర్గ చింతామణిలో విద్యా, పారుష ప్రతిపత్తి, తిలక, ధనావ్యాప్తి, సర్వాప్తి, చతుర్యాగ, చతుర్మార్గి, దేవమూర్తి నదీ, లోక, శైల, సముద్ర, ద్వీప, సప్తమూర్తి, సప్త సాగర మున్సుగు పెక్కు వ్రతాలు చేస్తారని ఉంది.

చైత్రశుద్ధ విదియ

‘చైత్రశుద్ధ విదియ వేదవ్యాసతీర్థానాం పుణ్యదినమ్’ అనీ శ్రీమధ్ పుణ్య తీర్థమనీ ప్రసిద్ధి. పెరియపెరుమాల్ తిరు నక్కతం ఈనాడని ఆళ్వాచార్యుల చరిత.

చతుర్వర్గ చింతామణి “నేత ద్వితీయ ప్రకృతి పురుష ద్వితీయ వ్రతాలు” ఈనాడు చేస్తారని అంటూ ఉంది.

ఈనాటి వివరణలో మన పంచాంగకర్తలు ‘ఉమాశివాగ్ని పూజ’ అని వ్రాస్తారు.

స్ఫుర్తికొస్తుభము ఈనాడు బాలేందు వ్రతం చేస్తారని, ఉమ, శివుడు, అగ్ని,-ఈ ముగ్గురు దేవతలకు దమనముతో పూజ జరగాలని చెబుతోంది. బ్రహ్మపురాణాలో ముగ్గురికి సంబంధించిన ఒక కథ చెప్పబడుతూ ఉంది.

పార్వతి భర్తతో ఏకాంతంగా క్రీడిస్తూ ఉంది. ఆ సమయంలో అక్కడికి అగ్ని భట్టారకుడు రావడం తటస్థించింది. అగ్నిని చూచి శివుడు పార్వతిని విడిచి దూరంగా వెళ్లిపోయాడు. అప్పుడు శివునికి వీర్యపతన ఘైంది. క్రీడాభంగానికి కనలి పార్వతి ఆ శివుని వీర్యాన్ని ధరించ వలసినదిగా అగ్నిని ఆజ్ఞాపించింది. అగ్ని ఈ వీర్యాన్ని భరించి కుమారస్వామి జననానికి కారణభూతుడుగా అయ్యాడు.

ఉమాశివాగ్నిపూజ ఈ గాధకు సంబంధించింది అగునా!

స్వర్ందపురాణాలో చైత్రశుద్ధ విదియనాడు అరుంధతీవ్రతం చేయాలని ఉంది. ఆ వ్రతం చైత్రశుక్ల పాద్యమి మొదలు తృతీయ వరకు చేయాలని చతుర్వర్గ చింతామణి. చైత్రశుక్ల ద్వితీయ రోజున అరుంధతి, వశిష్ఠ ధ్రువ అనే మూడు విగ్రహాలను ప్రతిష్టించి పూజించాలి.

వ్రత విధానం పరికించగా ఇది ప్రత్యేకం శ్రీల సుమంగలీత్వాన్ని కాపాడ్డానికి ఉద్దిష్టమైందిగా కనిపిస్తూ ఉంది. పురుష సంబంధమైన వతోత్సవాలు బాగా ప్రచారంలో ఉన్నాయి. శ్రీ సంబంధమైనవి

పెక్కలుబాగా జరగడం లేదు. జరిగేవి అయినా శాస్త్రానికి చాలా దూరంగా ఉంటున్నాయి. ఈ ప్రతం ఇప్పుడు పూర్తిగా రూపుమాసి పోయిందనీ రెండువేల సంవత్సరాలకి పూర్వమే విస్కరింపబడి ఉంటుందనీ, ప్రతోత్సవ చరిత్ర కారుడు అంటున్నాడు. కానీ గ్రంథాంతర నిదర్శనాలను బట్టి ఇది హిందూ దేశంలో ఇప్పటికి కూడా మూలమూలలందు ఆచరింప బడుతూ ఉన్నట్టే కనిపిస్తుంది.

అర్ధాచీనమైన అనేక ఇతిహాసాలో ఈ ప్రతోత్సవ ప్రస్తావన ఉంది. ఈ ప్రతసందర్భంలో చదివే ప్రార్థనకోకానికి అర్థం ఇది.

“ఏ జన్మలో కూడా నాకు వైధవ్యం కలక్కుండా ఉండేటట్లు అనుగ్రహించు, పుత్ర సంపద ప్రసాదించు. ఈ కోరికలు ఈదేర్ఘకునే టందుకు నేను ఈ అరుంధతీ ప్రతం చేస్తున్నాను.”

దీనిని బట్టి ఈ ప్రతం చేయడంలో గల ఉద్దేశ్యం చాలా ఉత్తమమైంది కావడం ద్వోతకమవుతుంది. అందుచేత ఈ ప్రతం పునరుద్ధరింప బడతగిందిగా కనిపిస్తుంది.

ఈ ప్రత సందర్భంగా చెప్పబడే కథ వినండి.

ప్రాచీనకాలంలో సర్వశాస్త్రానుడైన బ్రాహ్మణుడు వుండెను. అతనికి అత్యంత సుందరమైన ఒక కుమారె. ఆమెకు బాల్యంలోనే వైధవ్యప్రాప్తి ఆయను. ఆమె యమునానది ఒడ్డున తపస్సు చేస్తూ వుండెను. అప్పుడు పార్వతీ పరమేశ్వరులు ఆమెకు ప్రత్యక్షమయ్యారు. ఆమె బాల్యంలోనే వైధవ్యం పాందడానికి హేతువు ఏమిటని పార్వతి పరమేశ్వరుడ్ని అడిగింది. అప్పుడు పరమేశ్వరుడు ఇట్లా చెప్పాడు.

పూర్వకాలంలో ఒక బ్రాహ్మణుడు. అతడు సమానవయస్సు గల సవర్ల స్త్రీని వివాహమయ్యెను. పెళ్లి జరిగిన తరువాత అతడు పరదేశానికి పోవలసివచ్చింది.

పరదేశానికి పోయి అక్కడ అతడు వేరే స్త్రీని వివాహం అయి అక్కడేవుండి పోయెను. స్వదేశంలో భార్యను వదిలి వేసిన దోషానికి, పరదేశంలో పరస్తి సహవాసం చేసిన పాపానికి ఫలం అతడు ఇప్పుడు ఈ బాలవిధవగా అనుభవిస్తున్నాడు.

నిర్దోషిషి ఐన భార్యను వదలి దేశాంతరం లేచి పోయే భర్త, అంధుడు మాదిరిగా సముద్రంలో మునిగిపోతాడు. ఎవడైతే తన స్త్రీని వదిలి పర

ప్రీని తగులుకు పోతాడో లేదా ఇంట్లో వుంచుకుంటాడో వాడు బాలవైధవ్యం అనుభవిస్తాడు. ప్రీ అన్యపురుషునితో మనస్సు చేతకాని, క్రియచేత కాని వ్యధిచరించినట్లయితే అసహ్యకరమైన బాలవైధవ్యం అనుభవింపవలసి వుంటుంది. ఈ బాల విధవ ఉత్తరజన్మలో వైధవ్య దుఃఖ భారాన్నంచి రక్షితురాలు కావడానికి ఇప్పుడు అరుంధతి ప్రతం చేయాలి. పుణ్య ప్రీలు చేస్తే ఉత్తరజన్మలో కూడా వారికి వైధవ్యపొప్పి వుండదు. ప్రీలు పతివ్రతలు కొవాలనేటబ్లో పురుషులు పత్స్నివతులు కొవాలనడం ఈ ప్రతోత్సహం యొక్క ప్రధానోద్దేశంగా కనిపిస్తుంది.

అయితే ఈనాడు పంచాంగాలలో చెప్పబడే ఉమ, శివ, అగ్నిశూజకు ఈ ప్రత పూజకు ఏమీ సంబంధం కనబడదు. దీనిని గురించి ఇంకా కొంత పరిశోధన సాగవలసి ఉంది.

అరుంధతీ ప్రతము ఆచరణనుండి తప్పి పోయినది కాని వివాహములలో అరుంధతీ దర్శనము ఆచారము మాత్రము నేటికి, నిలిచి వున్నది. పెండ్లి నాటి రాత్రి ఔపోసనాంతరము నక్కతరూపమున ఉండే ఈమెను పాతివ్రత్య నిష్ఠకుగాను పెండ్లి కుమార్తెకు చూపిస్తారు. అరుంధతి అనగా ఏ కారణం చేతకానీ ధర్మమును అతిక్రమించనిది అని అర్థము. అరుంధతి ప్రశస్తగాథను పొరాణికుడు త్రీతి. గోపాలకృష్ణమూర్ఖులు పంచానన' (1-8-1932) పత్రికలో ఇట్లు ప్రాస్తున్నారు.

“పూర్వము చంద్రభాగానదీతీరమున మేధాతియను బుఱిపి తన ఆక్రమము నందు పండిండు సంవత్సరముల పర్యంతము చేసిన జ్యోతిష్ఠామవనెడు మహాయజ్ఞమున ఒకప్రీ పుట్టేను. బాల్యదశలో బుఱ్యాశమమందే పెరిగి కొమారదశ సంప్రాప్తము కాగానే ఉపదేశమునకు తగిన కాలమనియూ, “ప్రీభిప్రీయ శ్వేషపదేశాః” యనురీత్య, ప్రీలు ప్రీల వలననే ఉపదేశింపబడవలె ననియూ, మేధాతిథిబుఱిపి భావించెను. మరియు సావిత్రీదేవి, బహులాదేవి, శచ్చదేవి, వీరలు పతివ్రతాదర్శముల నుపదేశించుటకు తిగినవారలని బ్రహ్మదేవుడు నిశ్చయించి తెలిపినందున ఆబుఱిపి సూర్యమండలం మధ్యలో పద్మాసనాస్తురాలై ఆక్షమాలను ధరించియుండిన, సావిత్రీదేవిని దర్శించినందున, ఆదేవి మానసాచలము మీద ప్రతిదినమూ బహులాదేవి, గాయత్రీదేవి, సరస్వతీదేవి, ద్రుపదాదేవి.

మొదలగు పంచమాతృకలతో సభదీర్ఘి, ధర్మాఖ్యానములనూ, సాధ్యమ తల్లుల చరిత్రములనూ అరుంధతీదేవికి బోధించి సౌచారిత్ర వంతురాలిగా జేసిరి. అరుంధతీదేవి పూర్వజన్మము నుండి కూడా తపోవృత్తిలో మెలగినందున సమస్త ప్రీధర్మములనూ సంపూర్ణముగా గ్రహించెను. ఇట్టి ఉపదేశకాలము దేవమానరీత్య ఏడుసంవత్సరముల కాలము జరిగినంతలో ఆ దేవికి యవ్వనదశ ప్రాప్తమైనది గనుక పూర్వము బ్రహ్మదేవుడు సంకల్పించినవిధముగా బ్రహ్మ మానసపుత్రుడగు వసిష్ఠమహామునిని తగిన వరునిగా నిశ్చయించి త్రిమూర్తులాదిగా సకల దేవతలూ బుమలూ శుభముహర్షార్థమున దేవసభలో బ్రాహ్మధర్మము ననుసరించి వివాహము జేసిరి. అట్టి సమయమున బ్రహ్మదేవుడు ఆ దంపతులకు త్రైలోకముల యందునూ సంచారము చేయగల ఒక విమానమునూ, జలపూరితమగు ఒక కమండలమునూ ఇచ్చేను. సమస్త దేవతలకునూ పొంద సాధ్యముకాని ఉత్తమస్థానమును విష్ణు దేవుడు ఇచ్చేను. సప్త కల్యాంతముల వరకూ జీవించునట్లు రుద్రుడు వరమిచ్చేను. అదితీదేవి బ్రహ్మదేవునివల్ల నిర్మితమైన తన కండ్రమండలములనిచ్చేను. దేవేంద్రుడు బహురత్నములనూ, కుబేరుడు బహుధనమునూ యిచ్చిరి.”

అరుంధతీ దేవి వసిష్ఠులతో దేవదత్తములగు లోకోత్తరస్థానమును చేరి ప్రీతిలను ధర్మమందు నియోజించి లోకహితమును గోరుచుండును. పురుషులకు ఉపనయనకాలము ఉపదేశకాలముగా నుండునట్లు ప్రీతికు వివాహాలము ఉపదేశకాలముగానుండును. కనుక వివాహాలమున అరుంధతీదర్శనము.. .

అరుంధతికి వికృతి ఆరంభితి అనీ ఆమె కండ్రముని కూతురని పురాణానామచంద్రిక. అరుంధతిని గురించి భిన్నములయిన పెక్కగాథ లున్నాయి. వానికి ఒకదానికికటి పొంతన లేదు.

కాని సర్వేసర్వత్ర అమలులో ఉన్న నమ్మకం ఒకటి అరుంధతిని గూర్చి ఉంది. అది ఏమిటంటే మరణము ఆసన్నమైన అరుంధతీ నక్షత్రాన్ని చూడలేరని చెబుతారు.

శాస్త్ర విజ్ఞానము అవధులు దాటుతూ ఉన్న ఈ రోజుల్లో ఈ నమ్మకం ఎంత వరకు శాస్త్ర సమ్మతమయిందో తేల్చి తెలియచ్చువలసిన బాధ్యత శాస్త్రజ్ఞుల మీద ఉంది.

చైత్రశుక్లతచియ

శివడోలో తృవము, సౌభాగ్యగౌరీప్రతం. ఉత్తమమన్నాది.

చైత్ర శుక్ల పాడ్యమితో వసంత నవరాత్రులు ప్రారంభమవుతాయి. వసంత నవరాత్రులు తొమ్మిది రోజులలో ఇది మూడోరోజు. వసంత నవరాత్రులు వసంతో తృవానికి ప్రత్యేకింపబడ్డవికదా! అయినా ఆనవరాత్రులలో ఈ మూడో రోజు ప్రత్యేకం ఒక పర్యామై ఉంది.

ఈనాటి విరణలో మన పంచాంగకర్తలు శివడోలో తృవం. సౌభాగ్యగౌరీ ప్రతం, సౌభాగ్యశయన ప్రతం, మాసగౌరీప్రతం, ఉత్తమమన్నాది అని ప్రాస్తారు.

చైత్ర శుక్ల తదియ నాడు శివడోలో తృవమున్నా, చైత్రశుక్ల ఏకాదశినాడు విష్ణుడోలో తృవమున్నా ఏర్పాత్రై ఉన్నాయి. శివడోలో తృవమునాడు ఉమా శివులను దమనముతో పూజించి డోలో తృవం చేస్తే గొప్ప ఫలితాన్ని ఇస్తుందని ధర్మశాస్త్ర గ్రంథాలు చెబుతున్నాయి. దీనిని ఆందోలన ప్రతమంటారు. ఈ ప్రతానికి విదియతో కూడిన తదియ పనికిరాదనీ, చవితితో కూడిన తృతీయ ముహూర్త మాత్రం ఉన్న గ్రహమనీ స్ఫురితి కేస్తుభం.

ఈ శివడోలో తృవ పర్యం హిందూదేశంలో పలుప్రాంతాల్లో పలురీతుల ఆచరింపబడుతూ ఉంది. ఆ ఆచరణ ఆయు ప్రాంతాల్లో ప్రీలలో ఎక్కువగా కనిపిస్తూ ఉంది. ఈ పండుగ ప్రీలలో ఎక్కువగా ఉండడమే కాదు ప్రత్యేకం ప్రీ దేవతపేర సౌభాగ్య గౌరీప్రతం మున్నగు నామాలతో వ్యపూరింపబడుతూ ఉంది.

ఈ పర్యం గౌరి నామంతో చెలామణికావడానికి కారణం ఉంది. ద్వాయణి అగ్నికి ఆహాతి అయి చనిపోయి హిమవత్పుర్వతానికి కూతురుగా పుట్టింది. పర్యతునికి పుత్రికగా పుట్టింది కాబట్టి ఈ జన్మలో ఆమెకు పార్వతి అనే పేరుచ్చింది. పార్వతి పర్యాయనామాల్లో గౌరి అనేది ప్రసిద్ధమైనది. ఆమె పరమేశ్వరుణ్ణి పతిగాపాందడానికి తపస్సు చేసింది. ఆమె తపస్సు చైత్రమాసంలో శుక్లతదియనాడు ఫలించింది. అందుచేత ఆనాడు గౌరిపేరపరిగే ఒక పర్యామైంది. శివడోలో తృవంలో ఉమా శివులకు దమనముతో పూజ ప్రధానమని తెలిసికొని ఉన్నాము. ఈ పూజ కాలక్రమాన సౌభాగ్య గౌరీ ప్రతం, సౌభాగ్యశయనప్రతం, మాసగౌరీప్రతం

మున్నగునామాలతో స్త్రీలప్రతాల్లో చేరింది.

ఈ ప్రతాలు హిందూ దేశంలో వివిధ ప్రాంతాల్లో వివిధరీతుల జరుపబడుతున్నాయి. ఆ విషయం కొంత తెలుసుకుండాము.

చైత్రపుక్క తదియను మహారాష్ట్ర పంచాంగములు గౌరీతృతీయ అని పేర్కొంటాయి. గౌరితపస్స ఈనాడు ఫలోదయాంతం కావడం చేత దీనికి ఈపేరు తగిడినదని చెప్పవచ్చు.

ఈనాడు మొదలు పెట్టి మహారాష్ట్ర స్త్రీలు ఒక నెలరోజులు అనగా వైశాఖ శుక్ల తదియ వరకు గౌరి ప్రతం చేస్తారు. ఇది సాభాగ్యప్రదమైన ప్రతం కావడం చేత సాభాగ్య గౌరిప్రతమని పిలువబడుతూ ఉంది.

సాభాగ్యప్రదమైన ఈ ప్రతప్రస్తావన దేవీ మరణము, హోమాదిమున్నగు గ్రంథాలలో ఉంది. అయితే అది అక్కడ గణ గౌరి అనే పేరుతో పేర్కొనబడింది. అచటి ప్రస్తావనను పట్టి చూడగా ఇది కేవలం స్త్రీలు మాత్రమే ఆచరించే గౌరి ఉత్సవం అయి ఉంది. శాస్త్రప్రకారం చూడగా ఇది రెండురోజుల పండుగగా కనిపిస్తుంది. కాని లొకికంలో ఆ విధానం కానరాదు.

ప్రత గ్రంథాలను పట్టి చూడగా చైత్రపుక్క తృతీయ నాడు మహాదేవుడితోకూడిన గౌరికి పూజచేయాలి. ఆ పూజలో కుంకుమ, అగరు, కర్మారం, హెచ్చుగా వాడాలి. అలంకారానికి మంచులు, మంచి వస్త్రాలు వాడాలి. రాత్రి జాగరణం చేయాలి.

వివాహదుల్లో గౌరీపూజకు ఆంధ్ర స్త్రీలు రాతి విగ్రహాలను మాత్రమే వాడడం ఆచారం. కాని మహారాష్ట్ర స్త్రీలు ఈనాటి గౌరి పూజకు ఇత్తడి విగ్రహాన్ని ఉపయోగిస్తారు. వారు ఆ ఇత్తడి గౌరి విగ్రహాన్ని ఒక చిన్న ఉయ్యలలో ఉంచుతారు. ఇది శివడోలోతువ పర్వతముంచి వచ్చిన విధానం కావడం కాదనరానిది. ఇరుగు పొరుగు స్త్రీలను పేరంటానికి పిలిచి వేడుక చేస్తారు. పేరంటాలకు కుంకుమ, వడపపు మున్నగు ప్రసాదము, మితాయి ఇస్తారు. వెళ్లి పోయేముందు ప్రతిస్త్రీ దేవి వద్ద తన భర్త పేరు చెప్పాలి.

ఇక మాటవ స్త్రీలు ఈ ప్రతం ఆచరించే తీరు తెలుసుకొండాము.

మాటవ ప్రాంతపు స్త్రీలు ఈనాటి ఉదయాన్ని మట్టితో గౌరి విగ్రహాన్ని చేస్తారు. దానిని బాగా అలంకరిస్తారు. సాయంకాలం స్త్రీలు

అందరూ ఒక చోటు చేరి గౌరిని స్తోతం చేస్తూ పాటలు పాడతారు. వెళ్లి పోయేటప్పుడు ప్రతి ప్రీతి దేవివద్ద తన భర్త నామం చెప్పాలి. ఈ పూజ జరిగిన పదవ నాటి సాయంకాలం ఆవిగ్రహాన్ని ఉంచిగించి తిరిగి ఇంటికి తీసుకువస్తారు. తిరిగి పాటలు పాడతారు. కుంకుమ పంచి పెడతారు. వడపప్పు ప్రసాదం ఇస్తారు. వెళ్లి పోయేటప్పుడు దేవి వద్ద ప్రతి ప్రీతి తన భర్త నామం చెప్పాలి.

ఈ పర్వసందర్భంలో ప్రీతి తన భర్త పేరు చెప్పే ఆచారం మహాష్ట్రమాళవదేశాల రెండింటిలోనూ ఉంది. సాధారణంగా హిందూ గృహిణికి తన భర్త పేరు చెప్పడం నిషిద్ధం. అయితే దేవి వద్ద ప్రీతి తన భర్త పేరు చెప్పడం వల్ల దేవి కృప అతనికి దొరుకుతుందనే నమ్మకం ఈ ఆచారానికి ప్రాతిపదిక కానగును.

శైతశుద్ధ తదియ నాడు సాభాగ్యగౌరీపూజలు చేసే ఆచారం ఆంధ్రదేశానలేదు. అరవనాట కూడా లేదు. అరవహారు ఈ గౌరి పూజలు వైశాఖ మాసంలో చేస్తారు. సంక్రాంతికి పిమ్మట ముక్కును మునాటినుంచి ఆంధ్ర ప్రీతిలు ఆచరించే సావిత్రిగౌరీదేవి నోముల్లో ఈ ప్రతాచరణ విధానం ప్రాయకంగా అంతర్భాగమైఉంది.

ప్రతోత్సవచంద్రికాకారుడు కాశీప్రాంతాన ఈ పర్వ సందర్భంలో ప్రచారం లో ఉన్న కథను ఇట్లా చెబుతున్నాడు.

ఒక రోజున పార్వతీ పరమేశ్వరులు అడవికి వెళ్లారు. పార్వతికి దాహం అయింది. నీళ్లు ఎక్కడా దొరక లేదు. పష్టులు అన్నీ ఒకదిక్కుగా పోతూ ఉండడంచూచి ఆదిక్కున జలాశయం ఉండవచ్చునని తలచి పార్వతి అటు వెళ్లింది. అక్కడ ఒక చిన్ననది ఉంది. తాగడానికి మొదటి పుడసిలి ఎత్తింది. దానిలోకి దూబ్ గుచ్ఛము వచ్చింది. రెండోసారి పుడసిలోకి టేసు గుచ్ఛము వచ్చింది. మూడో పుడసిలోకి బెల్లపు ఉండవచ్చింది. పార్వతి ఈ మూడు పదార్థాలు ఇట్లా వరుసగా రావడం చూచి చాలా వ్యాకుల పడింది. ఇంతలో ఈశ్వరుడు ఆమెకు ఆదినము శైతశుల్క తృతీయ అని జ్ఞాపకం చేయగా దాని అంతర్భాదం ఆమెకు అర్థమైంది.

సాభాగ్యవతులైన ప్రీలంతా గౌరీప్రతం చేస్తూ ఉంటే నీవు అడివిలో తిరుగుతున్నావా అని తిప్పడు పార్వతిని వేళాకోళం చేశాడు. అప్పుడు

పార్వతి శివుణ్ణే అక్కడ రెండు రోజుల పాటు తన పుట్టిల్లు నిరిగైంచమని కోరింది. అక్కడ గణగౌరీప్రతం చేసే ఆడ వాళ్లందరికీ తాను స్వయంగా ఆశిర్వాదం ఇవ్వాలని కూడా కోరింది.

ఈశ్వరుడు తన అలొకిక శక్తి చేత పార్వతి కోరినట్లు చేశాడు. చాలమంది ప్రైలు పూజార్థము వచ్చారు. వారందరూ గౌరీ ఉత్సవం చేశారు. పార్వతి అందర్నీ ఆశిర్వదించింది. ఆ మీద వాళ్లు వెళ్లి పోయారు.

అటు మీద అక్కడకు ఉన్నతకుల ప్రీలు వచ్చారు. ఒకసారి ఆశిర్వాదం అయి పోయాక మళ్లీ ఆశిర్వాదం చేయడానికి పార్వతి సంకోచించింది. సౌభాగ్యవతులైన ప్రీలకు నేను ఈ వరకే ఆశిర్వాదం ఇచ్చి వేశాను. కాబట్టి వీళ్లను మీరు ఆశిర్వదించండి. అని పార్వతి పరమేష్టరుణ్ణే కోరింది.

పరమేష్టరుడు వాళ్లని ఆశిర్వదించి పంపించి వేశాడు. కానీ ఆ ప్రీలకు పార్వతి ఆశిర్వాదం కలగలేదు. అందుచేత వారి సౌభాగ్యానికి కొంతన్నానత కలిగింది.

అనంతరం పార్వతి పరమేష్టరులు తమ స్వస్తలానికి వెళ్లి పోయారు. మరునాడు పరమేష్టరుడు పార్వతితో గతదినమున తాను వనములో ఉత్తరీయం మరచి పోయాననీ, అక్కడకు వెళ్లిదానిని తీసుకురావలసిందనీ చెప్పాడు. పార్వతి అక్కడకు వెళ్లి చూస్తుంది కదా అక్కడ ఊరూ లేదు. ఉత్తరీయమూ లేదు. మునుపటి మాదిరిగా వనం మాత్రం ఉంది.

ఇది ఇప్పుడు లోకంలో వాడుకలో ఉన్నకథ. ఈ కథ విమర్శనీయమై ఉన్నది.

ఈ కథ పౌరాణిక పాత్రలలో కూడినదే. కానీ గౌరీ డోలోత్సవం మినహా మిగతా ఈ పర్యక్కలాపం పౌరాణికమైంది కాదని తోచక మానదు. దేవీ పూజ ప్రబలినకాలంలో ఈ కార్యక్రమాపం ఆచారంలోకి వచ్చి ఉంటుంది.

కథలో పరమేష్టరుడి ఆశిర్వాదం పొందినా పార్వతి ఆశిర్వాదం కలగని ప్రీల సౌభాగ్యానికి కొంతన్నానత కలిగింది అనడం దేవి మహాత్మను గొప్ప చేయడానికి అని సృష్టమవుతూ ఉంది.

సాభాగ్వతయన తత్త్వము

ఈ ప్రతమును గురించి మత్స్యుడు మనువుకు చెప్పినట్లు మత్స్యు పురాణములో కలదు. చైత్రశుద్ధతృతీయ పూర్వాహను నందు ఉమామహాశ్వర ప్రతిమలకు వివాహము చేసి కల్పోక్త ప్రకారం పూజలు దానాలు చేస్తే శివోక్ప్రాత్మికలుగును.

ఈనాడు రామచంద్రోలో త్వం చేయాలని స్మృతి కౌస్తుబము. చతుర్వ్యాగ్ది చింతామణి దీనిని మహా తృతీయ అంటూ అనంతర్య ప్రతం చేయాలని చెబుతూ ఉంది.

ఉత్తమ మహ్యంతరాది

చైత్రశుద్ధ తదియ శివాలో త్వం వర్యమేకాకుండా ఉత్తమ మహ్యంతరాది పర్వం కూడా అయి ఉంది.

మన్మాది అనగా మనువు ప్రభుత్వం చేయడానికి ఆరంభించిన దినము.

మనువులు పదునలుగురు. అందులో ఉత్తముడు మూడో మనువు. ఉత్తముని కథ వినతగి ఉంటుంది. స్వాయంభు వంశజడగు ఉత్తమసాదునకు సురుచి యందు ఉత్తముడు అనే పుత్రుడు పుట్టడు. అతడు పరిపాలన దక్కుడు, ధార్మికుడు అతని భార్య బధ్మసుత అయిన బహుళ.

బహుళ అంటే అతనికి వల్ల మాలిన ప్రేమ. అతడు ఆమెకు ఎన్నోన్నో నగలు, ఎన్నోన్నో బట్టలు ఇస్తా ఉండేవాడు. ఎన్ని ఇచ్చినా ఆమె అతనంటే ఎడమొగముగాను, పెడమొగముగాను ఉంటూ ఉండేది.

ఒకసారి అతడు నిండు కొలువై ఉండి ఆట పాటల వినోదములో తన భార్యకు త్రాగడానికి మధుర రసపు పొత్ర అందిచ్చాడు. పలువురు రాజులు చూస్తా ఉండగా ఆమె ఆ పొత్రను తిరస్కరించి భర్తను అవమానించింది. అందుతో అతనికి కోపం వచ్చింది. ఆమెను అడవిలో విడిచి పెట్టి రమ్మని పంపివేశాడు. మగనిపీడ వదిలింది సుఖపడ్డాను అనుకుంటూ ఆమె సంతోషంగా అడవికి పోయింది.

ఇది జరిగిన కొంత కాలానికి రాజు కొలువై ఉండగా సుశర్మ అనే బ్రాహ్మణుడు వచ్చి “మహారాజా! నేను నిద్ర పోతూ ఉండగా నాభార్యాను ఎవరో ఎత్తుకొని పోయినారు. నాభార్య జూడ వెతికించి తెప్పించి నాకు

అప్ప చెప్పకోరతాను” అని చెప్పాడు.

అందు మీద రాజు ‘నీభార్య ఎట్లా ఉంటుంది! ఆమెను ఏవిధంగా గుర్తించవచ్చును’. అని సుశర్మను అడిగాడు.

“నాభార్య నల్లగా, పాట్టిగా ఉంటుంది. మిట్టకళ్ళు. కుఱచచేతులు, పీక్కుపోయిన ముఖం. బొంగురు గొంతుకు మాటలాడితే పోట్టాడుడానికి వచ్చినట్లుగా ఉంటుంది.” అన్నాడు సుశర్మ.

అప్పుడు రాజు అతనితో “బివెట్లి బ్రాహ్మణుడా! కురూపి గయ్యాళి అయిన అట్టి భార్య పోయినదని ఎందుకు కుములుతావు! అందమైనది, అనువర్తనకలది అయిన మరి ఒక స్త్రీని పెళ్ళాడు” అన్నాడు. దానికి సమాధానంగా సుశర్మ దేవా! భార్య ఎట్లాంటిది అయినా భరింపబడ వలసింది. కురూపి అని వదిలి వేయకూడదు. భార్యలేని వానికి అనుదిన కర్మలు చెడిపోతాయి. భార్యను విడిచి పెట్టినవానికి నరకలోక ప్రాప్తి కలుగుతుంది. పైగా వాని కులం సంకరమై పోతుంది. కాబట్టి నాభార్యను వెదికి నాకు అప్పగించవలసిందిగా కోరతాను అన్నాడు.

వెంటనే రాజు రథం ఎక్కు అడవులకు వెళ్లి సుశర్మ అర్ధాంగి కోసం అన్వేషణ ప్రారంభించాడు. గట్టలు, గుట్టలు, డొఱ్పలు, వెతుక్కుంటూపోయాడు. ఎక్కడా ఆమె కనిపించలేదు. ఆమెను వెతుకుతూ రాజు త్రికాలజ్ఞాడు అనే ముని ఆశ్రమానికి వచ్చాడు.

రాజు రాకను గమనించి ఆముని అతనికి అర్ఘ్యం ఈయడానికి నీరు తెమ్మని శిష్యునితో చెప్పాడు. శిష్యుడు నీరుకొనిరాక నిదానించి మరీ ఆజ్ఞాపించండి అన్నాడు. ముని నిదానించాడు. రాజు అప్పటికి భార్యాపీనుడుగా ఉన్నాడు. భార్యలేనివానికి అర్ఘ్యం పాందే అధికారం లేదు. అందుమీద త్రికాలజ్ఞాడు అర్ఘ్యం విషయం ప్రస్తావించక రాజు! నీవు వచ్చిన పని ఏమిటని ప్రశ్నించాడు. రాజు తాను వచ్చిన పనిచేపీ సుశర్మ భార్య ఎక్కడ ఉన్నదో చెప్పమని మునిని కోరాడు.

మునిదివ్యద్యుష్టితో చూచి ‘రాజు! అద్రిసుతుడైన బలాకుడనే రాక్షసుడు సుశర్మ భార్యను ఎత్తుకుపోయాడు. ఉత్సుకావతకము అనే వనములో ఉంచాడు. నీవు వెళ్లి ఆమెను విడిపించుకొని తీసుకువెళ్లి సుశర్మ వద్దకు చేర్చు’ అన్నాడు.

అప్పుడు ఉత్సుకుముడు మునితో ‘మహాత్మా! నాకు అర్ఘ్యం

ఈయబోయి విరమించారు. దానికి కారణం ఏమిటో సెలవియ్యాలని కోరతాను. అన్నాడు. దానికి ముని రాజు నీవు ఇప్పుడు భార్య హీనుడుగా ఉన్నావు. స్వాయంభువ వంశమంతటి గొప్పవంశంలో పుట్టి నీవు భార్యను విడిచి పెట్టేశావు. భార్యలేని వానికి కర్కలు చేసే అధికారం లేదు. భార్య ఎట్టిదైనా పోషింపబడవలసిందే పత్యునుకూలతచేత పురుషుడు కర్కలను ఆచరించాలి. భార్యలేని వానికి అర్ఘ్యం ఈయకూడదు. అని బదులు చెప్పాడు.

ఉత్తముడికి మొఱుపు దెబ్బ తగిలినట్లు అయింది. అంతలో తిరిగి తేరుకొని అతడు ముని చెప్పిన ఉత్పలావతక వనానికి వెళ్లాడు. అక్కడ అతనికి సుశర్మ చెప్పిన లక్ష్మణాలు కల ప్రీ కనిపించింది. ఆమె ఇప్పుడు మారేడు పళ్లను తింటూ ఉంది.

‘సుశర్మ భార్యవునీవేనా’ అని రాజు ఆమెను ప్రశ్నించాడు. అప్పుడు ఆమె నేను అతిరాత్రుడను బ్రాహ్మణుని కూతురిని. మీరు ఇప్పుడు పేర్కొనిన వాని భార్యను నేనే. నేను నిద్రిస్తూ ఉండగా బలాకుడు అనే రాక్షసుడు నన్ను ఇక్కడికి తెచ్చాడు. వాడు ఈ వనంలో తిరుగుతూ ఉంటాడు అన్నది.

అప్పుడు రాజు ఆవనంలో కలయితిరిగాడు. ఆతనిని చూడడంతోబే రాక్షసుడు నమస్కారం చేశాడు. ఉత్తముడు అంతట వానిని సుశర్మ భార్యను నీవు ఏల ఎత్తికొని వచ్చావు అని అడిగాడు. దానికి రాక్షసుడు ఇట్లా సమాధానం చెస్తాడు. “రాజు! సుశర్మ యజ్ఞాల్నో బుత్యజ్ఞాడై రక్తఫ్సు మంత్రాలచేత మారాక్షసుల బలాన్ని సుశర్మ తగిస్తున్నాడు. భార్య లేకుండా పోతుంది కదా అనే భావంతో ఆమెను తీసుకొని వచ్చి ఇక్కడ దాచాను.

అప్పుడు రాజు ఆమెను తిరిగి సుశర్మకు చేర్చి వేయాలి. అన్నాడు. రాజుజ్ఞ అవశ్యం నెరవేరుస్తానని బలాకుడు ఆమెను తీసుకొని వెళ్లి బ్రాహ్మణుడికి ఇచ్చి వేసి రాజు వద్దకు వచ్చి ఆవృత్తాంతం తెలియచేశాడు. అవసరమైనప్పుడు నిన్ను తలుచుకుంటాను. అప్పుడు వచ్చి నాపని నెరవేరుస్తూ ఉండు అని చెప్పి రాజు అతనిని సాగనంపాడు.

ఆ పీమ్మట రాజు తిరిగి త్రికాలజ్ఞని ఆశ్రమానికి వెళ్లి ఈసారి తన భార్య సంగతి అడిగాడు. దివ్యదృష్టిచే చూచి ముని ఇట్లా చెప్పాడు “రాజు! నీ భార్య నీచే విడువబడి అడవిలో తిరుగుతూ ఉంది. సాలపోతకుడు

అనే నాగరాజు ఆమెను పాతాళలోకానికి తీసుకుపోయాడు. అతనికి మనోరమ అనే భార్య, నంద అనే కూతురు ఉన్నారు. నీభార్యను కూడా భార్యనుగా చేసి కోవడానికి అతను ఆయత్తుడయ్యాడు. అప్పుడు అతని కూతురు నంద అతనికి నీతి చెప్పింది. దానికి అతనికి కోపం వచ్చింది. ఆమె మూగది అయిపోయేటట్లు పేంచాడు. మూగది అయి కూడా ఆమె నీభార్యను కంటికి రెపులాగున కాపాడుతూ ఉంది.”

అందుమీద రాజు తన భార్య తన వద్ద ఉన్నన్నినాళ్లు తానంటే ఇష్టం లేకుండా ఉండేటందుకు ఏమిటి కారణమని మునిని అడిగాడు. దానికి సమాధానముగా ముని రాజు! ఇది అంతా నీ వివాహకాల ముహూర్తద్యోషము వలన అయినది. మీ వివాహకాలాన నిన్ను సూర్యుడు, అంగారకుడు, శనిగ్రహాలు చూస్తూ ఉండినవి. నీ భార్యను శుక్రుడు, బృహస్పతి చూస్తూ ఉండినవి. నీలగ్నంలో అంగారకుడు, నీభార్యలగ్నంలో చంద్రుడు ఒకరిని ఒకరు చూచుకుంటూ ఉన్నారు. కాబట్టి మీదంపతులకు ఈ రవరవలు. నీభార్య నీ వద్దకు తిరిగి వస్తుంది. వెళ్లి రాజ్యపాలన చేస్తూ వుండు అన్నాడు.

ఆ మాటలు విని ఉత్తముడు రాజధానికి తిరిగి వచ్చాడు. ఇంతలో ఆక్షణికి సుశర్మ వచ్చి తన భార్య తన వద్దకు తిరిగి వచ్చేటట్లు చేసిన రాజుకు కృతజ్ఞత తెలుపుకున్నాడు. అప్పుడు రాజు అతనితో తన దాంపత్య విషయం తెలియచేశాడు.

అప్పుడు సుశర్మ రాజు! నీభార్యకు నీయందు ఇష్టం లేదనికించ పడకు. మిత్రవిందేష్టి అని ఒక యజ్ఞం ఉంది. ఆయజ్ఞమును నీవు ఏడు పర్యాయాలు చేశవంటే ఆమెకు నీయందు ఫీతి కలుగుతుంది. అన్నాడు. రాజు ఏడు సారులు మిత్రవిందేష్టి చేశాడు. తరువాత బలాక రాక్షసుని పంపి పాతాళ లోకాన్నండి భార్యను రప్పించుకొన్నాడు.

ఆమె ఇష్టుడు చాలా అనుకూలపతిగా ఉంటున్నది. సుశర్మ మహాత్తు తెలిసికొన్నది. అప్పుడు ఆమె భర్తతో తనమూలంగా పాతాళంలో మూగదై ఉన్న నంద మూకత్వం సుశర్మ సాయంతో పోయేటట్లు చేయవలసిందిగా ప్రార్థించింది. రాజు అంగీకరించాడు.

సుశర్మ సారస్వతసూక్తాలు పరిస్తూ సారస్వతేష్టి చేశాడు. దాని పశితంగా పాతాళంలో నంద మూకత్వం పోయింది. నంద ఆనందానికి మేరలేకపోయింది. భూలోకంలోని ఉత్తముని భార్య వల్ల తనకీ మేలు

కలిగిందని గర్జుడు అనే ముని చెప్పగా ఆమె భూలోకానికి వచ్చి రాజు భార్యకు తన కృతజ్ఞత తెలుపుకొన్నది. ఆమెకు భూమండలానికంతకూ అధిష్టానయే సర్వశాస్త్రవేది అయిన కొడుకు పుడతాడని చెప్పి పాతాళలోకానికి వెళ్లిపోయింది.

అంత కొంతకాలానికి బహుళా ఉత్తములకు ఒకకొడుకు పుట్టాడు. అతని అవయవాలు అన్నీ ఉత్తమంగా ఉన్నాయి. ఉత్తమమైన అవయవాలతో ఉత్తమమైన వంశంలో ఉత్తముడు అనే రాజుకు పుట్టడం చేత అతనికి ఉత్తముడనే పేరువచ్చింది.

అనంతరకాలాన అతడు మనువు అయ్యాడు. అతని మన్యంతరమున సుశాంతి అనువాదు ఇంద్రుడు. ఆమన్యంతరము డబ్బుయి ఒక్క మహా యుగాలు సాగింది.

చైత్ర శుక్ల చతుర్थి

గణపతిశ్రాజ

గణపతికి దమనపూజ.

ఈనాడు గణపతిని దమనముతో పూజించాలి. నేడు ఆశ్రమ, చతుర్మాష్టి వ్రతాలు చేస్తారని చతుర్వ్యాది చింతామణి.

చైత్రశుక్ల పంచమి

శాఖిహాత్మకాయపంచమి

స్వాతి కౌస్తుభము, చతుర్వ్యాది చింతామణి చైత్రశుక్ల పంచమిని శాలి హాత్మయపంచమి అనుమత్వమి.

ఈనాడు హాయపూజ చేయాలని కలదు. శాలిహాత్మయపంచమి అశ్వశాస్త్రం ప్రాసిన బుషి మన రాజులు ఆశ్విక దళాన్ని బాగా పోషించే రోజులలో ఈ శాలిహాత్మయపంచమివ్రతం బాగా ఆచారంలో ఉండినట్లు కనిపిస్తుంది.

ఈనాటి వివరణలో మన పంచాంగకర్తలు శ్రీపంచమి, శ్రీ వ్రతము అని ప్రాస్తారు. మాఘమాసంలో ఒక శ్రీ పంచమి ఉంది. ఈ పంచమి కంటే అది ప్రచారంలో ఉన్న పండుగగా కనిపిస్తుంది. ఈనాడు లక్ష్మీపూజ చేయాలని కలదు. అదే “శ్రీవ్రతము.”

‘శ్రీరాము రాజ్యోత్సవః’

శ్రీ రాముడు చైత్రశుద్ధ విదియనాడు విభీషణునికి లంకా రాజ్య వట్టాభిషేకము చేశాడు. తదియనాడు బయలుదేరి చతుర్మి నాటికి భరద్వాజాశ్రమానికి వచ్చాడు. పంచమినాడు అయోధ్యలో పట్టాభిషేకము జరిపించుకొన్నాడు. ఈ విషయం వాల్మీకి రామాయణంలో చెప్పబడిఉన్నది. అందుచేత ఈనాడు శ్రీరాము రాజ్యోత్సవ పర్వము.

నాగశ్రూజి

శ్వేతవరాటాకల్పః

“అమాదేర్ జ్యోతిషి” దీనిని కల్పాది దానమంటూ ఉంది.

ఈనాడు పంచమూర్తి వ్రతాన్ని, సంవత్సరవ్రతాన్ని ప్రారంభిస్తారని చతుర్వ్యగ్రచింతామణి. పంచమహాత్వతం కూడా చేస్తారు.

ఈనాడు నాగపూజ చేయాలని స్ఫూర్తి కొస్తుభము.

షైత్రణ్యక్త పశ్చి

స్ఫూర్తదద్మవశ్రూజి

ఇది బాలరక్షాకరమైన తిథి అనే ఈనాడు స్వందోత్సాత్ర జరిగిందని తిథితత్వము చెబుతూ ఉంది.

ఈనాడు స్వందుని దమనముతో పూజించాలి.

అర్గ్య, కుమారపష్టి వ్రతాలు ఈనాడు చేస్తారని చతుర్వ్యగ్రచింతామణి. అమాదేర్ జ్యోతిషి అనే గ్రంథం ఈనాటిని అశోకపష్టి అనుచున్నది.

షైత్రణ్యక్త సత్తమి

సూర్యదద్మవశ్రూజి

ఈనాడు సూర్యుని దమనముతో పూజించాలి. గోమయాది సప్తమీ, నామసప్తమీ, సూర్య, మరుత్, తురగ సప్తమీ మున్నగు వ్రతాలు ఈనాడు చేస్తారని చతుర్వ్యగ్రచింతామణి. ఈనాడు వాసంతీ పూజ చేయాలని అమాదేర్జ్యోతిషి. ఈనాడు అర్గ్యవ్రతం ఆచరించేవారు రాత్రి భోజనం చేయకూడదు.

చైత్రశుద్ధ అష్టమి

చైత్రశుద్ధ అష్టమినాటి వివరణములో మన పంచాంగ కర్తలు భవానీయాత్రా, అశోకాష్టమి, అశోకరుద్రపూజా, అశోకకలికా ప్రాశనమ్ అని ప్రాస్తారు.

దీనిని బట్టి ఇది భవానీ అష్టమిగా, అశోకాష్టమిగా పరిగణింపబడుతూ ఉండని తెలుతూ ఉంది.

భవానీ అష్టమి

చైత్రశుద్ధ అష్టమి భవానీదేవి పుట్టినరోజు. భవానీ అనేది పార్వతికి మరి ఒక పేరు. ఆమె శివుని భార్య.

శివుని మొదటి భార్య సతీదేవి. ఆమె దక్కుని పెద్ద కూతురు. శివుడు ఒకసారి దక్కుని నిరాదరించాడు. ఆ కోపాన దక్కుడు కూతురిని పుట్టింటికి తీసుకురావడం మాని వేళాడు. ఆమె చెల్లెళ్ళను మాత్రం తరుచు తీసుకువస్తూ చీరెలు, సారెలు పెడుతూ ఉండేవారు.

ఇది ఇట్లా ఉండగా దక్కుడు ఒకసారి యజ్ఞం తలపెట్టాడు. ఆ యజ్ఞానికి అతడు శివుణ్ణి తప్ప మిగతా దేవతలను అందరినీ పిలిచాడు.

అందరు దేవతలు ఆయజ్ఞానికి వెళుతూ ఉండడం చూచి సతీదేవి తాను కూడా వెళ్లడానికి ఉబలాటపడింది. భర్త అనుమతి కోరింది. పిలవని పేరంటానికి పోవడం మంచిది కాదని శివుడు చెప్పి మాచాడు. మా తండ్రి యజ్ఞానికి మా చెల్లెళ్ళ అందరూ వస్తారు, వారి అందరినీ ఒకసారి చూచి వస్తానని సతి పతిని బతిమిలాడింది.

అప్పుడు శివుడు ఆమెతో నీ ఇష్టం అన్నాడు. సతీదేవి పుట్టింటికి వెళ్లింది. రాకరాక వచ్చిన కూతుర్చి తండ్రి పలకరించలేదు సరికదా ఎవరినీ కూడా ఆమెతో మాటల్లాడ నిచ్చాడుకాదు. పైగా శివుణ్ణి అమంగళవేషణి దూషించాడు.

పతినింద సతికి భరింపరానిదైంది. ఆమెకుబాగా కోపం వచ్చింది. కాలి బొటన వ్రేలితో నేలరాచింది. యోగాగ్ని పుట్టింది. అందులో ఆమె భస్మమై పోయింది.

సతీదేవి భస్మమైన విషయం తెలుసుకుని ఆగ్రహోదగ్రుడై శివుడు వీరభద్రుని పుట్టించి దక్కుని యజ్ఞాన్ని పచ్చము పాడుచేయించాడు.

ప్రాధాన్యము వహించినది. ప్రీలు తమ సంతతికి క్షేమము కలుగుటకై అశోకవృక్షము యొక్క ఆరుపూమొగ్గలను నీటిలో కలిపి త్రాగెదరు.”

షష్ఠినాడు చేస్తారు కాబట్టి ఆరు మొగ్గలు తింటారు. అష్టమినాడు చేసే వారు ఎనిమిది మొగ్గలు తింటారు. ఈ తినడం ఉత్తర హిందూ స్తానమున నీటిలో కలుపుకుని కాని గ్రంథాంతరములందు అశోకకలికలను మధుర పదార్థాల్లో కలుపుకొని తినాలని ఉంది.

అశోకకలికా ప్రాపనపు ఆచారంగల ఈపర్వం సందర్భంలో ఒక కథ చెబుతారు.

ల్రత్కథ

ఒక ముని ఉన్నాడు. అతనికి ఒక చిన్నారి బాలిక దౌరికింది. ఆమెను అతడు చాలా గారాబంగా పెంచాడు. ఆమె పెరిగి పెద్ద అయి వరయోగ్య అయింది. అప్పుడు ముని ఆమెను దూరదేశమునందలి ఒక రాజుకు ఇచ్చి పెళ్లి చేశాడు. ఆమెను పంపేటప్పుడు ముని ఆమెకు కొన్ని అశోక వృక్షపు విత్తనాలు ఇచ్చాడు. వెళ్లేటప్పుడు వానిని దారిపొడుగా చెదురు చెదురుగా చల్లుకుంటూ వెళ్లమని చెప్పాడు. ఆమె అట్టే చేస్తా అత్తవారిల్లు చేరింది.

కొన్ని సంవత్సరాలు గడిచాయి. ఆమెకు చాలామంది పిల్లలు పుట్టారు. కాని ఆ సంతానం ఏమీ నిలువలేదు. తండ్రితో తన గోడు చెప్పుకుండామని ఆమె బయలు దేరింది. ఆమె అత్తింటికి వెళ్లేటప్పుడు చల్లుతూ పోయిన అశోక వృక్షపు విత్తులన్నీ మొలకెత్తి అప్పటికి పెద్ద చెట్లుగా ఏపుగా ఎదిగి ఉన్నాయి.

ఆ చెట్లబారు ఆనమాలుగా పెట్టుకుని ఆమె పుట్టింటికి ప్రయాణ మైంది. ఆ చెట్టు నీడను విశ్రమిస్తూ ప్రయాణం సాగించి పుట్టింటికి చేరింది. తండ్రికి తన గోడు చెప్పుకుంది. అప్పుడు అతను కొన్ని అశోక వృక్షపు మొగ్గలను తీసి మంత్రోదకములో కలిపి ఆమెకు ఇచ్చాడు. ఆమె ఆమెగ్గలను తిని మంత్రోదకం లోపలికి పుచ్చుకుంది.

ఆమె తిరిగి అత్తవారింటికి వెళ్లింది. ఆ మీద ఆమెకు సంతానం నిలిచింది. అప్పటి నుంచి ఆమె కడుపు శోకము ఎఱుగదు.

అశోకవృక్షము - స్త్రీలు

దీనిని పట్టి స్త్రీలు తమ సంతానము యొక్క క్షేమాభివృద్ధుల నిమిత్తం ఆశోక కలికాప్రాశనం చేయాలని తేలుతూ ఉంది.

స్త్రీల గర్భాశయం మీద అపూర్వ ప్రభావం గల గొప్ప మూలిక ఆశోక. బుబుతుదోషాలను రజోదోషాలను పోగొట్టి స్త్రీలను సంతానవతులుగా చేసే గుణం ఆశోకకు అగ్గలంగా ఉన్నది.

లంకలో చెఱలో ఉన్నప్పుడు సీతాదేవి ఆశోకవనంలో ఉండినదని రామాయణంలో కలదు. ప్రతనియమం రుపేణా ఆశోకపు మొగ్గలను ఏడాదికి ఒకసారి తింటూ ఉండడం స్త్రీల అయురారోగ్యాలకు దోహదకారిగా ఉంటుంది. ఆరోగ్యదృష్టా వరణీయమైన ప్రతాల్లో ఇది ఒకటి.

అశోకరుద్రత్రాజు

ఈ రోజున రుద్రుని ఆశోకవృక్షము యొక్క చిగురుల తోను పుష్పముల తోను పూజించాలి. పూజ అయిన తరువాత ఎనిమిది ఆశోకపు మొగ్గలను నూరి ప్రాశనము చేయాలి. పిమ్మట పార్వతీదేవి దర్శనం చేయాలి. ఈ విధంగా చేసిన స్త్రీలు సమస్తమైన ఆనందాలను పొందుతారు.

పునర్వసునష్టతుం బుధహారాలతో కలిసిన భవానీ అష్టమినాడు నదిలో స్నానంచేస్తే వాజపేయయాగం చేసినంత ఫలం. అనాడు బ్రహ్మపుత్రా నదిలో స్నానం విశేష ఫలప్రదమైనదని తిథితత్త్వము చెబుతూవుంది.

యువతులు కాళతో తన్నితే, ఆశోకవృక్షాలకు దోహదక్రియ అవుతుందని అవి పూస్తాయని చెబుతారు. స్త్రీలకు ఆరోగ్యాన్ని ఇచ్చే వృక్షాలలో ఇది చెప్పుతగింది. ఫాల్గుణమాసంలో ఈ చెట్లు పూయడానికి ప్రారంభిస్తాయి. వైశాఖమాసం నాటికి వీని కాయలు పండడానికి ఆరంభిస్తాయి. ఈ మధ్య కాలంలో ఆశోకాష్టమికి ఆశోక కళికాభక్షణము విధింపబడింది.

ఈనాడు చండికాప్రతం ఆరంభిస్తారని చతుర్వ్యగ్ద చింతామణి. ప్రత్యష్ఠమి ఏడాదిపాటు ఉపోషణం ఉండాలి. ఈనాడు శివప్రతం పిష్టనిర్మిత వస్తువులు దానం, వసుప్రతం చేయాలని ఔగ్రంథంలో ఉంది.

సోమ, సోమాష్టమీ ప్రతాలు కూడా ఈనాడు చేస్తారు.

చైత్ర ఖద్ద నవమి

శ్రీ రామ నవమి

ప్రతి సంవత్సరం చైత్రఖద్ద నవమి మనకు శ్రీరామనవమి.
వసంతనవరాత్రులకు ఇది ఆఖరురోజు.

శ్రీరామ జయంతి

శ్రీమహా విష్ణువు ఎత్తిన పదిఅవతారాల్నినూ శ్రీ రామావతారం ఏడోది.

శ్రీరాముడు కోసల దేశాధీశురుడైన దశరథునకు కొసల్య గర్భమున
చైత్ర ఖద్దనవమినాడు పునర్వ్యసు నాలుగో పాదాన కర్మాటక లగ్గంలో
మధ్యాహ్నం పుట్టాడు.

అందుచేత ప్రతి సంవత్సరం చైత్రఖద్దనవమి శ్రీరామజయంతి
దినమైంది.

మన పంచాంగ కర్తృలు పది అవతారాల జయంతి తిథులను ఈ
విధంగా పేర్కొంటున్నాయి.

దశావతార జయంతులు

1. మత్స్య	:	చైత్ర బహుళపంచమి
2. కూర్కల	:	వైశాఖ ఖద్దపూర్ణిమ
3. వరాహ	:	చైత్ర బహుళత్రయోదశి
4. నారసింహ	:	వైశాఖ ఖద్దద్వాదశి
5. వామన	:	భాద్రపద ఖద్దచతుర్దశి
6. పరశురామ	:	వైశాఖ ఖద్దద్వాదశి
7. రామ	:	చైత్ర ఖద్దనవమి
8. క్షమ	:	శ్రావణ బహుళ అష్టమి
9. బుద్ధ	:	వైశాఖ ఖద్దపౌర్ణిమ
10. కల్యా	:	భాద్రపద ఖద్దవిదియ

ఈ పట్టిక వలన పది అవతారాల్నినూ మూడు అవతారాల
ప్రాదుర్భావం చైత్ర మాసంలోనే అని తేలుతూ ఉంది. పది అవతారాల్లో
మూడింటి ప్రాదుర్భావానికి నోచిపుట్టిన చైత్రమాస మాఘాత్మ్యం ప్రశ్నమైంది
కదా!

మత్స్య, వరాహ, శ్రీరామ అవతారాల జయంతులు ఇట్లు చైత్ర

మాసంలోనే, ఇందులో ఇంకో విశోషం. ఏటేట వచ్చే ఈ వది జయంతులలోను సంవత్సరాదికి పిమ్మట మొదట వచ్చే జయంతి పర్వం శ్రీరామవనవేమే.

గధ్యవరాత్రులు

ఈ పండుగ తొమ్మిది రోజులు చేస్తారు. ఆ తొమ్మిది రోజులలో ఉగాదిపాడ్యమి మొదటిరోజు. ఈ తొలిరోజున ప్రారంభించి శ్రీరామ నవమి వరకు రామాయణ పారాయణ మొదలయిన పనులు చేస్తారు. ఈ తొమ్మిది రోజులను గర్భనవరాత్రాలు అంటారు.

ఈ తొమ్మిది రోజుల్లో వసంత పూజలు చేసేవారు వానిని వసంత నవరాత్రులు అంటారు.

అపీ ఇపీ నవరాత్రులే. అపీ ఇపీ, ఈనవమితోటే సమాప్త మవుతాయి. అయినా ఆపూజావిధానం వేరు. ఈపూజావిధానం వేరు.

శ్రీరాముడు పుట్టినదినమైన నవమి. అంతకు పూర్వపు వారపు దినాలు అనగా రాముడు గర్భంలో ఉన్న చివరి తొమ్మిది దినాలు చేసే మత విధులు, పూజాదికాలు గర్భనవరాత్రులను ఆరాధనీయంగా, ఆచరణీయంగా చేస్తున్నాయి. గర్భనవరాత్రులలో శ్రీరాముని గురించి చేయవలసిన పూజాదికాలు ప్రతి కల్ప గ్రంథాలలో కొంతకు కొంత విషులపరుపబడి ఉన్నాయి.

రాములీలలు

చైత్రశుక్ల పాడ్యమి మొదలు నవమి వరకు రామ మందిరాల్లో, రామాలయాల్లో రామాయణ కాలశ్శైపం జరుగుతుంది. కొన్నిచోట్ల రామలీల అనే అభినయం చేస్తారనీ, కానీ క్వాశ్లీలలకువలె రామలీలలకు శాస్త్రారం ఏమీ లేదని ప్రతోస్ఫుర్వ చంద్రికా కారుడు ప్రాస్తున్నాడు.

ముఖాశ్లీలండుగ

అగస్టు సంహితలో ఇది మూడు రోజుల పండుగగా చెప్పబడింది. అష్టమిని గురుపూజ, నవమిని ప్రతిమాకల్పన దశమిని ప్రతిమాదానం నవమినాడు ఉపవాసం. రాత్రి పురాణ శ్రవణాదులచే జాగరణం మరునాడు ప్రతిమాదానం, సంతర్పణ. ఈ విధంగా ఒక్కొక్కరు పన్నెండేళ్లు చేయాలి. ఈ మాదిరి ప్రతా చరణం ఇప్పుడు అమల్లోలేదు.

శ్రీరామ పూజకు పునర్వసు నక్షత్రంతో కూడిన చైత్రశుద్ధ నవమి

చాలా పుణ్యవంతమైన కాలము. అష్టమితో కలసిన నవమిని రామపూజకు విష్ణు భక్తులు ఎప్పుడు చేకొన కూడదని ఆగస్టు సంహిత చెబుతూ ఉంది. అందుచేతనే మిగులు నవమినాడు వైష్ణవులు శ్రీరామ జయంతి జరుపుతారు.

శ్రీరామ నవమి నాటి కార్యకలాపాలు మథ్యాహ్నం పన్నెండు గంటలకు చేయాలని వ్రత గ్రంథాలు చెబుతున్నాయి. శ్రీరామ నవరాత్రులు తొమ్మిది రోజుల్లోనూ శ్రీరామనవమి అభరురోజు, అతి ముఖ్యమైన రోజు, ఉపవాసాది నిష్ఠలు వహింపివారు కూడా ఆనాడు స్నానం చేసి మంచి బట్టలు కట్టుకుంటారు.

మహారాష్ట్ర ప్రాంతాల్లో

మహారాష్ట్రలు ఈ పర్యాన్ని జరిపే తీరు తెలుసుకో తగింది. ఆనాడు ఉదయం తొమ్మిది మొదలు పన్నెండు గంటలవరకు దేవాలయాల్లో శ్రీరాముని పుట్టుక వరకుగల రామాయణ కథ అంతా కీర్తనల రూపంగా పాడుతారు.

సరిగ్గా పన్నెండు గంటలు కావడంతోటే - అనగా అలనాడు అవతారమూర్తి శ్రీరాముడు పుట్టిన వేళకావడంతోటే బుక్కా పొడిచల్లుతారు. కొత్తగా పుట్టిన బిడ్డను ఉద్దేశించి టోలపాటలు పాడతారు. హరిదాసు అచ్చట చెరిన వారిని అందరినీ ఆశ్చేరదిస్తాడు. పంచదారతో శౌంతిపొడిని కలిపి ప్రసాదంగా పంచి పెడతారు. అప్పుడు ఎవరి ఇళ్ళకువాళ్ళు వెళ్లిపోతారు.

‘శ్రీభండపూరి’ మహారాష్ట్రల ఆనాటి ప్రధాన భక్తుము.

ఇతరప్రాంతాల్లో

భరత ఖండంలోని ఇతర ప్రాంతాల్లో శ్రీరామనవమి పూజా విధానం ఇందుకు కొంచెం భిన్నంగా ఉంటుంది. నాడు మథ్యాహ్నమందు శ్రీరామ ప్రతిమను స్తాపించి ప్రోడక్షపచారపూజలు చేస్తారు. దశానన వధార్థమూ, ధర్మసంస్కారమూ న్నా అవతారమెత్తిన శ్రీరాముని జనని జనకులగు కొసల్యాదశరథులకు రామునితో పాటు ఈనాడు ప్రోడక్షపచారపూజలు చేస్తారు. పత్ర పుష్పాదులతో పూతమైన జలంతో నిండిన శంఖంతో శ్రీ రామచంద్రమూర్తికి నేడు అర్పం ఈయడం కొన్ని ప్రాంతాల్లో ఆచారమై ఉంది. నవమినాటి రాత్రి జాగరణం చేస్తూ ప్రతి జామున రామపూజ సాగిస్తూ మరునాడు రామనవమి ప్రతాంగ హోమము చేసి ఉద్వాసన చేయడం పలుతావుల్లో ఉంది.

జానకీ జయంతి

ఆంధ్రదేశంలో మాత్రం శ్రీరామనవమికి సీతారామకళ్యాణాం చేయడం ఆచారంగా ఉంటూ ఉంది. ఈ ఆచారం ఇతర ప్రాంతాల్లో అంతగా ఉన్నట్లు కనిపించదు. పుట్టినరోజు పండుగనాడు కల్యాణాం చేయడానికి కారణం ఏమీ కనిపించదు.

రామ సంబంధమైన పండుగలు ఏడాదిలో శ్రీరామ నవమికాక మరి రెండు ఉన్నాయి.

ఒకటి: రామలక్ష్మీ ద్వాదశి. ఇది జ్యేష్ఠ శుద్ధ ద్వాదశినాడు.

రెండు: జానకీ జయంతి. ఇది పాల్గుణ శుద్ధ అష్టమి.

జనకమహారాజు యజ్ఞశాలకై భూమిని దున్నుతూ ఉండగా నాగటి చాలులో తగిలిన బంగారు పెట్టేలో ఈనాడు సీత దౌరికింది. అందుచేత ఈనాడు సీతాజయంతి దినమైంది.

రామసంబంధపు పర్యదినాలైనా ఈరెండురోజులు కూడా రామకళ్యాణానికి అనుమతి తిథులని అనుకోవడానికి వీలులేదు.

అయితే శ్రీరామనవమికి శ్రీరామకళ్యాణాం చేసే ఈ ఆచారం ఎట్లా ప్రారంభమైనదో విచారించవలసి ఉంటుంది.

తలంబ్రాలు

శ్రీరామనవమినాడు దేవాలయంలో జరిగే సీతారాముల కళ్యాణానికి వెళ్లి తలంబ్రాల చియ్యం పుణ్యవస్తువుగా పుచ్ఛుకొని తల మీద వేసుకోవడం తెలుగు గేస్తుల్లో సనాతనాచారంగా ఉంది.

దశావతారగాధల్లో శ్రీరామావతారపు గాధ ఆంధ్రదేశంతో ఎక్కువ సంబంధపడి ఉంది. రాముని వనవాసగాధ అంతా ఆంధ్రభూమి మీదనే నడిచింది. పుష్పరమునకు పైగా ఆంధ్రులకు ఆతిథి అయి ఇంద్రుని గంగయగుగోదావరి తీరమున భద్రగిరిలో అనుజునితోడను, అర్ధాంగి తోడను నివసించి ఆంధ్రభూమిని పుణ్యభూమిగా చేసిన అవతార పురుషుడు శ్రీరాముడు. మిగతా అవతారాలగాధకు ఆంధ్రదేశంతో ఇంతటి సంబంధంలేదు. కృష్ణావతారంలో ఆంధ్రులు ప్రతికూల పక్షము వారై ఉండిరని అనుకోవచ్చు. శ్రీ కృష్ణుడు చామారాంధ్రనిమాదనుడని విష్ణువురాణముచెబుతూఉంది. పైగా ఆనాటిఅంధులు కురుషైత్ర

యుద్ధంలో కృష్ణ వ్యతిరేకులైన కారపులపక్కం వహించినట్లు భారతం చెబుతూ ఉంది.

ఈ కారణం చేతనేకాబోలు కృష్ణుని కంటే రాముని ప్రభావం ఇప్పటికీ అంధ్రుల మీద ఎక్కువగా ఉంటూ ఉంది.

రాముడు అంధ్రుల దీపిాత్మకు

రాముడు అంధ్రుల దొహిత్రుడనీ, భరతుడు పారశీకుల దొహిత్రుడనీ సిద్ధాంతాలు ఉన్నాయి. దశరథుడు కోసలదేశపురాజు. కౌసల్య కోసల దేశపురాజు కూతురు. ఈ కోసల దశరథుని ఉత్తరకోసలకు భిన్నమైన దక్షిణ కోసల అయి ఉండడం కాదనరానిది. దక్షిణ కోసల మనగా పూర్వం ఆంధ్రదేశపు ఉత్తర భాగము. అగుట కౌసల్య ఆంధ్రుల యింటి ఆడబిడుచనీ, వనవాసాన్ని రాముడు తల్లి పుట్టింటి దేశపు అడవుల్లో గడిపాడనీ ఒక వాదం ఉంది. ఈ వాదం నిలవచాలింది అయినాకాకపోయినా వనవాస రామవునికి ఆతిధ్యమిచ్చిన ఆంధ్రదేశంలో అతని జన్మదినమైన శ్రీరామనవమి అతని కళ్యాణ దినంగా మారింది. ఈ మార్పునకు కారణం భద్రాచలదేవాలయం పెట్టిన ఒరవడి అని అనవచ్చు. ఆ దేవాలయపు పూజా పురస్కారాల్లో అనేకమైన కొత్త మార్పులు తెచ్చి పెట్టిన రామదాసు శ్రీ రామనవమి రామకళ్యాణ దినంగా మార్పి ఉంటూడని తోస్తుంది.

అంధ్రులపై రామదాసు ప్రభావం కొలదులు పెట్టుతరము కానిదికదా! ఈ విషయం విజ్ఞలు విమర్శింతురుకాక!

ఈనాటి వివరణలో మన పంచాంగాలలో కొన్నిటియందు భద్రాచలక్ష్మీతే కళ్యాణం అని ఉంటుంది. ఈనాడు రామకళ్యాణంచేసి నేటినుంచి పదు రోజులు (అనగా నవమి, దశమి, ఏకాదశి, ద్వాదశి, త్రయోదశి) శ్రీరామపూజ హరికథలు మున్సుగువానితో వేడుకగా చేయడం ఇప్పుడు అంధ్రదేశాన పలు ప్రాంతాలలో వాడుక అయి ఉంది.

పానకము

శ్రీరామ నవమికి మిరియపు పాడివేసిన బెల్లపు పానకం విరివిగా పాడడం ఆంధ్రుల్లో పలుప్రాంతాలవారి ఆచారం.

ఈ పండుగనాటికి ఆంధ్రదేశంలో గాడ్చులు ప్రారంభమవుతాయి. కాగా ఇప్పట్లో పానకం పుచ్చుకోవడం తాపకమనంగానూ కాలోచితంగానూ ఉంటుంది.

నీలమత పురాణంలో దీనిని భద్రకాళి నవమి అనీ, పురుషోర్ధు చింతామణిలో దీనిని దుర్గానవమి అని కూడా అంటారని కలదు. దీనిని పట్టి ఈ నవమినాడు ఆయా దేవతలను కొలిచే ఆచారంకొన్ని ప్రాంతాల్లో ఉందని ఉపహారంపవలసి ఉంటుంది. దేవీ పూజా సహాత్మైన నవరాత్రులు నేటితో ముగుస్తాయి.

ఈ సందర్భంలో శ్రీచారాల నరసింహమూర్తిగారు ఆంధ్రప్రతికలో ఇట్లూ ప్రాస్తున్నారు.

శ్రీరామనవమి రోజున ఉత్తర దేశస్థలు శ్రీరాముని జననమును పురస్కరించుకొని జయంతి ఉత్సవమును జరుపుతారు. శ్రీరాముని జనన మహాత్మవం అయోధ్యలో ఎంతో వైభవంగా జరుగుతుంది. ఆంధ్రదేశంలో మనం ఇందుకు భిన్నంగా కళ్యాణోత్సవం జరుపుతున్నాం. ఈ కళ్యాణోత్సవాలు చాల పురాతన కాలంమంచి ఆంధ్రదేశంలో జరుగుతున్నాయి. నవమి తిథినాడు శ్రీరాముడు జన్మించడం చేత జయంతి జరపడం సహజంగానే ఉన్నది. శ్రీరాముడు వివాహం జరిగినరోజు పాల్యం పూర్వము ఉత్తర నక్షత్ర శుభముహరూపమున, కానీ మనం చైత్రశుద్ధ నవమినాడు కళ్యాణోత్సవం జరుపుతున్నాం. జగత్కుంజ్యులయిన సీతారాముల వివాహమునకు వసంతశోభల గూర్చుటకు కాబోలు చైత్రశుద్ధ నవమి జన్మదినమునే మనవారు కూడా కళ్యాణోత్సవమునకు నిర్ణయించినటుల తోచుచున్నది.

జన్మదినోత్సవం జరపడం కన్న కళ్యాణోత్సవం జరపడంలోగల విశిష్టతను ఆంధ్రలు గ్రహించినంతగ ఉత్తరాదివారు గ్రహించలేదన వచ్చును. శ్రీకృష్ణ జయంతి జరుపుతాం. శ్రీ కృష్ణ కళ్యాణానికి మనం అంతగ ప్రాశస్త్యం ఈయలేదు. శ్రీ రాముని జన్మైత్యవం కన్న కళ్యాణోత్సవమునకు మనం ప్రాధాన్యం ఇచ్చాం. శ్రీరాముని జన్మకు కారణం రావణావధ తద్వారా లోకకళ్యాణం సీతాదేవితో కూడిన శ్రీరాముని వలననే లోకకళ్యాణం సాధింప బడ్డది. కనుక సీతారాముల కళ్యాణమునకే మనము ఎక్కువ విలువనిచ్చాం. శ్రీకృష్ణుడు జగద్గురువు. శ్రీరాముడు జగన్నాథుడు. జగన్నాథునకు కళ్యాణోత్సవం జరపడంలోగల విశిష్టతను, సాంప్రదాయసరళిని మనం గుర్తించాం. సీతారాముల కళ్యాణం మహా వైభవంగా భద్రాచలంలో జరిగినటుల మరెక్కడా జరగదు.

భారతీయ కాలమానం ప్రకారం శ్రీరాముడు జన్మించినది వైవస్తత మన్యంతరమున పంచమ త్రేతాయుగము నాలుగభాగమున ముప్పరివేల సంవత్సరమునకు సరియగు విశంబిసంవత్సర చైత్రశుద్ధవమి బుధవారం. ఇలా మన్యంతరానికి మన్యంతరాలు గతించినా మనం ఆయనను మరువకుండా ఈ నాటికిని శ్రీరామవమీ మహాత్మవాలు, రామనామ సప్తాహములు, ఏకాహములు, విరివిగా జరుపుతున్నాం.

శ్రీరామచంద్రుడు చారిత్రకపురుషుడని పాశ్చాత్యులు గూడా నిర్మారణ గావించిరి. పురాణములలోని రాజవంశములను పరిశీలించిన శ్రీరామచంద్రుడు మహాభారతయుద్ధమునాటికి అతి ప్రాచీనుడని తెలియును. మనుచక్రవర్తి వంశావళిలో శ్రీరామచంద్రుడు 65వ పురుషుడనియు, శ్రీరాముని వంశస్తుదు శ్రీకృష్ణభగవానునకు సమ కాలికుడు అయిన బుహూద్యులుడు మనువంశమున 94వ వాడు అనియు సుప్రసిద్ధ పాశ్చాత్య చారిత్రకుడు పర్మిటేరు నిర్దియించెను. పర్మిటేరు వాదము ననుసరించి శ్రీరామకృష్ణాదుల మధ్య గతించిన కాలము 6 శతాబ్దములు. మహాభారత యుద్ధము క్రీ.పూ. 15వ శతాబ్దమున జరిగినది. పర్మిటేరు పరిశోధన ననుసరించి శ్రీ రామచంద్రుడు క్రీ.పూ. 21వ శతాబ్దమున అవతరించెను. వాల్మీకి రామాయణము నందలి శ్రీరాముని జనన కాల వివరములనుబట్టి క్రీ.పూ. 2055వ సంవత్సరము శ్రీరామచంద్రుని జనన వత్సరమని శ్రీయల్.డి. స్వామికన్సు పిట్లె గారుకూడ నిర్మారణ గావించారు. శ్రీ ఎం. ఆర్. సంపత్సుమారన్ గారు ఈ వాదమును సమర్పించిరి. కానీ కొండరు పాశ్చాత్య చరిత్రకారులు డబ్బు, డబ్బు, హంటర్, కానింగు ఆర్జుల్డు రామాయణ చరిత్ర క్రీ.పూ. 1000 సంవత్సరముల ప్రాంతమని నిర్దియించిరి.

భారతీయ కాలమానము ననుసరించి శ్రీ మాన్ కోయిల్ కండాడై వెంకట సుందరాచార్యస్వామి వైవస్తత మన్యంతర పంచమ త్రేతాయుగ చతుర్థ భాగమున 80000 సంవత్సరమగు విశంబివత్సర చైత్రశుద్ధ నవమి బుధవారమున శ్రీరామచంద్రుడు జన్మించినటుల వచించెను.

ఇంతకన్న ప్రాచీనముగను బుగ్గేదము (x.93.14) మంత్రమున శ్రీరామచంద్రుని పవిత్ర నామము స్వర్ంపబడినది. శతవధ బ్రాహ్మణము శ్రీరామచంద్రుని సోదరుడు భరతుని గూర్చిన గాధను వర్ణించెను. తైతరీయ ప్రాతిశాఖ్యమున వేర్కొనబడిఉమలలో వాల్మీకిమహర్షి పేరు

కలదని వెబర్ అను పాశ్చాత్య చరిత్రకారుడు పరిశోధించి చెప్పేను. ఇట్టి పరిశోధనాంశముల వలన శ్రీరామచంద్రుడు భారతీయ చరిత్రయందు అత్యంత ప్రాచీన పురుష నాయకుడని రూఢీగా చెప్పవచ్చు.”

శైత్రశుద్ధ దశమి

ఈనాటి వివరణలో మన పంచాంగకర్తలు ధర్మరాజుడశమి, శాలి వాహన జయంతి అని ప్రాస్తారు. రామ నవమీ ప్రతాంగహామముకాక ఈనాడు మరిరెండు పర్యాలు, అయి ఉన్నాయి.

ధర్మరాజుదశమి

ఈనాడు దమనముతో ధర్మరాజును మూజించాలని స్ఫుతి కొస్తుభము చెబుతూపుంది. ఉగాది పండుగనాటి వివరణలోనే మనము ఈ విషయం తెలిసికొని ఉన్నాము.

శాలివాహన జయంతి

శాలివాహనుడు శాతవాహన పర్యామాభిధానుడు. ఆంధ్రభూమి ప్రస్తావించిన మహాపురుషులలో ఇతడు ఒకడు. శాలివాహనునిగాధను పురాణ నామచంద్రిక ఇట్లు చెప్పుచున్నది.

“శాలివాహనుడు శకవురుషుడు. ఇతనిచే విక్రమార్గుడు చంపబడెను. ఇతడు నాగేంద్రుని వరప్రసాదమువలన కుమ్మర కన్నెకు జన్మించెను అని చెప్పేదరు. ‘శకకర్తా విక్రమజిత్ కాసీనశ్శాలివాహనః’ అని ప్రమాణము.

పైరణము అను పట్టణము నందు సోమకాంతరాజు రాజ్యము చేయు చుండగా అందు నీతిసంపన్నుడును, ధార్మికుడును అయిన సులోచనుండు అను బ్రాహ్మణుడు ఒకడు ఉండెను. అతనికి సుమిత్ర అను కూతురు ఒకతె కలదు. దానికి నాలుగేండ్లు ప్రాయమున దాని తల్లి చనిపోయినందున తండ్రి చేతనే పెంచబడి వివాహము కాకమునుపే బుతుమతి అయి దైవికముగా తటస్థించిన ఒక పురుషుని గూడి గర్మియు ఆయైను అప్పుడు సుమిత్ర తనకు గర్భము కలుగుటచే తన్నులోకులు నిందింతురు అను వెలపుచే చింతాకొంతమై తన యొద్దకు వచ్చుచున్న పురుషునితో తన మనోదుఃఖమును చెప్పేను. అందుకు అతడు “నేను మనుష్య మాత్రుడను కాను, ఆదిశేషుడను, నీకు నాసంగమము వలన శకకర్తయు పరాక్రమ

శాలియు అగు సత్యుతుడు జనింపగలడు. దీనిచే నీకుగాని నీతండ్రికి గాని సంకటములు పొసగునెడ నన్న తలంపుము. నేను అప్పుడే వచ్చి మీ సంకటములను తొలగించి పోయెదను” అని చెప్పి తన నిజరూపమును చూపి అంతర్థానము అయిపోయెను.

అంతట ఈ వర్తమానము అంతయు సుమిత్ర తన తండ్రితో చెప్పినది. అతడు దైవ సంకల్పము చొప్పున ఏది ఎట్లు జరగవలెనో అట్లు జరగకపోదు అనిచెప్పి తన్న మన్నింపగా నిశ్చింత అయి ఉండెను. అనంతరము సుమిత్ర పెండ్లి కాకమునుపే ఈడేఱుటయు వెంటనే గర్భము ధరించుటయు వారి చుట్టుములకు అందరుకు తెలిసి, ఈ తండ్రి బిడ్డలను వెలివేసి రాజునకును ఈ వృత్తాంతము తెలిపిరి. అందులకు రాజు వారిని తన పట్టణము నుండి వెళ్లగొట్టించెను.

అంతట సులోచనుండు పట్టణము వెలుపల ఒక కుమ్మరి వాని యింటచేరి కాలము గడుపుచూ ఉండగా శాలివాహనుండు జనించి బాల్యము నందే తనతో బాలురను కూర్చుకొని తాను రాజు అనియు తక్కినవారు మంత్రి మొదలగువారు అనియు నిరూపించుకొని రాజ్య భారము చేయువానివలె ఆటలూడుచు ఉండెను. పీని ఆటలు చూచునట్టి కుంభకారులు అందఱు ఆశ్చర్యపడుచు మెచ్చుకొను చుండిరి. అట్టియెడ శాలివాహనుడు ఆ కుంభకారులను చూచి రాజు యొక్క దర్బారులో నడుచునట్టి వ్యవహారముల నానాడు విచారించు కొని వచ్చి నాకు తెలియజేయుడు అని చెప్పగా వారును అట్టే చేయుచు ఉండిరి. అంత ఒకనాడు శాలివాహనుడు తన సహవాసులు అగు బాలురతోడ కొలువు తీరి ఉండగా ఒక బ్రాహ్మణుడు వచ్చి ఎగతాళికి పంచాంగము చెప్పేను. అప్పుడు శాలివాహనుడు ఓ బ్రాహ్మణుడా మన రాజ్యమునకు యోగము ఎట్లున్నది అని అడిగెను. అందుకు ఆ బ్రాహ్మణుడు మీ రాజ్యమునకు ఏమి లెస్సగా ఉన్నది అని చెప్పగా అచ్చుట కుమ్మరావములో ఉన్న కడవ ఒకటి ఎత్తి అతనికి బహుమానముగా ఇచ్చి పంపేను. అది మఱునాడు సర్వరమయము ఐనందున ఈ బాలుడు బంగారు కడవలు దానము చేయువాడు అని లోకమందు అంతట ఒక ప్రవాదము విస్తరిల్లెను.

అనంతరము ఇతడు అచ్చుట కుమ్మరవారిచే ఏనుగులు, గుట్టములు, రథములు, పదాతులు అనెడు వతురంగ బలములను మట్టితో చేయించుచు ఉండెను.

అట్టి యెడ ఈ వృత్తాంతము అంతయు విక్రమార్గుడు విని వీనిని తన పట్టణమునకురప్పించి చూచి సంభాషింపవలైను అని బహు ప్రయత్నములు చేసేను, కానీ ఆయత్నములు ఏమియు కొనసాగక పోయెను.

అప్పుడు పురందరపురము నందు ఉన్న ధనంజయుడు అను ఒక షైఖ్యుడు తన మరణ కాలమున తాను పండుకొనెడు మంచము నాలుగు కోళ్ళక్రిందను ఉమక, బొగ్గు, మన్ను, ఎముకలను పాతిపెట్టి తన కొడుకులను నలువురను పిలిచి ఈ మంచపు కోళ్ళకింద పూడ్చియుండు ధనము మీరు నలుగురును సమభాగముగా పంచుకొని జీవింపుడు అని చెప్పి మరణమును పొందెను. ఆకుమారులు తండ్రికి జరగవలసిన అగ్ని సంస్కారాది క్రియలునెఱవేర్చి తమ తండ్రి చెప్పిన చొప్పున మంచపు కోళ్ళ క్రింద తప్పిలందుకనబడిన వస్తువులను చూచి వానిని పంచుకొను విధము ఇట్టిది అని తెలియక అప్పుడు ప్రసిద్ధులై ఉన్న రాజులను న్యాయాధిపతులను తమకు విభాగ నిర్ద్ధయము తెలుప ప్రార్థించి ఎవరివల్లను కాకపోవుటచే, ఇంక తిరిగి ప్రయోజనము లేదు అని నిస్పుహులై తమ నివాసములకు పోవుచు మార్గవశమున ఈ శాలివాహనుండు ఉన్నచోటికి వచ్చిరి.

అప్పుడు శాలివాహనుడు వారిసంగతి విచారించి షై నాలుగు వస్తువులను జ్యేష్ఠాను క్రమముగా ఒక్కొక్కడు ఒక్కొక్కడానిని తీసుకొనవలసినదిలని మీ తండ్రియభిప్రాయము. అది ఎట్లు అనగా పెద్దవానికి మట్టి ఇచ్చేను. దానికి తన భూమి అంతయు అతనిది అని అర్థము. రెండవవానికి ఉముక ఇచ్చేను. దానికితన ధాన్యమంతయు వానిది అని అర్థము. మూడవ వానికి బొగ్గు ఇచ్చేను. దానికి బంగారు, వెండి మొదలగు లోహాదవ్యము సర్వమును అతనిది అని అర్థము. నాల్గవానికి ఎముకలు ఇచ్చేను. దానికి గోధనము సర్వమును వానిది అని అర్థము. అని భాగ నిర్ద్ధయమును వివరించెను.

వారు అది సరి అయిన తీర్పు అని సంతోషించి తమ పట్టణమునకు పోయి సుఖముగా ఉండిరి. అనంతరము విక్రమార్గుడు ఈ వృత్తాంతమును విని శాలివాహనుని లోబఱుకొననియేడ తన కీర్తి మాసిపోవును అని ఎంచి చతురంగ బలములతో శాలివాహనుడు ఉన్న పట్టణమునకు రాగా ఆసంగతి తెలిసి శాలివాహనుడు మట్టితో చేయించి ఉండిన చతురంగ బలమును నాగేంద్రుని యనుగ్రహమువలన జీవము

కలవానిగా చేసికొని ఎదిరించి విక్రమార్యుని చంపి అతని సైన్యమును నర్మదానది వరకు తఱుము కొని పోయి అందుడి వెనుకకు మరలెను. కనుక నర్మదకు దక్షిణమున శాలివాహనశకమును, ఉత్తరమున విక్రమార్యు శకమును వాడబడుచు ఉన్నది.

షైత్రహంద్ర ఏకాదశి

తిథులన్నిటిలోకి ఏకాదశి చాలా వవిత్రమైనది. ఏకాదశి సాధారణంగా ఉపవాసాల రోజు. ఏకాదశి తిథి పదిహేను రోజులకు ఒకసారి వస్తుంది. ప్రక్కానికి ఒకటి, మాసానికి రెండు చౌప్పున సంవత్సరానికి ఇరవై నాలుగు ఏకాదశులు. ఈ ఇరవైనాలుగు ఏకాదశులున్నా ఇరవై నాలుగు పర్యాలుగా ఉంటున్నాయి.

ఏకాదశి అనేది పొరాణిక గాథల్లో ఒకదేవత.

మురాసురుణ్ణి సంహారించడానికి విష్ణువు వైకుంఠాన్నించి గరుడ వాహనం మీద భూమి మీదికి దిగి వచ్చాడు. అసురుడితో అతడు బాగా యుద్ధం చేశాడు. యుద్ధమధ్యంలో అతడు అలసి పోయి మూర్ఖపోయాడు. అప్పుడు అతని శరీరంలో నుండి ఒక సౌందర్యవతి ఆవిర్భవించి అసురుడితో యుద్ధం చేసి అతనిని సంహారించింది.

ఆ సౌందర్యవతికి దేవతలు ఏకాదశి అనే పేరు పెట్టారు. ఏకాదశి పాందిన విజయాన్ని స్వరించడం కోసం ఈ పర్యాం ఏర్పడిందంటారు. ఈనాడు ఏకాదశి వ్రతం ఆచరించే వారిని ఆ దేవత అరసి రక్షిస్తుందని పురాణావచనం.

మహారాష్ట్రులలో ఏకాదశి ప్రాదుర్భావాన్ని గురించి వాడుకలో ఉన్న కథను కోథారి పండితుడు ఇట్లా కథిస్తున్నాడు.

“మహాభారత యుద్ధానంతరం ధర్మరాజు బంధుమారణానికి విచారించి ద్రోపది ద్వ్యారా కృష్ణమూర్తిని ఆ పాపం పరిపోరమయ్యే మార్గము చెప్పమని ప్రార్థించాడు.

అప్పుడు కృష్ణుడు ఏకాదశి వ్రతం ఆచరించమని చెప్పాడు. ఆ వ్రతం సకలపాప సంహారకమైనదని అతడు అన్నాడు. అందు మీది ధర్మరాజు, అర్థముడు ఆ వ్రతవిధానం వివరించమని కృష్ణుని ప్రార్థించారు.

కుంభదైత్యుని కొడుకు మృదుమన్యుడు అతడు శంకర భక్తుడు.

అతని భక్తికి మెచ్చి శంకరుడు మరణం లేకుండా వరం ఇచ్చాడు. ఆ వరం చేత గర్వితుడై ఆ రాక్షసుడు దేవతలకి, మానవులకి కూడా పీడకరుడు కాగా శివుడు తన వరాన్ని మార్చి ఆ రాక్షసుడు (త్రిమూర్తుల్ని, ఇంద్రుణ్ణి కూడా జయించినా తుదకు తల్లిదండ్రులు లేని ఒక స్త్రీ చేతుల్లో చచ్చి పోతాడన్నాడు. అలా అని శంకరుడు అదృష్టుడు అయ్యాడు. అందు మీద మృదుమన్యుడు మహాదేవుని మీద కోపగించి ఇంద్రుడి మీదకు ఎత్తి వెళ్లాడు. ఇంద్రుడు భయపడి బ్రహ్మకరణమచ్చాడు.

ఆ రాక్షసుడు అక్కడికీ వెళ్లాడు. అప్పుడు బ్రహ్మ తన భార్యను, ఇంద్రుణ్ణి వెంట పెట్టుకొని వైకుంఠానికి పరుగెత్తాడు. అక్కడ బ్రహ్మ విష్ణువుతో తన రాకకు కారణం చెబుతూ వుండగానే రాక్షసుడు కూడా అక్కడికి వచ్చి విష్ణువును నెక్కటికయ్యానికి రమ్మన్నాడు.

విష్ణువుకు, మృదుమన్యుడికి యుద్ధం సాగుతూ ఉంది. మృదుమన్యుడి పట్టులో విష్ణువు పడ్డాడు. బ్రహ్మండం మీద అతడు ఎట్లాగో తప్పించుకుని భార్యతో, భార్యసహాతుడైన బ్రహ్మతో, ఇతర దేవతలతో కైలాస పర్వతానికి పారిపోయాడు.

కైలాసంలో శంకరుడు వారి రాకకు కారణమడిగాడు. నీవు ఇచ్చిన వరం చేత రాక్షసుడు ఇంత లోకోపద్రవకారకుడు అయ్యాడని విష్ణువు శంకరుడితో చెప్పాడు.

ఇంతలో మృదుమన్యుడు కైలాసానికి కూడా వచ్చాడు. శంకరుణ్ణి యుద్ధానికి ఆహ్వానించాడు. శంకరుడు యుద్ధానికి సిద్ధపడుతున్నాడు, అప్పుడు మృదుమన్యుడు త్రిమూర్తుల్ని తనకు లొంగి పోవలసిందిగా అరిచాడు. చేసేదిలేక త్రిమూర్తులు భార్యలతో త్రికూట పర్వతానికి పారిపోయి ఆ కొండమీద అడివిలో పెరుగుతూ వున్న ఒక ధాత్రీ వృక్షం తొరటలో (*Phyllanthus emblica*) or (*emblic murabollam*) దాక్కున్నారు.

అక్కడ నుంచి ప్రాణ రక్షణార్థము ఎక్కడికి, పారిపోవాలో వారికి తెలిసింది కాదు. కాబట్టి భార్యలతో అందులోనే పడి వున్నారు. ఇంతలో అక్కడికి ఒక కన్య వచ్చింది. అమెను చూచి ఆ తొరటలో వున్న త్రిమూర్తులు, వారి భార్యలూ మొత్తం ఆరుగురూ దీర్ఘనిశ్చసాలుపుచ్చారు.

అది వర్షాకాలం, అప్పుడే వర్షం కురిసింది. ఆవర్షంలో వారు పూర్తిగా

స్నానం చేసినట్లుపంది. పైగా ఆతురతలో వున్నారేమో ఆరోజుల్లా వారు నిరాపోర్చులై వుండి పోయారు.

ఇంతలో ఆకన్య ఆ తొర్పులోనుంచి వెళ్లి పోవడానికి సిద్ధ పడింది. అప్పుడు ఆ ఆరుగురు ఆమెను ప్రార్థించారు. రాక్షసుని చంపి తమ్ము రక్షించమని, ఈ సరికి రాక్షసుడు అక్కడికి వచ్చివున్నాడు. అతనికి ఆ కన్య కనిపించింది. నీవు ఎవరవనీ, ఆ అడవిలోకి ఎందుకు వచ్చావనీ అతడు ప్రశ్నించాడు.

దానికి ఆమె తన పేరుతో అతనికి నిమిత్తంలేదనీ-అతన్ని సంహారించడానికి శంకరుడు తన్న ఆదేశించాడనీ - తన చేతుల్లో చావడానికి ఆ రాక్షసుడు అక్కడికి వచ్చాడనీ బదులు చెప్పింది. చెబుతూనే ఆమె కత్తితో అతని మీదికి వెళ్లి అతని చేతులు, తల ఖండించి ఆకాశం వరకు విజ్ఞభించింది. దుర్గాదేవి చెలికత్తులైన యోగినులు ఆమెను ఆశీర్వదించారు. అతురుల్ని రక్షించిందని స్తోత్రం చేశారు.

అప్పుడు తొర్పులో నుంచి ఆర్ధరు బయటికి వచ్చి ఆమె పాదాల మీద పడి తమ్ము రక్షించినందుకు మొక్కారు. అందుమీద ఆమె వారితో తన పేరు ఏకాదశి అనీ, తనకు తల్లిదండ్రులులేరనీ, వారి నిశ్శాసం వల్లనే తాను జన్మించాననీ, ఆనాడు చేసినట్లే పదివేను రోజులకు ఒకసారి ఏకాదశి వ్రతం చేయమనీ, చేప్పే సకల పాప పరిషోరం అవుతుందనీ చెప్పింది “కొథారి”.

ఏకాదశి వ్రతప్రాశస్త్యాన్ని గురించి మరాణాలు విశేషంగా చెబుతున్నాయి. ఆ సందర్భంలో తరుచు చెప్పబడేది రుక్మాంగదుని గాఢ. రుక్మాంగదుడు మంచిరాజు. అతనికి నందవనం అనే గొప్పపూలతోట ఉంది. అప్పురూపమైనవి, మంచి వాసనగలవి, అయిన పూల చెట్లను ఎన్నిటినో అతడు ఆ తోటలో నాటించి పెంచే ఏర్పాటు చేశాడు. అందలి పూవులతో అతడు నిత్యం దేవపూజ చేసేవాడు. రుక్మాంగదుని పూలతోట ఇట్లా ఉంటూ ఉండగా స్వర్గ లోకంలో ఇంద్రుని ఉద్యానవనంలో ఒకనాడు ఎందుచేతనో పుష్పలు లేకపోయాయి. అందుచేత ఇంద్రుని దేవపూజ ఆగిపోయింది. పుష్పల కోసం అన్యేషణ ప్రారంభమైంది. భూలోకంలో రుక్మాంగదుని పూలతోటలో పుష్పలు పుష్పలంగా ఉన్నాయి అనే సంగతి వాకబు వల్ల అతనికి తెలిసింది. మానవ మాత్రుని పుష్పల కోసం

ఆశ్రయించడం దేవతల రాజుకి అభిమానమనిపించింది. అందుచేత తన సేవకులను పంపి ప్రతిరోజు తెల్లవారగట్ట దొంగతనంగా రుక్మణిగదుని తోటలోని పుష్పలు తెప్పించుకొనేవాడు ఇంద్రుడు. ఇలా కొన్నాళ్ల పాటు సాగింది.

రుక్మణిగదుని పూజవేళకు తోటలో పూషులు లేక పోతూ ఉండేవి. ఈ సంగతి ఫనపాలకులు తమ రాజుతో చెప్పారు. జాగ్రత్తగాకాసి దొంగల్లిపట్టుకోమని రాజు చెప్పాడు. ఎంత జాగ్రత్తగా కాసినా దొంగల జాడ దొరకలేదు. దేవ సేవకులు మానవులకు కనిపించరుకదా వారు అదృశ్యంగా ఉంటూ పూషులు కోసుకుపోయేవారు.

ఇట్లూ ఉంటూ ఉండగా జాబాలి అనే బుఱి ఒకడు అమరాన పోతూ ఆ తోటలో మకాం వేశాడు. యోగాభ్యాసం చేసుకోవడానికి ఆప్రదేశం బాగా ఉండడం చేత అతను అక్కడకొన్ని రోజులపాటు ఆగాడు. తోటమాలీలు అతడే తమతోటలో పూషులు దొంగిలిస్తున్నాడనుకున్నారు. కాగావారు ఆ యోగిని పట్టుకొని తమ రాజు వద్దకు తీసుకువెళ్లారు.

రాజు సంగతి సందర్భాలన్నీ విచారించి యోగి మహాత్తు తెలుసుకుని అతని పాదాలకు ప్రణమిల్లి తప్పు క్షమించమని కోరాడు. రాజు నిష్పుల్చుపుయదయాన్ని జాబాలి ఆకర్షించి అతనిని మన్మించాడు. అంతేకాక ఆముని రాజుకు కొన్ని మూలికలు ఇచ్చాడు. ఆమూలికలు కనుక తోటలో రాత్రి వెలిగిస్తే ఆ పాగసోకి దొంగలు దొరికి పోతారని చెప్పాడు.

ఆ రాత్రి రాజు ఆమూలికలను తనతోటలో వెలిగిస్తాడు. తెల్లవారు జామున వచ్చిన దేవసేవకులు రాజుకు దృశ్యమానులై దొరికి పోతారు. ఆ మూలికల పాగసోకడం చేత వారికి భౌతిక రూపాలు వస్తాయి. ఆ స్వాలరూపాలతో తిరిగి షైకి స్వర్గలోకానికి వారు ఎగరిపోలేక పోతారు. అప్పుడు వారు సంగతి అంతా రుక్మణిగదుడికి చెప్పి వేస్తారు. ఆ మూలికల పాగమూలకంగా తమ సూక్ష్మ శరీరాలకు భౌతిక పదార్థాలు సోకి స్వాల శరీరాలు అయిపోవడం చేత తాము తిరిగి దేవలోకానికి పోలేక పోతున్నామని వాపోతారు.

ఇంతలో అక్కడికి నిరంతర ఏకాదశివ్రత నిష్ఠవలన అతి పవిత్రురాలైన ఒక చాకలిది వస్తుంది. ఏకాదశివ్రతనిష్ఠ వలన అతి పవిత్రురాలైన ఆ చాకలిది అప్పుడు ఆ దేవసేవకులను ముట్టుకుంటుంది.

అందుతో వారికి దివ్యత్వం వస్తుంది. తిరిగి సూక్ష్మ శరీరాలు పొంది వారు దేవలోకానికి వెళ్లిపోతారు.

ఈ పురాణగాధలో గొప్ప వేదాంతార్థం ఇమిడి ఉంది. జీవుడికి భూలోకంలో అనేక వాసనలు అంటుకున్నాయి అనీ, అందుచేత అతను ఉత్సథగామి కాలేక పోతున్నాడనీ, ఏకాదశివ్రతం నిష్ఠగా ఆచరించడం వల్ల ఆవాసనలను విడునాడి అతడు మోక్షపదవి పొందగలడనీ ఈ గాధ వలన సూచిత మఘతున్నది.

చాకలిది చేసిచూపిన దానితో ఏకాదశివ్రతమాహాత్మ్యం రుక్మాంగదుడికి తెలిసి వస్తుంది. అప్పటి నుంచి రుక్మాంగదుడు కూడా ఏకాదశి ప్రత నిష్ఠ గరిష్మాదు అవుతాడు. ఆనిష్ఠవలన అతడు ఇంద్రపదవిని అధిష్టింపజాలే శక్తిని సంతరించు కొంటాడు. అందుచేత ఇంద్రుడికి భయం పుట్టి అతని నిష్ఠమచెడ గొట్టమని మోహిని అనే దేవవేశ్యను పంపుతాడు.

రుక్మాంగదుడు మోహినికి వశవర్తుడు అవుతాడు. మోహినితోడిదోకంగా ఉంటూ అతడు తన రాజ్యాన్ని, భార్యను, కొడుకును మరిచిపోతాడు. ఇట్లు తనకు పూర్తిగా వశవర్తుడై పోయిన రాజువల్ల ఆమె ఒక వాగ్దానాన్ని పొందుతుంది.

ఈ వాగ్దానాన్ని పురస్కరించుకొని మరుసటి ఏకాదశిరోజున మోహిని ఒక పట్టు పడుతుంది. ఆనాడు ఉపవాసంమాని రాజు తనతో అన్వమేనా తినాలి లేదా కన్న కొడుకుకంలాన్ని కత్తితో తెగవేయనేనా తెగవేయాలి అని. ఆమె మనస్సు మార్గుడానికి రుక్మాంగదుడు అనేక విధాల ప్రయత్నిస్తాడు. కాని కార్యం లేకపోతుంది. ఏకాదశి ప్రతం మానడానికి మాత్రం అతను ఎంత మాత్రం ఇష్ట పడలేదు. కన్నకొడుకును కత్తికి ఎరచేసి వేయడానికి సిద్ధపడ్డాడు. తన భార్యను కత్తి తెమ్మన్నాడు.

కొడుకుని కాచుకుని నిలబడున్నాడు. తెగవేయడానికి కత్తి ఎత్తాడు. అప్పుడ విష్ణువు ప్రత్యక్షమయ్యాడు. రుక్మాంగదుని ఏకాదశి ప్రతనిష్ఠకు మెచ్చి అతనికి ఇంద్ర పదవి ఇచ్చాడు.

పద్మపురాణ ఉత్తరభండంలో ఏకాదశివ్రతమాహాత్మ్యము ఇట్లు చెప్పబడింది. “దేవదానవులు క్షీరసాగరమును ఒక ఏకాదశి దినమున

మథింప ప్రారంభించిరి. మిక్కెలి నియమముతో వారు ఏకాదశిని ఉపవసించి యుండిరి. మొదట హోలాహాలము, తరువాత జ్యేష్ఠాదేవి పుట్టాయి. మరునాడు అనగా ద్వాదశినాడు లక్ష్మీదేవి పుట్టింది. అప్పుడు విష్ణువు లక్ష్మీదేవిని చేకొంటూ ఇట్లా చెప్పాడు. ఓ దేవతలూరా! మీరు లక్ష్మీ సందర్భాన్ని కోరి ఏకాదశిని ఉపవసించారు. ఏకాదశి సకలోపద్రవ నాశకమైనది. ఏకాదశితో సమావస్థన వ్రతం లేదు. ఏకాదశిందియాలచే చేసిన పాపాలు అన్ని ఏకాదశ్యాపవాసం వల్ల నశిస్తాయి. సకల వర్షముల వారికి, ఆశ్రమస్థలకు, స్త్రీలకు ఏకాదశి వ్రతం తప్పక చేయతగ్గది. దశమితో కలసిన ఏకాదశిని వర్జించి, పరిశ్రమైన ఏకాదశియందు ఉపవాసం చేయాలి. దశమి యందు ఏకభుక్తము చేసి, ఆరాత్రి కటికి నేలమీద పరుండి, మరునాడు ఏకాదశియందు ఉసిరిక పవ్యాను నూరి శరీరానికి పూసుకుని స్థానం చేసి ఉపవాసం ఉండి పురాణాది పరశత్తుర్యాదై పగలు నిద్రింపక యూరాత్రి తిరిగి కటికి నేల మీద పరుండి ద్వాదశి నాడు పూజ, భోజనం సాగించాలి.”

ఇట్లు ఏకాదశి గొప్పతిథి అయి ఉంది. ఏడాదిలో వచ్చే ఇరవై నాలుగు ఏకాదశులున్నా ఇరవై నాలుగు గొప్ప తిథులు.

చాంద్రమానవరిగణనమున మూడేళ్ళకు ఒకసారి అధికమాసం వస్తూ వుంటుంది. ఆ అధిక మాసంలో రెండు ఏకాదశులు. అధిక మాసం వచ్చినప్పుడు ఏడాదికి ఇరవై ఆరు ఏకాదశులు అవుతాయి.

ఇట్లు ఇరవైనాలుగు, లేదా ఇరవై ఆరు ఏకాదశులు ప్రత్యక్ష పర్వతై ప్రత్యేకనామాలతో వ్యవహారింపబడుతున్నాయి.

1. చైత్రశుక్ల ఏకాదశి	- కామదైకాదశి.
2. చైత్ర బహుళ ఏకాదశి	- వరూధిన్యేకాదశి.
3. వైశాఖ శుక్ల ఏకాదశి	- మౌహిన్యేకాదశి.
4. వైశాఖ బహుళ ఏకాదశి	- అవృక్షాకాదశి.
5. జ్యేష్ఠ శుక్ల ఏకాదశి	- నిర్బ్రాలైకాదశి.
6. జ్యేష్ఠ బహుళ ఏకాదశి	- యోగిన్యేకాదశి.
7. అషాద శుక్ల ఏకాదశి	- పద్మాకాదశి.
8. అషాద బహుళ ఏకాదశి	- కామిక్రైకాదశి.
9. శ్రావణ శుక్ల ఏకాదశి	- పుత్రదైకాదశి.

10. శ్రావణ బహుళ ఏకాదశి	- అజైకాదశి.
11. భాద్రపద శుక్ల ఏకాదశి	- వామనైకాదశి.
12. భాద్రపద బహుళ ఏకాదశి	- ఇందిరైకాదశి.
13. ఆశ్వయుజ శుక్ల ఏకాదశి	- పాశాంకుశైకాదశి.
14. ఆశ్వయుజ బహుళ ఏకాదశి	- రష్ణైకాదశి.
15. కార్తిక శుక్ల ఏకాదశి	- ప్రచోదనైకాదశి.
16. కార్తిక బహుళ ఏకాదశి	- ఉత్సత్యైకాదశి.
17. మార్గశిర శుక్ల ఏకాదశి	- మౌక్షదైకాదశి.
18. మార్గశిర బహుళ ఏకాదశి	- సప్తలైకాదశి.
19. పుష్య శుద్ధ ఏకాదశి	- పుత్రదైకాదశి.
20. పుష్య బహుళ ఏకాదశి	- షష్ఠీలైకాదశి.
21. మాఘ శుద్ధ ఏకాదశి	- జల్మైకాదశి.
22. మాఘ బహుళ ఏకాదశి	- విజయైకాదశి.
23. ఫాల్గుణ శుద్ధ ఏకాదశి	- ఆమలక్యైకాదశి.
24. ఫాల్గుణ బహుళ ఏకాదశి	- పాపమోచిన్యైకాదశి.
25. అధిక మాసపు శుద్ధ పక్ష ఏకాదశి-సుభద్ర.	
26. బహుళ పక్ష ఏకాదశి	- కమల.

ఈ ఏకాదశులలో కొన్ని ప్రత్యేక కారణాల చేత ప్రత్యేక మగు కొత్త వేళలు కూర్చుకున్నాయి. ఆషాఢశుద్ధ ఏకాదశి శయనైకాదశి. భాద్ర శుక్ల ఏకాదశి పరివర్తనైకాదశి. కార్తిక శుక్ల ఏకాదశి బోధనైకాదశి. మాఘ శుద్ధ ఏకాదశి భీష్మ ఏకాదశి. తెలుగుదేశంలో వాడపల్లి ఏకాదశి, కోరుకొండ ఏకాదశి, అంతర్యేది ఏకాదశి అనేవిశేషమైన ఏకాదశులున్నా ఉన్నాయి. ఆయా ఏకాదశుల వివరణ సందర్భాన వీనిని గురించి వివరాలు తెలుసుకొందాము.

కామదైకాదశి

సంవత్సరంలోని ఇరవైనాలుగు లేదా ఇరవై ఆరు ఏకాదశులు ఇరవై నాలుగు లేదా ఇరవై ఆరు పర్యాలై ఉన్నాయి అని తెలుసుకొని ఉన్నాము. మన ప్రస్తుత పరిశీలనాన్ని అందుతూ ఉన్న చైత్రశుద్ధ ఏకాదశి కామదైకాదశి అనే పర్యామై ఉన్నది. ఇరవై నాలుగు లేదా ఇరవై ఆరు ఏకాదశుల్లోనూ చైత్రశుద్ధ ఏకాదశి మొదటిది. కామదైకాదశి అనగా కోరిన కోరిక ఇచ్చే

ందశి అని అర్థము. లలిత అనే గంధర్వ శ్రీ ఈనాడు ఏకాదశి ప్రతాస్ని తన యొక్క కోరిక ఈడేర్చుకొన్నది.

లలిత భర్త ఒక గంధర్వుడు. గంధర్వుడై ఉండి కూడా అతడు గీతము సరిగ్గా పాడలేక పోయాడు. అందుచేత శాపం తగిలి అతడు ఖుసుడుగా మారిపోయాడు. అప్పుడు వాని భార్యల లలిత ఏకాదశి ప్రతాస్ని ఆ పుణ్యముతో భర్తను శాపవిముక్తునిగా చేసింది. ఆమె కోరిన కోరికను వేర్చింది కాబట్టి ఈయేకాదశికి కామదైక్యాదశి అనే పేరు వచ్చింది.

వాడపల్లి వికారశి

ఉభయ గోదావరి మండలాల్లో ఈ ఏకాదశిని వాడపల్లి ఏకాదశిగా వహిస్తారు. వాడపల్లి ఏకాదశి విషయంలో ఒక ప్రత్యేకత ఉంది. పటల్లిలో వెలసిన దైవం వెంకటేశ్వరస్వామి. చైత్రవాసంలోని మొదటి బుదు దినాలు స్వామివారికి కళ్యాణం జరుగుతుంది. ఏకాదశినాడు లమాదిగల తిరునాళ్లు. రథోత్సవము నాటికి మాలమాదిగలు విశేషంగా గ్రావారు. ఆబోతులను ఉఱేగిస్తూ పాటలు పాడుకొంటూ వారు వచ్చేవారు. ఉటిద్దులకు ఆనాడు అక్కడ గొప్పపూజ ఉండేది. పశుగణాభివృద్ధికి రోతుల ఆవశ్యకత కొలదులు పెట్టి తరము కానిది. అయినప్పటికి గ్రాడు ఆబోతులను తీసుకువచ్చే మర్యాదను నిలిపివేశారు. రోతులులేని ఉట్టిరథోత్సవం మాత్రం సాగుతూ ఉంది.

వాడపల్లి వెంకన్న పెద్దవెంకన్న అనీ, ద్వారక తిరుపతి వెంకన్న చిన్న కన్న అనీ, పెద్ద తిరుపతి వెంకన్న బుల్లి వెంకన్న అనీ గోదావరి జిల్లాలలో బాపుదాయకంగా చెప్పుకుంటారు. పెద్ద తిరుపతి వెంకన్న ఉత్తర బాధాదేశంలో బాలాజీ అనే పేరు ఉంది. ఈ పేరుకు గోదావరి జిల్లాలోని చుట్టికి ఏమైనా సంబంధం ఉందేమో విజ్ఞలు విచారించాలి.

ఈనాటి వివరణలో మన పంచాంగకర్తలు శ్రీ కృష్ణదోలోత్సవం, క్షీరపూజ, యమపూజ, అని ప్రాస్తారు. ఈనాడు దమనములో గమపూజ చేయాలని స్పృతి కౌస్తుభము. విష్ణువును పూజించి దోలోత్సవం చూలని మట్టికాన్ని ప్రతగ్రంధాలు, కాళీర్ధదేశంలో ఈ ఏకాదశినాడు య్యా పూజ చేస్తారని నీలమత పురాణములో ఉంది.

శ్రీకృష్ణ దోలోత్సవం

చైత్రశుక్ల తదియనాడు, ఉమాశివులను దమనముతో పూజించి డోలోత్సవం చేస్తే గొప్ప పలితం ఉండేటబ్లో ఈనాడు లక్ష్మీనారాయణులను దమనముతో పూజించి డోలోత్సవం చేస్తే గొప్ప పలితం ఉంటుందని శాస్త్రవచనం.

రుక్మిణీశ్రుతి

రుక్మిణిదేవి ప్రత్యేక పూజలు అందే దినము ఇది. రుక్మిణి శ్రీకృష్ణుని పెద్ద పెళ్లాము. ఆమె మహానీయురాలు. కుండిన నగరమునకు రాజైన భీష్మకుని కూతురు. సోదరుడు ఈమెను శిఖపాలునకు ఇచ్చి పెళ్లి చేయప్రయత్నపడెను. ఆ పెళ్లి ఆమెకు ఇష్టము లేక పోయినది. కృష్ణుని వివాహమాడగోరి తన స్వయంవరానికి వచ్చి తన్న రాక్షస వివాహమునవైన చేకొనమని సందేశం పంపినది. ఆ కబురు అందుకుని కృష్ణుడు వచ్చి స్వయంవరసమయాన వచ్చిన రాజుల ఓడించి రాక్షస వివాహమున ఈమెను తీసుకొనివెళ్లేడు.

రుక్మిణి గొప్ప పలివత, సవతి అగు సత్యభామకు ఈమెపట్ల ఈము ఎక్కువ. ఒకసారి సత్యభామ నోము ఒకటి నోమినది. అనోము సందర్భంలో కృష్ణుని తులాభారము తూచినది. ఒక తులలో కృష్ణుని కూర్చో పెట్టింది. రెండోతులలో తనవద్ద ఉన్న నగలు, నాచేలు అన్ని ఉంచింది. వీటి అన్నిటి బరువు కృష్ణుని బరువుకు సరితూగలేదు. అప్పుడు సత్యకు ప్రతభంగపవుతుందని భయమువేసి రుక్మిణిదేవిని సలహా అడిగింది. అప్పుడు రుక్మిణి సత్యభామ వేసిన నగలను అన్నిటిని తీసి వేయించి తాను ఒక తులసీదళాన్ని కృష్ణుని పై మనస్సు నిలిపి తులలో పెట్టింది. కృష్ణుని కంటే ఈ తులసీదళమే ఎక్కువ బరువు అయింది.

రుక్మిణి పతి ప్రేమ యొక్క గొప్పతనాన్ని తెలిపే మరి ఒక గాఢ ఉంది. ఒకనాడు కృష్ణుడు రుక్మిణిదేవిలోగిట లోపలి మందిరంలో ఉన్నాడు. రుక్మిణిదేవి ఏకాంత సేవాచతుర అయి అతనికి వీవనతో మెల్లగా విసరుతూ ఉంది. పతి యేరూపము దాల్చినం దదను రూపంబైన రూపంబుతో సతి దానుండెడునట్టి రూపవతి, అనయ్యమతి అయిన రుక్మిణిదేవితో విరసిక్తులు పలికాడు కృష్ణుడు. శిఖపాలుణ్ణి పెళ్లాడక నన్ను పెళ్లాడేవు. నేను నీకు తగను. నీకు తగిన మరి ఒక మనుజేంద్రుని పెళ్లాడు అన్నాడు. ఆ

మాటలకు ఆమె బెబ్బులి రొదవిన్నలేడి అయింది. చేష్టలు తక్కి మూర్ఖ పోయింది. అప్పుడు శ్రీకష్ణుడు మృదు మధుర భాషణములతో ఆమెను అనునయిస్తాడు. దురుక్క క్రూర నారాచోషణముల నుండి ఆమె అందుతో తేరుకుని అతనిని కొని యాడుతుంది. నీవు పతివ్రతామణివి. నాసేవనమేకాని నీవు అన్యం ఎఱుగవు. నీభావం ఎత్తిగి ఉండిన్నీ ఇట్లా అన్న నాతప్ప మన్మించు అని కృష్ణుడు అంటాడు.

ఈ ఉదంతం రుక్కిణి ఉపాదేయురాలు కావడం తెలియచేస్తా ఉంది. ఈమె పుజ్యరాలు. ఈ దినం ఆమె పూజకు ఉద్దిష్టమైంది.

ఛైత్రశుద్ధ ద్వాదశి

స్వృతికాస్తుభము దీనిని విష్ణుదమనోత్సవమనీ, నీలమతపురాణము దీనిని వాసుదేవార్థన మనీ అంటున్నాయి. మన పంచాంగకర్తలు మాత్రము ఈనాటి వివరణములో వామవద్వాదశి అని ప్రాస్తారు.

వామనుని అయినా, విష్ణువును అయినా, వాసుదేవుడ్ని అయినా ఈ రోజున దమనంతో పూజ చేయాలి. దమన పూజముఖ్యము దేవుడ్ని ఏ పేరుతో పేర్కొన్నా సరే అని ఉహింపవచ్చును. ఈనాడు భాతృప్రాప్తి ప్రతం చేస్తారని చతుర్వర్గ చింతామణి. ద్వాదశి గొప్ప తిథులలో ఒకటి. ఈ తిథి గొప్ప తనాన్ని గురించి పద్మపురాణంలో కొంత ప్రస్తావన ఉంది. ఏకాదశి తిథి విషయములో ఆ పురాణం చెప్పిన విషయాలు తెలిసికొని ఉన్నాము. ఇప్పుడు ద్వాదశి తిథి విషయం పద్మ పురాణ కథనం తెలిసి కొందాము.

క్షీరసాగరమథనం ఏకాదశినాడు సాగింది. ఆనాడు దేవతలు ఉపవాసం ఉన్నారు. పాలసముద్రము మథింపగా మొదట కాలకూటం పుట్టింది. దానిని శివుడు మింగిలోకాన్ని రక్షించాడు. ఆమీద ఎర్ర బట్టలతో జ్యోష్ట్రదేవి పుట్టింది. అశుభాన్యిత అగు ఆమెను కలిరాజునకు ఇచ్చారు. ఆమీద పాలసముద్రాన్ని మళ్లీ తలుచగా వారుణీదేవి పుట్టింది. ఆమెను శేషునకు ఇచ్చారు. తరువాత సాపర్టీ జన్మించింది. ఆమె గరుడునికి భార్య అయింది. ఆ మీద అప్పరస్తీలు, గంధర్వులు, పరావతము, ఉచ్చార్థవము, ధన్యంతరి, పారిజ్ఞాతము, కామధేనువు క్రమంగా పుట్టాయి. వానిని ఇంద్రునకు ఇచ్చారు. ఇంతలో ఏకాదశి తిథి అయిపోయింది. ద్వాదశి తిథి ప్రారంభమైంది.

ద్వాదశినాటి ఉదయం దేవతలు తిరిగి పాలసముద్రమును మథింపగా మంగళకరురాలైన లక్ష్మీదేవి నాలుగు చేతులలో రెండు చేతులతో, బంగారు పద్మాలను, మిగతా రెండు చేతులతో ఒక సువర్ణపొత్రాన్ని, మాదిఫలాన్ని పట్టుకుని పుట్టుపు నొందింది. ఆ పిమ్మట చంద్రుడు పుట్టాడు. లోకమాత అయిన లక్ష్మీకి అతడు తోబుట్టుపు అవడం చేత లోకమాతులుడనే ప్రసిద్ధిని పొందాడు. తరువాత లోకపావని అయిన తులసి జన్మించి విష్ణువుడపూజార్థా అయింది. అప్పుడు దేవతల ప్రార్థన మీద విష్ణుపు లక్ష్మీని చేకానెను. లక్ష్మీనారాయణులకు ఆసమయమున అమృతసంభవ అగు తులసి దళాలతో పూజలు చేసి అమృతమయములైన వైవేద్యాలు ఆరగింపుచేశారు.

ఆసందర్భంలో నారాయణుడు దేవతలతో ఇట్లా అన్నాడు. “ద్వాదశినాడు లక్ష్మీ సహాతుడవైన నన్ను తులసీదళాలతో విశేషంగా పూజించారు కాబట్టి ద్వాదశి తిథి నాకు మిక్కిలి ప్రియతమమైందిగా ఉంటుంది. ఇది మొదలు ఏజనులు ఏకాదశిని ఉపవాసం ఉండి ద్వాదశినాటి ప్రాతఃకాలాన శ్రద్ధాభక్తులతో లక్ష్మీసహాతుడయిన నన్ను తులసిచే పూజిస్తారో వారు స్వర్గలోకాన్ని పొందుతారు. ద్వాదశి ధర్మార్థకామమోక్షాలను నాలుగింటిని ఇచ్చేది.”

పద్మపురాణ వచనం ఇట్లా ఉంది. దీనిని హరివాసరమని గొప్పగా చెబుతారు.

చైత్రశాంతి తయాదకి

సత్యవ్రత తీర్థానం పుణ్యదినం. మాఘ పుణ్యతీర్థదినం. దీనిని అనంగ త్రయోదశి అంటారు. మదన త్రయోదశి అన్నిస్తి అంటారు. అనంగుడన్నా, మదనుడన్నా మన్మథుడు అని అర్థం. కాగా ఇది మన్మథునికి సంబంధించిన పర్యం. మన్మథుడు బ్రహ్మచేత, శివునిచేత అనంగుడుగా చేయబడినట్లు పురాణాలు రెండు కథలు చెబుతున్నాయి. మన్మథుడు సాందర్భయాశి. మన్మథుని వాహనం చిలుక. అరవిందాది పుష్పములు అతని బాణములు. అతడు ప్రేమాధిదేవత. సృష్టిదిని బ్రహ్మహృదయం నుండి మన్మథుడు అతని వామభాగం నుండి రతీదేవి పుట్టారు.

మన్మథుడు తన బాణాలను మొదట బ్రహ్మమీదనే ప్రయోగించాడు. అందుతో బ్రహ్మ వికారచిత్తుడై తాను సృష్టించటచే తన కూతురైన

సరస్వతిని వ్రేమింప దొడగెను. బ్రహ్మతన తప్పుతాను తెలిసికొనెను. తాను జన్మాంతరం పొంది సరస్వతిని చేపట్టెను. తన్నిట్లు చేసిన మన్మథుడు భస్మమై శరీరము లేనివాడుగా అయ్యెట్లు బ్రహ్మ శపించాడు.

మన్మథుడు విష్ణుమూర్తి కుమారుడు. తన దేహస్వేదము వలన పుట్టిన రతీదేవిని దక్కుడు అతనికి భార్యగా ఇచ్చాడు.

శివుడు వివాహము మాని తపసు చేసుకుంటూ ఉండెను. శివుడికి పుట్టిన కుమారుడు కానీ తారకాసురుని సంహరింపలేదని తేలింది. శివుడు పార్వతిని చేకొనేటట్లు చేయడానికి మన్మథుడు ఇంద్రుని సంప్రార్థనమున పూనుకున్నాడు. శివుని మీద పూల బాణాలు వేళాడు. శివుని మనస్సు చలించింది. తన మనస్సు ఇట్లా చలింప చేసిన దురాత్మకుడు ఎవ్వడా అని శివుడు తన మూడవ కన్న తెరిచి చూచాడు. మన్మథుడు భస్మమై అనంగుడయ్యాడు.

రతీదేవి విలపించింది. మన్మథుడు ఆమెకు మాత్రం కనిపించేటట్లు వరం ఇచ్చేరు. రతీ మన్మథులు అన్యోన్యానురాగం బాగా ఉన్న దంపతులు. అందుచేత ఈ రోజున మదనుని పూజిస్తే దంపతులకు అన్యోన్యానురాగం పెంపాందుతుంది.

దీనిని మన పంచాంగాలలో అనంగితయోదశి అంటారు. మదన త్రయోదశి, కామదేవ త్రయోదశి, అని నామాంతరాలు. ఈ పర్వానికి చతుర్వర్గ చింతామణి మదనపూజ, మదన మహాత్మవము అనే నామాలు వాడింది. తిథితత్త్వము దమనాత్మక మదనపూజ అంటూ ఉంది. దీని పల్ల దమనముతో ఈనాడు మన్మథుని పూజించాలని తేలుతూ ఉంది.

ఈనాటి వివరణలో పంచాంగ కర్తలు దమనేనశివపూజ అని ప్రాస్తారు. అనగా ఈ దినమున దమనములచేత శివుణై పూజించాలి అని. ఈనాటి శివపూజ మిక్కిలి ఫలప్రదమైనది. ఈ ఒక్కనాటి పూజ వలన సంవత్సరం పూజించిన ఫలం కలుగుతుంది. ఈనాడు దమనముతో ఈశ్వరపూజ చేయాలని స్ఫురించాలని తేలుతూ ఉంది.

శైత్ర శుద్ధ చతుర్వశి

- 1) శైవ చతుర్వశి
- 2) కర్తవు క్రీడ.
- 3) రౌచ్యమన్యాది.

రోచ్యదు రుచి కుమారుడు. రుచిభార్య మాలిని. రుచికి పితృదేవతలు అతని కొడుకు మనువు కాగలడని చెప్పారు. ఆట్టే రోచ్యదు మనువు అయ్యాడు. రోచ్యని మన్యంతరంలో బ్యాస్పుతి అనువాదు ఇంద్రుడు అయ్యాడు. అతని కుమారులైన చిత్రసేనుడు, దృష్టుడు, సురథుడు మొదలైన వారు రాజులు అయి పాలించారు.

మనపంచాంగాలలో ఇది శైవచతుర్భాషిగా పేర్కొనబడింది. శివునికి ఈనాడు దమనముతో పూజచేయాలని (శివేదమనకా రోహః) ఈనాడు శివసన్నిధి గల తీర్థాలలో స్నానం చేయాలి అనీ పురుషార్థ చింతామణి. తిథితత్యంలో ఇది మదన చతుర్భాషి, మదన పూజోత్సవ నామాలతో పేర్కొనబడింది. గదాధరపద్మతిలో దీని నామం దమనక చతుర్భాషి అని కలదు.

ఈనాడు నృసింహ డోలోత్సవం చేస్తారని స్మృతి కౌస్తుభము. మహాత్సవ వ్రతం చేస్తారని చతుర్వ్యాది చింతామణి చెబుతున్నాయి.

షైత్ర పూర్ణిమ

పున్నమ, పూర్ణిమ అను సంస్కృతశబ్దమునకు ఇది తద్వావము. పూర్ణిమనే సంస్కృతంలో శ్మార్కమానీ అనిస్తీ అంటారు.

శ్రువ్యములు రైండు రకాలాలు.

ఒకకళ చేత తక్కువైనవాడుగా చంద్రుడు ఉండే పున్నమ ఒకటి. ఈ పున్నమ అనుమతి అనబడుతూ ఉంది. పదారుకళలతో కూడిన వాడుగా చంద్రుడు ఉండే పున్నమ మరి ఒకటి. ఈపున్నమ రాకా పూర్ణిమ అనబడుతూ వుంది.

సూర్యేందు సంగమకాలము అమావాస్య. అమావాస్య నుండి పూర్ణిమకు పదహారు రోజులు. అమావాస్య నుండి పున్నమకును, పున్నమనుండి అమావాస్యకును గల కాలాన్ని పర్వసంధి కాలమంటారు.

అమావాస్య నుండి పూర్ణిమాస్యవరకు గల పదహారుదినాలలో ఒక్కొక్క దినానికి చంద్రుడికి ఒక్కొక్కకళ హెచ్చుతూ ఉంటుంది. పూర్ణిమాస్య నుండి అమావాస్య వరకు గల పదహారు దినాలలో ఒక్కొక్కదినానికి చంద్రునికి ఒక్కొక్క కళ తగ్గుతూ ఉంటుంది.

పదహారు కళలతో ఒప్పుతూ పూర్ణిమనాడు చంద్రుడు కాంతి నిష్టంద్రుడై ఉంటాడు. ఇట్లు చంద్రుడు కాంతి నిష్టంద్రుడై ప్రకాశించేదీనాలు

ఏడాదికి పన్నెండు ఉంటాయి. అనగా ఏడాదికి పన్నెండు పున్నమలన్నమాట. ఈ పన్నెండు పున్నమలలోనూ ఒక్కొక్క నక్షత్రంతో కూడి ఉంటాడు. ఆ నక్షత్రాన్ని పట్టి ఆపున్నమకు ఆ పేరు వస్తుంది.

పుష్య నక్షత్రముతో కూడిన పున్నమకు పోషీ అనిపేరు. ఏమాసమున పోషీ పూర్తిమాస్యం వచ్చునో ఆమాసము పోషమనబడును.

శాస్త్రి: తొఱమాస పూర్తిమాస్యం వచ్చునో ఆమాసము పోషమనబడును.

పుష్యవశ్శత్రయుత్త శార్దూలణై.

మాట్లాడు	:	మాట్లాడు పూర్తిమాస్యం
శాల్యాంతరి	:	శాల్యాంతరి పూర్తిమాస్యం
శైత్రి	:	శైత్రి పూర్తిమాస్యం
శైకాంధి	:	శైకాంధి పూర్తిమాస్యం
శైష్మి	:	శైష్మి పూర్తిమాస్యం
అషాఢి	:	అషాఢి పూర్తిమాస్యం
శ్రావణి	:	శ్రావణి పూర్తిమాస్యం
భాద్రమచి	:	భాద్రమచి పూర్తిమాస్యం
అశ్వమయుః	:	అశ్వమయుః పూర్తిమాస్యం
శార్దూలి	:	శార్దూలి పూర్తిమాస్యం
మార్గశిర్మి	:	మార్గశిర్మి పూర్తిమాస్యం

ఏడాదిలోని పన్నెండు పున్నములు పన్నెండు పర్యాలుగా ఉంటున్నవి. హందువుల పండుగలు పరికిస్తిమేని కృష్ణ పక్షములోకంటే బుక్క పక్షములో పండుగలు ఎక్కువగా ఉండడం తెలిసివస్తుంది. భోగ్యార్థమైన బుక్కపక్షపు వెన్నెల ఊరికి పోకుండా మన పెద్దలు ఇట్టి ఏర్పాటు చేసి ఉంటారు. మరిన్ని ఆయా పున్నముల నాటి వెన్నెల ఊరికి పోకుండా అది పూర్తిగా అనుభవసీయం కావడానికి ప్రతిపున్నమికిన్ని మన పెద్దలు ఒక్కొక్క పండుగను ఏర్పరచి ఉంటారు.

దశావతారాల్లోనూ ఒకలైన కూర్మవతారపు జయంతి ఒక పున్నమనాడు. మహాభక్తుడైన హానుమంతుని జయంతి ఒక పున్నమనాడు. మానవ ప్రపంచ ఆ ప్రసవించిన మహాసీయులలో సాటిమేటి లేని గాతమ బుద్ధుని జీవితంలో ఒక పున్నమ మూడు ముఖ్యమంటాల్లో ప్రముఖ స్థానాన్ని వహిస్తూ ఉంది.

బ్రాహ్మణులకు ఒక పున్నమ అత్యంత గణనీయమైంది. యతులకు ఒక పున్నమ వరణీయమైంది. రాగల వసంత కాలానికి స్వాగతో పచారాలు చేయడానికి ఒక పున్నమ ప్రత్యేకింప బడినది.

పన్నెండు శ్రుత్యులు కథలు

ఒక ఏడాదిలోని పన్నెండు పున్నములు పన్నెండు పర్యాలుగా ఉంటున్నాయి.

చైత్ర పూర్ణిమ

-హానుమజయంతి.

వైశాఖ పూర్ణిమ

-కూర్మజయంతి,

జ్యేష్ఠ పూర్ణిమ

-ఏరువాక పున్నమి.

అషాఢ పూర్ణిమ

-వ్యాస పూర్ణిమ

శ్రావణ పూర్ణిమ

-రక్షా పూర్ణిమ

భాద్రపద పూర్ణిమ

-ఉపాకర్మ పూర్ణిమ

అశ్వియజ పూర్ణిమ

-కోజాగరీ పూర్ణిమ

కార్తిక పూర్ణిమ

-త్రిపురి పూర్ణిమ

మార్గశిర పూర్ణిమ

-కోరల పున్నమ

పుష్య పూర్ణిమ

-ఉత్సర్జనోత్సవ పూర్ణిమ

మాఘ పూర్ణిమ

-మహామాఘి

ఫాల్గుణ పూర్ణిమ

-కాముని పున్నమ.

ఇందులో ఒక్కొక్క పున్నమి పండుగ హిందూ దేశంలోని ఒక్కొక్క ప్రాంతంలో ఎక్కువ వాడుకలో ఉంటున్నాయి.

‘చైత్ర శ్రుత్యులు’

ఇర్వైయేడు నక్షత్రాలలోను చిత్ర ఒకటి. అది ముత్యం లాగున ఒక్కటే నక్షత్రం. మంచి ప్రకాశంగా ఉంటుంది. అట్టి చిత్రా నక్షత్రంతో కూడిన పున్నమకు ‘చైత్రీ’ అని పేరు. ఈనాడు మధురకవి ఆళ్ళారు తిరు నక్షత్రం. ఏమాసంలో చైత్ర పూర్ణిమాస్య వచ్చునో ఆమాసం చైత్రమాసమని పిలవబడుతుంది.

మతచైత్రీ

చైత్రమాసంలో నూర్యాని ప్రకాశం ప్రబలం కావడానికి ప్రారంభమవుతుంది. ప్రబలమైన సూర్యప్రకాశాన్ని అందుకుని చంద్రుడు

ఆ నెలలో చక్కని వెన్నెల కాస్తాడు. ఆ వెన్నెల పొర్కమినాడు మరీ అప్యాయంగా ఉంటుంది.

మంచి ఎండ, మంచివెన్నెల గల ఈ పొర్కమినికి సుఖాన్ని కలిగించే రోజులలో ఒకటిగా ఉంది. కావుననే దీనిని మన పంచాంగకర్తలు 'మహాచైత్రి' అనే పెద్ద పేరుతో పేర్కొంటారు.

ఈ మహాచైత్రి హిందూ దేశంలోని వివిధ ప్రాంతాల్లో ఒక్కాక్కరీతి పర్వమై ఉంటూ ఉంది. చైత్ర పూర్ణిమ గురువారంతోకాని, శనివారంతోకాని, ఆదివారంతోకాని కలసి వస్తే అది మరీ పుణ్యప్రదమై ఉంటుందని పెద్దలు అంటారు.

చిత్రా పూర్ణిమదినం దక్కసావర్ణి మన్యంతరాది దినం కూడా - దక్కసావర్ణి తామ్యిదోమనువు. అతడు దక్కప్రజాపతి పుత్రుడు. ఈ మన్యంతరానకు మారస్యమి అద్భుతుండనే పేరుతో ఇంద్రుడు అవుతాడు. మేఘాతిథి, వసుపుమున్నగువారు సప్తర్షులు.

ఈనాడు చిత్ర వప్త్ర దానం, దమన పూజనిహితకృత్యాలుగా ధర్మశాస్త్ర గ్రంథాలు చెబుతున్నాయి. చిత్ర వప్త్రదానమనగా రంగురంగుల బట్టలను దానం చేయడం. ఈ పర్వ సందర్భంలో ఇంద్రాది సమస్త దేవతలకు దమన పూజ చేయడం మహాఫలము.

చిత్ర గుప్త వ్రతం

చిత్రా పూర్ణిమ దినమున చిత్ర గుప్త వ్రతం చేసిన వారికి యమదండన లేదని శాస్త్ర ప్రమాణం. అయితే ఆంధ్రదేశంలో కొన్ని ప్రాంతాల్లో చిత్రగుప్తుడినోము ఎప్పుడు పడితే అప్పుడు చేయడం పరిపాటిగా ఉంది. తమిళదేశాన మాత్రం చిత్రా పూర్ణిమదినమే చిత్రగుప్తుడి పూజకు ఉద్దీష్టమై ఉంది.

చిత్రుడు

చిత్రగుప్తుడు యమధర్మరాజు వద్ద ముఖ్యమైన వ్రాయస కాడు. మానవుడు తన జీవిత కాలంలో చేసిన తప్పులు చిత్రగుప్తుడు చిరాకు ఎక్కిస్తాడు. ఆ చిత్రాలోని ప్రాత ప్రకారం యముడు ఆ మానవుని మరణానంతరం అతనిని శిక్షిస్తూ రశ్మిస్తూ ఉంటాడు.

యముని ప్రముఖలేఖకుడగు చిత్రగుప్తుని ఉద్యోగపు భావన చమత్కారమైనది.

చిత్రాదిత్యుడు

చిత్రగుప్తుడు ఆదిలో 'చిత్రుడు' అను పేరు గల సూర్యవంశు రాజు. అతడు సూర్యుని గురించి చిరకాలంతపన్ను చేశాడు. సూర్యుడు ప్రసన్నుడై ప్రత్యక్షమయ్యాడు. అప్పుడు చిత్రుడు సూర్యునికి నమస్కరించి తనకు సర్వజ్ఞత్వము, సర్వకార్యప్రాధత్వము ప్రసాదించమని ప్రార్థించాడు. సూర్యుడు అతని కోరిక చెల్లించాడు. ఆదిత్యుని చేత వరప్రసాదితుడు కావడం చేత చిత్రుడికి అప్పటి నుంచి చిత్రాదిత్యుడు అనే పేరు వచ్చింది.

చిత్రగుప్తుడు

చిత్రుడు చిత్రాదిత్యుడైన పిమ్మట లవణ సముద్రంలో స్నానానికి వెళ్లాడు. చిత్రుని వంటి సర్వజ్ఞుడు, సర్వకార్యప్రాధుడు తనకు లేఖకుడుగా ఉంటే పని ఉసులు బాటుకు బాగుంటుందని యముడు తలచాడు. కాగా అప్పుడు యముడు తన భటులను పంపి సముద్ర స్నానం చేస్తూ ఉన్న చిత్రాదిత్యుడై సశరీరంగా తన వద్దకు రప్పించుకొన్నాడు. ప్రపంచంలోని వివిధ ప్రాణులు చేస్తూ ఉండే కార్యాకర్యాలను ఒక పుస్తకంలో వ్రాసి గుప్తంగా జాగ్రత్త చేస్తూ ఉండవలసినదిగా చిత్రాదిత్యునికి యముడు అజ్ఞాపించాడు. ఆ ఉద్యోగంలో కుదిరాక చిత్రాదిత్యుడికి చిత్రగుప్తుడు అనే పేరు వచ్చింది.

బింత ఉద్యోగము

చిత్రగుప్తుని ఈ ఉద్యోగ ధర్మాన్ని గుఱించి శ్రీ జగదీషుర అయ్యరు ఇట్లు వ్యాఖ్యానిస్తున్నాడు.

రికార్డులకు ఎక్కించి మానవుని కంఠస్వరాన్ని అతడు మరణించిన తరువాత కూడ మనము వినకలిగేటట్లునేటి గ్రామపోనులు చేస్తున్నాయి. ఈదృష్టితో పరికిస్తే సాధనాంతరం ఉంటే మానవడి భావాలు, చేతలు కూడా రికార్డు చేయవచ్చునని నిర్దయించవచ్చు. నిజానికి ప్రకృతిలో ప్రతివ్యక్తి యొక్క మానసిక భావాలు, శారీరక కర్మలు ఒకానోక కేంద్ర స్థానంలో గ్రథితమయ్య ఏర్పాటు ఏదో ఒకటి ఉండాలి. జీవాత్మలన్నీ పరమాత్మ నుంచి బయలు దేరి వచ్చినవే కదా! ప్రతి జీవుని జననమరణ సమయాల్లో అతని చిట్టాలో పాప పుణ్యాలు ఆవర్జా అవుతూ ఉంటాయి. ఈ ధర్మాన్ని నెరవేర్చు అతనే యమధర్మరాజు. అతని ముఖ్య లేఖకుడు చిత్రగుప్తుడు.

కంచిలోనుడి

కంచిలో చిత్రగుష్టుడికి ఒక దేవాలయం ఉంది. అచటి మూలవిగ్రహానికి ఒక చేతిలో భూర్జ పత్రాల పుస్తకం, మరింక చేతిలో గంటం ఉన్నాయి. ఇది రాతితో మలచ బడింది. లోహంతో చేయబడ్డ ఉత్సవ విగ్రహానికి కూడా ఒకచేతిలో భూర్జపత్రాల పుస్తకం, మరింక చేతిలో గంటం ఉన్నాయి.

యముని ప్రధానలేఖకుడు కాబట్టి ఈ పరికరాలు అతనికి సముచితమై ఉన్నాయి.

చిత్రాపూర్ణిమకు తమిళ దేశాన ఒక దేవతామూర్తి ఇట్లు ప్రత్యేక పూజలు అందడమేకాక అచటి ఒక సుప్రసిద్ధ దేవాలయంలో గొప్ప తిరునాళ్లు కూడా సాగుతాయి.

మధుర-చిత్రపూర్ణిమ

తమిళదేశాన ప్రసిద్ధయూతా ప్రథలాల్లో ఒకటిను మధురలో చిత్రాపూర్ణిమ ఉత్సవం నితాంత వైభవంతో జరుగుతుంది. దీనికి సంబంధించిన పురాణాగాథ వినతగి ఉంటుంది.

బృహస్పతి దేవతల పురోహితుడు, దేవతలరాజు ఇంద్రుడు ఒకప్పుడు బృహస్పతిని అర్పరీతిని సమ్మానించాడు కాదు. అందుమీద బృహస్పతికి కోపం వచ్చి వెళ్లిపోయాడు. తగిన పురోహితుడు లేక పోవడం చేత ఇంద్రుడు మంచి చెడ్డలు ఏర్పరచలేక అనేక పాపకార్యాలు చేశాడు. ఇంద్రుడు ఇట్లా పాపకార్యాలు చేస్తూ ఉండడం చూస్తే బృహస్పతికి జాలికలిగింది. శిష్యుని పట్ల వాత్సల్యం కలిగి అతడు తిరిగి వచ్చాడు. శిష్యుని క్షమించాడు. పాపాలు అన్నీ పోగొట్టుకోడానికి భూలోకంలో తీర్థయూతలు చేయవలసిందిగా ఆదేశించాడు. పలుప్రదేశాలు తిరిగి ఇంద్రుడు ఒక అడవిలోకి వచ్చాడు. ఆ ప్రదేశం అతి ప్రశాంతంగా ఉంది. అక్కడకు రావడంతోటే ఇంద్రుడికి తన పాపాలు అన్నీ పోయి తాను పవిత్రుణ్ణై అయ్యాననే భావం కలిగింది. తనకు ఇట్టి భావం కలగడానికి కారణం ఏమిటని అతడు తన పరిసరాన్నంతటిని బాగా పరికించాడు. సమీపంలో ఉన్న ఒక చెరువు గట్టున ఒక లింగం ఉండడం అతడు కనుగొన్నాడు. తనకు గల హృదయభారం తగ్గి పాపాలనీ పోయాయి. అనే భావన కలగడానికి ఆలింగం యొక్క ప్రభావమే అని అతడు

గుర్తించాడు. తోడనే అతడు దేవశిల్పి అయిన విశ్వకర్మకు కబురుచేసి అక్కడ ఈశ్వరుడికి కూడా ఒక ఆలయాన్ని నిర్మింపచేశాడు.

ఈశ్వరుణ్ణి, ఈశ్వరిని పూజించాలని అప్పుడు ఇంద్రుడు అనుకున్నాడు. కానీ దగ్గరలో ఎక్కడా పుష్టులు లేకపోయాయి. పుష్టులు ప్రసాదించవలసిందిగా ఈశ్వరుని, ఈశ్వరిని అతడు ప్రార్థించాడు. తోడనే ఆ చెఱువులో బంగారు తామరపూవులు అసంఖ్యాకంగా పుట్టుకువచ్చాయి. ఆ పూవులు అందుకుని అతడు దేవపూజ చేశాడు. ఆనాడు చైత్రపూర్ణిమ. ఆదేవాలయమే మధురదేవాలయము.

మధుర దేవాలయములో ప్రథమపూజ ఒకానొక చైత్రపూర్ణిమనాడు జరిగింది. అందుచేత ఏటేట ఆనాడు అక్కడ పెద్ద ఉత్సవం జరుగుతుంది. ప్రతిచైత్ర పూర్ణిమ రాత్రికి ఇప్పటికి కూడ ఇంద్రుడు అక్కడికి వచ్చి పూజ చేస్తాడని అచటి ప్రజలనమ్మిక.

చిత్రానభి

తమిళదేశంలో తిరువన్యోణి జిల్లాలో చిత్ర అనే ఒకనది ఉంది. అది తామ్రపర్ణికి ఉపనది. చిత్రానది కుత్తాళం కొండలలో పుట్టి కుత్తాలం అనే ఊరిలోని దేవాలయానికి సమీపంగా జలపాతముగా పడుతూ ఉంది. ఈ చిత్రానది ప్రాదుర్భావం చైత్రపూర్ణిమనాడు అని చెబుతారు. అందుచేత చైత్రపూర్ణిమనాడు చిత్రానదిలో స్నానం చేయడం వల్ల అనేకమైన పాపాలు పోతాయని అచటివారు నమ్ముతారు. ఈనది నీళ్ళు మిక్కిలి ఆరోగ్యకరము లని ఇటీవల శాస్త్రీయ పరిశోధనల వల్ల తేలింది. దాన, దీన కుత్తాలం గొప్పయాత్మాస్తలమైంది.

హానుమజ్ఞయంతి

తమిళనాడులో చైత్రపూర్ణిమ ఈ విధమైన పర్వమై ఉండగా ఆంధ్ర, మహారాష్ట్రాల్లో ఇది హానుమ జ్ఞయంతిగా ఉంటూ ఉంది.

అంద్రులలో మధ్య మతస్కలకు ఇది మరీ ముఖ్యమైన పండుగగా కనిపిస్తూ ఉంది.

హానుమంతుడు అంజనాదేవి పుత్రుడు. అంజన కేసరి అను వానరుని భార్య. సంసారంలో విసుగుపుట్టి కేసరి తపస్సు చేసుకోవడానికి వెళ్లాడు. తపస్సుకు వెళుతూ అతడు తన భార్యను వాయుదేవునికి అప్పగించాడు. అమె శ్రద్ధా భక్తులకు మెచ్చి వాయువు తన గర్భ మందున్న

శివుని వీర్యాన్ని ఆమెకు ఇచ్చాడు. అందుతో ఆమె గర్జం ధరించి కుమారుని ప్రసవించింది. అతడే ఆంజనేయుడు. వాయుప్రసాదికావడం చేత అతనికి వాయుపుత్రుడు అని పేరు వచ్చింది.

ఆంజనేయుని బాల్యం

పుట్టిన వెంటనే ఆ బాలుడు ఆకలికి తాళలేక ఉదయించుచున్న సూర్యాణ్ణి పండు అనుకొని పట్టి మ్రింగబోయాడు. ఆ సమయంలోనే అక్కడికి రాహువు కూడా వచ్చి ఉండెను. రాహువు ఆంజనేయుని బెదిరించాడు. అందుమీద ఆ వానరబాలుడు రాహువునే మ్రింగపోయాడు. రాహువు భయపడి ఇంద్రునితో చెప్పుకున్నాడు. ఇంద్రుడు ఐరావతము నెక్కివచ్చాడు. ఆంజనేయుడు ఐరావతము మీదకు ఉరికాడు. అప్పుడు ఇంద్రుడు ఆ బాలుని వజ్రాయుధంతో కొట్టాడు. హనువులకు దెబ్బతగిలి అతడు మూర్ఖపోయాడు. హనువులు కొట్టబడడంచేత ఆంజనేయునికి హనుమంతునే పేరున్న వచ్చింది. తనపుత్రుని పాటు చూచి వాయువు ఇంద్రునిమీద కోపగించి లోకసంచారం మానుకున్నాడు. వాయుసంచారం లేక లోకం తల్లడిల్లింది. ఆ విషయం దేవతలు బ్రహ్మతో చెప్పుకున్నారు. అప్పుడు బ్రహ్మ ఇతర దేవతలతో కూడి వచ్చి వాయువును స్తుతించి ఆంజనేయునికి చిరంజీవత్వం మున్నగు అనేక వరాలు ఇచ్చారు.

హనుమంతుని పుట్టుకనుగురించి మనదేశు గాథయిది. మహారాష్ట్ర దేశంలో వాడుకలో ఉన్న కథ మనకు కొంత వింతగా ఉంటుంది.

వింతకథ

దశరథుడు పుత్రకామేష్టి యజ్ఞాన్ని చేశాడు. ఆ సందర్భంలో యజ్ఞ కుండంలో నుంచి యజ్ఞనారాయణ పాడసూపి బుమ్యశృంగుడికి బియ్యము, పాలు, పంచదారతో చేయబడిన పాయసాన్ని ప్రసాదంగా ఇచ్చి మూడు ముద్దలుగా చేసి దశరథుడు ముగ్గురు భార్యలకు పంచి ఈయమన్నాడు.

అప్పుడు దశరథుని పురోహితుడు ఈప్రసాదాన్ని మూడు ముద్దలు చేసి క్రమంగా కౌసల్య, సుమిత్ర, కైకేయిలకు ఇచ్చాడు. తాను దశరథునకు ముద్దల భార్యలనప్పటికీ తనకు వసిష్టుడు ముందు ప్రసాదాన్ని ఈయనందుకు కైకేయ కోపగించి మూతిముచు కొని ముద్దను చేతులో పెట్టుకుని అలోచిస్తూ పరధ్యానంగా నిలబడింది.

అప్పుడు గద్ద ఒకటి వచ్చి వాలి ఆమె చేతిలో ఉన్న ప్రసాదపు ముద్దను తన్నుకు పోయింది. అందుతో కైకేయి నేల మీద పడి ఏడవడానకి ఆరంభించింది. రాజు ఈ సంగతి తెలుసుకున్నాడు. కానీ ఏమి చేయడానికి అతనికి పాలు పోలేదు.

అప్పుడు కౌసల్య, సుమిత్ర తమ ముద్దలలో చెరి ఒక సగమూ కైకేయికి ఇచ్చారు.

కేసరి అని వానర ప్రభువు. అతని భార్య అంజన. ఆమె చిరకాలంగా బుయ్యమూక పర్వతం మీద తపస్విచేస్తూ బలశాలివన మత్రుళ్ళో ప్రసాదింపమని శంకరుని ప్రార్థిస్తూ ఉంది.

తుదకు శంకరుడు ప్రత్యక్షమైన ద్వాదశరుద్రులలోనూ పదకొండో వాణైన మహారుద్రుని అంశతో ఒక కుమారుడు పుడతాడనీ - కచ్చి మూసుకుని అంజలిబద్ధమై ప్రార్థిస్తూ ఉండవలసిందనీ - ఆమె దోసిలిలో ప్రసాదం పడుతుందనీ - దానిని తినవలసిందనీ ఉపదేశించాడు.

ఆమె అట్టే చేసింది. కైకేయి చేతులనుండి తన్నుకు వచ్చిన ప్రసాదాన్ని గద్ద దైవవశాన్ని అంజనాదేవి అంజలిలో పడవేసింది. ఫలితంగా యుక్త కాలంలో హనుమంతుడు పుట్టాడు.

గద్ద నోటినుండి ప్రసాదం వాయువు తోడ్చాటు వల్లనే అంజనాదేవి అంజలిలో పడింది కాబట్టి ఆ ప్రసాద ప్రభావం వల్ల పుట్టిన అంజనేయునికి వాయు నందనుడు అనే పేరు కూడా వచ్చింది.

ఈ గద్ద పూర్వజన్మంలో సువర్ధుల అనే పేరు గల అప్పరస. బ్రహ్మశాపాన్ని పొంది ఆమె గద్ద అయింది. అంజనాదేవి అంజలిలో నిస్వార్థబుద్ధితో ప్రసాదాన్ని ఉంచడంతో గద్ద రూపంలో ఉన్న ఆమెకు శాపమోక్షం అయింది.

ఆదర్శ శ్రూరుటుడు

పుట్టుక ఎట్టిదేనా హనుమంతుడు ఆదర్శపురుషుల్లో ఒకడు. అతడు ఆరాధనీయుడు. రామాయణంలో అతని అద్భుత పొత్త అందరూ ఎత్తిగిందే. రామాయణంలోని ఆరుకాండల్లోనూ చివరి మూడు కాండల్లోని కథ అంతా హనుమంతుడి మీదుగానే నడిచిందంటే ఆతిశయోక్తి ఏమిన్నీ కాదు. అతడు బాల్యంలో తీవ్రాంశుని వేడికోర్చి అతని వద్ద వేలాది విద్యలు

నేర్చిన ఆదర్శ విద్యార్తి. సంస్కృతాద్యనేక భాషలు, వ్యాకరణాద్యనేక శాస్త్రాలు, సంగీతాద్యనేక కళలు అభ్యసించిన ప్రోడ. ఒక కల్పం (అనగా నాలుగు వందల ముప్పుయిరెండు మిలియనుల సంవత్సరాలు) జీవించే ఎనమండుగురు చిరంజీవుల్లోనూ అతడు ఒకడు. నారదుడు, బీమ్ముడు మున్సుగువారి వలె బ్రహ్మచర్యవతానికి అతడు పేరుపడ్డాడు.

అట్టి మహాసీయుని జయంతిదినం చైత్రపూర్ణిమ.

బిందు గ్రంథము

ధర్మసింధు, నిర్ణయసింధు మున్సుగు గ్రంథాలలో హనుమజ్జయంతిని గురించిన విశేషాలు అంతగా లేవు. ఈ జయంతి ఏరోజున చేయాలి అన్నది కొంత వివాద గ్రస్తమై ఉన్నది.

కార్తిక కృష్ణ చతుర్దశి స్వాతి నక్షత్రం భౌమవారం మేషలగ్నంలో హనుమంతుడు పుట్టినట్లు కలదు. మేషలగ్నం కార్తిక మాసంలో రాత్రి వస్తుంది. కాబట్టి హనుమంతుడు రాత్రి పుట్టడని అనుకోవాలి. మరునాడు అమావాస్యనాడు సూర్యగ్రహణం. హనుమంతుడు ఫలభూంతితో సూర్యుడై మింగబోయేసరికి రాహువు కూడా వచ్చి ఉన్నాడు. కాబట్టి ఈ పండుగ కార్తికమాసంలో చేయాలి. కానీ వురాణాలు, వంచాంగాలు చైత్రపూర్ణిమనాడు ఈ వ్రతం చేయవలసిందిగా చెబుతున్నాయి.

ఉత్తరాభిని

ఉత్తరహిందూస్తానంలో ఈ పండుగ ఆచరింపబడే తీరును వ్రతోత్సవ చంద్రిక ఇట్లా చెబుతూ ఉంది.

“చైత్ర మార్గిమనాడు నూర్యదయం కావడంతో టే హనుమదేవాలయానికి వెళతారు. లేదా ఇంట్లో హనుమంతుని విగ్రహం పెట్టుకొని పూజ చేస్తారు. వీరబ్రహ్మచారి, దాసబ్రహ్మచారి అనే రెండు రకాల హనుమంత విగ్రహాలు. క్రింద చండీ విగ్రహం గల హనుమంతుడు వీరబ్రహ్మచారి. ఈ హనుమంతుని ప్రసాదాన్ని స్త్రీలు పుచ్ఛుకోరు. దాసహనుమంతుని అంతాపూజిస్తారు. ఈ విధమైన దక్షిణదేశంలో ప్రతి ఊళ్లోను, అక్కడక్కడ అడవుల్లోనూ ఉంటాయి. బొంబాయి. ప్రాంతాల్లో హిందువులే కాకుండా పార్శ్వలు కూడా అంజనేయాలయంలో ఈనాడు సింధూరం, నూని యిస్తారు. ఆంజనేయులకు సింధూరం అర్పించే ఆచారంలోని అంతరార్థం ఏమో తెలియదు.

మహారాష్ట్రుల నమ్మకాలు

‘కొధారి’ అనువారు మహారాష్ట్రులలో ఈ పండుగకు సంబంధించిన కొన్ని నమ్మకాలను ఇట్లా వివరిస్తున్నారు. “హరిదాసు రామస్తోత్రాన్ని పాడుతూ ఉంటే ఆక్రూడ హానుమంతుడు మనుష్య రూపంతో అదృష్టుడై ఉంటాడని మహారాష్ట్రుల నమ్మకం”.

హానుమంతుని స్తుతించే హానుమత్యవచాన్ని ఆంజనేయుని ఆలయంలో లక్ష్మి ఇరవై అయిదు వేలసారులు పరించినవారికి గాలిలో ఎగేరేశక్తి, అణిమార్యప్షిధ్యులు లభ్యమాతాయి అని చెబుతారు.

శని గ్రహాపీదగల మహారాష్ట్రులు హానుమంతుని శరణు పాందుతారు. శని కులం చేత తెలకులవాడు. శనివారం అతనికి ప్రియమైంది. అందుచేత మహారాష్ట్రులు శనిపీద తొలగడానికి మంచి నూనెను **Minimum or red lead and udid pulse (Phasesious radiatus) rin** చెట్టు పువ్వులతో, ఆకులతో శనివారంనాడు హానుమంతు నికి సమర్పిస్తారు.

ప్రేతపతి ఐన శంకరుడికి భూతాల మీద ఎట్టి ఆధిపత్యం ఉందో హానుమంతుడికి కూడా అట్టి ఆధిపత్యం ఉందని మహారాష్ట్రుల నమ్మిక. శివాజీ గురువైన సమర్థ రామదాసు హానుమంతుని భక్తుడుకాగా మహారాష్ట్రుల జెండామీద గదాపాణి అయిన హానుమంతుడు వెలిశాడు. అర్జునుడి జెండామీద ఉపవిష్టుడై హానుమంతుడు మహాభారతయుద్ధంలో అర్జునుడికి రక్షణాయిచ్చి ఉండిన గాధ పలువురుకు తెలిసిందే.

ఆంధ్రులు - ఆంజనేయుడు.

హానుమంతుని గుటీంచి పొరుగువారైన మహారాష్ట్రులకు గల వైనమ్మికలు ప్రాయకంగా ఆంధ్రులకు కూడా ఉన్నాయి.

గ్రహాపీదలకు మనము ఆంజనేయుల్ని కొలుస్తాము. కొన్ని రకాల ఉన్నాదరోగాలకు ఆంజనేయ ప్రదక్షిణలు విధిస్తాము. చిన్నపిల్లలకు ఆంజనేయుని బొమ్మ చెక్కిన యంత్రపు బిల్లమెడలో కట్టడం మనలో విశేష ప్రచారంగల ఆచారమయ్యే ఉంది. పిల్లలు, పెద్దలు కూడా భయసమయాల్లో, ఆపత్కాలాల్లో ఆంజనేయదండకం చదువు కోవడం ఆంధ్రదేశంలో చిరకాలంగా వస్తూ ఉన్న సంప్రదాయం.

మనశాస్త్రాల్లో భగవంతునికి తొమ్మిది విధాలైన పూజలు నీర్మితమై

ఉన్నాయి. శ్రవణం, కీర్తనం మొదలయినవి. ఈతోమ్ముది విధాలైన పూజలలోనూ ఏడోది దాస్యపూజ. ఈ విధమైన పూజకు హనుమంతుడు మంచి ఉదాహరణము.

భగవద్గీసులలో సాటిలేనివాడైన ఆంజనేయుని పూజకు ఉద్దిష్టమైన పర్వదినము చైత్రపూర్ణిమ.

ఈనాడు సర్వదేవతలను దమనము చేత పూజించాలని స్నేహితి కొస్తుభము చెబుతూ ఉంది. అందులో శివుడికి పూజిషేషమైనది. ఈనాడు చేసిన స్నానదానాలు మామూలు రోజుల్లో చేసే స్నానదానాల కంటే పదిరెట్లు ఎక్కువ ఫలాన్ని ఇచ్చేవిగా ఉంటాయి.

కాళ్ళిర్దేశంలో ఈనాడు నికుంభపూజ చేస్తారు. నికుంభుడు ఒక రాక్షసుడనీ, అతడు చాలా ఉపద్రవం కలగచేశాడని, ఆపిశాచాన్ని శాంతింప చేయడం కోసం ఈ పూజ చేస్తారని చెబుతారు. కాళ్ళిర్దేశంలో ఈనాడు ‘ఇరామంజరీ’ పూజ కూడా చేస్తారు. ఇరామంజరి ఒక స్త్రీదేవత కావచ్చును. ఈనాడు పాశుపత్రవర్తతం చేస్తారని చతుర్వ్యర్గచింతమణి.

చైత్రపూర్ణిమనాడు వరాహపురాణాన్ని దానమిస్తే విష్ణులోక ప్రాప్తి. ఈనాడు పశుపత్రవర్తతం చేస్తారని చతుర్వ్యర్గ చింతామణి.

చైత్రబంగాళ పాడ్యమి

త్రపోదాతం-ధర్మభూటాదిదానం.

ఈనాడు పాతాళవర్తతం ప్రారంభిస్తారని చతుర్వ్యర్గ చింతామణి జ్ఞానావాప్తివర్తతం కూడా చేస్తారని తెలుస్తూ ఉంది.

చైత్రబంగాళపంచమి

మత్స్య జయంతి

విష్ణుమూర్తి దశావతారాల్లోనూ మత్స్యవతారము మొదటిది. మత్స్య జయంతి దినం కొంత వివాదగ్రస్తమైఉంది.

ధర్మ సింధువులో చైత్రపుష్టప్రతిపద్మమ్యజయంతీత్యేకే' అని ఉంది. దీనిని పట్టి మత్స్య జయంతి చైత్రపుష్ట పాడ్యమినాడు చేయాలని కొండఱి అభిప్రాయమని సూచితమగుచున్నది. స్నేహితి కొస్తుభంలో కూడా ఈ తిథిమత్స్య జయంతిగా చెప్పబడింది.

చైత్ర శుద్ధ తదియనాడు మత్స్య జయంతి దినమని

అమాదేర్జోతీషీలో ఉంది. ఇదినీ అనుమానాస్పదంగానే ఉన్నది.

చైత్ర బహుళ పంచమి మత్స్య జయంతి జరపాలని ఒకటి రెండు ప్రమాణాగ్రంధాలు చెబుతూ ఉన్నాయి. మనపంచాంగాల్లో బహుళంగా ఈనాడే మత్స్య జయంతి అని ప్రాసి ఉంటుంది. మత్స్యవతారగాథ ముచ్ఛుట్టునుది.

ఆకాలంలో సోమకుడు అనే రాక్షసుడు ఒకడు ఉండెను. వాడు |బ్రహ్మనిద్రపోతూ ఉన్న సమయంచూచి|బ్రహ్మముఖమందు ఉండే నాలుగు వేదాలను ఎత్తుకొని పోయి సముద్రంలో దాగుకొన్నాడు. వేదాలతోడ్చాటులేక బ్రహ్మకు సృష్టికార్యం సవ్యంగా సాగలేదు. ఆ విషయం అతడు విష్ణుమూర్తితో చెప్పుకొన్నారు. అప్పుడు మత్స్యమూర్తిగా ఉన్న జనార్థనుడు నీటిలో వెదకి సోమకుని చంపేడు. తన నాలుగు చేతులతో నాలుగు వేదాలు తెచ్చి బ్రహ్మకిచ్చాడు.

వైవస్త మనువు పితృతర్పణం చేస్తూ ఉన్నాడు. అతని దోసిటో ఒక చిన్న చేప పడింది. కరుణించి అతడు దానిని తన కమండలువులో వేశాడు. అందులో అది ఒక పగలు, ఒక రాత్రి ఉండి పదహారు అంగుళాలు పెరిగింది. తను ఉండడానికి ఆ కమండలువు చాలకుండా ఉందని గోలపెట్టింది.

అప్పుడు మనువు దానిని ఎత్తి ఒక నీళ్ళ కాలువలో ఉంచాడు. అందులో అది ఒక రాత్రి ఉంది. ఆరాత్రికి రాత్రి అది మూడు మూరల పొడవు పెరిగింది నాకీ చోటు చాలక చచ్చిపోతున్నాను. నన్న రక్షించ వలసింది అని ఆ చేప మొర పెట్టుకుంది.

అప్పుడు మనువు దానిని ఒక నూతిలో వేశాడు. అది ఆనుయ్య కూడా సరిపోనంత పెద్దగా పెరిగింది. అందుమీద మనువు దానిని ఒక చెఱువులో వదిలాడు. అది ఆ చెఱువు పట్టనంతటి పెద్ద చేపగా అయింది. అంతట అతడు దానిని ఒకనదిలో వదిలాడు. పెరుగుతూ వచ్చిన చేపకు ఆనదిసరిగా చాలింది కాదు. ఆ పిమ్మట మనువు దానిని సముద్రంలో ఉంచాడు. అది చేరడంతోటే సముద్రం అల్లకల్లోలమైంది. ఆ అల్లకల్లోలంలో ఆమీను మేను రెండు లక్షల యోజనాల ప్రమాణానికి పెరిగింది. అంత బ్రహ్మాండంగా పెరికూడా అది నన్న రక్షించు, నన్న రక్షించు, అని మొరపెట్టటం మానలేదు.

మనువుకి అందుమీద ఆశ్చర్యం వేసింది. ఓమత్స్వామా! లీలలు లోగడ చూచి ఉండనివిగా ఉన్నాయి. కనీసం విని అయినా ఉండనివి ఉన్నాయి. నీవునిజానికి వాసుదేవుడవో, కాకపోతే అసురుడవో అయి ఉండాలి. అని అన్నాడు.

అప్పుడు చేప 'ఓ వైవస్యతా! నీవు నన్ను గుర్తించావు. కాబట్టి నీకు ఒక సంగతి చెబుతున్నాను. ఇదిగో ఈనావనుచూడు. ప్రభయకాలము సమీపించింది. ఇప్పుడు చాక్షుమమన్యంతరము నడుస్తూ ఉంది. ఆ మన్యంతరము నూరెండ్లలో ముగుస్తుంది. ఆ ముగింపుకు ముందు అనావృష్టిపోం కలుగుతుంది. ఆ కారణంగా కఱవు ఏర్పడుతుంది. ఆ పిమ్మట సంవర్తము, భీమనాదము, ద్రోణము, ఇంద్రము, వలాహాకము, విద్యుత్తతాకము, శోణము అనే ఏడు మేఘాలు విజృంభించి అధిక వృష్టిని కలిగిస్తాయి. ఆ వానకు సప్తసముద్రాలు ఏకమై జలప్రభయం కలుగుతుంది. భూమి వనపర్యత సహితంగా జలార్థవంలో మునిగి పోతుంది. కాబట్టి ముందుగానే వేదములు, విద్యలు, భీజములు, మున్నగునవి - నేను, బ్రహ్మ, దేవతలు మున్నగువారు నీచే రక్షితులు కావాలి. ఆజల ప్రభయంలో అనంతుడనే పాము నీటి మీద తేలుతూ ఉంటుంది. ఆ పామును తాడుగాచేసి ఈ నావను నా కొమ్ముకు కట్టివేయి. అప్పుడు ప్రభయమారుతం పీచి ఈ ఓచను కదిపి వేస్తుంది. ఆ అల్లకల్లోలానికి నీవు ఏమీ భమపడవద్దు. ఇట్లు చెప్పి ఆ చేప అంతర్థానమైంది.

ప్రభయకాలంలో మనువు ఆ చేప చెప్పినట్టే చేశాడు. మత్స్యమార్థి అయి అనాడు ఇట్లు వేదాలు తెచ్చి వేథకు ఇచ్చి లోకాన్ని కాపాడినాడు. కావున అనాడు మత్స్యమార్థి ప్రతిమను చేసి పూజించాలి.

కైస్తవులలో మత్స్యం శాంతి దేవతగా, మహమ్మదీయులలో చేప భగవానుడుగా పేర్కొనబడడం గమనింపవలసిన విషయం. బౌద్ధజాతక కథలలో బుద్ధుడు చేపగా పుడతాడు.

షైతుబహుళ వీతాదశి

అమాదేర్ జ్యోతిషీ లో షైతుబహుళ ఏకాదశి వరూధిన్యేకాదశిగా చెప్పబడింది. దీనినే మన పంచాంగకర్తలు వరూధిని వ్రతమని అంటారు. ఈ ఏకాదశినాడు ఉవహాసాదులు ఉండి ప్రతము చేసిన వారికి వేయగోదానములు చేసిన ఫలము కలుగుతుందని చెప్పబడుతూ ఉంది. షైతుక్షమ ఏకాదశి శ్రీ వల్లభాచార్య జన్మదినము.

షైత్రభపుళ త్రయోదశి

వరాహాజయిణీ

వరాహావతారము విష్ణుమూర్తి పది అవతారాల్లో మూడోది. ఈ అవతారము శ్రీరామావతారం జరిగిన షైత్రభపుళ నవమినాడే అని కొందరు అన్నారు. కానీ వివాదగ్రస్త విషయంగా ఉంది. వరాహావతారం షైత్రభపుళ త్రయోదశిని జరిగిందని తెలుగు పంచాంగాలు చెబుతున్నాయి. కాగా ఆనాడే వరాహ జయంతి జరపవలసి ఉంది.

ఈ అవతారంలో విష్ణుమూర్తి లోక కంటకుడైన హిరణ్యకుసుని తెగటార్చాడు. ఆ కథ:

హిరణ్యకుసుడు అనే రాక్షసుడు బలగర్హితుడై భూమిని చాప చుట్టగచ్చట్టి పట్టుకుని పోయి పాతాళంలో కంట దాగుకొన్నాడు. అప్పుడు భూదేవి తన బాధలు విష్ణుమూర్తితో చెప్పుకొన్నాడి. ఆ మొత్తమిని విష్ణువు ఒక పెద్ద పంది రూపాన్ని ధరించి వెలశాడు. దాని శరీరం నల్లని పర్వతం లాగున ఉంది. దానికోఱలు తెల్లగా వాడిగా ఉన్నాయి. దాని గింజలు ఇనపదిమైలుగా ఉన్నాయి. దాని కన్నులు పెద్ద జ్యోతుల లాగున ఉన్నాయి. అది పురుషిస్తే ఉఱుము ఉటేమినట్లు ఉంది.

ఇట్టి రూపంతో ఆపంది వచ్చి హిరణ్యకుస్తి ఎదుర్కొన్నాడి. ఇద్దరికీ పెద్ద యుద్ధం జరిగింది. ఆ యుద్ధంలో హిరణ్యకుసుడు చనిపోయాడు. అప్పుడు ఆవరాహమూర్తి పాతాళంలో పడి ఉన్న భూమిని తన బలిష్టమైన కోఱలతో పైకి ఎత్తి యధాస్తానంలో ఉంచాడు. తన్నుద్దరించిన వరాహమూర్తికి భూదేవి నమస్కరించి స్తుతించింది.

కల్యాంతమందు ఒకసారి సమస్తమూ జలమయమై పోయింది. బ్రహ్మండమంతా చీకట్లు కమ్ముకొన్నాయి. విష్ణుమూర్తి ఆ జలార్థవంలో వటపుత్రశాయి అయి యోగనిద్రలో ఉండి పోయాడు. నిత్యలైన మహర్లోక నివాసులు కొందరు అప్పుడు ప్రస్తుతింపగా ఆతడు మేలుకొన్నాడు. తిరిగి జగత్పుట్టికి పూనుకున్నాడు. మరల ప్రకాశింపచేసే ఉద్దేశంతో బ్రహ్మండాన్ని ఉంర్చాధోముఖములు అయ్యేటట్లు రెండుగా చేశాడు. వానిని పథ్మలుగులోకాలుగా చేశాడు.

అధోభాగాండ చిద్రం నుండి యుల్మము భూమి మీద పడింది. అది మేరు పర్వతమైంది. పిదప నానావిధములైన పర్వతము, చెట్ల, చేమల,

జంతువుల, మనుషుల భారానికి భూమి పాతాళానికి కుంగింది. అప్పటి భూదేవిస్తీతి బురదలోకూరుకుపోయిన ఆవు స్థితివలె నుండినది.

భూదేవి తన సంగతి విష్ణువుకు చెప్పుకొన్నది. అప్పుడు విష్ణుమూర్తి భూదేవితో నీవు భయపడకు నిన్ను ఉద్దరిస్తాను అన్నాడు.

భూమిని తేల్పుట కొరకు అతడు వరాహావతారమును పొందాడు. నూరు ఆమడల వెడల్పు ఇన్నూరామడల పొడువు గల పంది రూపం ధరించాడు. అది నల్లని మబ్బురంగులో ఉంది. యజ్ఞస్వరూపాన్ని అంది ఉన్నదానికి యజ్ఞ వరాహమూర్తి అనే పేరు వచ్చింది.

ఆ యజ్ఞ వరాహమూర్తి పాతాళలోకానికి వెళ్లి నిజదంప్రాగ్రముచే భూమిని పైకి ఎత్తాడు. అది స్వస్తానాన్నిచేరింది. అప్పుడు భూదేవి విష్ణుమూర్తిని పలు విధాల స్తుతించింది.

షైత్రంబశాశ్వత చతుర్దశి

ఈనాడు గంగాస్నానం చేస్తే పిశాచత్వం రాకుండా పోతుంది. షైత్రంబశాశ్వత చతుర్దశి పర్వం భోమవారం (మంగళ) తో కూడివస్తే మరీ ఫలప్రదమైనది.

షైత్రంబశాశ్వత అమావాస్య

కొర్కెతల్పు

ఈనాడు వహ్నివర్తము ఆరంభించాలని స్ఫూర్తి కొస్తుభమూ, పితృవతం చేయాలని చతుర్దశ చింతామణి చెబుతున్నాయి.

అమావాస్య కూడా పర్వదినమేనా అనే నానుడి ఒకటి ఉంది. కానీ చిరకాలంగా అమావాస్య పర్వదినంగానే పరిగణింపబడుతూ ఉంది.

అనాటికి అమావాస్య అనే పేరు ఎందుకు వచ్చిందో తెలిపే కథ ఒకటి ఉంది. అచ్చోదము అని ఒక కొలను ఉంది. సౌమవులను పితరుల మానసపుత్రిక ఆ కొలను ఒడ్డున ఉండి తపము చేస్తూ ఉండెను. ఆమె పేరు అచ్చోద అయ్యెను. ఆమె తన పితరులను చిరకాలము వఱకు చూడకుండా ఉండిపోయింది. అందుచేత వారిని చూడాలని ఆమెకు మనసుపుట్టెను. పితరులు ఒకనాడు ఆమెకు దర్శనం ఇచ్చారు. అందులో మావసుడు అనే పితుదేవుడు చాల అందంగా ఉన్నాడు. పైగా వాడు దివ్యలంకార భూమితుడుగా కూడా ఉండెను. వీనిని అచ్చోద మోహించింది.

కాని మాముడు మాత్రం చలించలేదు. ఆమె కోరికను నిరాకరించాడు. ఆ కారణం వల్ల ఆనాటికి అమావాస్య అనే పేరు వచ్చింది. అది పితరుల పాలిటి పర్వదినంగా చెలామణీ కాబొచ్చింది. ఆనాడు మానవులు పితరులకు భక్తి ప్రపత్తులతో తిలతర్పుణాదులు ఈయడం ఆచారంగా వెట్టుకున్నారు.

మేఘపంచాంతి

ఈనాడు భాగ్రమ రాముని పూజించి ఉపవాసము ఉండాలని హేమాద్రి చెబుతున్నాడు. సుజన్మావాష్టి ప్రతం, సంక్రాంతి స్నానప్రతం, నవాన్నశాఢ్యం మున్మగునవి ఈనాడు చేస్తారని ప్రతిగ్రంథాలు చెబుతున్నాయి.

మేఘము, వృషభము, మిథునం, కర్మాటకం, సింహం, కన్య, తుల, వృశ్చికం, ధనస్సు, మకరం, కుంభం, మీనం అని పన్చిండు రాసులు, ఒక్కొక్కొరాళిలో సూర్యుడు ఒక్కొక్కొమాసముండును. సూర్యుడు మేఘరాళిలో ప్రవేశించే దినానికి మేఘ సంక్రాంతి అని పేరు. మేఘ సంక్రాంతినుండి వృషభ సంక్రాంతి వరకు కల మానమును మేఘమాసమంటారు.

సౌరమాసము ప్రకారము మాసాలను లెక్కించే వారి మాసాల నామాలు ఈ రాశులను పట్టి ఉండును. మేఘసంక్రాంతి తమిభులకు సంవత్సరాది. ప్రతి సంక్రాంతి పితుదేవతలకు ప్రీతి కరమైనరోజు. అష్టనీ నక్షత్రగతుడై సూర్యుడు మేఘరాళిలో ప్రవేశించు దినము మేఘ సంక్రమణ పుణ్యకాలము.

కేరళదేశియుల బింబ

సూర్యుడు మేఘరాళిలో ప్రవేశించే రోజు అరవవారికి సంవత్సరాది కదా! అరవ వారికి పొరుగు వారైన కేరళలు కూడా దానిని గొప్ప పర్వంగా జరుపుతారు. కేరళదేశియులకు ముఖ్యమైనవి మూడు పండుగలు అని ఓనమ్, విషు, తిరుపతిర, మేఘ సంక్రాంతినాడు వారు జరిపే పండుగను వారు విషు అంటారు. ఓనమ్ అనేదివారి ప్రధానపర్వం. దాని తరువాత గణనకు వచ్చేది విషు.

విషు పర్వాన్ని వారు జరిపే తీరు విచిత్రంగా ఉంటుంది. తెల్ల వారితే విషు అనగా ఆరాత్రి ప్రతి గృహాయజమానురాలు ఇంట ఒకచోట

ఈక పెద్ద అద్దాన్ని పెడుతుంది. ఆ అద్దానికి రెండు పక్కల రెండు దీపాలు పెడుతుంది. అద్దానికి ముందు ముందుగా బంగారం ఉంచుతుంది. దాని ఇవతల వెండి ఆ పిమ్మట బియ్యం, కూరకాయలు, పశ్చ ఉంచుతుంది. ఈ ఏర్పాటును కేరళబాపలో 'విషుకవి' అంటారు.

తెల్లవారకట్ట ఇంటిలోనివారిని ఆమె నిద్రలేపుతుంది. వాళ్లను ఒక్కాక్కరినే ఆక్కడు నుంచి విషుకవి వరకు తీసుకువెళుతుంది. వాళ్లు కశ్చ మూసుకునే ఉంటారు. ఆమె వారి చెయ్యపట్టుకుని వారిని విషుకాని వద్దకు తీసుకు వెళుతుంది. వారిని ఆక్కడ కూచో పెడుతుంది. వారు తమ కనురెపుల మీద బంగారు వస్తువు ఏదో ఒకటి రాచుకుని ఆ మీద రెపులు తెరచి చూస్తారు. అద్దంలో తమ ప్రతి చింబం చూస్తారు. తమ ముందు పశ్చ, కాయలు, బియ్యం, వెండివస్తువులు, బంగారు వస్తువుల దర్శనమవుతాయి. ఇట్లా అందరూ చూడడం అయ్యక కుటుంబ యజమాని కుటుంబం యొక్క ఆస్తిపాస్తులకు తగ్గట్టుగా ప్రతి ఒక్కరికి రొక్కరూపమైన బహుమానం ఇస్తాడు.

ఈ కార్యకలావం యొక్క ఆంతర్యం ఏమిటంటే నూతనవత్సరాదినాడు తొలిగుండా సరసపదార్థసంపన్నమైన దృశ్యాన్ని చూడడం. అట్లా చూడడం వల్ల ఆ సంవత్సరం పొడుగునా అతనికి అట్టి అద్భుతమే పడుతూ ఉంటుందని నమ్మకం.

ప్రతి పండుగకు వలెనే ఈ పండక్కి కూడా విందు భోజనాలు నడుస్తాయి. బంధువులు స్నేహితులు ఆదరించడంతో వేడుకలతో ఈ రోజుగడుపుతారు. పేన్నలు పెద్దలకు నమస్కరించి వాళ్ల ఆశీర్వచనాన్ని పాందుతారు. ఆనాడు ఏ విధమైన పరుషమాక్కలు పలుకరు.

వైశాఖము

ఇది సంవత్సరములో రెండవమాసము. వైశాఖ మాసాన గృహనిర్మాణానికి ఆరంభించిన ధనరత్నప్రాప్తి అని మతమై పురాణం చెప్పేంది.

వైశాఖస్నానం ప్రాతఃస్నానము చేసి, రావి చెట్టుకు నీరు పోసి ప్రదక్షిణాలు చేయాలి. తులసిదశములతో మాధవపూజ, పానకంబు దధ్యస్నానముపదార్థతతీయు నుపుహారమియ్యాలి.

వైశాఖ శుద్ధ పౌష్టియి

వైశాఖ మాస స్నానవ్రతానికి ఇది ప్రారంభదినము. వాళ్ళనః కాయజాశేష పాపాలు వైశాఖ స్నానంతో పోతాయి. ప్రాతఃకాలంలో నియమంగా స్నానం చేసేస్త మాధవునకు ప్రీతికలుగుతుంది. స్నానానంతరము రావి చెట్టుకు నీరుపోసి ప్రదక్షిణాలు చేయడం ఆరోగ్యకరము. ఈ మాసములో తులసి దళాలతో మాధవుడికి పూజ చేసే పుణ్యము కలుగుతుంది.

వైశాఖ శుక్ల తచియ

అక్షయ తృతీయ

వైశాఖ శుక్ల తృతీయ అక్షయ తృతీయ అనీ, ఈ పర్వం పూర్వాహ్నా వ్యాపిని అనీ వ్రతరాజము చెబుతూ ఉంది. అక్షయ తృతీయ గొప్ప పుణ్యదినం.

అక్షయ తదియ పోమవారమునాడుకాని, బుధవారమునాడుకాని అయితే మరీ పవిత్రమైనది, కృత్రిక రోహిణీ నక్షత్రముతో కూడిన ఈ పర్వం అతిప్రశస్తం.

‘వైశాఖే ఏసి రాజేంద్రశుక్ల పణ్ణి తృతీయకా.

అక్షయానాతిథిః శ్రోక్తు కృత్రికా రోహిణీయుతా’.

అని శాస్త్ర ప్రమాణము.

ఈనాడు చేసే దానాలు అక్షయ ఫలాన్ని ఇస్తాయి అనీ చెబుతారు. దానాలేకాదు ఈనాడు దేవతలను గుటీంచి, పితృ దేవతలను గుటీంచి చేసే పూజలు కూడా అక్షయ ఫలాన్ని ఇస్తాయి. అందుచేతనే దీనికి అక్షయ

తృతీయ అనే వేరు వచ్చింది. ఈ పర్యాన్ని గుణించి శ్రీ కృష్ణుడు యుధిష్ఠిరునకు ఈ విధముగా చెప్పినట్లు భవిష్యపురాణంలో ఉంది.

“పూర్వకాలంలో దరిద్రుడు, ప్రియవాది, సత్యవంతుడు, దేవగురు జనభక్తుడు ఐన ఒక కోమటి ఉండెను. అతను ఒకసారి వైశాఖమాస శుక్లపక్ష మహాత్మము పెద్దల వలన విని అక్షయతృతీయనాడు గంగాస్నానం చేసి ఇంటికి వచ్చి దేవపూజచేసి లడ్డు, విసిని కర్రలు దానము చేశాడు. ఆ కోమటి ఉత్తర జన్మలో కుశవతి నగరంలో ధనవంతుడైన ఒక క్షత్రియుని యింట పుట్టాడు. ఆ జన్మలోనూ అతడు దాననిరతిని ఏడలేదు. ఎంతగా దానము చేస్తూ ఉన్నా అతని సంపద క్షయం కాక అక్షయమవుతూ ఉండింది. ఇది అంతా అక్షయ తృతీయ ప్రతాచరణ ప్రభావము.

ప్రతోత్పవ చంద్రికాకారుడు ఈ ప్రత విధానాన్ని వివరిస్తూ విశేషాలు ఇట్లా తెలుపుతున్నారు.

“ఈ రోజున గంగాస్నానం చేసేవారు సకల పాపవిముక్తులు అవుతారు. పితృదేవతలకు తర్వాతాదులు విడవాలి. లక్ష్మీ సహితమైన నారాయణుని, గౌరీసహితమైన త్రిలోచనుని పూజించాలి. ఆ పూజా సమయంలో విసనకర్రలు, లడ్డు పంచిపెట్టినవారు వైకుంశాన్ని, శివలోకాన్ని పాందుతారు. యవలతో అన్నం వండి దేవుడికి ఆరగింపు చేయాలి. గురువులకు నవధాన్యాలు, గ్రీష్మ బుతువులో లభ్యమయ్యే ఇతర వస్తువులతో కలిపి దానం చేయాలి. ఈనాటి దానాల్లో జలపూరిత కుంభం ముఖ్యమైంది. ఈనాడు ఒంటి పూటే భోజనం చేయాలి.

ఈ ప్రతం కేవల ధార్మిక గుణ సంపన్ముఖైనది. అందువల్ల ఈ పండుగ అట్టే ఆర్యాంతో జరిగేది కాదు. ఈ పర్యం హిందూ దేశం అంతటా ఉన్నది. దేవాలయాల్లో ఈనాడు విగ్రహాలకు ధవళవస్త్రాలు కడతారు.”

ఈ వివరణ వల్ల ఈ రోజున తీర్థస్నానము, తిలలతో పితృతర్వణం, మటదాన ధర్మాలు, దైవపూజ విధాయకకృత్యాలని తెలుతూ ఉంది.

ఈనాటి వివరణలో పంచంగ కర్తలు అక్ష తృతీయ (1) దధ్యన్న వ్యజన చత్ర పాదుకోపానవాదానాని ఉత కుంభ దానం (2)

లక్ష్మీనారాయణపూజा (3) గౌరీ పూజా, త్రిలోచన గౌరీప్రతం, (4) త్రేతాయుగాది (5) బలరామజయంతి (6) నీంహోచలక్ష్మేత్తే చందనమహాత్మవః' అని ప్రాస్తారు.

ఈ ఆరు విషయాలను క్రమంగా వివరించుకుందాము.

అక్షయ తృతీయనాడు పెరుగు అన్నము, విసంకట్లలు, గౌడుగులు, పాదుకలు, చెప్పులు, ఉదకుంభము మున్నగునవి దానము చేయాలని చెప్పబడిఉంది.

వైశాఖ మాసంలో 'వైశాఖపూజ' అనే పేరుతో సంపన్న గృహస్తలు ఒక ప్రతం చేస్తూ ఉండిరి. అందులో వేసవికి అవసరమైనవి వేసవిలో బాగా దొరికే మామిడి పళ్లు, వనస తొనలు మున్నగునవి కూడ పంచిపెట్టేవారు.

వేసవికి అవసరమైనవి, వేసవిలో దొరికేవి అయిన వస్తువులు విరివిగా దానం చేయడం అక్షయ తృతీయప్రతం యొక్క ప్రధానోద్దేశ్యమని ద్వోతకమవుతూ ఉంది.

ఉదకుంభదానము

ఈనాటి విధాయక కృత్యాలలో ఉదకుంభదానం ఒకటి. వైశాఖ మాసం నుండి ఎండలు మెండుగా ఉంటాయి. ఎండల రోజుల్లో కుండల్లో జాగ్రత్తపెట్టిన నీరు పుచ్చుకుంటే బాగా దాహశాంతికరంగా, ఆప్యాయంగా ఉంటుంది. కావుననే నీటితో నిండిన కుండల్ని ఈ కాలంలో దానం చేయడం మతవిధుల్లో ఒకటిగా మన పెద్దలు నిర్ణయించారు. గ్రీష్మర్తు చర్యల్లో వాగ్మిటుడు మిక్కిలి చల్లనెన యుదకమును మట్టి పాత్రలో బోసిన కలిగొట్టు పూలవలి చేర్చి వాసెనగట్టి పచ్చ కర్మారమును చేర్చి మట్టి దుత్తతోడనే పానము చేయవలయును." అనివాకోనుచున్నదు. వాగ్మిటుని ఈ ఆరోగ్యసూత్రమును పట్టి గ్రీష్మర్తుముఖస్థంలో అక్షయ తదియనాడు ఉదకుంభ దానాచారాన్ని ఏర్పాచిన మన పెద్దల లోకస్యాప్తు ప్రణవ బుద్ధిని మనము కొంతకు కొంత పోల్చుకోవచ్చును.

లక్ష్మీనారాయణ పూజ

స్ఫుతికొస్తుభములో, తిథితప్యములో, పురుషార్థ చింతామణిలో ఈనాడు విష్ణుపూజ చేయాలని కలదు.

త్రిలోచన గోలీపుణి

చైత్రశుక్ల తృతీయనాడు ప్రారంభించిన గౌరీపూజా వ్రతముకొన్ని ప్రాంతాలలో నెలరోజులుసాగి ఈనాడు ముగుస్తుంది. కావుననే పంచాంగంలో ఈనాటి వివరణలో గౌరీపూజ, త్రిలోచన గౌరీవ్రతము అని వేర్పొనబడి ఉంటుంది.

సుభోధిని (25-4-36) పత్రికలో ఒకరు ఇది శైవ సంబంధమైన వర్యంగా ఇట్లు ప్రాస్తున్నారు. “ఇది కార్తికేయ వ్రయుక్తమగు పర్వదినముగనున్నది. సామాన్యముగనీ దినమున కుమార స్వామికి (కార్తికేయునకు) అభిషేకోత్సవాదులు జరుగును. శివాలయములలోనను విశేషముగ పూజాదులు చేయుదురు.”

యుగాభితిథి

అక్షయ తృతీయ యుగాది తిథి. కృత, త్రేత, ద్వాపర, కలియుగము లనేనాలుగు యుగాల్లోనూ త్రేతాయుగానికి ఇది మొదటి రోజు.

త్రేతాయుగ పరిమాణము నూటాలొంబై ఆరువేల మానవ సంవత్సరాలు. శ్రీరామవతారము త్రేతాయుగానికి చెందింది. అప్పటి మానవాయుర్లాయం మూడు వేల సంవత్సరాలు. శరీరంలో మాంసం ఉండే వరకు ప్రాణాలు ధరించి ఉంటారు. త్రేతాయుగం రజత యుగం. ఆహావనీయ, గార్భపత్య, దక్షిణములను త్రేతాగ్నులను పూజించిన కాలము కావడము చేత అది త్రేతాయుగమని అనబడింది.

సంవత్సరంలో ఇతర యుగాదులు ఇట్లున్నాయి.

కృతయుగాది

కార్తికశుద్ధనవమి

ద్వాపరయుగాది

మాఘకృష్ణ త్రయోదశి

కలియుగాది

భాద్రపదకృష్ణ త్రయోదశి

యుగాది తిథుల్లో సముద్ర స్నానం చేసి పితృగ్రాధం జరిపే వారికి కురుక్షేత్రంలో వేయగోవులను దానము చేసిన ఫలము కలుగుతుందని శాస్త్రవచనం. ఈనాడు స్నానము, దానము, తపము, శ్రాద్ధము, హోమము చేయాలని వ్రతగ్రంథాల్లో ప్రాసి ఉంది. ఇవ గంగ కైలాస హిమాలయ భగీరథపూజ లున్నా ఈనాటి కృత్యాలు.

ఈనాడు కల్యాది అని అమాదేర్ జ్యోతిషీ అనే గ్రంథం చెబుతోంది.

చతుర్వీర్భవితో ఈనాడు మహాపలవ్రతం, అనంతృతీయావ్రతం చేస్తారని కలదు.

ఈనాడు గంగాస్నానం, కొళ్ళికీ స్నానం విశేష పలప్రదమైనది.

బలరామ జయంతి

వైశాఖశుద్ధ తదియ బలరామ జయంతి. ఇట్లని మన పంచాంగాలు పేర్కొంటున్నాయి. దక్షిణాదిని కొన్ని ప్రాంతాల్లో భాద్రపదశుద్ధ తదియనాడు బలరామ జయంతి జరుపుతారని తెలుస్తున్నది.

బలరాముడు దేవకి ఏడవ గర్భమున అనంతాంశమున పడగా యోగమాయ ఆగర్భమును ప్రవింప చేసి రోహిణి కడుపున చేర్చిందనీ, భాద్రపద మాసం కృష్ణపక్షాష్టమినాడు రోహిణి నక్షత్రమున రోహిణి సంకర్ణముడు అనే పుత్రుని కన్నది అని పద్మపురాణము చెప్పచున్నది. కానీ భాద్రపద కృష్ణాష్టమిని స్ఫూర్తి కొస్తుభము మున్నగు వ్రత గ్రంథాలేవీ బలరామజయంతిగా పేర్కొవటం లేదు. పురుషార్థ చింతామణి మున్నగు గ్రంథాలు అక్షయ తృతీయను పరశురామ జయంతిగా చెబుతున్నాయి. కానీ మన పంచాంగాలలో పరశురామ జయంతి మార్గశిరబహుళ విదియనాడు అని ఉంటున్నది.

వ్రత గ్రంథాలలో వేటొక తిథి పేర్కొన బడక పోవడంచేత మన పంచాంగాలు పేర్కొనడం చేత అక్షయ తృతీయనాడే బలరామ జయంతి అని నిర్మారిద్దాము.

రోహిణి యందు ఆదిశేషుడు బలరాముడుగ పుట్టడని పురాణాగాథ. విష్ణుమూర్తి కృష్ణావతారం ఎత్తినప్పుడు ఇతడున్నా అవతారమెత్తాడు. కృష్ణని కంటే ఇతడే ఒక విధముగా గౌప్యవాడనే ధోరణి మాటలు క్షేమేంద్రకవి చారు చర్యలో కనిపుస్తున్నాయి.

శ్లో॥ బంధునాం వారయే షైరంప్రైక ప్రభూత్రయిభవేత్తి

కురుపొళ్ళవప్పుళ్లామే యుయుధేవతానపూలాయుధః

తా. బంధువులలోని కలహములను నివారింపవలెను. ఏకపక్షాశ్రయుడు కారాదు. కురుపాండవ యుద్ధంలో బలరాముడు యుద్ధం చేయలేదు.

బలరామకృష్ణులు

భారతయుద్ధంలో ఆంధ్రులు కౌరవుల పక్కాన ఉండిరి. బలరాముడు ఒకవిధముగా కౌరవ పక్కపాతి అనవచ్చును. కృష్ణుడు పాండవ పక్కపాతి. కృష్ణుడు ‘చాణవారాంధ్రనిమాదనుడు’ కంసుని వద్ద ఉండిన చాణవారుడు అనే ఆంధ్రమల్లుని చంపినవాడు కృష్ణుడు.

బలరాముని ఆయుధం నాగలి. అతడు ఆ హలాయుధంతోకొన్ని అద్భుత కార్యాలు చేశాడు.

దుర్యోధనుని కూతురైన లక్ష్మణు కృష్ణుని కుమారుడైన సాంబుడు వివాహార్థము తీసుకొనిపోతూ ఉండగా కౌరవైనికులు అడ్డుకొని సాంబుని హస్తినాపురంలో చెరలో పెట్టారు. సాంబుని విడిపించడానికి బలరాముడు వెళ్లాడు. బలరాముడు ఎంతగా హెచ్చరించినా కౌరవులు సాంబుని విడవలేదు. అప్పుడు బలరాముడు తననాగలితో హస్తినాపురాన్ని పెళ్లగించి వేయడానికి పూనుకన్నాడు. అతని నాగలిపోటుతో హస్తినా పురమంతా అల్లాల్లాడింది. అప్పుడు కౌరవులు బలరామునికి దాసోహమ్మని సాంబుని విడిచిపెట్టేరు.

నరకాసుర సంహోరానంతరం నరకుని మిత్రుడు ద్వివిదుడనే వానరుడు పేట్టేగి పెద్ద పట్టంశాలను, పెద్ద తోటలను పచ్చము పొడు చేస్తూ ఉండినాడు. రాళ్ళు రువ్వి వానిని పోద్రోలాలని బలరాముడు ప్రయత్నించాడు. కానీ కార్యం లేకపోయింది. అప్పుడు బలరాముడు తన హలాయుధాన్ని వాడి వానిని చంపివేశాడు.

బలరాముడు గదాయుద్ధవిద్యలో దుర్యోధనునికి గురుడు. కురుక్షేత్రంలో భీముర్యోధనుల గదా యుద్ధంలో భీముడు దుర్యోధనుని యురువుల మీద కొట్టాడు. అట్లా కొట్టడం అధర్మం కాబట్టి భీముని శిక్షించడానికి బలరాముడు హలాన్ని ఎత్తాడు. కృష్ణుడు అడ్డుపడి బలరాముని శాంత పరిచాడు.

బలరాముడు ఒకసారి గోకలతో యమునానదికి స్నానానికి వెళ్లాడు. ఆ సందర్భంలో అతడు యమునా నదిని పెలిచాడు. కానీ ఆమె రాలేదు. అప్పుడు అతనికి కోపం వచ్చి యమునను చీల్చి వేస్తానని హలాన్ని గుచ్ఛాడు. అందుతో భయపడి యమున వెలరువారిన ముఖంతో స్త్రీరూపాన వచ్చి బలరాముడికి నమస్కరించి విసీల వస్తాలు కానుకలుగా యచ్చింది.

ప్రస్తుతాన్ని పెకళించడానికి, కోతిని చంపడానికి, భీమునికి ధర్మం గుర్తుకు తేవడానికి, యమునానదిని శిక్షించడానికి వాడిన హలంతో బలరాముడు ఆంధ్రులకు ఒక మహోపకారం చేశాడు. తన నాగలి చాలుతో అతడు ఆంధ్రభూమి మీద ఒక నదిని పుట్టించాడు. దానిని మహాంద్ర పర్వత శాఖ అయిన నిమ్మగిరుల నుండి నూటపదిహొను మైళ్ళు నడిపించి మోపసు బందరు వద్ద తూర్పు సముద్రములో పడునట్లు చేశాడు. అది (లాంగలి= లాంగులము=నాగలి) లాంగుల్య (నాగలి వలన పుట్టినది) అనే పేరుతో నేటికిని ఉంది. దానిని గ్రంథాంతరాలలో లాంగలిని, నాగావళి అని కూడా అంటారు.

కర్షకుల కల్పవృక్షమగు తాటి చెట్టు ఇతని కేతన చిహ్నాం.

దీనికి సంబంధించిన పురాణాధను శ్రీమండ నరసింహము చిత్ర భాను శ్రావణ భారతిలో ఇట్లు చెప్పుచున్నారు.

“కురు పాండవులకు యుద్ధమాసమ్మమగుతరి బలరాముడు తీర్థయాత్రనమున దేశసంచారమునకై వెడలైను. మైశ వనమున నాతడు పోవుచు ముని నివాసమొకటి పొడగాంచి యచట వేద శాప్త పురాణాది వాదములను సూతుడు. శౌనకాది మునీశ్వరులకు పన్యసించు చుండుటగాని యచ్చే గొంత దనుక నాగెను. సూతడు బోధనమున నిమగ్నుడగుటచే బలరాముని రాకగానడయ్యెను. అర్ష పాద్యాది సత్యారమీయని కారణమున నసాతుని బలరాముడు మాజింప కుండుట కు గినిసి, కోరి తన్నవమానించుటకిట్లు చేసేనని తలచి నాగలి చేబూని వానిగొట్టగా సూతుడు తలదెగి నేలకొఱగెను. అంతసభలోన సంక్షోభ మంకురింప రాముడును బశ్చత్తాపమంది సూతుని బునర్చివితునిగ జేసేను. కాని శౌనకాదులు బలరాముని చర్యను గ్రహించి పాపహరణార్థమొక నదీతీరమున పంచలింగ ప్రతిష్ఠ గావింప శాసించిరి.

బలరాముడు తన ప్రధానాయుధమగు నాగలిని భుజమున ధరించి మైశమున (బంగాళము) వీడి కళింగ రాజ్యమున ప్రవేశించెను. మార్గమధ్యమున వేటకై వచ్చిన కళింగాధిపతి వలన రాజ్యహీనస్థితిని రాముడు తెలిసి కొనెను. నీటివసతి లేకుండుటచే రూపీనస్థితి వచ్చేనని గుర్తించి బలరాముడు కళింగ రాజ్యము నుద్దరింపనెంచి శంకరుని గుర్తి ధ్యానించెను. శివుడాతని ప్రార్థన నంగీకరించి జటాజూటమునడలించి

పర్వతాగ్రముననొక సలిల బిందువును జారవిడిచెను. బలరాముడు నాగలి పర్వతంబున నాటి ముందు నడువ నాతని వెంట పెద్దరోద నిడుచు నురుగుగ్రమ్ముచు నొక మహాప్రవాహము రాజీచేసు. శివుని ప్రసాదంబున బలరాముని నాగలి వెంట వచ్చు నీయేరు లాంగల్య యనబరగ జోచేసు. లాంగలి వెంబడి వచ్చిన కుల్యగావున లాంగుల్య యనునామ మద్దానికి సార్థకమయ్యెను. నది పుట్టిన పర్వతాగ్రము నుండి తూర్పు సముద్రమున కలియునందాక తీరంబున బలరాముడు శివలింగము లైదింటిని బ్రతిష్టు చేసెను. పంచలింగ ప్రతిష్టతో నాతని పాపము తొలగెను.

ఈ నదిపై పాలకొండ, శ్రీకాకుళము అను ముఖ్య నగరములును, అనేక గ్రామములును గలవు. దీని నిడివి రెండు వందలమైళ్లు. బలరామునిచే బ్రతిష్టింపబడినవని నమ్మబడు చుండిన శివాలయము లైదును సొమేశ్వరాలయము, భీమేశ్వరాలయము, సంగమేశ్వరాలయము, కోటిశ్వరాలయము, మణిసాగేశ్వరాలయము - నేటికిని కొలది రాబడులతో రాగ భోగాదులందు చున్నవి. నది కిరుపార్వుముల కొంత మార్గము వరకుండు ప్రదేశమందలి జనులు సంకల్పమును జెప్పుకొనునప్పఁ ప్రదేశమును బలరామక్షేత్రమని చెప్పుదురు. బలరామక్షేత్రమనునది శ్రీకాకుళము, చిప్పరుపల్లి తాలూకాలకు వైదికులు వ్యవహారించునామము. తూర్పు కనుమలందలి యొక పర్వతాగ్రమునకు బలరామగిరి యను వ్యవహారము.

గంగను భగీరథుడు, గోదావరిని గౌతముడు, నాగావళిని బలరాముడు తపస్సు చేసి శంకరుని మెప్పించి భూలోకమునకు దెచ్చిరనుటలో నంతరార్థము కలదు. తపస్సు చేయుటయనగా నరణ్యమున నొంటరిగా గూర్చుండి ముక్కు మూసుకుని భగవద్యానము చేయుటయే కాదు. పర్వతపరిభాగము నుండి ప్రవహించి చుండు సెలయేళ్లనెళ్లనేకము చేసి నిమ్మాన్సుతముల గనిపెట్టి సముద్రము వరకు మార్గము చూపుట సామాన్యమైన పనికాదు. గోపు మేధాశక్తి, నిర్మాణ, చాతుర్యము నుండిన గాని యట్టి పని నెరవేరదు. బలరాముడుకూడ నట్టి వాడనియే భావింపవలయును.

షైవిషయములను విమర్శింపగా నీప్రదేశమున బలరాముడు మత రాజకీయములందేకాక సాంఘిక జనోపయోగ సైతిక విషయములందు గూడ ప్రమేయము గలిగించకొని యుండెననుట నిర్వివాదాంశము.”

ఇతర తావుల్లో జీవుల్ని, నదుల్ని, నగరాల్ని చంపడానికి వాడిన తన నాగలిని బలరాముడు ఈ తావున జీవుల్ని పెంచడానికి పనికి వచ్చే ఒక నది ఉత్సత్తికి ఉపయోగించాడు. కళింగమున కింతటి మహాపకారము చేసిన బలరాముడు దానికి సమీపస్థమైన ఉత్సత్తింగమునకు చెందిన పూరీ పట్టణము నందలి జగన్నాథస్వామివారి ఆలయమున స్వామి వారితో సమముగ పూజలందుకున్నాడు. కళింగమునకు బలరాముడు ప్రసాదించిన నది లాంగుల్య. ఇప్పుడు తెలుగు వారికి మహాపకారకమై ఉన్నది.

బలరామ క్షేత్రమహాత్మమను స్తానిక పురాణమున బలరామునికి ఈ ప్రాంతాలతోగల సంబంధము విపులీకృతమై ఉన్నది. తెలుగు వారు దానిని తెలిసి కోవడము అవసరము. అంతేకాక తెలుగు నాటికి మహాపకారము చేసిన అతని జయంతిని ఏటేట వైభవముగా జరుపుకోవడమున్నా తెలుగు వారికి అవసరమే.

కొరశాందులు

తమకు ఎక్కువగా ఉపయోగించే తాటి చెట్టును కేతనం పీద నిలుపుకొని, తమకు ప్రధాన సాధనమైన నాగలిని ఆయుధముగా కలిగి ఒక నదితో తమ్ము హర్షకులనుగా చేసిన బలరాముని జయంతి దినమైన ఈ అష్టయ తదియ ఆంధ్రకర్మకులకు వారి కార్యకలాపాల విషయంలలో ఒక ముఖ్యదినంగా ఉంది.

అంధ కర్మకులు తమపాలాల్లో, ఆంధగృహస్థులు తమపెరళల్లో ఈనాడు కూరపాదులు పెడతారు. అవి యథా కాలాన మొలకెత్తి భరణి, కృత్రికకార్యలలో ఎండలు తట్టుకుంటూ నెమ్ముదిగా ఎదిగి మృగశిర కార్యకు ముంగిళ్లు చల్లబడడంతోటే ఏపుగా ఎదిగి అప్పటినుంచి అష్టయంగా కాస్తాయి. ఈ విషయం పాట్లపాదుల సందర్భంలో బాగా దాఖలాగా ఉండడం తెలుగువారిలో చాలా మందికి తెలుసు.

చందన మంతోత్సవము

తెలుగుదేశములోని గొప్పక్షేత్రాలలో ఒకటిన సింహాచలమునందలి శ్రీవరాహ లింగైనరసింహ స్వామి వారికి ఈనాడు చందనోత్సవం జరుగుతుంది.

అష్టయ తృతీయనాడు సాధారణంగా కృత్రికా నక్షత్రం అవుతూ ఉంటుంది. గణిత భేదము చేత ఒకప్పుడు రోహణి మృగశీర్ష నక్షత్రములలో

ఏదో ఒకటి రావచ్చు. సాధారణంగా కృత్తిక అగ్ని సంబంధం కలది. రోహిణి కూడా కొంచెం ఇంచుమించు అటువంటిదే అని చెప్పవచ్చు. అగ్ని సంబంధము వలన తీక్షణాత కలుగుతుంది. ఆతీక్షణాత తగ్గడానికి చందన చర్చ ఒక విధమైన శైతోషచారము. సింహాచల స్వామికి విదియ నాటిరాత్రి గంధమును ఒలిచి వేస్తారు. తదియనాటి ఉదయాన సహాస్ర ఘటాభిషేకము చేస్తారు. ఆ పిమ్ముట స్వామినిజరూప దర్శనం. స్వామి రూపము లింగా కృతంలో కనిపిస్తుంది. పంది ముట్టి తరువాత విగ్రహరూపము కనిపిస్తుంది. ఆ రూపము ఇట్లు అభివర్ణితం “శ్రీస్వామి వారి విగ్రహాకారము అక్కతాస్తుడయిన యొక శిల్పి చేమలచబడిన వరహావతారరూపము. క్షేత్రస్వామి వరాహ లక్ష్మీ నరసింహస్వామి, పందిముట్టి. ఊరువులవరకు మాత్రమే కనిపించుకాట్ల. శిలస్తచ్ఛమయిన స్ఫుర్తికము (విశాఖ పత్రిక 22-4-1936).

నిజరూపదర్శనం అయాక తిరిగి స్వామికి చందన చర్చ. ఈ గంధం వలుపు సహాస్రఘటాభిషేకం చందన సేవ మున్మగునవి. సింహాచలము ఒకప్పుడు శైవక్షేత్రమై ఉండడాన్ని నిరూపిస్తూ ఉన్నాయి. ఈ నిరూపణాన్ని క్రింది కారణాలు బలపరుస్తున్నాయి.

త్రినేత్రం

“సింహాచలము ప్రథమమున శైవక్షేత్రముగ నుండినదనియు శ్రీరామానుజాలవారి కాలములో కాబోలు నది వైష్ణవ దివ్యదేశమయినదనియు కొందరు చెప్పేదరు.

(1) శివసంబంధము కలిగి యుండుటను బట్టియే ఆ క్షేత్రదేవత యొక్క ధ్యానములో ‘త్రినేత్రం’ అనియు కలదు. వైష్ణవము పుచ్చుకొనిన తరువాత కూడ త్రినేత్రత్వము స్థిరముగ నిలిచినది” - నుబోధిని

(2) ఈ దేవాలయమునకు సోమసూత్రము కలదు. ఇయ్యది అభిషేకాదులు తరుచుగా చేయబడు శివాలయము లందుండుట సాంప్రదాయము.

(3) విష్ణుక్షేత్రములందు సహాస్ర ఘటాభిషేకము చేయునాచారము లేదు.

(4) ఇచ్చట కొండమీద కాలబైరవుడు, గంగాధార యొద్ద శ్రీ సీతారామస్వామి దేవాలయము కలదు. కొండ దిగువను పూవులతోట

దగ్గర శ్రీ వెంకటేశ్వరస్వామి వారి దేవాలయము కలదు. ఇయ్యవి రెండును కాని, వీనిలో నొకటి కాని క్షైత్ర పాలకదైవతములయి యుండవలయును, విష్ణు క్షైత్రముల యందు శివుడు క్షైత్ర పాలకుడయి యుండుటయు, శివుడు క్షైత్రస్వామియై యుండుచోట్ల విష్ణువు క్షైత్రపాలకుడయి యుండు టయు అనుశ్రుతముగా వచ్చుచున్న ఆచారము. ఈ సింహాచలస్వామికి కొండ రెండవ ప్రకృష్టనున్న మాధవస్వామి క్షైత్రపాలకుడని కొండఱందురు.

(5) ఇంతేకాదు, కొండదిగువను రెండుమైళ్ల దూరములో కాల భైరవుడు క్షైత్రమునకు కావలిగానున్నాడు. ఇయ్యది శైవ సాంప్రదాయము కాని శైఘ్రము సాంప్రదాయము కాదు.

(6) మొదట లింగాకారమునున్న విగ్రహమును కళా కొశల్యము లేని యే అక్షతాప్రుసి చేతనో తొందరగానో, రహస్యముగానో ఇప్పటివరాహ లక్ష్మీనరసింహ కారముగా మార్యించిరనియు ధైర్యము చాలకయో మరియే కారణము చేతనో నాటి లింగాకారమును నేటివరకును గంధపు బూతవలన సంరక్షించు చున్నారనియు కొండఱు శైవమత పక్షపాతులు చెప్పుదురు

- విశాఖాపత్రిక

(7) శైవసంబంధముండిన కాలములో నేర్వుడిన గొప్పయాచారమును నిచట యిప్పటికి నిలిచియున్నది. ఆ క్షైత్రమునకు ప్రసిద్ధమగు 'చందన సేవ' అను గొప్ప యుత్సవము నాటికి నేటికిని యక్కయ తృతీయ నాడె జరుగుచున్నది. ఈ పాతవాడుక పోద్రోలనలవి కాదు. - నుచోధిని

శృష్టిధార

అంధుని ప్రాచీన క్షైత్రాలలో సింహాచలం ఒకటి. దీనికి సింహాచలం అనే పేరు ఈ కొండ సింహాం రూపంలో ఉండడం చేతనని కొండరు. నరసింహస్వామి క్షైత్రమగుటచేతనని కొండరు అంటారు. ఎనిమిది వందల అడుగుల ఎత్తుగల కొండ వేసవిలో కూడ చల్లగ ఉండును. నీటి ధారలు పెక్కు, హనుమద్దార, ఆకాశధార, పంచపాండవల ధార మున్నగు ధారలు ఈ కొండమీద అనేకం. ఏటి ఆధారమైన ధారపుట్టధార.

కొండమీద ఎక్కుడానికి రెండు మెట్ల దారులు, మాధవధారదారి, అడవి వరము దారి అని, అందులో రెండవది ఎక్కువసదుపాయమైనది. ఈ దారిలో 1120 మెట్లు ఉన్నాయి. పనితనము గల ప్రతిమలు, చెక్కడవ జిలుగులు, బాగా ఉన్నాయి.

ప్రాంతీయ జనులు ఈ కొండను అప్పున్న కొండ అనీ, ఇచట స్వామిని అప్పున్న అనీ అంటారు. శ్రీకాకుళము, విశాఖపట్టణము మండల ప్రాంతీయుల అప్పున్న పేరు ఎక్కువగా పెట్టుకుంటారు. ఈ గుడికి వచ్చే కోడె దూడలకు అచ్చు పోసి ఆపటెద్దులుగా వదులుతారు.

దేవాలయం చాలా విశాలమైంది. శిల్ప చాతుర్యం మెండు. చాతీ స్తంభాల మీద ఆవరణలో శిలారథం కలదు. గర్భగుడి విశాల రమ్యమైనది. స్వామి విగ్రహం చుట్టూ ప్రదక్షిణం చేయడానికి జాగా బాగా ఉంది. గంధం పూతతో స్వామి విగ్రహం ఇతర రోజుల్లో లింగాకారంగా కనిపిస్తుంది.

శిలా విగ్రహాలు శాస్త్ర యుక్తంగా మరీచే విద్య ఇక్కడ ఇంకా బాగా ఉంది. సింహాచలము సంపెంగ పూవులకు వామన చక్ర కేళి అరటిపండ్లుకు, అనాసపండ్లుకు ప్రసిద్ధి.

అన్నిటి కంటే అక్షయ తదియనాడు జరిగే చందన వేడుక యూత్రే ఇక్కడికి విశేషంగా యాత్రికులను ఆకర్షిస్తుంది.

గుహాస్తలు : చందనవర్ణ

చందనాను లేపనం మంగళ ప్రదమైంది. ఆరోగ్యప్రదమైంది. చందనం అమూల్యమైన మూలిక. ప్రీయమైన వాసన కలిగి ఇది దుర్దంధాన్ని పోగొడుతుంది. రక్తదోషాన్ని, షైతాన్ని తగ్గిస్తుంది. విషాహారంగా, క్రిమిహారంగా ఉంటుంది. అంతస్తాపాన్ని పోగొట్టి మిక్కెలి చలవ చేస్తుంది. ఆయుర్వేద వైద్యంలో దీనిని విరివిగా వాడతారు. చందానాసవం, చందనాదివటి మున్నగునవి తయారు చేస్తారు.

చందనం నుండి చాందినీ అత్తరువు తయారు చేస్తారు. సబ్బులున్నా చేస్తారు. మన మతవిధులలో దీనికి చాలా ప్రాముఖ్యం ఉంది. నిష్ఠాపరులు దీనిని పగటి భోజనానికి ముందు నుదుటికి, చాతీకి, షై జబ్బలకు రాచుకుంటారు. నుదుటికి రాచుకోవడం తలలో వేడి చేరకుండా తలనొప్పి రాకుండా కాపుదలగా ఉంటుంది. చాతీకి రాచుకోవడం వల్ల హృదయానికి మేలు చేసి గుండె జబ్బలు రాకుండా కాపాడుతుంది.

జ్యుర సంబంధమైన వేడి తగ్గడానికి రోగి కణాతలకు ఉడుకులోనుకు బదులుగా మంచి గంధం రాస్తారు.

వేసవిలో ఒళ్ళ పేలకుండా ఉండడానికి గంధంపూత మంచిమందు. అనేక చర్మవ్యాధులకు, కీళ్ళ వాపులకు, జాట్టురాలుటకు అది మంచి

అనులేపనం చందన చర్య చెమటను, దుర్గంధమును పోగొట్టి మనస్సుకు ఉల్లాసం పుట్టిస్తుంది. భ్రమను పోగొట్టి స్ఫురిణి కలిగిస్తుంది.

పుభకార్యాలప్పుడు గంధాలు పూసుకుంటారు. పేరంటపు వేళలలో ప్రీతులు మెడలకు, బుగ్గలకు గంధం పూసుకుంటారు. గంధం పొడి చల్లుకుంటారు. గంధం సమర్పించడం పూజించడానికి గుర్తు.

శపాన్ని దహనం చేసేటప్పుడు మంటలో గంధపు చెక్కు వేస్తారు.

గంధం కొంచెం కొబ్బరి నీళలో కాని మంచినీళలోకాని కలుపుకొని తాగితే దహనం శాంతి కరంగా ఉంటుంది.

అరోగ్యకాములు వేపవిలో ముఖ్యంగానూ, విరివిగానూ వాడ తగిన వస్తువు చందనమని సింపోచలములోని చందనోత్సవం ఏటేట ఎలుగెత్తి చాటుతూ ఉంటుంది.

‘చారుచర్య’ శ్రీ గంధ గుణమును ఇట్లు పేర్కొంటూ ఉంది.

శ్రీ గంధం క్షుమిత్రపుష్టిల బిషదం తిక్తం కంచారుణ్ణితం

శీతం ప్రాణ్ముఖురోచకఫ్ఫు మతిన ప్రఫ్ఫుంటి పైత్యాపతుతీ

చఱ్చం వర్ణకరం బిదారూషునం పెలాతాపతూం శ్రీణవం

మహారాఘవర్థ వాస్తవ్య కేటుచ పొతం స్ఫుర్తం తరం శ్రీకరం.

“శ్రీగంధము కృములను, కుష్మా వ్యాధిని హారించును. వగరుతోకూడిన చేదుగల రుచి గలిగి యుండును. శీతవీర్యము గలది, హ్యాదయమునకు మేలుజేయును. అరోచకమును, శరీరమాలిన్యమును, పైత్యమును బోగొట్టును. బలమును చేకూర్చును. మంచి వర్ణము కలిగించును. శరీరతాపము, మోహము, మూర్జ, వాంతులు, విసర్వ వ్యాధిని బోగొట్టును. లక్ష్మీ ప్రదమైనది. పుభములు చేకూర్చును.”

- వెటూరి శంకరాత్రి.

బదరిలో అష్ట త్వాతియా పర్వం జరిగే తీరు శ్రీ శిష్టా వేంకటసుబ్బయ్యగారు ‘సాబదరీ యాత్ర’ అను గ్రింధంలో ఇట్లు వివరిస్తున్నారు.

“బుమికేశము నుండి హిమత్వర్యతాల మీద నూటముప్పయి ఐదు మైళ్ల వరకు చమాలీదాక బస్సు నడుస్తుంది. ఆ మైళ్లికి నడవ వలసిన బాగం బదరీదాకా సూమారు యాచ్ఛైమైళ్ల.

ప్రతి సంవత్సరం అక్షయ తదియ నాటికి చమోలీనుండి బియ్యం, పప్పులు, ఉప్పులు, సమస్త వస్తువులు బదరికి తీసుకుపోతారు.

పాండుకేశ్వరములోని విగ్రహములను అక్షయ తదియ నాటికి బదరీ తీసుకుపోతారు. శైఖా శుద్ధ తదియ నాటికి ఉత్సవ విగ్రహాలన్ని బదరీలో చేరుతాయి. అదే అక్షయ తదియ. సెష్టంబరు మొదలు మే నెల వరకు బదరీలో జనులే ఉండరు. అందుకనే ఆరునెలలు దేవపూజ, ఆరుమాసాలు నరుల పూజ అంటారు. అక్షయతదియ నాడు పూజారి వేద ఫోషలతో అలయంలో ప్రవేశిస్తాడు. ఆలయము ఎదుట అందరూ కూర్చుంటారు. ఆరుమాసాల క్రిందట సీళ్లు చేసిన తాళాలు యాత్రికులకు చూపిస్తారు. అందరు చూస్తుండగానే సీళ్లు బ్రుద్దలు కొట్టి తాళాలు తీస్తారు. పూజారి తిన్నగా గర్భాలయములలోనికి వెళ్లి ఆరునెలల నుండి వెలుగుచున్న అఖండ జ్యోతిని బయటికి తీసుకొని వస్తాడు. ఆరునెలల క్రిందట వెలిగించి పెట్టిన జ్యోతి అది అన్నాళ్లు ఎవరు ఎగసనదోయనక్కర లేకుండానే ఆరిపోక, క్రౌనా కట్టక అలా వెలుగుతూనే యుంటుంది. ఆ దీపం యాత్రికులందరు ఆ అఖండ జ్యోతిని దర్శిస్తారు. దీనికి జ్యోతిర్దర్శన మంటారు. ఆదివ్య జ్యోతిర్దర్శనార్దనే అష్టకపోలు పడి అక్షయతదియనాటి కక్కడికి వెళ్డడం.

ఆ తరువాత ఆరు మాసాల క్రితం పూజ చేసిన పుప్పులు ఈవలకు తేస్తారు. పూజ చేసిన నాడెలా ఉంటాయో అనాటికి కూడా పరిమళము చెడక వాడక పరాగభర భరితంబై ఉంటాయి. ఆ పుప్పులు మంచులో వేసిన వస్తువులలాగే ఉంటాయి. ఎన్నాళైనా సరేయని సైంటిఫిక్కు సమర్థన చేస్తారు. మనవారు ఒప్పుకుండాం దీపం మాట యేం చెబుతారు ఎలా సమర్థిస్తారు. తలుపులు తాళాలు వేస్తారు. ఆలయం మంచుచే కప్పబడి ఉంటుంది. ఎలా వెలుగుతూంటుందో మరి ఆ దీపం.”

శైఖాశుద్ధ పంచమి

శంకరంజయుంతి

శైఖాశుద్ధపంచమి తిథి యందు శంకరాచార్యులు అవతరించి నందున ఆనాడు శృంగేరి మున్సుగు జగద్భూరు పీరమిలందు జయింత్య త్వాలుగా అనాదిగా జరుగుతూ వస్తున్నావి.

కేరళదేశాన కాలడి అను అగ్రహరంలో విద్యాధిరాజు అనే పండితుడికి శివగురువు అను పేరు గల పుత్రుడు. ఆ శివ గురువు భార్య ఆర్యాంబ.

ఆదంపతులు సంశానము కొఱకు అతి భక్తితో శంకరుని అర్పిస్తూ ఉండిరి. శంకరుని అను గ్రహం వల్ల పుట్టడం చేత అతనికి శంకరుడు అని పేరు పెట్టేరు. శంకరుడు అనగా సుఖము కలిగించువాడు అని అర్థము.

శంకరుడు పిన్నట నాటనే తన ప్రతిభను ప్రదర్శింప సాగెను. అతని తెలివి చూచి తల్లిదండ్రులు అతనికి ఐదవ ఏటనే ఉపనయనం చేయడానికి ప్రయత్న పడ్డారు. ఇంతలో శివగురుడు మరణించాడు. తల్లియే కష్టపడి కొడుక్కి ఉపనయనం చేసింది.

తరువాత అతను గురుకుల వాసం చేశాడు. ఆ చిరకాలంలోనే అతడు చతుర్మైదాలు, పడంగాలు, పద్మర్ఘనాలు, చతుష్పుష్టి కళలు నేర్చాడు.

విద్యార్థిదశలో అతడు నెఱపిన అద్భుత మహిమ ఒకటి ఉంది. విద్యార్థిసకాలంలో అతడు భిక్షాన్నం తెచ్చుకొని తింటూ ఉండేవాడు. ఒకనాడు అతడు ఒక బ్రాహ్మణుడి ఇంటికి భిక్షాకబళానికి వెళ్లాడు. ఆ బ్రాహ్మణుడు మిక్కిలి పేదవాడు. ఆనాడు ఆయిల్లు అయ్యవార్లంగారి నట్టిల్లు లాగున ఉండెను. ఆ స్త్రీతిలో విద్యార్థి శంకరుడు ఆ యింటికి మధుకర కబళానికి వెళ్లాడు. అప్పుడు ఆయింటి యిల్లాలు 'నాయనా! మేము ఇప్పుడు కటిక దరిద్రులమై ఉన్నాము. ఈసాడు నేను నీకు ఒక అన్న కబళమైనా పెట్టలేని స్త్రీతిలో ఉన్నాను. అని కన్నీటితో పలుకుతూ ఇల్లు నాలుగు మూలలూ చూచి ఒక మూల దౌరికిన ఒకే ఒక ఉసిరికాయ తెచ్చి శంకరుని జోలెలో ఆదరంతో ఉంచింది. ఆమె అన్న మాటలకు, మాపిన ఆదరణకు శంకరుడి హృదయం కరుణార్జు మయింది. తోడనే భవ్య కవితా వేశుడయి అతడు లలిత పద విలసితాలయిన వృత్తాలతో లష్టీ దేవిని స్తుతించాడు. అప్పుడు లష్టీదేవి ఆయింటిలో బంగారపు ఉసిరి కాయలు కురిపించింది. అతని అద్భుత మహిమకు అంతా ఆశ్చర్యపోయారు. కనకం ధారగా కురవడానికి కారణభూతమైన ఆ జ్ఞాకాలకు 'కనకధారాస్తవం' అనే పేరు వచ్చింది.

అప్పటికి అతనికి ఏడో ఏడు. అన్ని విద్యలు పూర్తిగా చదివి అతడు ఇంటికి వచ్చాడు. మాత్రయేవిని అర్పిస్తూ ఉన్నాడు. అతనిని ఒక యింటి వాసిని చేయాలని తల్లి సంకల్పించింది. కాని సన్యాసాశ్రమం స్వీకరించడం తన అభిమతమని అతడు చెప్పాడు. నాయనా! నన్ను యింత బూడిద చేయకుండా నీవు సన్యాసివి అవుతావా! అని తల్లి కన్నీళ్లు కార్చింది.

మాతృదేవుడగు శంకరుడు అప్పటికేమిన్నీ మాటలాడక ఊరుకున్నాడు.

పిమ్మట కొన్నాళ్లకు తల్లి కొడుకు కలిసి తమ ఊరికి సమీపాన ఉన్న చూర్చినదికి స్వానానికి వెళ్లారు. స్వానం చేస్తూ ఉండగా శంకరుని కాలు మొసలి పట్టుకుని లోపలికి రండుస్తూ ఉంది. అప్పుడు అదరిపాటుగా శంకరుడు తల్లితో “అమ్మా! నాకాలు మొసలి పట్టుకుంది. నాకు మరణం ఆసన్నమైనట్టే, సన్యాసినయిచ్చే మోక్షం వస్తుంది. కాబట్టి అనుజ్ఞ ఇమ్ము” అన్నాడు. ఆపద్ధర్మంగా తల్లి అందుకు అంగీకరించింది.

అప్పుడు శంకరుడు ‘సన్యస్తంమయా’ అని ప్రేపోచ్చారణ చేశాడు. తోడనే మొసలి శంకరుని వదిలి పెట్టి వేసింది. శంకరుడు తల్లిని, పిత్రీయ ధనాన్ని జ్ఞాతులకు అప్పగించి ఆశ్రమ ధర్మవిరుద్ధమైనా తాను వచ్చి ఆమెకు అవసానదశలో యథోక్త కర్మలు చేయడానికి వాగ్దానం చేసి వెళ్లిపోయాడు.

ఆ వెళ్లడం అతడు నర్స్యాదానదీ తీరాన ఉన్న గోవింద పాదుల వద్దకు వెళ్లాడు. అతడు శంకరునికి అధ్యేత బ్రహ్మా తత్వాన్ని ఉపదేశించాడు. ఒకనాడు గోవింద పాదులు సమాధి యందుండగా నర్స్యాదానదికి వరద వచ్చి రెండు తటములు ఒరసి పారుతూ ఉండెను. నదీ ప్రవాహాధ్యాని సమాధిస్తుడైన గురువునకు భంగం కలుగకుండా శంకరుడు ఆనది సీటిని తన కమండలము నందు బంధించెను.

సమాధి నుండి గురువు లేచి ఈ అధ్యాత కృత్య విషయం తెలిసికొని శంకరుని చేరపిలచి “నదీ జలాన్ని అంతటిని కమండలములో ఇమిడ్జివేసినాడు. బ్రహ్మసూత్రములకు భాష్యము ప్రాయడానికి సమర్పుడు అని పూర్వము వ్యాసులవారు సెలవచ్చి ఉన్నారు. ఆ మహిమ నీవు నెఱిపినావు. కావున నీవు కాళికి వెళ్లి విశ్వసాధుని అనుగ్రహం పొంది గ్రంథ రచన చేయుము” అని చెప్పారు.

గురువు అనుమతి పొంది శంకరుడు కాళికి వెళ్లాడు. చోళదేశంనుండి అప్పుడు సనందుడు అనే శిష్యుడు వచ్చి శంకరుని వద్ద చేరెను. చిత్పుల్చుడు. ఆనందగిరి మున్నగు వారు అతని ముఖ్యశిష్యులలో మతికందరు.

మాధ్యమిక్కామిక్కె ఒకనాడు శంకరుడు గంగానదికి వెళుతూ ఉన్నాడు. తోవలో నాలుగు కుక్కలను తోలుకు వెళుతూ ఉన్న చండాలుడు ఒకడు అతనికి కనిపించాడు. అప్పుడు శంకరుడు అతనితో తోవ తోలగి పొమ్మన్నాడు. “నీవు తోలగి పొమ్మనేది దేహమునా! లేక చైతన్యమునా!

దేహమే అయితే మన యిద్దరి దేహాలు అన్నమయాలే కదా! చైతన్యమే అయితే మన యిద్దరి యందును ఉన్నది ఒకే చైతన్యం కదా! అన్నాడు. ఆ మాటలతో శంకరుడు ప్రభుద్భుడయినాడు. ఆ ఉదుటులో కొన్ని శ్లోకాలు చెప్పాడు. వాటిని మనీషా పంచక మంటారు.

ఆ శ్లోకాలు విని చండాలుడు విశ్వేశ్వరుడుగా ప్రత్యక్షమయ్యాడు. వేదవ్యాసుడు ప్రాసిన బ్రహ్మాస్త్రాలకు భాష్యం ప్రాయమన్నాడు.

అప్పుడు శంకరుడు బదరికాళమానికి వెళ్లి సూత్రభాష్యాది గ్రంథాలు ప్రాశాడు. అప్పటికి శంకరునికి పన్నెండో సంవత్సరం, సనందుడు మున్నగు శిష్యులకు వానిని మొదట భోధించాడు.

ఈ సందర్భంలో అతని శిష్యులలో కొంచెం పొరపాచ్చాలు పుట్టాయి. శంకరుడు సనందుని పట్ల ఎక్కువ అభిమానంతో ఉన్నాడనే అసూయ ఇతర శిష్యులకు కలిగింది. ఈ విషయం శంకరుడు తెలిసికొన్నాడు. సనందుని గురుభక్తిని మిగతా శిష్యులకు చూపించాలను కొన్నాడు. సనందుడు ఏటికి ఆవల ఉన్నాడు. మిగతా శిష్యులలో శంకరుడు ఇవతలి ఒడ్డున ఉన్నాడు. అప్పుడు శంకరుడు సనందుని ఇవతలకు రమ్మని పెలిచాడు. లోతునీరు ఎట్లారానని అనకుండా సనందుడు ముందుకు అడుగు వేస్తాడు. తోడనే నీటిలో నుంచి ఒక పెద్ద పద్మం పైకి లేచింది. సనందుడు దాని మీద ఒక ఆడుగు వేశాడు. దాని ముందు మరో పెద్ద పద్మం లేచింది. అట్లా పద్మాలు లేస్తూ ఉండగా వాటిమీద నడుచుకుంటూ సనందుడు గురువు వద్దకు వెళ్లాడు. సనందుని ఈ అద్భుత మహిమను చూచి మిగతా శిష్యులు అతని పట్ల తమకు గల ఈసును మానారు. అప్పటి నుంచి సనందుడికి పద్మపాదుడనే పేరు వచ్చింది.

కొంత కాలానికి పిమ్మట శంకరుడు ఒకనాడు గంగానదిలో స్నానం చేసి ఆహ్వాకము చేసుకొని మణికర్ణికా ఘుట్టంలో శిష్యులతో కలసి కూర్చుండి ఉన్నాడు. అప్పుడు అక్కడికి ఒక ముసలి బ్రాహ్మణుడు వచ్చాడు. అతనికి శంకరునికి వ్యాస సూత్రార్థాలను గుఱించి వారం రోజులు వాదం జరిగింది. అప్పుడు పద్మపాదుడు తన గురువు వాదించుచున్నది వ్యాసునితో అని గుర్తించి ఆ సంగతి బయట వెట్టేను. అప్పుడు శంకరుడు నా భాష్యము వ్యాస సమైతమేని వ్యాస భగవానుడు నాకు నిజరూపమును చూపునుకాక అని అన్నాడు. అంతట వ్యాసుడు సశిష్యుడుగా దర్శనమిచ్చాడు. అందుమీద

శంకరుడు వ్యాసునితో మీ సమ్మాన ఈ మణి కళ్లికా శైతంలో ఈ శరీరాన్ని వదలవలెనని అనుకుంటున్నాను అనెను. దానికి వ్యాసుడు “శంకరా! నీవు చేయవలసిన పని ఇంకా ఉంది. ప్రతి వాదులను జయించి అధ్యేత సిద్ధాంతాన్ని ప్రచారం చేయవలసి ఉంది. నీకు ఆదిలో ఈశ్వరుడు ఎనిమిది సంవత్సరాల ఆయువు ఇచ్చాడు. నీ శక్తి వలన ఎనిమిది సంవత్సరాల ఆయుర్లాయం నీవు అదనంగా ఆర్జించుకొన్నావు. ఇప్పటి నుండి మరి ఒక పదహారు సంవత్సరాల ఆయుర్లాయం నీకు పరమేష్ఠరుడు ఇస్తాడు.” అని వ్యాసుడు అంతర్థానమయ్యాడు.

అటు పిమ్మట కాలడిలో ఆర్యంబకు అవసానకాలము అనన్న మయ్యేను. ఆమె కుమారుని తలచుకొనెను. అతడు వెంటనే తల్లి చెంతకు వెళ్లి ఆమెకు వలయు ఉపచారాలు చేసెను. ఆమె మరణింపగా తాను సన్మాని అయి ఉండిస్తే దహనాది కర్మలు స్వయంగా చేశాడు. సన్మాని చేయకూడని పని అని కులమువారు తప్పు పట్టిన అతడు అంతగా పట్టించు కోలేదు.

అటు పిమ్మట శంకరుడు శిష్ములతో దిగ్ంజయార్థము బయలు దేరి భారతదేశమంతా తిరిగాడు. మండన మిత్రుని జయించాడు. అతడు శంకరుని శిష్ముత్వమంగికరించి సురేశ్వరాచార్యుడనే కొత్తపేరు స్వీకరించాడు. గోకర్లి శైతసమీపమున బలి అగ్రహిరంలో ప్రభాకరుడనేవాడు అధ్యేతాన్ని హస్తామలకం వతుగా విప్పి చెప్పగా అతనిని హస్తామలక నామంతో సంబంధించి శిష్మునిగా స్వీకరించాడు.

శంకరుని శిష్ములలో గిరి అను పేరిటవాడు కొంచెము మందమతి. చదువు మీద కంటె గురువుప్రాణ మీద అతడు త్రష్ట చూపువాడు. ఒకనాడు శిష్ముడు శంకరుని వద్దకు వచ్చి భాష్యపారము ప్రారంభింప నుండిరి. గిరి గురువు కాషాయ ప్రాలు ఉతుకుతూ అప్పటికి ఇంకా రాలేదు. గిరి వచ్చేవరకు కాస్తతాళండి అని గురువు అన్నాడు. మందబుద్ధి అయిన గిరి వచ్చే వరకు ఉండడం అనవసరం అనే ధోరణిలో శిష్ములు మాట్లాడారు. ఈ శిష్ముల గర్వాన్ని శంకరుడు గుర్తించాడు. తన అద్భుత మహిమ చేత గిరికి ఫదునాలుగు విద్యల్లో పాండిత్యం అలవడేటట్లు చేశాడు. అంతట అతడు తోటక వ్యత్తాలతో అధ్యేతత్త్వమంతా విడమర్చి వర్ణించాడు. మిగితా శిష్ములు ఆశ్చర్య చకితులు అయ్యారు. గిరి అప్పటి నుంచి తోట కాచార్యుడనే ప్రసిద్ధినందాడు.

శంకరాచార్యుని ఇట్టి మహిమలు ఇంకా అనేకంగా ఉన్నాయి. వానిని శ్రీ దైవజ్ఞులుడు కోటీశ్వరశర్మ శాస్త్రి, శ్రీమచ్ఛంకర భగవత్పూదా చార్యులు' చరిత్ర మున్నగు వాని యందు చూడదగును.

శంకరాచార్యుడు ఉత్తర భారతదేశ సంచారము చేయు సందర్భంలో కాశ్మీరదేశంలో శారదాదేవి పీరం ఒకటి ఉందని, ఆ మరానికి నాలుగు దిక్కులా నాలుగు ద్వారాలు ఉన్నాయనీ, సర్వజ్ఞుడయిన వాడు కాని ఆ ద్వారాలు తెరవచాలడనీ, తూర్పు, పడమటి, ఉత్తరద్వారాలు ఆయాదిక్కుల నుండి పండితులు వచ్చి తెరిచారనీ, దక్షిణ ద్వారం తెరవగల దక్షిణ ప్రాంత పండితుడు ఇంతవరకు రాలేదని, అది తెరవగల పండితుడు లేనందున ఆ ద్వారం అట్టే మూతపడి ఉందనే జనప్రతి విన్నాడు. అప్పుడు అతడు కాశ్మీరానికి వెళ్లి అక్కడి పండితులతో వాదించి దక్షిణ ద్వారం తెఱచుకునేటట్లు చేసి విశేష కీర్తిని పొందాడు.

పిమ్మట శంకరాచార్యుడు మతకార్యాన్వేశార్థము భారతదేశం నాలుగు మూలలా నాలుగు మరాలు స్తోపించాడు. తూర్పున జగన్నాథంలో గోవర్ధన మరం, పడమట ద్వారకలో శారదా మరం, ఉత్తరాన కేదారములో జ్యోతిర్మరం, దక్షిణాన శృంగేరిలో శృంగాగిరి మరం స్తాపించాడు. అతడు కేదారాన నివాసిస్తూ ముప్పుది రెండో ఏట కైలాసగమనం చేశాడు.

శంకరుని విషయంలో కొన్ని విశ్లేషితులు ఉన్నాయి. బ్రహ్మచర్యాశ్రమం నుండి అతను సన్యాసాశ్రమం స్వీకరించాడు. సన్యాశి అయి ఉండిస్తే తల్లికి అంత్యకర్మలు చేశాడు. డెబ్బియి రెండు మతాల వారిని జయించాడు. శతాధికమైన ఉండ్రంధాలు రచించాడు. ఇది అంతా ముష్టిరెండేళ్లలో అతను పూర్తి చేశాడు. అతడు శంకరాచార్యుడు అనే ప్రధితయశాస్త్రి అందాడు. అతడు స్తోపించిన పీఠాధిపతులకు కూడ శంకరాచార్యానామం అనంతరకాలాన ఉట్టంకింపబడుతూ రాగా అతనికి ఆదిశంకరులు అనే పేరు వచ్చింది.

అతడు అధ్యేత మత స్తాసనాచార్యుడు. అధ్యేతమతము వేదాలలో, ఉపనిషత్తులలో, భగవద్గీతలలో ఉన్నదే. ప్రజలు దానిని మరిచిపోగా శంకరుడు తిరిగి దానిని వెలార్చేను. బౌద్ధమతములోని మంచి సిద్ధాంతాలను కూడ ఇందు చేర్చేను. అందుచేత దీనికి ప్రచ్ఛన్న బౌద్ధం అనే పేరు వచ్చింది.

వైశాఖశుద్ధ పుష్టి రామానుజాచార్య జయంతి

వైశాఖ శుద్ధ పుష్టి రామానుజాచార్య జయంతి దినము. శంకర, రామానుజ, మధ్య అను త్రిమతాచార్యులలో అతను రెండవవాడు. విశిష్టాద్యేత మతోద్భారకుడు.

అతడు క్రీస్తు శకము 1017లో నలనామసంవత్సరం వైశాఖశుద్ధ పుష్టి గురు వారము నాడు జనన మందెను. తండ్రి ఆసూరికేశవ పెరుమాళ్. తల్లి భూమి పిరట్టియార్, చెన్నపురి చెంతగల శ్రీ పెరుంబుదూరు అతని జన్మ స్థలము.

కేరళ పెరుమాళ్ కొడుక్కి ప్రాధమిక విద్య తానే చెప్పాడు. తరువాత కాంచీ పురానికి పంపాడు. అక్కడ అతడు యాదవ ప్రకాశులు అనే గురువు వద్ద వేదాంతం చదివాడు. రామానుజుల చుట్టుము గోవిందభట్టు కూడ అప్పుడు అక్కడే చదువు కుంటూ ఉండెను.

యాదవ ప్రకాశుల వద్ద ఈ వేదాంతాభ్యాసము చిరకాలం సాగలేదు. మూలమునకు వ్యాఖ్యానం చేయడంలో గురువుకి శిష్యుడికి అభిప్రాయాలు భేదించాయి. స్థితి ఇట్లూ ఉండగా స్థానిక రాజుప్రముఖుని కూతురికి దయ్యము పట్టింది. యాదవ ప్రకాశుడు ప్రయత్నించి తన మంత్ర శక్తి చేత దయ్యాన్ని వదల్చలేక పోయాడు. అందుమీద రామానుజాచార్యులు ప్రయత్నించి తన మంత్ర శక్తి చేత రాజుకూతురు గ్రహించాడు.

అందుతో గురువుకి శిష్యుడి మీద ఊడ పుట్టింది. రామానుజుల్ని చంపి వేయడానికి కుటు తలపెట్టాడు. గురువు కాళికి ప్రయాణం కట్టాడు. శిష్యుల్ని కూడా తీసుకువెళ్లి మార్గము మధ్యలో అతన్ని మట్టిపెట్టడానికి ఏర్పాటు. రామానుజుడికి తప్ప ఇతర శిష్యులకు ఈ విషయం తెలిసింది. అందులో గోవిందభట్టు ఈ సంగతి రామానుజుడికి చెప్పేశాడు. ప్రయాణం ఎంతో దూరం సాగలేదు. ఒకరాత్రి రామానుజుడు తప్పించుకుని తిరిగివచ్చి కంచికి చేరుకున్నాడు.

అప్పుడు తల్లి ఉపదేశంపైన అతడు వివాహంచేసుకుని కంచి వరదరాజు స్వామి సేవలో కాలక్షేపం చేస్తూ ఉండినాడు.

అనాళ్లలో శ్రీరంగంలోని వైష్ణవుల గురువైన అళవందారు

రామానుజుని ప్రతిభ విన్నాడు. అతడు రామానుజుని తీసుకురమ్మని తన శిష్యుడైన పెరియనంబిని పంపాడు. ఇంతకుముందే రామానుజుడు అళవందారు ప్రతిష్టప్పిని ఉన్నాడు. అతన్ని చూడాలని ఈ వఱకే అనుకుంటూ ఉండినాడు. కాగా వెంటనే అతడు శ్రీరంగానికి ప్రయాణమయ్యాడు.

అళవందారు అప్పటికి పండుముసలి. రామానుజుడు శ్రీరంగం వేళ్లే సరికి కొద్ది గంటల ముందు అళవందారు చనిపోయాడు. అతడు అళవందారుని శవాన్ని మాత్రం చూడగలిగాడు. ఆ శవంచేతి వేళ్లలో మూడు వింతగా ముడుచుకుని ఉన్నాయి. ఈ వింతయేమిటని రామానుజుడు అళవందారు శిష్యుల్ని అడిగాడు. అళవందారు కోరికలు మూడు నెఱవేఅకుండా ఉండిపోయాయి అనీ, ఆ వేళ్ల ముడుపు దానికి చిహ్నమనీ శిష్యులు చెప్పారు. ఆ మూడు కోరికలు ఏమిటంటే బ్రహ్మానుసాత్రాలకు, నహాప్ర నామాలకు, తిరువాయి మొళికి సులభార్థబోధకమైన వ్యాఖ్యానాలు ప్రాయిడం అని తేలింది. ఆ మూడు పమలు తాను చేస్తానని రామానుజుడు వాగ్దానం చేశాడు. ముడుచుకుని ఉన్న అళవందారు మూడు వేళ్లతోడనే తెరుచుకున్నాయి.

అనంతరం రామానుజుడు కంచికి తిరిగి పోయాడు.

ఇట్లూ కొంతకాలం గడిచింది. అళవందారు కోరికలు మూడుమ్మా అట్లాగే ఉండిపోయాయి. అళవందారు ప్రధాన శిష్యుడైన పెరియనంబి వద్ద కొంతకాలం చదివి ఆ మీద గ్రంథ రచనకు పూనుకుండామని రామానుజుడు శ్రీ రంగానికి బయలు దేరాడు. మార్గమధ్యాన మధురాంతకంలోనే అతనికి పెరియనంబి దర్శనం దౌరికింది. అక్కడే రామానుజుడు అతని శిష్యుడిగా చేరాడు.

ఇద్దరు కలిసి కంచికి వచ్చారు. విద్యాభ్యాసం మొదలయింది. ఆరుమాసాలు గడిచాయి. ఇంతలో ఇంట్లో పెరియనంబి భార్యకుమ్మా రామానుజులు భార్యకుమ్మా షష్ఠిష్టకమైంది. అందుచేత పెరియనంబి రామానుజుడి ఇంటిని వదిలి కంచి నుంచి శ్రీరంగం వెళ్లిపోయాడు.

తన భార్యకజ్జుకోరుతనంతో రామానుజుడు విసుగెత్తి పోయాడు. లోగడ రెండుసారులు అతను ఆమెను మన్మించి ఉన్నాడు. కాని ఈసారి అతడు ఇక సహించ లేకపోయాడు. తన భార్య గయ్యాళి తనం కారణంగానే

పెరియనంబి మనస్సులో నొచ్చుకొని కంచిని వదలి పోయాడు. ఇక తాను ఈ సంపాద బంధానికి కట్టుబడి ఉండలేదు. కాగా అతడు అప్పుడు సన్యాక్రమం స్వీకరించాడు.

అళవందారు పీరాధ్యక్ష పదవిని చేకొనమని రామానుజని వద్దకు శ్రీ రంగాన్నంచి రాయబారులు వచ్చారు. అందుమీద అతడు శ్రీ రంగం వెళ్లాడు. విద్యుకు, విమల వర్తనానికి పేరు మోసిన పెద్దల చేత అలంకరింపబడుతూ వచ్చిన ఆ అధ్యక్ష పీరం మీద కూచోడానికి తనకు ఇంకా అర్థత లేదని రామానుజుడు సందేహించాడు. కాగా వైష్ణవాగ మములు అన్నీ క్షుణ్ణంగా చదవడానికి ప్రారంభించాడు. తిరుక్కోటి యార్పుంచి ప్రభ్యాతివిని తన్న శిష్యనిగా చేకొనవలసిందిగా రామానుజాచార్యులు అరుపారులు కోరాడు. అతనికి ఇంకా అర్థత రాలేదు. అని అతనిని ఆరు సారులు తిరగగొట్టాడు. ఏడోసారి గురువు అతనిని చేరబిలిచి మంత్రరహస్యం ఎవరికీ చెప్పవనే వాగ్నాన్ని పుచ్చుకుని శిష్యునిగా చేకొని మంత్రోపదేశం చేశాడు.

మోక్షం సంపాదించడానికి ఆ మంత్రానికి గల శక్తి అతనికి అంతలో తెలిసి పోయింది. చాలా ఆనందమైంది. ఆ ఆనందంలో ఈతను అందరినీ పిలిచి మంత్ర రహస్యం చెప్పేశాడు. (ప్రేమను, సానుభూతిని అగ్గలముగా గర్భితమొనర్చు కొనిన అతని హృదయం మానవులకు సులభంగా మోక్షాన్ని ప్రసాదించే ఆ మంత్రాన్ని దాచుకోలేక పోయింది.

తన ఆజ్ఞను రామానుజుడు ఈ విధంగా మీరినందుకు తిరుక్కోటి యార్పుంచికి చాలా కోపం వచ్చింది. రామానుజని తన ఎదుటికి పిలిపించు కొన్నాడు. తన మాట ఆ విధంగా జవదాటినందుకు అతను శాశ్వతంగా నరకానికి పోతాడని చెప్పాడు. జన సమూహం మోక్షం పొందడానికి తాను కారణం కాగలిగే పక్షంలో తాను నరకానికి పోవడానికి సంతోషపూర్వకంగా సంసీద్ధుడనై ఉంటానని రామానుజుడు నెమ్మిదిగా జవాబు చెప్పాడు.

రామానుజని భ్యాతి వైశాల్యానికి, ఉన్నతా దర్శానికి ఆగురువు అనంతంగా సంతోషించాడు. రామానుజని ఆశీర్వదించి అతని ప్రయత్నం ఫలోదయాంత మవుతుందని చెప్పాడు.

రామానుజని హృదయ వాడవాడలా పాకి పోయింది. తన సిద్ధాంతాల ప్రచారంలో అతను పలువురితో వాదిస్తూ వచ్చాడు.

యజ్ఞమూర్తి అనే అద్యైత వేదాంతి ఆ రోజుల్లో శ్రీ రంగం వచ్చాడు. అతనికి, రామానుజుడికి వారం పడింది. ఆవారం పదహారు రోజులు సాగింది. చివరికి రామానుజుడు జయించాడు. యజ్ఞమూర్తి షైఫ్ట్వం పుచ్చుకున్నాడు. తనపేరు అలాల పెరుమాళ్ ఎంబెరుమానార్గా మార్చుకున్నాడు.

ఆ మీద రామానుజొచార్యులు బ్రహ్మా సూత్రాలకు భాష్యం ప్రాయడానికి పూనుకున్నాడు. బ్రహ్మాసూత్రాలను గుట్టించి బోధాయన వృత్తి ప్రాయడానికి పూనుకున్నాడు. బ్రహ్మాసూత్రాలను గుట్టించి బోధాయన వృత్తి అనే గ్రంథం సంపాదించడానికి అతడు ఉత్తర దేశానికి వెళ్లాడు. అతని శిష్యుల్లో ఒకడైన కురత్తాళ్వారు ఆ గ్రంథాన్ని కంఠపారం చేశాడు. గురువుకు కావలసినప్పుడల్లా అతడు ఆ గ్రంథాన్ని అప్పగిస్తూ ఉండినాడు. ఈ విధంగా సంసిద్ధుడై బ్రహ్మా సూత్రాలకు భాష్యం ప్రాశాడు. దానికి శ్రీ భాష్యం అని పేరు.

వేదాంతసారం, వేదాంత సంగ్రహం, వేదాంతదీపం అనే గ్రంథాలు ప్రాసి ముగించి అతడు శ్రీ భాష్యాన్ని పూర్తి చేశాడు. గీతకు కూడా అతడు భాష్యం ప్రాశాడు.

గ్రంథ రచన పూర్తి చేసి వానికి పండితామోదం సంపాదించడం కోసం వివిధ ప్రదేశాలకు వెళ్లాడు. కాళ్చిరంలో, పండిత మండలిలో అతడు ఆ గ్రంథాలను చదివి వినిపించాడు. ఆ పండితులు అతనిని ఆ గ్రంథాలను అభినందించారు.

తిరిగి వస్తూ అతడు తిరుపతిలో ఆగాడు. అక్కడ దేవస్థానములోని పూజాదిక విషయమై రెండు తెగల వారికి తగాదాగా ఉండినది. అందులో రామానుజుడు మధ్య వర్తిగా ఉండి దేవాలయంలో షైఫ్ట్వ ప్రాబల్యానికి కట్టుదిట్టం చేశాడు.

అతను బ్రహ్మా సూత్రాలకు భాష్యం ప్రాయడంతో అశవందారు కోరికల్లో ఒకటి నెరవేరింది. మిగతా కోరికలు సూర్తి చేయడానికి అతను ఇప్పుడు పూనుకున్నాడు. కురత్తాళ్వారు కొడుకైన పరాశర భట్టు చేత సహాప్తనామాలకు భాష్యం ప్రాయించాడు. రామానుజుని చుట్టుము తిరుక్కురైపైరన్ పిల్లర్ చేత ‘తిరువాయిమొళి’ మీద భాష్యం ప్రాయించాడు.

ఇట్లు తాను చేయవలసిన పనులు అన్నీ పూర్తి చేసి అతడు

ప్రశాంతంగా జీవిస్తూ మత ప్రచారం చేస్తూ ఉండినాడు. కానీ ఇంతలో అతనికి మళ్లీ కష్టాలు కలిగాయి.

అప్పటి చోళరాజు కుళోత్తంగుడు. అతడు శైవుడు. శివుడికి మించిన దైవం లేడనే సిద్ధాంతం అందరూ ఒప్పుకోవాలని అతడు నిర్వంధించాడు.

ఇది వైష్ణవమత ప్రచారకులకు గొడ్డలి పెట్టు అయింది. రాజు దర్శనానికి రావలసిందిగా రామానుజుడికి కబురు వచ్చింది. రాజు రామానుజుడికి ఏదో హని తలపెట్టడని అర్థమై పోయింది. కురత్తాళ్వారు రామానుజుడి దుస్తులు ధరించి రాజు వద్దకు వెళ్లాడు. రాజు శివుడు తప్ప మరోదైవం లేడనే సిద్ధాంతాన్ని ఒప్పుకోమన్నాడు. ఆళ్వారు అంగీకరించలేదు. అందుమీద రాజు అతని గ్రుడ్లు పేకించాడు.

ఈలోగా రామానుజుడు వాయసల బిత్తి దేవుని రాజ్యంలోకి పారిపోయాడు. కావేరి తీరం వెంబడినే ప్రయాణం చేస్తూ అతడు సాలిగ్రామం అనే తావు చేరి అక్కడ పన్నెండేళ్లు నివసించాడు. వాదంలో జ్ఞానులను ఓడించి బిత్తిదేవుని వైష్ణవుడుగా మార్చాడు.

అతని వద్ద తిరుమాన్ : (శ్రీచందనం) చెక్కులు అన్ని అయిపోయాయి. వానికోసం అన్వేషించడంలో ఈతనికి మేల్కోటలోని ఒక చిన్న దేవాలయం కనిపించింది. ఢిల్లీరాజు రాజభవనంలోని రామప్రియ అనే విగ్రహాన్ని తెచ్చి రామానుజుడు మేళకోటలో ప్రతిష్ఠించాడు. ఢిల్లీ నుంచి ఈవిగ్రహాన్ని తెస్తూ ఉండగా ఒకానొక గ్రామంలోని పంచములు అతనికి ఆశ్రయం యచ్చారు. అందుకు మెచ్చి రామానుజుడు మేల్కోటలో రథాత్మకం జరిపే రోజున ఆ ఆలయంలో పంచములకు ప్రవేశం కలిపించాడు.

చోళరాజు కుళోత్తంగుడు మరణించాక రామానుజులు శ్రీరంగానికి తిరిగి వచ్చాడు. తన అనంతరం మత ప్రచారానికి డెబ్బెనలుగురు శిష్యులను నియమించాడు. అందులో నలుగురు ముఖ్యులు అతని భాష్యపతులకు శూటకాపుల్లరి. ఇతడు శ్రీరామానుజులు నూటారవై ఏళ్లు బ్రతికాడు.

ఇతడు వ్యాస సూత భాష్యము, గీతాభాష్యము, తర్వాతభాష్యము మున్నగు గ్రంథాలు వ్రాయడం చేత భాష్యకారులు అనే పేరు వచ్చింది. ఎంబెరుమానారు అని అతనికి మరి ఒక పేరు. త్రైదండువ్యాసికావడం

చేత అతనికి యతిరాజు అనిస్తీ పేరు వచ్చింది. రామానుజడు శేషాంశుంభూతుడని చెబుతారు.

ఈనాడు పుత్రప్రాప్తివరుతం చేస్తారని చతుర్వ్యాది చింతామణి.

వైశాఖశుద్ధసప్తమి

గంగాసప్తమి

గంగోత్సత్రి కథను పురాణానామచంద్రిక ఇట్లు చెబుతూ ఉంది. "తన ముత్తాతలు అగు సగరపుత్రులు కపిల మహాముని యొక్క కోపాగ్ని చేత నీఱు కాగా వారికి సద్గతి కలిగింప తలంచి గంగను కూర్చు తపస్స చేసి భూలోకమునకు దిగి వచ్చునట్లు భగీరథుడు ప్రార్థించెను. అప్పుడు ఆ మహానది తాను భూలోకమునకు వచ్చునెడ తన ప్రవాహ వేగమును ధరింప గల వారిని ఒకరిని ఏర్పాటుచు కొనిన పక్షమున తానువచ్చునట్లు ఒప్పుకొనెను. అంతట భగీరథుడు రుద్రుని గూర్చి తపము ఆచరించి అతని అనుగ్రహము పడసి గంగా ప్రవహమును వహింప ప్రార్థించెను. అప్పుడు గంగ మిక్కిలి అట్టహసముతో భూమికి దిగిరాశాగెను. రుద్రుడు గంగను తన జటా జాటము నందు నిలిపి పిదప కొంతకాలమునకు భగీరథుని ప్రార్థనచే తన శిరస్సు నుండి ఏడుబిందువులను భూమిపీడకు వదలెను. ఆచిందువులు పడిన చోటు బిందుసరస్సు. అసరస్సు నుండి వెడలి ప్రవహించుచూ గంగ జహ్నమహాముని యజ్ఞశాలయందు ప్రవేశింపగా అతడు కోపగించి దానిని పానముచేసి, పిమ్మట భగీరథుడు ప్రార్థింపగా ప్రసన్నాడై తన చెవి నుండి వెడల విడిచెను. ఇందువలన గంగకు జాహ్నావి అనుపేరు కలిగెను.

గంగా నది జహ్నముని చెవినుండి పుట్టిన రోజు వైశాఖశుద్ధ సప్తమి. కాగా ఈరోజున గంగానదిలో స్నానం చేసి పూజ చేయాలి. శర్వరాసప్తమి, నింభాసప్తమి, అనోదనసప్తమి, ద్వాదశసప్తమి మున్మగు ప్రతాలు ఈనాడు చేస్తారని చతుర్వ్యాది చింతామణి.

ఈనాడు పర్మాన్యపూజ చేయాలని కూడా ప్రతిగ్రంథాలు చెప్పున్నాయి.

వైశాఖశుద్ధ అష్టమి

దేవిపూజా ఆమురసేన' అని స్మృతి కౌసుభము చెబుతూ ఉంది. దుర్గాప్తమి అని ఆమాదేర్ జ్యోతిషీ.

వైశాఖశుద్ధ వీతాదశి

వైశాఖశుద్ధాదశి

ధనవంతుడైన ఒక కోమటి తన ధనాన్ని అంతటినీ దుర్వ్యయము చేశాడు. అప్పుడు బంధువులు ఆతనిని యింటినుండి వెళ్లగొట్టారు. ఏమీతోచక ఆతడు ఒక అడవికి పోయి అందు తిరుగుతూ ఉన్నాడు. అక్కడ ఒకముని కనిపించి ఆతనికి ఏకాదశి ప్రతాన్ని ఉపవేశించాడు. ఆకోమటి ఈస్నాడు ఏకాదశి ప్రతాన్ని చేసి పుణ్యం వలన తిరిగి ధనవంతుడు అయ్యాడు. అందువల్ల ఈ ఏకాదశి మిక్కిలి ఫలకారి.

వైశాఖశుద్ధాదశి

పరశురామసయంతి

వైశాఖశుద్ధ తృతీయ పరశురామ జయంతిగా "హిందువుల పండుగలు, పేర్కొంటూ ఉంది. ప్రతోత్సువంద్రికాకారుడు కూడ ఇట్లే ప్రాయము చున్నాడు. మార్గశీర్ష బహుళ విదియ పరశురామ జయంతి అని మరి కొందరు. చతుర్వ్యాది చింతామణి వైశాఖశుద్ధ ద్వాదశి జామదగ్న్య ప్రత దినము అని చెబుతున్నది. స్తుతి దర్శణము మున్నగు గ్రింధాంతరాలలో ఈస్నాడు మధుసూదన పూజా, వైష్ణవ ద్వాదశి, రుక్మిణీ ద్వాదశి ప్రతమ్ అని కలదు. మన పంచాంగాలలో ఈస్నాటి వివరణలో పరశురామ ద్వాదశి అని ఉంటుంది. కాగా ఈ దినమే పరశురామ జయంతి దినంగా చేకొనవలనిసి ఉంటుంది.

పరశురాముడు విష్ణువు యొక్క దశావతారాలలో ఆరో అవతారం. ఆతడు వైశాఖశుద్ధ ద్వాదశి నాడు రాత్రి మొదటి జామున పునర్వుసు నష్టతంలో ఆరు గ్రహాలు ఉచ్చంలో ఉండగా పుట్టాడు. తండ్రి జమదగ్ని. తల్లి రేణుక. అమె క్షత్రియకాంత, ఇది ఒక అనులోమ వివాహము.

పరశురాముడు మిక్కిలి చిన్నతనంలో తన తండ్రి పితామహుడైన భృగువు ఆశమానికి వెళ్లాడు. ఆతని తేజస్సుకు తాళలేక భృగుముని శిష్యులు కట్ట మూసుకొన్నారు. ముత్తాత ఆతనిని హిమాలయ పర్వతాల మీదకు వెళ్లి శివుని గూర్చి తపస్సు చేయమన్నాడు. ఆతడు వెళ్లి తపస్సు ప్రారంభించాడు. శివుడు ప్రత్యక్షమై రామా! సీవు ఇంకా చిన్నవాడవు. రౌద్రాప్రాలు ధరించే శక్తి నీకు ఇంకా కలగలేదు. కొంతకాలం తీర్థయాత్రలు సాగించి తిరిగి రావలసింది అని చెప్పాడు.

తీర్థ యాత్రలన్నీ చేసి పరశురాముడు తిరిగి తపం ప్రారంభించాడు.

ఆ సమయంలో ఇంద్రాది దేవతలకు రాక్షసు భాధ ఎక్కువ కాగా వారు శివుని శరణుచోచ్చారు. అపుడు శివుడు రాముని రప్పేంచి పరశువు అనే గండ్రగొడ్డలి ఆయుధాన్ని ఇచ్చి దేవతల మీదికి పంపాడు. అప్పటి నుంచి అతడు పరశురాముడు అయ్యాడు. పరశురాముడు వెళ్లి స్వరూపోకంలో రాక్షసులు లేకుండా చేశాడు.

ఆ పిమ్మట అతడు తల్లిదండ్రులను చూడ్డానికి వచ్చాడు. ఒకనాడు రేణుక నీళ్లు తేవడానికి ఏటికి వెళ్లింది. అక్కడ చిత్రరథుడనే గంధర్వరాజు కుమారుడు తన భార్యతో జలవిహారం చేస్తూ ఉన్నాడు. తన కట్టి అద్భుటం లేకపోయింది కదా అని రేణుక చింతించింది. ఈ చింతనంతో ఆమె ఆశ్రమానికి ఆలస్యంగా వెళ్లింది. ఆలస్యానికి కారణం ముని తెలుసుకున్నాడు. కళింకిత అయిన ఆమెను ఖండించవలసినదిగా జమదగ్ని కొడుకులను కోరాడు. మొదటి ముగ్గురు కొడుకులు ఆపని చేయడానికి ఒప్పుకోలేదు. నాలుగో కొడుకైన పరశురాముడు వెంటనే ఆమెను ఖండించాడు. అందుకు మెచ్చి తండ్రి కొడుకును ఏదైనా వరం కోరుకోమన్నాడు. అప్పుడు అతడు తనకు మాతృభిక్షుపెట్టమని కోరాడు. అందుమీద జమదగ్ని రేణుకను పునర్జీవితను చేశాడు.

తన ఆయుధానైన గండ్రగొడ్డలితో అతడు చేసిన ఘనకార్యాలు ఇట్టివి. నాడు తండ్రి ఆశ్రమంలో లేదు. తల్లి దుఃఖిస్తూ తమ హోమధేనువు 'సురభి' ని కార్త్ర వీర్యుడు అనేరాజు బలవంతంగా తోలుక పోయాడని చెప్పింది. రాముడు గండ్రగొడ్డలి భుజాన వేసుకుని పోయి ఆ రాజును చంపి గోవును తిరిగి తీసుకువచ్చేను.

ఇందుకు పగబట్టి కార్త్రవీర్యుని కొడుకులె పరశురాముడు ఇంటలేని సమయంలో వచ్చి జమదగ్నిని చంపి వేశారు. రాముడు తిరిగి వచ్చేసరికి తల్లి తండ్రి శవం మీద పడి ఏడుస్తూ ఉంది. కొడుకుని చూచి ఆమె ఇర్పైబెక్కుసారులు గుండెలు బాదుకుని ఏడ్డింది. అప్పుడు పరశురాముడు ముయ్యేడు మారులు రాజుల మీద దండెత్తి గర్భాలలో నున్న పిండాలను కూడా చంపివేశాడు. తాను చంపిన రాజుల నెత్తుటీతో పీతరులకు తర్వాతం చేశాడు. ఆ నెత్తురు శమంతపంచకం అనే పేరుతో అయిదు మడుగులు అయింది.

ఇట్లు రాజులను అందరినీ చంపి వేయడం చేత భూమి అంతా పరశురామునిదే అయిపోయింది. అప్పుడు పరశురాముడు యజ్ఞము చేసి ఆ భూమి అంతా కశ్యపాది బ్రాహ్మణులకు దానం చేసివేశాడు. ఆ పిమ్ముట అతడు మహేంద్రగిరి మీద తపస్సు చేసికొనుటకు ఆశ్రమం నిర్మించుకొన్నాడు. నీవు దాన మిచ్చిన నేల మీద నీవు ఇక నివసింపకూడదని బ్రాహ్మణులు అన్నారు. అప్పుడు పరశురాముడు పడమటి సముద్ర తీరానికి వెళ్లి తన ప్రమమును సముద్రంలోనికి విసిరాడు. అది రెండు యోజనాల దూరాన పడింది. ఆ ప్రదేశాన్నండి సముద్రుడు ఉపసంహరించుకున్నాడు. ఆ కొత్తగా ఏర్పడిన ప్రదేశం పరశురాముడు తనకు నివాసంగా చేసుకున్నాడు. అదే మలబారుదేశం.

ఈగాధను పురస్కరించుకుని ప్రతోత్సవం చంద్రికా కారుడు. దక్కిణా భారతదేశంలో మలబారు వారది పరశురామజకం. పరశురాముడు ఉన్నచోటు కరువు ఉండదంటారు. కాబట్టే మలబారులో ఎప్పుడూ కరువు ఉండదు.

మహేంద్రగిరి అనునది ఆంధ్రాత్మక దేశాల సరిహద్దున ఒలిస్సా నుండి భాండవము (నేటి గోండ్వానా) వరకు వ్యాపించిన పర్వతము ఇది కుల పర్వతాలలో ఒకటి. మహేంద్రగిరి నుంచి తరలి పోయి అతడు మలబారులో వలస నెలకొన్నాడు.

పరశురాముని చేతలను శ్రీ ప్రతాపరెడ్డి ఇట్లు పరిమర్యించుచున్నారు.

“పరశురాముడు ఒక విధముగా గొప్ప సంస్కర్త. అతడు అనులోమ సంజూతుడు. అతడు క్షత్రియ స్త్రీయగు రేణుకకును, బ్రాహ్మణుడగు జమదగ్నికిని బుట్టిన వాడగుటచే నేటి ఆచారమును బట్టి సంకర జూతిలో చేరవలసినవాడు. కానీ పూర్వకాల మందుండిన మర్యాదల వలన జూమదగ్ని యొక్క యుత్పత్తి అనులోమ పద్ధతిచే సశాస్త్రియమే.

పరశురాముని కాలమందు క్షత్రియులకును బ్రాహ్మణులకును జాత్యన్నతి విషయమై కలహములు జరుగుచుండెనని చరిత్రకారుల యభిప్రాయము. ఉత్సవశ్రతకై పెనగుచుండిన బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వివాదమును పరశురాముడు గొడ్డలితో తీర్చేను. ఇతని క్షత్రియ సంపోరము నేటి వరకును చాలజూతులకు అనుకూలమగు నాధారముగా నేర్చడియున్నది. పతిహీనులైన క్షత్రియ స్త్రీలనుండి మిత్రజూతులేర్పడినట్లు ఎందరో ప్రమాణములను కల్పించుకొనివారు.

మతియు సౌక్రందవురాణములోని సహ్యది ఖండములో పరశురాముని గుత్తించి ఇట్లు వ్రాసినారు. తాను కశ్యప బ్రాహ్మణునిచే వెడలగొట్టబడిన వాడై సహ్యదిపర్వత ప్రాంతమందు నివసించి అందు బ్రాహ్మణుడు లేకుండుటను చూచి అచ్చటి ఆటవికులైన కొండ జాతివారి మెడలలో జంచెములు వేసి వారిని బ్రాహ్మణులనుగా చేసెను.

ఇంతటి సంస్కృత కార్యము సామాన్యమైనదికాదు.”

బ్రాహ్మణుల పక్షము వహించి క్షత్రియులను సంహారించి నంభ్యాది క్యము కొఱకు ఆటవి కులకు కూడ జంచెమువేసి బ్రాహ్మణాత్మమాపాదించి బ్రాహ్మణ పక్షపాతము చూపిన ఈ బ్రాహ్మణుడు బ్రాహ్మణ కులమునకే సాముదాయకముగా ఒక శాప మిచ్చినగాధ ఒకటి ఉంది. దానిని తర్కాచార్య, భాషాప్రవీణ శ్రీ కంభంపాటి రామగోపాలకష్ణమూర్తి ఇట్లు చెప్పుచున్నారు.

“యజ్ఞము చేయించిన బ్రాహ్మణులకు పరశురాముడు తాను జయించిన భూభాగమంతయు దక్షిణాగా నిచ్చి వేసెను. పిమ్మట ఒక చోట ఆశ్రమము వేసికొని జపము చేసికొనుచుండగా కొండరు బ్రాహ్మణులు వెళ్లి నీపు దాన మిచ్చి వేసిన భూమిలో నీవిక ఉండరాదు. దానమిచ్చినది తిరిగి పుచ్చుకొనరాదు అని కలినముగా పరికిరి. దానితో కోపించి అతడు ‘జపము చేసికొనుటకు కూర్చున్నంతనే భూమి పోవునా! ఇట్టి నీచస్వభావమే కాని ఉదార బుద్ధి మీకు లేదు. కానమీరెన్ని దానములు పట్టినను, ఎంతగా కష్టపడినను విర్యలు వచ్చునేకాని ధనమురాదు! వచ్చినను నిలువ ఉండదు’ అని శపించి తాను పడమర సముద్రతీరమునకు పోయెను.

పరశురామావతార విషయంలో కొన్ని విలక్షణాలు కనిపిస్తాయి. పరశురామావతారము తరువాతది రామావతారము. కాలములో, నామములో రెండూ సన్నిహితమైనవి. ఆజన్మక్షత్రియ కులహంత అయిన పరశురాముడు క్షత్రియుడైన రాముని చేతులలో తుదకు ఓడిపోయాడు. శివధనుస్య విరిచి వివాహితుడై వచ్చుచున్న రాముని ఎదిరించి పరశురాముడు భంగపడ్డాడు. విష్ణువు యొక్క ఒక అవతారము చేత మట్టిఒక అవతారము ఓడింపబడిన సందర్భం ఇది ఒక్కటే.

పరశురామావతారము గురించి పద్మపురాణములో ఇట్లు ఉంది. “పరశురాముడు భగవచ్చక్కెవోవతారుండగుటంజేసి మహాతులును

భగవద్ధక్తులును విశిష్టులునగు భాగవతోత్తములకుపాస్యండు కాదు. రామకృష్ణోతారంబులు పడ్డణ పరిపూర్వంబులుగావున విశిష్ట భగవద్ధక్త విప్రజనంబులకుపాస్యంబులై మోక్షప్రదంబులగును.”

పరశురాముకుండలు

బ్రహ్మపుత్రనది తీరాన పరశురామ కుండం అనే తీర్థం ఒకటి ఉంది. పరశురాముడు ఆకుండంలో స్నానం చేసి తల్లిని చంపిన తన పాతకాన్ని పోగొట్టుకున్నాడు. ఇప్పటికేనీ పరశురామకుండం పెద్ద తీర్థంగా ఉంటూ ఉంది.

దశావతారాల్లో పరశురామావతారం ఆరోది. వైశాఖ శుద్ధ ద్వాదశినాటి రాత్రి మొదటి జామున పునర్వసు నక్షత్రంలో పరశురామావతారము ప్రారంభమైందని స్వాందపురాణ, నిర్ణయసింధువులు చెప్పుచున్నావి.

శ్రీ కృష్ణుని శ్రీ రాముని జయంతులు ఏమాదిరిగా జరుపుతున్నామో అట్లే పరశురామ జయంతి కూడా జరపవలసిందిగా మన శాస్త్రాలు ఆజ్ఞాపిస్తున్నాయి. కానీ ఈ జయంతి అంత విశేష ప్రచారంలో లేదు. ఉత్తర హిందూ స్థానంలో మధుర, వారణాసి నగరాల్లో ఈ జయంతి విశేషంగా చేస్తారు.

అస్సాముదేశంలో కామాక్షిదేవి గుడి వుంది అదే జమదగ్ని ఆళ్చమం అని చెబుతారు. ఆ ప్రాంతంలో పరశురాములయం కూడా వుందని తెలుస్తూ వుంది.

దక్షీణ భారతదేశంలో మలబారు భూమి వున్నచోట కరువు వుండదట. రత్నగిరిలో పరశురామమందిరం వుంది. అక్కడ గొప్ప ఉత్సవం జరుగుతుంది.

- ప్రతోత్పవ చంద్రిక

ఈ రోజున పరశురాముడికి అర్థ్యం ఇస్తే శత్రువాశనమవుతుంది.

వైశాఖశుద్ధ చతుర్దశి

స్ఫోటంటాజయంతి

స్ఫూర్తిదర్శణము, గదాధరపద్మతి, పురుషార్థ చింతామణి, చతుర్వ్యగ్ర చింతామణి మున్నగు గ్రంథాలన్నీ వైశాఖ శుక్ల చతుర్దశిని నరసింహ చతుర్దశి ప్రతదినంగా పేర్కొంటున్నాయి. కాగా ఈనాడే నృసింహ జయంతి అని కంటోక్కిగా చెప్పవచ్చు.

విష్ణుమూర్తి పది అవతారాలలో నరసింహావతారము నాలుగోది.

హిరణ్యకశిషుడు రాక్షసరాజు. అతని భార్య లీలావతి. ఆమె గర్భవతి అయి వుండగా హిరణ్యకశిషుడు తపస్సుకు వెళ్లేను. ఆదే మంచి అదనని దేవతల రాజు ఇంద్రుడు రాక్షస సంహరానికి ప్రారంభించేను. లీలావతి గర్భమందున్న పిండమును కూడ చంపడానికి అతడు ప్రయత్నించేను. అప్పుడు నారదుడు అడ్డుపడి ఆమెను తన ఆశ్రమానికి తీసుకువెళ్లి కాపాడాడు. ఆమె గర్భస్తుశిశువుకు అతడు విష్ణుభక్తి బోధించాడు.

తపస్స వలన బ్రహ్మాను మెప్పించి హిరణ్యకశిషుడు తనకు నరులచేకాని, మృగములచేకాని, పగలుకాని, రాత్రికాని, ప్రాణమున్న వానిచేకాని, ప్రాణము లేనివానిచే కాని చావులేకుండేటట్లు వరాలు పొందాడు.

అమీద అతడు ఇంటికి తిరిగి వచ్చాడు. తాను లేనపుడు తన భార్యను అరసి రక్షించినందుకు నారదునకు కృతజ్ఞత తెలిపి భార్యను ఇంటికి తీసుకువెళ్లాడు. పుట్టిన బిడ్డడికి ప్రహోదుడు అని చేరు పెట్టాడు.

వరగర్భంతో అతడు దేవతలను బాధపెడుతూ వచ్చాడు. అతడు విష్ణుద్వేషి అతని కుమారుడు విష్ణుభక్తుడు.

కొడుకు మనస్సు మార్పుడానికి తండ్రి అనేక విధాల ప్రయత్నిస్తాడు. కాని కార్యంలేక పోతుంది. తుదకు ప్రాణం విసిగి తండ్రి కొడుకుని విష్ణువు ఎక్కుడ ఉన్నాడు అంటాడు. అప్పుడు ప్రహోదుడు

క. ఇందుగలండందు లేదై

పండితాచువలడు చుల్లిపరిప్పగతుం

డిందించువెదకి చూచిన

నందండే కలదు చానవార్ణి బింటి

అంటాడు. అట్లా అయితే ఈ స్తుంభంలో విష్ణువు ఉన్నాడా! అని హిరణ్యకశిషుడు ఒక స్తుంభాన్ని తన్నుతాడు. అప్పుడు ఆ స్తుంభం విచ్చుపోతుంది. అందులో నుండి విష్ణుమూర్తి నరసింహారూపంతో బయటకు వెడలి వస్తాడు.

బ్రహ్మాయిచ్చిన వరాలకు ప్రత్యవాయం లేకుండా సగము మనిషి సగము మృగము రూపు ధరించి పగలు రాత్రి కాని సంధ్యాకాలంలో ప్రాణం

కలవని కాని లేనివని కాని చెప్పడానికి వీలులేని గోళతో చీల్చి రాస్తసుని చంపివేశాడు.

“ఉగ్రబీరం మంత్రాభిప్రాం జ్యులంతం పర్యతో ముఖం

స్వస్తింతాం భీషణం భద్రం వ్యుత్సువ్యుత్సుంధరమ్యుత్సుం”.

అనే మంత్రంతో ఈదినమున నరసింహమూర్తిని పూజిస్తే శత్రుజయం కలుగుతుంది. నృసింహ చతుర్దశి వ్రతాన్ని హేమాద్రి, నృసింహపురాణం, స్వాంద పురాణాలు వివరిస్తూ వున్నాయి.

వైశాఖశుక్ల చతుర్దశినాడు ఈ ప్రతం చేయాలి. “వైశాఖ శుక్ల చతుర్దశి నాటి రాత్రి నేను పుట్టితిని. కాబట్టి ఆనాడే ప్రతము చేయుటకు తగిన రోజు” అని నృసింహస్వామి వచించినట్లు కలదు.

“వైశాఖ శుక్ల చతుర్దశి సోమవార స్వాతినక్షత్రం ప్రదోషకాలంలో నృసింహస్వామి అవతరించాడు. స్వాతి నక్షత్రం శనివారం సిద్ధియోగంలో వణిజమను కరణాలో ఈ ప్రతం చేయడం పరమశ్రేష్టము. కాని ఈ విధమైన యోగం కలిసిరావడం చాలా కష్టము. ఆయోగం కుదిరిన నాడు నాపుట్టిన రోజు ఈ ప్రతం చేయతగింది. నాప్రతం చేయడానికి అన్ని వర్గాలవారికి అధికారముంది.” అని నృసింహస్వామి వచించినట్లు స్వాందపురాణాలో కలదు. ఈ ప్రతం చేయడానికి అన్ని వర్గాల వారికి అధికారం ఉన్నట్లు చెప్పబడ్డా ఇది ఇప్పుడు వైష్ణవులే ఎక్కువగా చేస్తున్నారు.

ప్రతవిధి, వైశాఖశుక్ల చతుర్దశినాడు ఈ ప్రతం చేయాలి. ఆ రోజున ఎట్టి పాపంకాని చేయకూడదు. మధ్యహనం స్నానం చేయాలి. గోమయశుద్ధమైన యింట అష్టాశపద్మం పెట్టి కలశ స్తాపన చేయాలి. ఆ కలశం మీద బియ్యంతో నిండిన వెదురు గొట్టం వుంచాలి. అక్కడ లస్మీనారాయణుల విగ్రహాలు వుంచాలి. శాస్త్రాచారప్రకారం ప్రతం జరపాలి. ఆ కాలంలో దౌరికే పూవులతో పూజచేయాలి. రాత్రి జాగరణ చేసి పురాణాల క్షేపం చేయాలి. మరునాటి ఉదయాన్ని తిరిగి పూజ చేయాలి. తరువాత యథాశక్తి నృసింహప్రతిమాదానాలు, భోజనాలు.

మూల్చాన్లో నృసింహ జయంతి గొప్పగా సాగిస్తారు. ప్రహ్లాదుని తండ్రి హిరణ్యకశిషుడు ఆ వూరివాడట. ఆ సందర్భ చిహ్నాలు ఇప్పటికి కూడా అక్కడ వున్నాయి.

దక్కిణ దేశంలో నృసింహజయంతిపర్య సందర్భంలో దీపోత్పవాలు జరుగుతాయి. ఊరేగింపులు చూడతగావి. హంపిలోని దేవాలయం చాలా గొప్పది. జయపుర సంస్కారంలో ఖండేలా అనే చోట పన్నెండు చేతులు గల అపూర్వ నృసింహ విగ్రహం కలదు.

మధుర, అయోధ్యనగరాల్లో నృసింహాలీల అనే ఉత్సవం జరుగుతుంది. మాళవదేశంలో ఊరేగింపు.

-ప్రతోత్సవ చంద్రిక

విధ్వంస నృసింహ జయంతిని జరపడం వల్ల సకలపాపాలు, సమస్తగ్రహ బాధలు తోలగిపోతాయి. షైఖపులు ఈనాడు సాయంకాలం వరకు ఉపవాసం ఉంటారు. నృసింహస్వామిని పూజించిన రాత్రి విందు భోజనాలు. పానకము నరసింహస్వామికి ప్రియమైన నివేదన.

తత్తుత్సహిత కేశాంత జ్యులత్వావకలోచన

వత్సాభికన్ స్వర్ణ బిష్ట సింహ నితోస్తుతి.

వైశాఖశుద్ధ పూర్ణిమ

ఇరవైయేడు నక్షత్రాలలో విశాఖ పదహారోది. విశాఖ అయిదు నక్షత్రాల కూటమి. అది కుమ్మరి సారెలాగున ఉంటుంది. విశాఖకు కాంతిని వ్యాపింప చేసేది అని అర్థం. అట్టి విశాఖ నక్షత్రంతో కూడిన పున్నమకు వైశాఖి అని పేరు. ఏమాసంలో వైశాఖి పూర్ణిమ వస్తుందో ఆమాసానికి వైశాఖ మాసమని పేరు. వైశాఖాని మహావైశాఖి అని గొప్పగా చెబుతారు.

వైశాఖ పూర్ణిమసాడు సముద్ర స్నానం చేయాలి. అది అఫునాశనిగా ఉంటుంది. ఈనాడు ధర్మరాజు ప్రీతిని కోరి నానావిధ దానాలు చేయాలనీ ఈనాడు చేసేదానాలు అనంత పలాస్తీ ఇస్తాయనీ తిథితత్త్వము చెబుతూ ఉంది. ధర్మరాజు ప్రీతి కొరకు ఈనాడు నానావిధ దానాలు చేయాలని స్నేహితికొస్తుభము.

ఈనాడు బుద్ధజన్మ మహాత్మవమని నీలమత పురాణము చెబుతున్నది.

మహావైశాఖీ పుణ్యదినాన మహాదధిలో స్నానం చేసి పురుషోత్తమ దర్శనం చేస్తే కోటి జన్మాలలోని పాపం పోతుందని, గంగా ద్వారే విశిష్ట ఘలదా అనీ అంటారు.

ఈనాడు సౌమయతం చేస్తారని చతుర్వర్గ చింతామేణి. ఈనాటి

దానం అనంతఫలాన్ని ఇస్తుందని తిథితత్వము.

వైశాఖ పూర్ణిమను పంచాంగ కర్తృలు 'మహావైశాఖ' అని అంటారు.

అరవవారు 'వెయ్కాసి విశాఖ' అంటారు. వెయ్కాసి అనేది విశాఖ మాసానికి అరవవేరు. ఆమాసంలో విశాఖ నక్షత్రం వచ్చేనాడు అనగా విశాఖ పూర్ణిమనాడు వారు ఒక పండుగ జరుపుతారు. యమధర్మరాజు ఆనాడు పూజలు అందుతాడు.

సుబ్రహ్మణ్యస్వామి విశాఖ పూర్ణిమనాడు అవతారమెత్తినట్లు చెబుతారు.

నమ్రాళ్వరు అనే వైష్ణవ స్వామి పూర్ణిమనాడే పుట్టువునొందాడని చెబుతారు. కూర్మావతారం కూడా ఈనాడే ప్రాదుర్భవించింది. అందుచేత ఈనాడు కూర్మజయంతి జరుపుతారు. ఇట్లని కొన్ని పురాణాలు. దశావతారాల్లోను రెండు అవతరాలు ఈనాడే ప్రారంభం కావడం గమనింప తగ్గది. కూర్మావతారమే కాక బౌద్ధవతారం కూడా ఈనాడే.

వైశాఖ మాసంలో ఎండలు బాగా ముదురుతాయి. రాత్రి పగలు బాగా ఉక్కపోస్తూ ఉంటుంది. కాగా మన పెద్దలు ఈనాడు దధ్యన్న, వ్యజన, ఛత్ర, పాదుకోపానహమున్నగుదానాలు, కృష్ణజినదానం, ఉదకుంభదానం మున్నగు దానాలతో వైశాఖ పూజచేసే ఆచారాన్ని ఏర్పాటు చేశారు.

తులసి, అశ్వతమున్నగు వ్యక్తాలకు ఈ మాసంలో నీట్లు పోయడం పుణ్యకార్యం.

నమ్రాళ్వరు గొప్పవైష్ణవబుమి అతడు వేదాలను అరవంలో చెప్పాడు. తిరునల్యేళిజిల్లా తిరునగరిలో అతడు ఒకానొక వైశాఖ పూర్ణిమనాడు పుట్టువునొందాడు. అందుచేత ఆనాడు తిరునగరి దేవాలయంలో గొప్ప ఉత్సవం చేస్తారు. ఆ వూరికి ఆళ్వరు తిరునగరి అనే పేరు వచ్చింది.

తంజావూరు చెంతగల తిరుమాఘవాడిలో కూడ విశాఖ పూర్ణిమ ఉత్సవం చేస్తారు. అక్కడ ఒకానొక వైశాఖ పూర్ణిమనాడు శివుడు గొప్పగా నాట్యం చేశాడనీ, మరి ఒక వైశాఖ పూర్ణిమనాడు ఈశ్వరుని నంది వాహనం అక్కడ పుట్టువు నొందిందనీ చెబుతారు. అందుచేత అక్కడ విశాఖ పూర్ణిమ ఉత్సవం గొప్పగా సాగుతుంది.

విశాఖ పూర్ణిమ నాడు బ్రహ్మపురాణమును దానమిస్తే బ్రహ్మలోక ప్రాప్తి కలుగునని చెబుతారు.

బుద్ధ జయంతి

వైశాఖ పూర్ణిమ బుద్ధ జయంతి దినం.

బుద్ధుని జీవిత కాలంలో వైశాఖ పూర్ణిమ మూడు సారులు అత్యంత ప్రాముఖ్యాన్ని వహించింది.

అతడు ఒకానొక వైశాఖ పూర్ణిమనాడు పుట్టువు నొందాడు.

మరి ఒక వైశాఖ పూర్ణిమనాడు అతడు బుద్ధుడు అయ్యాడు.

వేతోక వైశాఖ పూర్ణిమనాడు అతడు నిర్యాణము చెందాడు.

ఈ విషయాన్ని సూర్యాప్రకాశ అనువారు స్నేహుమైన పత్రికలో ఒక కథగా ఇట్లా చెబుతున్నారు.

“నాడు వైశాఖ పూర్ణిమ. రెండువేల ఐదువందల ఎన్నిసంవత్సరాలకు మునుపు నేడు నేపాళము అనిపిలవబడే హిమాలయసానుప్రదేశాల చెంత శాక్యులను తెగవారు నివసిస్తూ ఉండిరి. వారికి కపిలవస్తు అనే నగరం రాజధాని. కపిలవస్తు రాజనగరిలో రాణి మాయాదేవికి నీళ్లాడ ప్రాద్యులు అయ్యాయి. అట్టి సమయంలో ఆమె తన పుట్టినింటికి పోవాలనే కోరికను వెల్లడించింది. రాజు వెంటనే పాలకీ భోయాలను రప్పించి ప్రయాణ సన్నాహాలు చేశాడు.

ఆమె పుట్టినిల్లు తోడిశాక్య ప్రజాసత్తాక రాజ్యమైన దేవదహనగరం. కపిలవస్తునుండి దేవదహకు పోయేదారి లుంబినీ వనం అనే అడవి గుండ పోతుంది. అక్కడ సాల వృక్షాలు సాంద్రంగా ఎదిగి ఉన్నాయి. ఆవన మధ్యంలో ఒక చక్కని తామర కొలను ఉంది. పుష్పించిన సాలవృక్షాలు చుట్టుబారలు తీరి ఉండగా ఆ కొలను ప్రశాంతంగా ఉంది.

పల్లకి అక్కడకు వచ్చింది. మాయాదేవి నొప్పులు ప్రారంభ మయ్యాయి. పల్లకీ ఆసమని ఆమె ఆజ్ఞాపించింది. ఆమెతో కూడా ఆమె సేదరి ఉంది. పురిటి సమయం ఆసన్నమైందని ఆమె గ్రహించింది. ఆదరాబాదరా అక్కడ బాగుచేసి పురుడు పోసుకోవడానికి అనువు పరచారు. కొద్ది నిముపాల అనంతరం అక్కడ మాయాదేవి మగిశువును ప్రసవించింది. అతడే గౌతముడు.

ముప్పేపదు సంవత్సరాల అనంతరం మళ్లీ అది ఒక వైశాఖ పూర్ణిమాదినం. ఆ వైశాఖపూర్ణిమాచంద్రుడు నేటి బీహారులోని గయ చెంతగల ఒక మట్టి వృక్షము మీద వెన్నెల వెదజల్లుతూ ఉన్నాడు.

అప్పటి ఆరేళ్ల పూర్వం గౌతముడు పెళ్లాన్ని, పిల్లవాడిని, రాజ్యాన్ని

వీడి మానవలోకం నుంచి దుఃఖాన్ని పారద్రోలడానికి పరిత్రమిస్తూ శాక్యముని అయ్యాడు. సన్యాసుల సాంగత్యము, ఉపవాసాలు, జపాలు, తపాలు ఏమీ కార్యకారులు కాలేదు. తుడకు అతడు మజ్జి వృక్షము క్రింద కూర్చుని కొత్త వెలుతురు కోసం చిత్రున్ని సమీకృతం చేశాడు.

వైశాఖ పూర్ణిమ చంద్రుడు దివ్యంగా ప్రకాశిస్తూ ఉండగా అతనికి ప్రబోధము కలిగింది. ఆ సమయంలో అతనికి ఆశ్రయం యిచ్చిన మహా వృక్షము బోధి వృక్షమైంది. ప్రదేశం బుద్ధగయ ఐంది. అతడు బుద్ధుడు అయ్యాడు.

నలబైపదు సవంత్సరాల అనంతరం మళ్ళీ అది ఒక వైశాఖ పూర్ణిమ దివసం. అతడు బుద్ధుడు ఐన తరువాత వర్షాకాలాల్లో తప్ప మిగతా అన్ని కాలాల్లో దేశదేశాల వెంట తిరుగుతూ బౌద్ధమత సిద్ధాంత ప్రచారం చేస్తూ వచ్చాడు. కానీ ఇప్పుడు అతడు బాగా వృద్ధుడు అయ్యాడు. తన చరమకాలాన్ని అతడు పాటలీ పుత్రం, వైశాలిమున్నగు నగరాల్లో కాక ఒక పల్లెపట్టున గడపాలనుకున్నాడు. ఆనందుడు అనే ముఖ్య శిష్యునితో కలసి అతడు ఒక సాలవృక్షాల అరణ్యంలోకి వెళ్లాడు. అక్కడ ఆనందుడు థెండు సాలవృక్షాల నడుమ కొమ్మలతో ఒక చిన్న మంచంతయారు చేశాడు. అక్కడే బుద్ధుడు నిర్మాణం చెందాడు. ఆప్రదేశం కుసినర అనే ప్రభ్యాతి నందింది.

లుంబిని వనంలో సాలవృక్షచ్ఛాయలలో వైశాఖ పూర్ణిమనాడు అతని జననం.

గయలో మజ్జిచెట్టుక్రింద వైశాఖపూర్ణిమనాడు ఈతడు బుద్ధుడు అయ్యాడు.

కుసినర గ్రామంలో సాలవృక్షాల క్రింద వైశాఖ పూర్ణిమనాడు అతని నిర్మాణం.

బుద్ధుని జీవితంలో ఇవి ముఖ్యమట్టాలు. ఈ మూడు ముఖ్య ఘుట్టల్లో ప్రదేశాలు మారాయి. చెట్లుమారాయి. తిథి మాత్రం మారలేదు.

అందుచేత వైశాఖ పూర్ణిమ బౌద్ధులకు మహా పర్వమై ఉంది. గౌతముని బుద్ధునిగా చేసిన బోధి వృక్షము పూజా భాజనమైంది.

వైశాఖ పూర్ణిమనాడు బోధి వృక్షానికి పూజచేసే ఆచారం బుద్ధుని జీవిత కాలంలోనే ప్రారంభమైంది.

జీతవన విహారంలో బుద్ధుడు మకాము చేసి ఉన్న రోజులలో ఒకనాడు

భక్తులు పుష్టులు తెచ్చారు. కానీ ఆసమయంలో బుద్ధుడు ఎక్కుడికో వెళ్లి ఉన్నాడు. భక్తులు బుద్ధుని దర్శనం కోసము చాలాసేపు వేచి ఉన్నారు. ఎంత సేపటికినీ బుద్ధుడు రాలేదు. బుద్ధుని దర్శనం కాక భక్తులు నిరుత్సాహశలై ఆ పుష్టులు అక్కడే వదలి వేసి వెళ్లిపోయారు. జేతవన విహారదాత అనంత పిండకుడు పరిస్థితి చూచాడు. పూజకు వినియోగం కావలసిన ఆ పుష్టులు అట్లా అక్కడ నిరుపయోగం కావడం అతనికి నచ్చలేదు. కాగా బుద్ధుడు రావడంతో ఈ అనంత పిండికుడు ఈ విషయం చెప్పాడు. అతను లేనప్పుడు కూడా పూజ సాగడానికి అక్కడ ఏదైనా వస్తువును ఉంచి వెళ్లవలసిందని కోరాడు. శారీరక పారిభూగాది (అవయవాలు) పూజలు అతను ఒప్పుకోలేదు. బోధివ్యక్తం పూజకు మాత్రం అతను అనుమతించాడు. తన జీవితకాలంలోనూ, తదనంతరమూ ఈ ఒక్క విధమైన పూజ సాగడమే తనకు సమ్మతమైందని అతడు చెప్పాడు.

అందుమీద జేతవన విహారంలో ఒక బోధి వ్యక్తాన్ని నాటి పెంచడానికి ఆనందుడు నిర్ణయించాడు. గయలోని బోధివ్యక్తం నుండి విత్తనం తెప్పించి నాటారు. అప్పుడు ఒక గొప్ప ఉత్సవం సాగింది. కోసలదేశపు రాజు తన ఉద్యోగులతో, అనుచరులతో వచ్చి ఈ ఉత్సవంలో పాల్గొన్నాడు. వేలాది బౌద్ధభిక్షకులు వచ్చారు.

అనాటి నుంచి బోధివ్యక్త పూజ బౌద్ధులలో ప్రబలింది. ఆ పూజ ఏడాదికి ఒకసారి వైశాఖ పూర్ణిమనాడు సాగించడం ఒక ఆచారమైంది. ఇప్పుడు బౌద్ధమతం ప్రబలి ఉన్న అన్ని దేశాల్లో వైశాఖ పూర్ణిమనాడు బోధి వ్యక్తపూజ సాగుతూ ఉంది.

అనాడు బౌద్ధులు బోధి వ్యక్తానికి జెండాలు కట్టి, దీపాలు పెట్టి మొదట్లో పరిమళజలాన్ని పోస్తారు. హీనయాన బౌద్ధమతాన్ని అవలంబించే బర్మలో ఈ ఉత్సవం ఈనాటికినీ చూడతగి ఉంటుంది. రంగును, పెగు, మాండలే మున్సిగు బర్మాబస్టేల్లో ఈ పండుగను నితాంత వైభవంతో చేస్తారు. ఈ ఉత్సవం కొంచెం ఇంచుమించు రోజుల్లా ఉంటుంది. ప్రతి ఇంటిలోని స్త్రీలు పరిమళ జలభాండాన్ని తలపై ధరించి బయలు దేరుతారు. మేళతాళాలు ఉంటాయి. వెనకనుంచి దీపాలు, జెండాలు పట్టుకు వస్తారు. బస్తి నాలుగు మూలలనుంచీ ఇట్లా బయలు దేరిన ఉత్సవాలు సాయంకాలానికి ఒక చోట కలుసుకుంటాయి. సమ్మర్దారుణమైన ఆ .ఊరేగింపు బౌద్ధాలయానికి వెళుతుంది. లోపలి దేవాలయానికి ముమ్మారు

ప్రదక్షిణం చేస్తారు. ఆ మీద కుండల్లో నీరు వ్యక్తం మొదట్లో పోస్తారు. దీపాలు వెలిగిస్తారు. చెట్టుకి జెండాలు కడతారు. హిందువులు ఆచరించు 'వట సావిత్రి' మున్సుగు ప్రతాలు ఈ బోధ్య పర్యం ఛాయవే అని అంటారు.

శరభజయంతి

వైశాఖ శుద్ధ చతుర్దశినాడు విష్ణువు నరసింహపతారము ఎత్తాడు.

హిరణ్యకశిషుని కోసమే ఆ అవతారము. కాని హిరణ్యకశిషుని సంహారించిన తరువాత కూడా నరసింహమూర్తికి ఉగ్రము తగ్గలేదు. అప్పటి అతని రోద్రము చూచి అందరూ భయపడ్డారు. తుదకు లక్ష్మీదేవి కూడ ఆ రోద్రాన్ని తగ్గించలేకపోయింది. అప్పుడు దేవతలు శివుణ్ణి ప్రార్థించారు. అతడు శరభావతారం ఎత్తాడు. వైశాఖ పూర్ణిమ నాడు శివుడు శరభావతారాన్ని ఎత్తాడు. కాబట్టి ఆనాడు శరభజయంతి. శరభం ఎనిమిది కాళ్ళ జంతువు. అది సింహాన్ని చంపగలిగే శక్తి కలది. ఆశరభము ఆ సింహాన్ని చంపి వేసింది. శరభరూపాన శివుడు నరసింహమును చంపి ఆ చర్మమును ఒలిచి కప్పుకున్నాడు.

కూర్మ జయంతి

వైశాఖ శుద్ధ పూర్ణిమనాడు కూర్మజయంతి అని ఆమాదేర్ జోతిషీ అనే గ్రంథం చెబుతోంది.

పుష్య శుక్ల ద్వాదశి నాడు కూర్మద్వాదశి ప్రతం చేస్తారని చతుర్వ్యగ్రంతింతామణి చెబుతూ ఉంది.

కూర్మవతారము విష్ణువు యొక్క దశావతారాలలో రెండోది.

దేవతలును, రాక్షసులును పూర్ణము అమృతము కోసము ప్రయత్నం చేసినారు. పాలసముద్రాన్ని మధిస్తే అమృతము వస్తుందని వారు తెలుసుకొన్నారు. అప్పుడు వారు మందర పర్వతాన్ని కవ్యముగానూ, వాసుకి అనే నాగరాజును కవ్యపుతాడుగానూ చేసి సముద్రమథనానికి ప్రారంభం చేశారు. కవ్యపుతాడును ఒకకొస దేవతలు పట్టుకున్నారు. రెండవ కోసరాక్షసులు పట్టుకున్నారు. చిలకడం ప్రారంభమైంది. భారానికి మందరపర్యతం క్రిందికి దిగిపోతూ వచ్చింది. వాళ్ళకు ఏమిచేయడానికి తోచింది కాదు. భగవంతుని ప్రార్థించారు. అప్పుడు విష్ణువు పెద్దతాబేలు రూపాన్ని ధరించాడు. మందరగిరిని తన వీపుమీద మోచి పైకి ఎత్తి సముద్ర మథనానికి వీలు కలిగించాడు.

కూర్మవతారము ఆంధ్రదేశంలో పూజితమవుతూ ఉంది.

శ్రీకాకుళానికి నలబై మైళ్ళ దూరంలో వంశధారాతీరాన ఉన్న శాలిహండాం కొండకు కూర్చుది అనే పేరు ఉంది. శ్రీకాకుళానికి పది మైళ్ళదూరంలో సముద్రానికి ఒకటిన్నర మైళ్ళదూరంలో శ్రీకూర్చుం అనే ఊరు ఉంది. అక్కడ వైష్ణవాలయంలో కూర్చువతారం కూర్చునాయకులు అను పేర పూజలు అందుతూ ఉంది. కూర్చువాథ స్వామికి అనగా కూర్చువతారరూపి అయిన భగవంతుడికి ఆలయం భారతదేశంలో మరి ఒక చేట ఉన్నట్లు కానరాదు. ఆంధ్రప్రదేశ్ విషయంలో ఇది ఒక విశిష్టతగా మనం చెప్పుకొనవచ్చు.

కావున ఈ ఆలయమును గురించి కొంచెం విపులంగా తెలుసు కొండాము. “తాబేలు రూపమున శ్రీ స్వామివారి సాల గ్రామము గర్భాలయమున పూజింపబడుచున్నది. చంద్రవంశము నందు జన్మించిన శ్వేత చక్రవర్తికి ఈ కూర్చువతార రూపము ప్రత్యక్షమైనట్లును, అతనిచే అనేక సవంత్యరములు పూజింపబడినట్లును, అతని చేతనే ఆలయ ప్రాకార నిర్మాణమయినట్లును క్షేత్రపురాణమున గలదు. ఈ శ్వేత చక్రవర్తి యొప్పటివాడో తెలియుటలేదు. ఈ దేవాలయము నల్లరాతిషై చక్కని శిల్పముతో నలరారుచున్నది. ఇందలి లోపలి ప్రాకారముల స్తంభముల పంక్తి ఒక రాతిషైని మంచి శిల్పముతో ఒక స్తంభము పోలిక ఇంకొకటికాక అనేక స్తంభములతో నలరారుచున్నది.

శ్రీస్వామివారు వేంచేసి యున్న ఆలయమునకు శ్రీకూర్చువిమానమని విమానసంజ్ఞకలదు. ఈ విమానము నారసింహ, కపీశ, హయగ్రీవ, దధివక్తుల విగ్రహములతోను, ఇంకననేక చిత్ర విచిత్రమైన విగ్రహములతో నలంకృతమై అష్టాదశపద్మకారముగ నుండుట వలన గాంధర్వ విమానమని కపెలసంహిత యందు చెప్పబడి యున్నది.

ఈ విమానమును దీని ననుసరించి భోగమంటపము పుష్టింజలి మంటపము ఆస్తానమంటపము మొదలగుమంటపములును, శంఖనిధి, పద్మనిధి, వైష్ణవీ దుర్గ అను పేరులు గల విగ్రహములను, అష్టాక్షర మంత్రోదార విన్యాసముగా బ్రహ్మప్రతిష్ఠయని ప్రసిద్ధి గలది.

ఈ దేవాలయ చిత్రనిర్మాణము అర్థాతమగు పనితనముతో చిత్ర విచిత్రమగు లతా సముద్రాయముతో నలరారుచున్నది. ఈగుడి తూర్పుదక్షిణ ద్వారములకు గల పనితనము బంగారముపై జేయతగిన పనితనముతో నొప్పుచున్నది.

ఏ కారణము చేతనో ఈ దేవాలయమునకు సుమారు ఆరు అంగుళముల దళసరి గల సున్నముతో ఇందలి చిత్రములు కప్పబడినవి.

ఈ సున్నము వేయుటకు కారణము. పూర్వము రోహిల్లాలు ఈ దేశమునకు వచ్చి హిందూ దేవాలయ చిత్రములను ధ్వంసము చేయుచుండ పూర్వులు ఆ వార్త తెలిసి చిత్రములను భిన్నము చేయుదురను భయముచే సున్నము వేసిరని కొందరును, పశ్చలు చిత్రమునకును, చిత్రమునకు సందునరిట్టవేయ మొక్కలు లేచి మందడి పాడగునని కొందరును చెప్పుదురు.

శ్రీకూర్కునాథుని కుశలవులు సేవించినట్టు, తీర్థ యాత్రలో బలరాముడు దర్శించినట్టును వాడుకయున్నది.

శైతములకాది కూర్కైతముని వాడుక.

శ్రీ రామానుజాచార్యుల వారు ఇచ్చటకు వచ్చి షైష్మ ప్స్తలముగా నిరూపించి వారి దేవతార్థాన శ్రీ గోవిందరాజు స్వామి, శ్రీదేవి, భూదేవి పీరిని ఇచ్చట నిత్యోత్సవులుగా ఉంపించి సింహాచలమునకు వెళ్లిరని ఆచార్య సూక్తి ముక్కావధి మొదలగు గ్రంథములు చెప్పుచున్నవి.

ఇచటి శిలాశాసనములలో ఒక దాని యందు నర్వపు అప్పారాయనింగారి కాలమున శ్రీ కూర్కుం గ్రామము శ్రీ కూర్కునాథుని సకల కైంకర్యమునకును, పరిపారమునకును, రామానుజ కూటమునకు అన్ని వృత్తులతో ఏర్పాటుగా ప్రాయబడి ఉన్నది. శ్రీ కూర్కుం గ్రామము శ్రీ కూర్కునాథునికి సమర్పించినట్లు ఆస్తాన మంటపములో కుడిషైవ ప్రసంగము మీద పలక యందు చెక్కబడియున్నది. ('ఉత్తరాంధ్ర'లో శ్రీ భాష్యం వెంకటా చార్యులు).

శైకాఖ బహుత పాంచుము

ఈనాడు 'భూతమాత్రుత్పవ' అని చతుర్వ్యర్గ చింతామణి. ఆగ్రంథంలోనేనాడు మొదలు జ్యేష్ఠ పూర్ణిమాంతం శ్రీ ప్రాప్తి ప్రతం చెయ్యాలని చెబుతూ ఉంది.

శైకాఖ బహుత విభిన్న

నారద జయంతి

ఈనాడు నారద జయంతి. ఈనాడు వీణాదానము చేయాలని మత గ్రంథాలలో కలదు. నారదుడు గాన విద్య కుశలుడు. అతని వీణకు మహాతి అని పేరు. ఆ వీణాపై సదా విష్ణుగానము చేస్తూ త్రిలోకాలలో సంచరిస్తూ ఉంటాడు నారదుడు.

ఒకసారి ఇంద్రసభలో రంభాదులలో గానములో గొప్పవారు ఎవరో తేల్చివలసినదని ఇంద్రుడు నారదుని కోరెను. అట్టి నిర్దయం చేయడానికి నారదుడే సమర్పుడనెను. నారదుడు అటూ ఇటూ తేల్చిక చమత్కారముగ

దుర్యసుని తనగాన చమత్కారముతో లోబటుమకొన్నది గానవిద్యలో గొప్పది అనెను.

నారదుడు కడచిన కల్పమున ఉపబర్షణుడు అను గంధర్వుడుగా ఉండినవాడు. అతడు నారాయణ కథలు గానము చేయువాడు. తరువాతి కల్పమున బ్రహ్మ మానసపుత్రుడయినాడు అని ప్రార్థించి కల్పము.

శైవాఖ బహుళ వీకాదశి

అప్రైకాదశి

ఆమాదేర్ జ్యోతిషీ గ్రింథం ఈ ఏకాదశిని అప్రైకాదశి అంటూ ఉంది. ఈనాడు ఏకాదశి వ్రతం చేసి ఉపవాసం ఉంటే పవిత్ర తీర్మాల్లో స్నానం చేసిన ఫలం, పలురకముల దానం చేసిన ఫలం కలుగుతుందని చెప్పబడుతూ ఉంది.

శైవాఖ బహుళ వత్సర్షశి

శివరాత్రి, సాధిత్రి ల్రతమ్

ఈనాడు ఉపవసించి ప్రదోషకాలంలో స్నానం చేసి, తెల్లని వస్త్రాలు ధరించి, గంధం మొదలగు ఉపచారాలతో, మారేడు దళాలతో శివలింగాన్ని పూజించాలి.

లింగ వ్రతము: ఈనాడు పిండితో శివలింగమును తయారు చేసి పంచామ్యతాలతో స్నానం చేయించి కుంకుమ పూసి ధూప, దీప నైవేద్యాలతోపూజ.

శైవాఖ బహుళ అప్రాప్తి

వైశాఖ బహుళ అమావాస్య గురువారంతో కలిసి వస్తే విశేష ఫల ప్రదం అంటారు.

ఈనాడు ప్రయాగలో స్నానం పాపహరంగా ఉంటుంది. త్రయోదశి నాడు ఆరంభించి ఈనాటితో సాధిత్రి వ్రతం పూర్తి చేస్తారని పురుషార్థ చింతామణి.

పితరులను పూజించుట-పార్వతివిధితో శ్రాద్ధము దానము ఈనాటి విధులు.

మృషిభ సంక్రాంతి

ఈనాడు కృష్ణపూజ చేయాలనీ, ఉపవాసం ఉండాలనీ హోమాది చెబుతున్నాడు.

ఈనాడు సుజనాగ్ని వాష్టి వ్రతం, సంక్రాంతి స్నాన వ్రతం చేస్తారని చతుర్వుర్గ చింతామణి.

జ్యేష్ఠావీము

ఇది సంవత్సరములో మూడో మాసం

జ్యేష్ఠమాసాన గృహానిరాగ్మణానికి ఆరంభించిన మృత్యువు (మత్యు) పురాణము).

జ్యేష్ఠ శుద్ధ శాంత్యామి

ఈనాడు కర్ణీరవతము: భద్రచతుష్టయ వ్రతము చేయాలని వ్రత గ్రంథాలు పేర్కొంటున్నాయి.

జ్యేష్ఠ శుద్ధ తథియ

జ్యేష్ఠ శుద్ధ తథియ నాటి వివరణలో మన పంచాంగకర్తలు 'రంభావతమ్' అని ప్రాస్తారు. స్ఫుతి కౌస్తుభము, తిథితత్త్వము, పురుషార్థ చింతామణి, చతుర్వ్యాది చింతామణి మున్నగు గ్రంథాలు దీనిని 'రంభాత్మతీయ' అని అంటున్నాయి. రాజ్యవ్రతము, త్రివిక్రమత్యతీయ వ్రతము మున్నగు ఇతర వ్రతాలు కూడ ఈనాడు చేస్తారని ఉంది. వీటి అన్నటిలో రంభావతము కొంతవరకు ఆచరణలో ఉన్నట్లు కనిపిస్తుంది.

తపోనిష్టలో నున్న శివునకు ఉపచరించడానికి హిమవంతుడు తన కూతురు పార్వతిని అప్పగించాడు. పార్వతి యందు శివునికి ప్రేమ కలగడానికి ఆసమయంలో మన్మథుడు తన బాణాలు ప్రయోగించాడు. శివునికి చిత్తం చెదిరింది. అందుతో శివునికి కోపం వచ్చి తన మూడవ కన్న తెరిచి చూచాడు. మన్మథుడు భస్మమయ్యాడు. శివుడు అక్కడ నుంచి వెళ్లిపోయాడు.

పార్వతి చిన్నబుచ్చుకుని ఇంటికి వచ్చేసింది. తల్లి ఎదురుగా వచ్చి ఆమెను గుచ్ఛి కాగిలించుకుంది. పార్వతి బావురుమంది. తల్లి ఓదార్పి ఆమెను తండ్రి అయిన హిమవంతుని వద్దకు తీసుకు వెళ్లింది. ఇంతలో అక్కడికి సప్తమహా మునులు వచ్చారు. వారికి హిమవంతుడు తనకూతురు సంగతి చెప్పాడు. అప్పుడు ఆమునులలోభ్యుగువు 'బిడ్డ'! ఒక వ్రతం ఉంది. ఆ వ్రతం ఆచరిస్తే నీకు శివుడే భర్త అవుతాడు. అని అన్నాడు.

అప్పుడు పార్వతి 'మహాభాగా! ఆ వ్రతం ఎప్పుడు ఎట్లా చేయాలి' అని అడిగింది.

దానికి ముని ఇట్లా చెప్పాడు. "బిడ్డ! ఆ వ్రతాన్ని పెద్దలు 'రంభావతమ్' అంటారు. రంభ అనగా అరటిచెట్టు. ఆ వ్రతాన్ని

జ్యేష్ఠశుద్ధ తదియనాడు చేయాలి. ఆనాడు ఉదయాన్నే స్నానం చేసి అరటి చెట్టు మొదట అలికి పంచవన్నముగ్గులు పెట్టాలి. రంభకు అధిష్టాన దేవత సావిత్రి కావున అరటి చెట్టు క్రింద సావిత్రి దేవిని పూజించాలి.”

అందుమీద సార్వతి మహాశయా! అరటిచెట్టుకు సావిత్రిదేవి. అధిష్టానదేవత ఎట్టినది! అని అడిగింది. దానికి సమాధానముగా భృగువు ఇట్లా అన్నాడు. బిడ్డా! అడగదగిన ప్రశ్న వేళావు. సావిత్రి, గాయిత్రి అని ఇబ్బాదేవుడికి ఇద్దరు భార్యలు. సావిత్రిదేవి సాందర్భ గర్వం చేత ఒకసారి బ్రహ్మవద్దుకు వెళ్లడంమాని వేసింది. గాయిత్రి ఆమెకు చాలా దూరము చెప్పి చూచింది. సావిత్రి తన మంకుపట్టు వదలలేదు. బ్రహ్మకు కోపం వచ్చింది. ఈ లోకాన్ని వదలిపో మానవ లోకంలో బీజంలేని చెట్టు పైపుట్టు అని అతడు సావిత్రిని శపించాడు.

అప్పుడు సావిత్రికి పశ్చాత్తాపం కలిగింది. బ్రహ్మకాళ మీదపడి మన్మించమని ప్రాథేయ పడ్డది. కాని బ్రహ్మకు దయరాలేదు. గత్యంతరం లేక సావిత్రి భూతోకానికి వచ్చి అరటి చెట్టుయిపుట్టింది. అరటి చెట్టుయి ఆమె అయిదేళ్లు బ్రహ్మను గురించి తపస్స చేసింది. అప్పటికి బ్రహ్మకు మనస్సు కరిగింది. జ్యేష్ఠశుద్ధ తదియనాడు అతడు సావిత్రికి ప్రత్యక్షమయ్యాడు. “నీవు ఒక అంశతో అరటి చెట్టును ఆశ్చయించుకుని ఉండు అరటిచెట్టు ద్వారా నిన్ను పూజించే వారికి కోరికలు ఈదేరుతాయి. ఇక నీవు నాతో సత్య లోకానికి వచ్చి వేయి” అంటూ బ్రహ్మ ఆమెను కొని పోయాడు. సావిత్రికి శాపమోక్షమయిన దినము కాబట్టి జ్యేష్ఠశుద్ధ తదియ ఒక పర్యదినమయింది.

అప్పుడు సార్వతి ‘స్వామీ! అయితే ఈ వ్రతం సాంగం చేసే నియమాలు దయచేసి తెలియ చేయండి’ అని కోరింది.

అందుమీద భృగుమహర్షి బిడ్డా! ముగ్గులు పెట్టిన అరటిచెట్టు క్రింద మంటపం వేయవలెను. దానిని సరస పదార్థ సంపన్మం చేయాలి. అరటిచెట్లు నిడను పద్మసనం వేసుకుని సాయంకాలం వరకు కూర్చుని సావిత్రి స్నేతము చేయవలెను. రాత్రి జాగరణము చేయాలి. మరునాటి మంచి రాత్రి జాగరణ అవసరం లేదు. పద్మసనష్ట అయి పగలు సావిత్రి స్నేతం చేస్తూ రాత్రులు అరటి చెట్ల క్రిందనే విశ్రమిస్తూ ఉండాలి. ఇట్లా నెలరోజులు చేసి ఆ మీద సరస పదార్థ సంపన్మూలైన ఆ మంటపమును పూజ్యదంపతులకు

దానం చేయాలి. ఈ వ్రతాన్ని ఈవరకు లోపాముద్ర చేసి భర్తమ పొందింది". అని చెప్పాడు.

పార్వతి ఆ విధముగా రంభా వ్రతాన్ని దీక్షలో చేసింది. ఆ దీక్షకు మెచ్చి శివుడు ప్రత్యక్షమై ఆమెను పెళ్లాడాడు. ఇది రంభా వ్రతగాథ.

ఇచట పద్మాసనం వేసుకుని కూర్చుని తపస్సు చేయాలన్న చోట కృత్యసారసముచ్చయం అను గ్రంథంలో పంచాగ్ని సాధన చేయాలని ఉన్నది. పంచాగ్ని సాధనమనగా నాలుగు ప్రక్కల నిష్పూల గుండాలు ఉంచుకుని తాను సూర్యుని వైపు ఉప్పువేయకుండా చూస్తూ ఉండడం. ఇది కలోరదీక్ష.

రంభావ్రతం ఉత్సత్త్రీ చూడగా ఇది ప్రత్యేకం స్త్రీల కొఱకు ఉద్దిష్టమైనదని తేలిపోతూనే ఉంది. అరటిచెట్లు నీడను జ్యేష్ఠశుద్ధ తదియ మొదలు. ఆషాఢశుద్ధ తదియ వరకు నెలరోజులు నివశించడం ఆరోగ్యాన్ని కూరుస్తుంది. వేసివిలో పగటిపూట చెట్ల నీడ దాహాతాపాన్ని తగ్గిస్తుంది. చల్లగా ఉంటుంది.

మనదేశంమీదికి ఎత్తి వచ్చిన అలెగ్జాండరు ఇచ్చటి మునులు కొందరు ఈ చెట్ల ఫలాలు మాత్రమే తిని జీవిస్తూ ఈ చెట్లనే నివాసంగా ఉండడం చూసి ఆశ్చర్యపడ్డాడనీ, అందుచేతనే అరటికి గ్రీకు భాషలో సాపియంటమ్ (జ్ఞానము కలది) అనే పేరు వచ్చిందనీ చెబుతారు. దీనిని పట్టి అరటి చెట్టు నీడ జ్ఞానదాయిని అని గ్రీకులు కూడా భావించినట్లు వెల్లడి అవుతూ ఉంది.

ఈ రంభావ్రతం కాక అరటి చెట్లు సంబంధమైనది కదళిప్రతం అని మఱి ఒక ప్రతం కూడా భారతీయులు చేస్తారు. అది భాద్రపద శుక్ల చతుర్దశినికాని, వీలులేకపోతే కార్తిక శుద్ధ చతుర్దశిని కాని చేస్తారు. ఆ ప్రతం చేస్తే స్త్రీలు సాభాగ్య వతులై చిరకాలం జీవిస్తారని ఫలశ్రుతి.

జ్యేష్ఠశుద్ధ చవితి

దీనిని స్నేతి కౌస్తుభం ఉమాచతుర్థిగా పేర్కొంటూ ఈనాడు ఉమాపూజనము చేయాలని చెబుతూ ఉంది.

గణేశ చతుర్థి అని ఆమాదేర్ జ్యోతిషీ

ఈనాడు శుక్లాదేవి పూజ చేయాలని స్నేతి కౌస్తుభము.

జ్యేష్ఠశుద్ధ టంచణు

పితృదేవతలను పూజించాలని కొన్ని వ్రత గ్రంథాలు.

జ్యోత్స్థకుఠ ఏటి

అరణ్యక పఛ్చి అని గదాధర పద్ధతి. స్క్రందపఛ్చి అని నామాంతరము.

వింధ్యేశ్వర్యాః పూజా అని ఆమాదేర్ జ్యోతిషీ

అరణ్య గౌరీ ప్రతం. వింధ్యవాసినీ పూజ. అరణ్యల్లో కొండల్లో గౌరిని పూజించేవారికి సౌభాగ్యం.

జ్యోత్స్థ కుఠ సత్తులు

ద్వాదశ సప్తమీ ప్రతం చేయాలని చతుర్వ్యద్ర చింతామణి.

వరుణ పూజ చేయాలని కొన్ని గ్రంథాలలో కలదు.

జ్యోత్స్థకుఠాప్షమి

ఆమాదేర్ జ్యోతిషీ గ్రంథం శుక్ల అష్టమిని దుర్గాప్మమి. త్రిలోచనాప్మమి నామాలతో పేర్కొంటూ ఉంది.

జ్యోత్స్థకుఠనవమి

బ్రహ్మాణీ నామ్యా ఉమాయాః పూజా, శుక్లాదేవి పూజ ఈ రోజు, ఆచరింపవలసినవి.

జ్యోత్స్థకుఠ దశమి

దశశాపతూరుదశమి

దశమి తిథితో సంబంధపడి మనకు రెండు పెద్ద పండగలు కనిపిస్తున్నాయి.

ఒకటి జ్యోత్స్థకుఠ దశమి, రెండు ఆశ్వియుజ శుద్ధ దశమి. మొదటిది దశశాపతూరుదశమి, రెండవది విజయదశమి. రెండూ కూడ పది రోజులు పర్యాప్తమయ్య పాడ్యమి తిథులతో ప్రారంభమై దశమితిథితో మగినే పర్యాలు.

దశశాపతూర దశమి అనగా పది పాపాలను పోగొట్టే దశమి అని అర్థము. పది పాపాలను పోగొట్టుడానికి సమర్పిస్తే ఈ ప్రతము జ్యోత్స్థ శుక్ల పాడ్యమి నుండి దశమి వరకు చేస్తారు.

ఈ పాడ్యమి నాటి వివరాలలో మనపంచాంగములో ‘దశశాపతూరుదశమి మేఘేస్తునమ్’, ఇత ఆరభ్యదశమిపర్యంతమ్’ అని ఉంటుంది.

ఈనాడు ఏనదిలో చేసినా స్తునం విశేషపలప్రదమైనది. అందులో గంగానదిలో చేస్తే గొప్ప విశేషం. అందులో కాషిలోని దశాఖ్వమేధపుట్టంలో గంగాస్తునం మరీ విశేషం.

గంగావతారం ఈనాడు జరిగిందని స్మృతికొస్తుభం చెబుతూ ఉంది. వ్రతోత్సవంద్రికాకారుడు జ్యేష్ఠశుక్ల దశమి బుధవారం హస్తావక్షత్రం కాలంలో గంగావతారణం అయిందనీ, ఈ విషయాన్ని వాల్మీకి రామాయణం చెబుతూ ఉందనీ అంటున్నారు.

జ్యేష్ఠశుక్లదశమి సౌమ్యవారంతో హస్తావక్షత్రంతో కలిసివచ్చిననాడు ఈవతాన్ని ఆచరిస్తే సర్వపాపాలు సమసి పోతాయని నమ్మిక.

వైశాఖమాస శుక్ల సప్తమి నాడు గంగావతారణం జరిగినట్లు గ్రింథాంతరాల్లో ఉంది. గంగావతరణకు ఇది మరి ఒక తిథి. ఇది ఎట్లు పాసుగుబాటు అగునో! ఈ దినము గంగావతరణ దినమైనాకాక పోయినా ఈ పర్వం గంగానదిని ఉండేశించి చేయబడేది కావడం కాదనరానిది.

జ్యేష్ఠశుక్లదశమి వ్రతవిధానం స్కంధ పురాణంలో ఉంది. జ్యేష్ఠ శుక్ల దశమి కొండరికి సంపత్తురాది ఆట. ఆనాడు స్నానము, దానము, ముఖ్యము. పాండ్యమి మొదలు దశమి వరకు స్నానం చేయడం కూడా ఈపర్వ విధులలోదే.

గంగాదేవి కృపను సంపాదించడం ఈ పర్వప్రధానోద్దేశంగా కనిపిస్తుంది. ఈఉత్సవాన్ని గంగోత్సవమని కూడా అంటారు. గంగానది నీరు అతిపవిత్రమైంది. ఎన్నాళ్లు నిలవ ఉన్నా చెడిపోదు. గంగా తీరపుదేశాలు అనేకం తీర్థశ్శలాలై ఉన్నాయి. ఈ పర్వం నదీతీర గ్రామాల్లో విస్తరించి జరుగుతుందనవచ్చు. కాశి, హరిద్వారము, నాశిక్, మధుర, ప్రయాగ మొదలైన నదీ తీరవగరాల్లో ఈ పండుగ బాగ ఆచరిస్తారు. ఈప్రదేశాల్లో అక్కడక్కడ గంగాదేవి ఆలయాలు ఉన్నాయి. అక్కడ గంగసూజ జరుగుతుంది.

ఈనాడు గంగాస్నానం చేసి గంగాదేవిని పూజించి గంగా స్తోత్రం పరిస్తే దశిధ పాపాలు పోతాయి అని వ్రతగ్రంథం. పోడశోపచార విధిచే గంగ పూజ. గంగాదేవి పూజా మంత్రము.

నవైభవతష్ట్రో దశిధపురాణై

గంగాయై నారాయణష్ట్రో

శేవష్ట్రో దశాయై శివాయై

అమృతాయై విశ్వరూపిష్ట్రో

మంచిష్ట్రో తేవనైవాపుః

ఓం నమశ్శివాయై నారాయణష్ట్రో

దశహరాయై గంగాయై నవైనవుః

అని ఈ వ్రతకాలాన గంగాదేవిని పైన చెప్పిన జపనీయ మూల మంత్రాన్ని అహో రాత్రాలు అయిదు వేలసారులు జపించి వ్రతం పూర్తి చేయాలి.

ఈగంగోత్సవదశమికి మరోపేరు దశపాపహరదశమి అని. దశపాపహర దశమిని దశహరదశమి అనడం కూడా కద్దు. దీనికి శాస్త్రప్రమాణం.

శ్లో: లింగం దశాశ్వమేధేణ

ధృత్యై దశహరాతిథి

దశసన్మార్గులై తాపై

త్వాష్టుతే నాత్రపంశయః

దశహర తిథినాడు దశాశ్వమేధ వుట్టంలోని లింగమును చూచినట్టయితే లోగడ పది జన్మలలో చేసిన పాపం నిస్పందేహముగా నశించి పోతుంది అని తాత్పర్యం.

ఈనాటి స్నాన సంకల్పంలో కూడా ఇదే ధోరణి మాటలు: “మువు తీతజ్జన్మ జన్మాంతర సముద్రాత దశబిధపాపక్షుయ ద్వారా శ్రీపరమేశ్వర తీతజ్జర్ణం దశహర మహాపర్వతమిత్తం స్తావమహం కలిష్టా” జన్మజన్మంతరాల నుండి వచ్చిన పది విధాలైన పాపాలు పోగోట్టే స్నానమని కదా దీని భావము.

పర్వతిథి దశమి. ఆపర్యం పదిపాపాలను పోగొట్టేది. కాగా ఈనాటి పూజ పదిరకాల పూవులతోనేనీ, ఈనాటి వైవేద్యం పది రకాలపళతో ననీ చెబుతారు.

“Daughters of Malwa” అనే పుస్తకంలో మాశ్వదేశంలో ఈ పండుగ జరపబడే తీరు ఇట్లు వివరింపబడి ఉంది.

“జ్యేష్ఠ శుక్ల పాషాణమి మొదలు దశమి వరకు ప్రతిరోజున ప్రీతు పిండి వంటలు చేస్తారు. ప్రతిరోజు పదేసి భక్త్యాలు దక్షణయుక్తంగా గురువులకు ఇస్తారు. పదకొండోనాడు అనగా ఏకాదశినాడు ఉపవాసం ఉంటారు. ఆ ఉపవాసకాలంలో పచ్చి మంచి నీళ్లు కూడా తాగకూడదు. అదే నిర్జలైకాదశి.”

దశపాపహరదశమి వ్రత విధానమిది. ఈ వ్రతోద్యాపన సందర్భంలో చెప్పబడే కథ తెలుగు వారికి గర్వకారణమైంది.

మొగలాయి చక్రవర్తుల కాలంలో జగన్నాథ పండిత రాయలు అనే సంస్కృత కవి ఒకడు ఉండెను. అతడు గోదావరి తీరానికి చెందిన ఆంధ్ర బ్రాహ్మణుడు. ఢిల్లీ మొగలాయి కొలువులో పండితకవిగా ఉంటూ అతడు ఒక మహామృదీయ స్త్రీని వివాహమాడాడు. కాగా సనాతనులు అతనిని సంఘ బహిమృతుని చేశారు. అందుమీద అతడు తన యొక్క తన భార్య యొక్క పావిత్ర్యాన్ని నిరూపించుకోవడానికి కాశీ వెళ్లాడు. అచ్చటి పండితులతో వాదించేడు. అయినా అతని వెలితోలగలేదు.

మీరు ఒప్పుకోకపోయినా గంగా భవాని మా పావిత్ర్యాన్ని ప్రత్యుష్టికరి స్తుందని అతడు ఒక రేవులో గంగాస్తోత్రం చేయసాగాడు. ఆరేవుకి ఏబై రెండు చీడీలు ఉన్నాయి. పండితరాయలు ఎత్తున రెండో చీడీ మీద కూర్చుని యాభై రెండు స్తోత్రశ్లోకాలు చెప్పడానికి ప్రారంభించాడు.

ఒక్కొక్క శ్లోకం చెప్పి ముగించే సరికి గంగానది ఒక్కొక్క మెట్లు శైకి వచ్చేది, చివరి శ్లోకంతో గంగ యాభై రెండు మెట్లకు పొంగి పండితరాయల్ని తనలోనికి తీసుకుంది. అందుతో అతని పావిత్ర్యం నిరూపితమైంది.

పండితరాయలు తెలుగువాడు. ఈ పర్వం అతని మూలకంగా ఏర్పడింది. ఉత్తర హిందూ స్తానంలో ఈ పండుగ ప్రచారంలో ఉంది.

నదులను పూజించే ఆర్యుల ఆచారాన్ని పట్టి ఆదిలో ఈ పర్వం ఏర్పడినా ఇటీవల ఇది పండితరాయల చరిత్రతో జతపడుతూ ఉంది. ఈ రూపేణా ఆంధ్రుడు ఒకడు ఉత్తర హిందూ స్తానమున పూజితుడు అవుతూ ఉండడం, ఆంధ్రులకు అత్యంత ఆమోదకర విషయం.

దక్షీణాదిని ఈపర్వం ఈతీరున ఉన్నట్లు లేదు. ఇక్కడ దశపాపహరదశమి పర్వం సదాశివ బ్రహ్మాంద్ర సరస్వతి స్వామి వారి పూజకు ప్రత్యేకింపబడి ఉంది.

వైశాఖ మాసాంతాన స్వామి వెరూరు గ్రామం చేరి నేను జ్యేష్ఠ శుద్ధ దశమినాడు జీవితం చాలిస్తాను. ఆ రోజున కాశీ నుండి ఒక బ్రాహ్మణుడు ఒక లింగాన్ని తెస్తాడు. నాసమాధి సమీపంలో ఒక ఆలయం కట్టించి అందులో ఆ లింగాన్ని ప్రతిష్ఠించండి.' అని చెప్పేడు.

దశమినాడు అయిన ఆదేశానుసారం తవ్వబడిన గోతీలో స్వామి ఉపవిష్టుడు అయ్యాడు వారి శిరస్సు నుండి ఒకదివ్య తేజం లేచి ఆకాశం వైపుగా పోయి అదృశ్యమయింది.

అసమయంలో బ్రాహ్మణుడు ఒకడు కాశీనుంచి లింగాన్ని ఒకదానిని తెచ్చేదు.

పుదుక్కొటు ప్రభువు ఆలయం కట్టించాడు. లింగ ప్రతిష్ఠ జరిగింది. సమాధి మీద బిల్వ వ్యాఘాన్ని పాతేరు. ఇప్పటికేనీ వెరూరులో పుదుక్కొటులో జ్యేష్ఠశుద్ధ దశమినాడు ఉత్తరాదిని పండితరాయల పూజ. దక్షిణాదిని సదాశివయతి పూజ. ఇద్దరు తెలుగులను పూజ్యలింగములుగా చేస్తూ ఉన్న పుణ్యదినమది.

జ్యేష్ఠశుద్ధ ఏకాదశి నిర్జలైకాదశి

జ్యేష్ఠశుద్ధ పాడ్యమి మొదలు దశమి వరకు గంగోత్సవాలు జరుగుతాయి. జ్యేష్ఠమాసంలో ఎండలు మెండుగా ఉంటాయి. భూమిలో నీటి మట్టం చాలా అడుగుకు పోతుంది. అట్టి గడ్డ వేసవిలో ఈ ఏకాదశినాడు పచ్చి మంచి నీళయినా పుచ్చ కోకుండా ఉపవాసం ఉంటారు. అందుచేతనే దీనికి నిర్జలైకాదశి అని పేరు పచ్చింది.

ఈ నిర్జలైకాదశి అదిలో భీముని వల్ల ఏర్పడినట్లు పురాణాగాథ ఉంది.

భీముడు తిండిపోతు. ఒక పూట కూడా తిండి లేకుండా ఉండలేదు. అందుచేత దశమినాడు ఏకభుక్తం మాత్రంచేసి ఏకాదశినాడు ఒక పూట అయినా భోజనం లేకుండా అతడు ఉండలేదు. అతడు వ్యాసుల వారితో సంప్రదించాడు. అప్పుడు వ్యాసుడు అతనితో నీవు జ్యేష్ఠశుద్ధ ఏకాదశిని నీళ్లకాని, అన్నంకాని తినకుండా ఉండు. ఏడాదిలోని ఇరవై నాలుగు ఏకాదశి ప్రతాలను చేసిన ఫలితం నీకు సమకూరుతుంది. అని చెప్పాడు. భీముడు అట్టే చేశాడు. ఏడాదికి ఒక ప్రతాన్ని చేసి భీముడు ఏడాదిలో వచ్చే ఇరవై నాలుగు ఏకాదశి ప్రతాల ఫలితాలను పొందాడు. ఆ ఏకాదశి అంత మహాత్ము కలది. ఆ ఏకాదశిని గురించి స్ఫూతి కౌస్తుభము. చతుర్వ్యాగింతామణి మున్నగు గ్రంథాలలో విపులంగా కలదు.

జ్యేష్ఠ శుద్ధ ద్వాదశి

ఈనాడు చంపక ద్వాదశి పర్వమని గదాధర పద్ధతి. త్రివిక్రమపూజ అని స్ఫూతి కౌస్తుభం.

దీనిని రామలక్ష్మణ ద్వాదశి అంటారు. ఈనాడు కూర్చుజయంతి అని కొన్ని ప్రతి గ్రంథాలు పేర్కొన్నాయి. శ్రీశంకరాచార్య కైలాసగమనం ఈ రోజే.

జ్యేష్ఠపుద్ద త్రయోదశి

జ్యేష్ఠపుద్ద త్రయోదశి మూడు వ్రతాలు చేసే ముహూర్తదినంగా చతుర్వీర్ది చింతామణి చెబుతూ ఉంది. ఆ మూడు వ్రతాలలో ఒకటి దుర్గంధ దౌర్ఘాగ్య నాశన త్రయోదశి వ్రతం. మిగతా రెండు వ్రతాలు ఈనాటి రాత్రి మొదలు మూడు రాత్రుల పర్యంతం పర్యాప్తమైనాగేవి. ఆ వ్రతాల నామాలు జాతి త్రిరాత్రి వ్రతము, రంభాత్రిరాత్రి వ్రతము అనీ. ఇందు రెండవ వ్రతంలో ఈనాటి రాత్రి ప్రారంభించి అరటి చెట్టు కింద ఉమా మహేశ పూజ చేయాలని కలదు.

పైన వేరొక్కన్న మూడు వ్రతాలకు ముఖ్యదినం కావడం చేతనే కాకుండా ఈనాడు మరి ఒక విషయం చేత కూడా పావిత్రాన్ని కూర్చుకున్నది. అది జ్యేష్ఠపుద్ద త్రయోదశి విద్యారణ్యారాధనదినం కావడం.

విద్యారణ్యస్వామి సిద్ధి పొందిన దినము జ్యేష్ఠ పుద్ద ద్వాదశి అని కొన్ని గ్రంథాలలో చెప్పబడి ఉంది. విద్యారణ్యుల జీవిత చరిత్ర విషయంలో కొంత కృషి చేసిన శ్రీ మిన్నికంటి గురునాథశర్మకు ప్రాయగా వారు 28-4-61 తేదిని లేళా మూలమున నిట్టు తెలిపిరి. “విద్యారణ్యుల వారి జననము 1267లో సన్యాసము తీసికొన్నది 1331లో. సిద్ధి 1386లో. వారు 1331 ప్రశ్నోత్పత్తి సవంత్పర కార్తిక పుద్ద సప్తమినాట శృంగేరి పీలాధి పత్యము వహించిరి. 1386 జ్యేష్ఠ పుద్ద త్రయోదశి సోమవారము బ్రహ్మక్ష్యమొందిరి. పదిరోజుల క్రిందట శ్రీశృంగేరి పీలాధిపతులు 35 వ విద్యాతీర్థ స్వాముల వారితో ప్రసంగించు సందర్భమున వారిట్లనిరి. నేటికిని మా పీరమున జ్యేష్ఠ పుద్ద త్రయోదశిని విద్యారణ్యారాధన మొనర్చుము.”

విద్యారణ్యుడు విభ్యాత పురుషుడు. మహాయోగి. తత్త్వార్థ కోవిదుడు. వేదత్రయ భాష్యకర్త. మహామతి. సాంబ్యయోగ రహస్యజ్ఞుడు. బ్రహ్మవిద్యా పారాయణుడు. శ్రోతస్కూర్మక్రియాపరుడు. వేదాంత శాస్త్రాది అనేక గ్రంథాలు రచించాడు. విద్యానగరమును, విద్యానగర సామ్రాజ్యమును నిర్మించాడు. లోకిక వైదికముల రెండింటి యందు అసమాన ప్రతిభ చూపినవాడు. మతోద్దారకుడు, రాజ్యోద్దారకుడు కూడ నయిన ఈతని చరిత్ర ప్రతివారును తెలిసికొనతగినది.

సాధారణంగా ఈతని విద్యారణ్యస్వామి అని వేరొకంటారు. ఈ పేరు ఇతను సన్యాసించిన తరువాత వాడుకలోకి వచ్చింది.

ఇతనికి తల్లిదండ్రులు పెట్టిన పేరు మాధవుడు అని. సన్యాసం

పుచ్చుకున్నాక విద్యారణ్య నామంతో ప్రవర్తించాడు.

పరాశరస్మైతి వ్యాఖ్యానంలో విద్యారణమ్యదు తమ వంశాదికాలను ఇట్లా వివరించాడు.

“శ్రీమతి జిన్వియస్సు సుకీల్లిరాజ్యయణి పితా

ప్రాయణంః ప్రోపునాథశ్చ మనోబుభి ప్రశోదరీ

యస్య బోధాయనం పూత్రం శాఖాయస్యచయాజిషీ

భరద్వాజం యస్యగోత్రం పర్వజ్ఞస్యప్రాపితా మాధవః.”

“తల్లి శ్రీమతి, తండ్రి మాయణుడు, సహోదరులు సాయన, సోమనాథులు, బోధాయన సూత్రం, యజుర్వేద శాఖ. భారద్వాజస గోత్రము. పేరు మాధవుడు.

విద్య తీర్థులు, భారతీ తీర్థులు, శంకరానందులు మున్సుగు వారు ఇతని గురువులైనట్లు తెలియవస్తూ ఉంది. ‘సర్వజ్ఞ విష్ణు’ అనే పేరు గల గురువు గారి దగ్గర వేద, వేదాంత శాస్త్రాలు అభ్యసించినట్లు సర్వదర్శన సంగ్రహంలో ఉంది.

బ్రహ్మచర్యాశ్రమం నుండే ఇతడు సన్యాశించినట్లు చెబుతారు. కానీ ఇతడు చాభుక్య చుక్కవర్తి మంత్రి అయిన వీతిహోత్రుని కుమార్తె “వీతిహోత్రి” అను కన్యను తల్లిదండ్రుల ఆజ్ఞానుసారము పెండ్లియాడి కొంతకాలము సంసార సాగరమున సంచరించెను. వివాహం ఆయన నలుబదవ ఏట జరిగింది. అయినమ బ్రహ్మచర్య నిష్ఠోగరిష్ట డగుటచే ఇరువది అయిదు వసంతముల యవ్వనవంతునివలే భాసించెడువాడు.” అని శ్రీ పురాణపండరామమూర్తి గారు అంటున్నారు.

ఇతని విద్యాభ్యాసకాలమునాటికి దక్కిణ భారతాన ఆర్థమతపరిస్థితి శోచనీయమై ఉండింది. వేదశాస్త్రాలు అడుగంటాయి. శ్రౌతస్మార్త విద్యలు భ్రష్టమైనాయి. వేదార్థ విశదికర్త అంతవరకు ఎవరూ లేకుండిరి. మతప్రతయాచార్యులు వేదాంత శాస్త్రాన్ని మాత్రమే విస్తరింప చేశారు. దాని ఫలితంగా ఉపనిషధ్యాతం పెడతోవల్ల పడింది. మతం పలుశాఖలుగా చీలిపోయింది. ఈ పరిస్థితులలో విద్యారణమ్యదు అవతరించి వేదమతాన్ని ఉద్దరించాడు.

ఇతనికి ప్రాజ్ఞత వచ్చేసరికి ఉత్తర హిందూస్కాన మంత్రమహాదీయుల వశమైంది. ఆ అన్యమతస్థులు దక్కిణాదిని అక్కడక్కడ పీట పెట్టారు. ఈ విషయాలు ఇతనిని కలత పెట్టాయి. అప్పుడు ఇతడు

తుంగభద్రా తీరాన భువనేశ్వరీ అమృతారిని గురించి తీవ్రమైన తపస్స గాయత్రీ మంత్రంతో ప్రారంభించేడు. అమృతారు ప్రసన్నరాలై ప్రత్యక్షమయింది. వరం కోరుకోమంది. ఐశ్వర్యం ఇమ్మని కోరారు. ఈ జన్మలో ఐశ్వర్యం పొందడానికి అర్హతలేదని అమృతారు చెప్పింది. అప్పుడు అతడు సన్యసించాడు. సన్యసించి శృంగేరి పీఠాధిపత్యం స్వీకరించి విద్యారణ్య బిరుదం వహించాడు. సన్యసం జన్మంతం కాబట్టి ఐశ్వర్యం ఇమ్మని అతడు అమృతారిని అర్థించాడు. ఆమె ఆ అభ్యర్థనాన్ని అంగీకరించింది. మూడు గడియల నేపు సువర్ణ వృజీ కురిపించింది.

ఆదే సమయానికి హరిహరరాయలు, బుక్కరాయలు అతని వద్దకు వచ్చారు. విరూపాక్షస్యామి పేరిట వారిచే అతడు ఒక రాజ్యాన్ని స్థాపించాడు. భువనేశ్వరీమాత అనుగ్రహించిన అపారధనసంపత్తిని అతడు విరూపాక్ష పీరం నెలకొల్పడానికి విద్యానగరాన్ని పెంపాందించడానికి, విద్యానగర సామ్రాజ్యాన్ని విస్తరింప చేయడానికి వినియోగించాడు.

ఈ రాజుల వద్ద అతడు కొంతకాలము మంత్రిగా ఉన్నాడు. ఆ మీద అతడు శృంగేరికి వెళ్లి అచటి శంకర పీఠానికి అధిపతి అయ్యాడు. అతడు తన నూట ఇరవయ్యా ఏట సిద్ధి పొందినట్లు చెబుతారు.

విద్యారఘ్వీని గుణించి ముఖ్యముగా తెలుసు కొనవలసిన విషయాలు కొన్ని ప్రముఖులు రచనల నుండి ఇక్కడ క్రోడీకరింపబడుతున్నాయి.

విద్యారఘ్వాముం

ఇది ‘విద్య’ ‘అరణ్య’ అను రెండు పదాల కలయికచే ఏర్పడినది. సరస్వత్యపరావతారమగు మాధవచార్యుడే విద్యారఘ్వు’ యోగపట్టము స్వీకరించి శృంగేరి జగద్గురు పీఠాధిస్థితుడయ్యెను. శృంగేరి - కామకోటి - విరూపాక్షపీరములం దధిష్ఠితు లైనవారలు తాము స్వీకరించిన యోగ పట్టమున కంత్యభాగమునందు తీర్థ - ఆశ్రమ - వన - అరణ్య - గిరి - పర్వత - సాగర - సరస్వతి - భారతి - పుర్యాదిగాగల దశవిధనామములం దొకటి జీవ్రికొనుట యాచారమైయుండెను. ఆపద్భుతి శృంగేర్యాదిగాగల జగద్గురుపీరములందు నేడును గలదు. ఈ దశవిధనామవివరణ మిటులున్నయది.

1. తీర్థాము :-

త్రిపేణిసంగమే తీర్థే తత్తువుస్థాయిలక్ష్మే.

స్థాయిత్తత్తుర్థభాషేన తీర్థామూ సు ఉచ్చుతే.

2. ఆత్మమునామః:-

అత్మమర్హణణే శ్రీధర ఆశాభాషణివర్లోతః
యాత్మాయాత్మినిర్ముక్తి వీచ ఆత్మము ఉచ్ఛతి.

3. వన్నామః:-

సురవేళ్ళ నిర్ద్వస్థానే వనే వాసం కరోతియః
ఆశాబంధినిర్ముక్తి వన్నామా స్త ఉచ్ఛతి.

4. అరజ్ఞామః:-

అరణ్యే పంప్తితో నిత్యమానందే నందనే వనే,
త్వక్త్వా పర్వతిం విశ్వమరణ్యో పరికీర్త్యతే.

5. గిలినామః:-

వాసో గిలివరే నిత్యం గీతాష్ట్యయనతత్వరః
గంభిరాచలబుట్టిష్ట గిలినామా స్త ఉచ్ఛతి.

6. పర్వతనామః:-

ఎప్పన్నర్థతమూలేషు శ్రీధరం జ్ఞానం లభ్యతి యః
సారాధారం విషాంమాతి పర్వతః పరికీర్త్యతే.

7. సాగరనామః:-

తత్పుధాగరగంభిరో జ్ఞానరత్నపరిగ్రహః
మర్మాదాం తైవలంఫేత సాగరః పరికీర్త్యతే.

8. పరప్రతినామః:-

సర్వజ్ఞానరతో నిత్యం సర్వవాచి కశీశ్వరః
సంసారసాగరాసారపాన్తా సాహితా సరప్రతి.

9. భారతీనామః:-

విద్యాభారీణ పంచూర్ణః సర్వభారం పరిత్యజనీ,
దుఃఖభారం న జ్ఞానాతి భారతి పరికీర్త్యతే.

10. పులీనామః:-

జ్ఞానతత్త్వేన పంచూర్ణః పుల్రుతత్త్వపుదే ప్రేతః
పరమహృదారతో నిత్యం పులీనామ స్త ఉచ్ఛతి.

...‘మతాప్రాయప్రేతి’

ఇక శ్యంగేరి జగద్గురుపీర మధిష్టించిన విద్యారణ్య యోగపట్టము
బరిశీలింతము. ఇది ‘విద్య’ ‘అరణ్య’ యను రెండుపదముల కలయిక
గలది. ఇందు మొదటిపదము ‘విద్య’ విద్యారణ్యలకుమందు

శృంగేరికామకోటీపరము అధిష్టించువారలందు గొందరికి ‘విద్య’ పదముతోడ బ్రారంబమైన యోగపట్టము లున్నటుల మనకు కన్నట్టుచున్నవి. విద్యాజ్ఞనేంద్ర, విద్యాఘన, విద్యఘనేంద్ర, విద్యాతీర్థ. రెండవపదము ‘అరణ్య’ అరణ్యపదము పై నుదహరింరబడిన దశవిధనామము లందొకడు. పైవిషయములనెల్ల బరిశిలించిచూడ తురీయాశ్రమస్నేకరణానంతరము శృంగేరి పీఠాధిష్టితుడైన మాధవాచార్యునకు కలిగిన ‘విద్యారణ్య’ యోగపట్టము శృంగేరి జగద్గురుపీరపు నియమముల ననుసరించి గానినదియే. తురీయాశ్రమస్నేకరణమున బ్రహ్మాచర్య గృహస్థవానప్రస్తము లందు వ్యవహారించిననామము విడిచి నూతనామము ధరింపవలయు నను నియమ మున్నటుల స్ఫురుతులు పైతమంగీకరించుచున్నవి. కాన విద్యాతీర్థుల యంతేవాసియగు మాధవాచార్యుడు సన్యాసాశ్రమమున బ్రవేశించి విద్యారణ్యయోగపట్టము బడసి తత్పీరాధిష్టితు డమ్యేనని సుస్పష్టముగ గోచరించుచున్నది.” - సాహిత్య సరస్వతి శ్రీరాచర్లతిప్పయ్య.

అతడు పథ్యాలుగు వందల గ్రంథాలు రచించినట్లు చెబుతారు. వేదభాష్య రచనలో అతనికి అతని సోదరుడగు సాయణుడు మాత్రమేకాక నారాయణ వాజిపేయయాజి, నరహరి సోమయాజి, పాండరీదీక్షిత, పెద్దవిద్యావల్లభ, మంత్రసిద్ధి మున్నగు ఇర్వై నలుగురు పండిత ప్రకాండులు తోడుపడినట్లు తెలుస్తూ ఉంది.

గురుభ్రత్తి

విద్యారణ్యుల గురుపాదులు విద్యాతీర్థులు, విద్యాతీర్థులు లంబికాయోగసిద్ధులు. ఒకనాడాయన శిష్యులను బిలిచి తాను లంబికాయోగమందు ప్రవేశించుచున్నాననియు, తనను సజీవునిగా సమాధిచేసి పండిండేళ్ళ వరకు సమాధిని కదుపవలదనియు శాసించిరట. అట్లేచేసిన శిష్యులు గడువుదాటక ముందుగనే ఒకనాడు త్రవ్యిచూడ అందు గురుని దేహమం దేవియో మార్పులు కనుపట్ట వారుభయపడి దానిని యథాతథముగనుంచి వేసిరి.

అనంతరము విద్యాతీర్థులు విద్యారణ్య స్వామికి స్వప్నములో సాక్షాత్కారించి తన సమాధిపై ఒక మందిరము గట్టింపుమని యాజ్ఞాపీంప విద్యారణ్యులు గురుదేవుని అభిమతానుసారము మందిరము నిర్మించి దానికి “విద్యాశంకర” మందిరమని నామకరణము చేసిరి.

ఆ మందిర ముఖమండపము చుట్టునున్న పన్చైండు ప్రంభములు

మేషాదిరాశుల నామములతో బరగుచున్నవి. ఇందోక విచిత్రము గలదు. సూర్యుడే మాసమున ఏ రాశి యందు సంచరించునో ఆ మాసమున ఆ ప్రంభము మీదనే సూర్యకాంతి ప్రసరించునుగాని తదితర ప్రంభముల యందు ప్రసరింపదు. నేటికిని విదేశీయులనేకులు ఈ విచిత్రమును చూచి నిషేషపడుచుందురు. అనాటి శాస్త్రవికాస పద్ధతులు ఈ నాటికగూడ పాశ్చాత్యులకు లొంగలేదనిన వారెంతబి ప్రతిభాశాలులో, ప్రజ్ఞావంతులో బుధులు గ్రహించగలరు.

విద్యారణ్యాంత్రోద్ధరణ ఆంధ్రము

విద్యారణ్యాస్వామి ఆంధ్రుడా, ద్రవిడుడా, కర్ణాటకుడా, మహారాష్ట్రుడా, అనే శంక ఉంది. అతని జాతి విషయకమైన చర్చ శ్రీ వావిలాల శివావధానులు ‘విద్యారణ్య చరిత్ర’లో కలదు. అతడు ఆంధ్రుడనుటకు అనేక కారణాలు అగుపడుచున్నవి. కావేరి తీరస్తుడు, వడమ బ్రాహ్మణుడు, అప్పయ్య దీక్షితులు సంతతిలోనివాడు, అభిలభారత ప్రసిద్ధిగల గొప్ప విద్యాంసుడు అయిన శ్రీ రాజు శాస్త్రులు విద్యారణ్యులు ఆంధ్రుడనే అభిప్రాయాన్ని దృఢపరచి ఉన్నారు.

ప్స్తులము: కాలము

అతడు పుట్టిన ప్స్తులము, కాలము సరిగా తెలియదు. వైశాఖ పద్ధతి దశమి అతని జయింతి దినమని కొందరఱంటారు. అతడు సిద్ధి పొందినది 1386లో అని కొందరు, 1395లో అని మరికొందరు. అతడు 102 సంవత్సరాలు జీవించెనని కొందరు, 120 సం॥ జీవించెనని మరికొందరు, అతడు 1321లో సన్యసించినట్లు, 1331లో శృంగగిరి పీరమధిష్టించినట్లు, 1336లో విద్యానగర నిర్మాణం చేసి విరూపాక్ష పీరం స్థాపించినట్లు చెబుతారు. అతడు శృంగగేరి పీరాన్ని యాబై ఐదు సంవత్సరాలు ఏలినట్లు తెలియవస్తూ ఉంది. ఆదిశంకరుల తరువాత అతడు పదకొండో ఆచార్యులు.

శారదా విగ్రహం

శంకరుల తరువాత అతడు శంకరుని వంటివాడు. ఆది శంకరుడు కాశ్మీరం నుండి శృంగగేరి తెచ్చిన శారదా విగ్రహం చందన ప్రతిమ. విద్యారణ్యాస్వామి తన హాయాములో ఆశారదా విగ్రహాన్ని పంచ లోహాలతో నిర్మింపచేసి పూర్ణకుంభాలతో అభిషేచనం చేశాడు. ఆవిగ్రహమే నేటికి ఈ శృంగగేరి పీరంలో అర్థింపబడుతూ ఉంది. అది ఆ మహానీయుని చేతి చలవ.

ఇట్టి ఉత్తమ శ్లోకునిచే స్తాపింపబడిన విద్యానగరం, విద్యానగర సామ్రాజ్యం రెండు వందల ముప్పయి సంవత్సరాలు మాత్రమే మనుటకు హేతువు ఏమిటనే జిజ్ఞాస ఈ సందర్భంలో కలగక మానదు. ఆ సందర్భంలో ఒక ఉదంతం చెప్పబడుతూ ఉంది. విద్యానగర నిర్మాణానికి అతడు ఒక ముహూర్తాన్ని ఉంచాడు. ఆ ముహూర్తాన్ని మయానికి సరిగ్గా తాను గంటకొడతానని, అప్పుడు నగర నిర్మాణానికి గుణావర్ధనం చేయమనీ చెప్పాడు. ఆ సంగతిని విన్న ఒకడు ముహూర్తానికి అరగంట ముందుగానే గంటకొట్టిసాడు. నగరనిర్మాణం అప్పుడే ఆరంభమయింది. విద్యారణ్యాంధిది తెలిసికొన్నాడు. నగర నిర్మాణం ఆరంభింపబడిన ముహూర్తాన్ని పట్టి దాని ఆయుర్లాయం రెండువందల ముప్పయి సంవత్సరాలు మాత్రమే అని అతడు అప్పుడే చెప్పివేశాడు. 1336లో నిర్మితమైన ఆనగరం 1565లో మహమ్మదీయులద్దుకు గురిఅయి పచ్చము పాడైంది.

శతాధిక సంవత్సరాలు జీవించినవాడు. శతాధిక గ్రంథాలు ప్రాసినవాడు అయిన విద్యారణ్యాస్వామి స్ఫుతి చిప్పాలు శృంగేరిలోనూ, విద్యానగరంలోనూ కూడా ఉన్నాయి. విద్యానగరాన విరూపాక్షాస్వామి ఆలయానికి వెనకతట్టున విద్యారణ్యాస్వామి మందిరం ఉంది. శృంగేరిలో విద్యారణ్యాస్వామి పూజకు ప్రత్యేకం ఒక ఆలయం ఉంది. ఆ ప్రాంతాన విద్యారణ్య పురమనే అగ్రహారం కూడా ఉంది.

జూతిని ఉత్సేజిపరచిన మహానీయులలో విద్యారణ్యాడు ఒకడు. ఏడాదికి ఒకనాడైన అతనిని ఆరాధించడము మన విధాయక కృత్యం. అతడు బెబ్బైక్కయం పాందిన జ్యేష్ఠపుద్ధ త్రయోదశిని శృంగేరిపీరంలో వలనే ప్రతి హిందూ దేవాలయంలోనూ అతని స్నారణ, పూజసాగవలసి ఉంది.

జ్యేష్ఠమళ్ళ చతుర్వ్యాంధి

చంపక చతుర్వ్యాంధి అని ఆమాదేర్ జ్యోతిషీ చెబుతున్నది. ఈనాడు వాయువ్రతం చేస్తారని చతుర్వ్యాంధి చింతామణి, రుద్రవ్రతం చేస్తారని స్ఫుతి కౌస్తుభము చెబుతున్నాయి.

జ్యేష్ఠ పూర్ణిమ

మనపంచాంగంలో జ్యేష్ఠపూర్ణిమ నాటి వివరాల్లో ‘పుష్టి పూజా, హల ప్రవాహః’ మున్నగు పదాలు ఉంటాయి. ఎద్దులను పూజించడం, నాగలి సాగించడం ఆనాటి విధి కృత్యాలని ఇందుతో తేలుతూ ఉంది.

దీనిని తెలుగునాట ఏరువాక పున్నమ అని వ్యవహారిస్తున్నారు.

ఏరువాక అనగా ఏమి? ఆ పండుగ ఎట్టిది? ఈ సందర్భమున శ్రీసురవరము ప్రతాపరెడ్డి ఇట్లు ప్రాస్తున్నారు.

“ఏరువాకయను పదమునకు ఆంధ్రదీపికా నిఘంటుకారుడిట్ల ప్రాసియన్నాడు.

ఏరు=సర్వవయవములు కలనాగటికి యెడ్లనుపూనినది. సర్వవయములు గల నాగలి. ఏరువాక= దున్నటకారంభము.

శబ్దరత్నకరనిఘంటు కారులును నిట్లుసెలవిచ్చియున్నారు. ఏరు=ఎద్దులను గట్టి దున్నటకు సిద్ధపరచిన నాగలి.

ఏరువాక=దుక్కి యొక్క ప్రారంభము.

ఈ రెండర్ధములను విచారించి చూచిననిది వ్యవసాయకులకు సంబంధించినది అని విశదమయ్యడిని ఈపండుగ వర్షర్షవు యొక్క యారంభదశలో జేయబడును. అప్పుడువర్షములు గురిసి భూమి పదువైన యొడల (పునర్వసు కార్తిలో) పునాసవిత్తనములు వేయుదురు. పునర్వసు నుండియే పునాసపద మేర్పడినది.) ఈ పండుగనాడెద్దులకు మైకడిగి కొమ్ములకు రంగులు పూసి గజ్జెలు, గంటలు, అద్దము, కుచ్చులు మెడనుగట్టి యలంకరింతురు. ప్రాద్యున్నే యింటిలో పొంగలి (పులగము) చేసి యొద్దులకు బెట్టుదురు. ఎద్దులనుగట్టివేయు గాడికి ధూపదీప నైవేద్యములిత్తురు. సాయంకాలమందుతప్పెట, మేళము, మున్గు మంగళవాద్యములతో నూరివసుల నన్నిటిని నూరిబయటకు దోలుకొనిపోవుదురు. ఊరివాకిటికొక పుంటినారతోజేసిన తోరణము కట్టుదురు. ఈతోరణమును గ్రామజనులు చేఱుకోలలతో గౌటీ పీచుపీచుచేసి యెవ్వరికిదొఱకిన పీచువారుతీసికొనిపోయి యింటబెట్టు కొందురు. ఇదిపసులకు మేలుకలిగించునని వారి విశ్వాసము.

కర్మకులకు ఎద్దులో జీవిత సర్వస్వము. కావున వాని పూజ కృతజ్జ్ఞతాసూచకము. ప్రశంసనీయము.

మైవివరములను బట్టి ఇది వ్యవసాయమారులకు ప్రధానమైన పండుగగా కనిపిస్తు ఉంది.

కన్నడులలో ఈ పండుగను కారుణిపబ్బమందురు.

ఈ ఏరువాక పున్నమనే సంస్కృత మందు ఉద్యమభ యజ్ఞమని పూర్వకాల మందు చేయుచుండిరి. జైమినీయ న్యాయమాలా గ్రంథమందు

హాలాకాధికరణములో నిట్లు ఆ పండుగ సూచనగా నున్నది.

సూః ఉష్ణపుష్పయజ్ఞాదయ ఉబిష్ట్యో

జ్యేష్ఠపుష్పాస్తస్య తోర్మణస్యాంబలివర్ణాన్

ఆశ్వర్షర్షధావరయుంతిసోయమీ ఉష్ణపుష్పయజ్ఞః

“ఓత్తరాహులు ఉద్ఘపభయజ్ఞము చేయదురు. ఇది జ్యేష్ఠమాస పూర్ణిమనాడు చేయబడును.”

ఇట్లు జైమిని కాలము నాటికే యీ పండుగ సుప్రసిద్ధమై యుండెను.

ఈ పండుగను గుత్తించి శ్రీ పెండ్యాల వేంకట సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి ఇట్లు ప్రాస్తున్నారు.

“ఉద్ఘపభోత్సవమును గూర్చి ‘అనడుత్సవము’ అను పేరుతో అధర్యవేదమున గలదు. దాని విధి నిషేధికము శ్రోతుసూత్రమున గలదు. ఇది తొలుత హాలకర్మము, అంకురాలోపణము అను బ్రాహ్మణుల కర్మములకు సంబంధించియే యున్నది. లేకుండిన పరాశర బోధాయనాది గృహ్యసూత్రములకిది యొక్కదు. వ్యవసాయము బ్రాహ్మణుడు చేయుటమానిన పిమ్ముటనది అమంత్రకముగా బ్రాహ్మణేతరుల పాలబడెను.

వ్రతగ్రంథములందంతగా కానరాక పోయినను సేద్యగాంధు మాత్రము తడవులను బట్టి ఈ పండుగను జరుపుతూనే ఉన్నారు. ఈ పండుగ సంబంధమైన పాటలు కొన్ని సేకరించి శ్రీ రాహురు ‘కృష్ణపత్రిక’లో (యువసంవత్సరం) ప్రచరించారు. అందుండి ఏరువాక పాట, నాగలిపాట అను రెండుపాటలు ఇక్కడ ఉదాహర్ణాలు అవుతున్నాయి.

వీరువాకపాట

ఏరువాకొచ్చింది ఏరువాకమ్మ

ఏళ్ళునదులూపాంగి వెంబడేవచ్చాయి.

నల్లమేఘాలలో నాట్యమాడింది.

కొండగుట్టల మీద కులుకులాడింది.

ఇసుకనదిలో దూరి బుసలుకొట్టింది.

పాడుతూ కోఱులా పరువులెత్తింది.

ఆడుతూ నెమలి అలసిపోయింది.

నవ్వుతూ మా అయ్య బువ్వతిన్నాడు.

ఏరువాకొచ్చింది ఏరువాకమ్మ

ఏళ్ళనదులుపాంగి వెంబడేవచ్చాయి.
 ఆకాశమునమబ్బు లవతరించాయి.
 మబ్బులో ఒక మెరుపు మాయమైపోయింది.
 ఉరు మొక్కటావేళ ఉరిమిపోయింది.
 కాపుపీల్లల మనసు కదిలిపోయింది.
 అటకమీద గంప అందుకోవయ్య
 విత్తనాలుతీసి విరజిమ్మవయ్య
 మృగశిరకార్తిలో ముంచెత్తువాన
 కలుపరా అబ్బాయి కొత్తదూడల్ని
 కట్టరా అబ్బాయి కొత్తనాగళ్లు
 దున్నరా ఓ అయ్య దుక్కుల్లమీరు
 ఒకగింజ కోటియై వర్షిల్లమీకు
 ఏరువాకొచ్చింది ఏరువాకమ్మ
 ఏరునదులు పాంగి వెంబడేవచ్చాయి.
 కొత్తల్లడొస్తాడు కోడలొస్తుంది.
 కొత్తబట్టలు తెచ్చి దాచండిమీరు
 పట్టపూవులు తెచ్చి పంచి పెట్టాలి.
 కొత్తబట్టలుకట్టి కొత్త నాగళ్లతో
 కొత్తదూడలతో కొత్తపాలేళ్లతో
 ఏరువాకాసాగి మురుసుకోవాలి
 కొత్తపంటలు మనము కోరుకోవాలి.
 ఏరువాకొస్తుంది ఏరువాకమ్మ
 ఏళ్ళనదులూపాంగి వెంబడేరావాలి
 ఏరువాకమ్మకి ఏమి కావాలి
 ఎర్రవెర్రనిపూల మాలకావాలి
 ఎరుపు తెలుపుల మబ్బు టెండకావాలి
 ఏరువాకమ్మకి ఏమి మొక్కాలి
 పాటముగట్టున నిలిచి వేడుకోవాలి
 టెంకాయవడపప్పు తెచ్చిపెట్టాలి.
 ముత్తెదులందరూ పాటపాడాలి
 పాటబాడుతుతల్లి పాదాలుమొక్కాలి

ఏరువాకమ్మనీ ఏమికోరాలి!
 ఎడతెగని సిరులివ్వ వేడుకోవాలి
 పాడిపంటలు కోరి పరవళించాలి
 ఏరువాకోచ్చింది ఏరువాకమ్మ
 ఏళ్లునదులు పాంగి వెంబడే వచ్చాయి.

సాగలిపాటు

ముందటేరు దున్నేవాడా
 ముద్దులభావ!
 దాపటెద్దుకు దాహామాయెను
 కాపువదిలావా!
 వెనుకనాగలి దున్నేవాడా
 ఎర్రపంచెల చిన్నవాడా!
 వెలపటెద్దుకు దాహాయాయెను
 తెలుసుకున్నావా!
 వెండిమురుగులు వెలుగుచూచి
 ఎర్రపంచెల ఝోకుచూచి
 తోలవేమో దోరగిత్తని అలసిపోయావా!
 ఆపలేక మెట్టునాగలి
 ముందు కురులుపైకిచుట్టి
 ములుకట్టా చేతపట్టి
 దుక్కిదున్నిన దేశమందు
 దుఃఖముంటుందా!
 కాపునడచిన భూమిమీద
 ఏపుతగ్గిందా!
 మోటనాగలి దున్నుకుంటూ
 పాటలేవో పాడుకుంటూ
 పాటుపడితే లోటులుంటాయా!

సావిత్రీత్రం

తిలపాత్రదిదానం మహజ్యోష్మి
 సావిత్రీప్రతం: బంగారముతోకాని మట్టితో కాని సావిత్రీ
 సత్యవంతుల ప్రతిమలను చేసి యధాశక్తిని పూజించవలెను. రాత్రి సావిత్రీ

చరితము వింటూ జాగరం చేయాలి. తెల్లవారినతరువాత ఆసావిత్తి ప్రతిమను దక్కిణాసహితంగా దానంచేయాలి. ఇదిప్రీలకు సాభాగ్యప్రదమైనది.

తిలచ్చుత్రాదిదానం, బిల్యత్రిరాత్రి, పుత్రత్రికామ, అశోకత్రిరాత్రమున్నగు వ్రతాలు చేస్తారని వ్రతగ్రంధాలు.

ఆమాదేరజ్ఞతీషీ దీనిని స్నానపూర్ణిమ అని పేర్కొంటూ ఉందని.

జగన్నాథదేవస్యస్నానమ్. స్నానయూత్రా. మహాజ్యేష్ట పురుషోత్తమక్షేత్రాన జరవడం, విశిష్టపుటదంగా ఉంటుందని, ఈనాడు తిలదానం చేస్తే అశ్వమేధ యాగము చేసినఫలం కలుగుతుందని చెబుతారు.

వట పూర్ణిమ - వట సావిత్రి త్రతం

వివాహితలైన ప్రీలు జ్యేష్ఠపుద్ద పూర్ణిమ నాడు ఈ పర్వాన్ని జరుపుతారు.

ఈ రోజున ఉపవాసం వుంటారు. వటవ్యక్తపూజకు (icus Indica) ఉద్దిష్టమైనది. ప్రీలను వైధవ్యం రాకుండా ఈ పర్వం చేస్తుందని నమ్మకం.

ఈ వ్రతము అనాదికాలంనుంచీ వున్నట్లు కనిపిస్తుంది. ధర్మదు (ధర్మరాజు) ఒకసారి లోమశ మహార్ణిని ప్రశ్నించాడు. పూర్వం ద్రౌషధి వంటి మృదుభాషణి, సుందరాంగి, పతివ్రత ఐన ప్రీతున్నదా అని. అప్పుడు ఆ బుషి ధర్మదైకి సావిత్రి కథ చెబుతాడు.

యముడు ఇచ్చిన నాలుగో వరంలో సావిత్రి జన్మ సావిత్రి అనీ, సాభాగ్యవతి అనీ, మంగళ మహాశ్వరి అనీ తాను పిలవబడాలని కోరింది. ఆవరం పొంది సావిత్రి తిరిగి వచ్చి తన భర్త గెడ్డం ముట్టుకుంది. అతడు లేచి కూర్చున్నాడు.

- Kothare's

మాఛవదేశంలో ఈ పండుగ జ్యేష్ఠపుక్క త్రయోదశి మొదలు పూర్ణిమ వరకు మూడురోజులు చేస్తారు.

ఈ మూడు రోజులు ప్రీలు వట వ్యక్తానికి, సావిత్రి, సత్యవంతుడు, యముడు పీరల పటానికి పూజ చేస్తారు. వివాహితలై సుమంగళులుగా వున్న ప్రీలు మాత్రమే ఈవ్రతాన్ని ఆచరిస్తారు.

కొందరు ప్రీలు ఈ పర్వాన్ని ఒక పూర్ణిమ నాడు మాత్రమే ఆచరిస్తారు. ఆనాడు వారు పూర్తిగా ఉపవాసం వుంటారు. మరునాడు ఉదయాన్ని భోజనం చేస్తారు.

మూడు రోజులు ఈ పర్వాన్ని జరిపించేవారు త్రయోదశి ఉదయం మొదలు ప్రార్థమినాటి సాయంకాలం వరకు ఉపవసిస్తారు.

పూర్తిగా నిరాహంగా వుండలేనివారు సీళ్లు, పాలు, తేనీరు, పళ్లు సింగార (water plant) సగ్గు బియ్యము, పంచదార పుచ్చుకోవచ్చును.

కుంకుమతో కలిపిన బియ్యం (అక్కతలు), పసుపు, కర్కూరం, పువ్వులు, ఆగరొత్తులు, దారము, ఒక కర్కు చుట్టిన కొన్ని వత్తులు, ఆకులు, పోకలు చిల్లరడబ్బులు - ఇవి పూజకు ముఖ్యంగా కావలసినవి.

పూర్తిమనాటి ఉదయాన్ని ప్రీతిలు వటవ్వునికి పూజ చేస్తారు. ఈ చెట్టు కావడానికి మూడు సారులు దారం చుడతారు. అప్పుడు పూజ చేసి వైద్యం పెడతారు. ఆ మీద ప్రీతిలు బియ్యము కాని గోధుమలు కాని ఒకరికి ఒకరు వాయనం ఇచ్చుకుంటారు. ఆ వాయనంలో మామిడి పళ్లు కూడా వుంచుతారు.

పూర్తిమనాటి మధ్యాహ్నం పురోహితుడు వచ్చి సావిత్రి కథ చెబుతాడు. పురోహితుడు చెబితే తప్ప చెప్పుకుంటే ఈ కథకు ఫలం లేదని మాళవదేశస్తుల నమ్మిక.

కథ

మనదేశంలో వాడుకలో వున్న సావిత్రి కథకున్నా మాళవదేశంలో వాడుకలో వున్న సావిత్రి కథకూన్నా కొద్ది తేడాలు వున్నాయి. తేడాలు వున్న స్తలాలు పేర్కొంటాను.

నారదుడు వచ్చి ఆ రాజకుమారుని అల్పాయుష్మన్ని గురించి చెబుతాడు. ఐనా ఆమె తన సంకల్పాన్ని వీడలేదు. అప్పుడు నారదుడు ఆమె భర్త మరణ సమయంలో చేయవలసిన ప్రతాన్ని గురించి ఆమెకు ఉపదేశం చేసి వెళ్లిపోతాడు.

నారదుడు చెప్పిన దినం వచ్చింది. ఆనాడు సావిత్రి తన భర్తతో కూడా అడవికి వెళ్లింది. వటవ్వున్ని ఎక్కు ఎండు కొమ్మక్కట్ట బోయాడు. ఇంతలో ఆ కొమ్మ విరిగి అతడు కిందపడి మరణించాడు.

యముడు మూడో వరం కోరుకోమంటాడు. సావిత్రి తనకు ఎనమండగురు కొడుకుల్ని ఇమ్మన్ని అడుగుతుంది. ఆడావడిలో యముడు ఇచ్చానంటాడు. ముందుకు పోతాడు. సావిత్రి అప్పుడు తనకు భర్త లేకుండా పిల్లలు ఎలా పుడతారంటుంది. ఇక చేసేదిలేక యముడు ఆమె భర్త ఆత్మను ఆమెకు ఇచ్చివేస్తాడు.

బిమర్కు

సావిత్రి పతిభక్తి నిరూపమానమైంది. పతిభక్తే కూడా, ఆమె తెలివి తేటలు, దైర్యసాహసాలు కూడా నిరూపమానమైనవే.

మూడు రోజుల ఉపవాసం - గింజలూ, పళ్లూ వాయనం ఇవ్వడము ఇవి సావిత్రి పతిమరణ కాలంలో చేసిన ప్రతి చిహ్నాలు కావచ్చు.

కన్యలకు స్వయంగా వరుల్ని సంపాదించుకునే హక్కుగల కాలంనాటికి చెందిన కథ ఇది.

ఆత్మకూడ కనిపీంచే వస్తువు అనే నమ్మకం ఈ కథలో ద్వ్యాతకమాతూ వుంది. - Daughter's of Malwa.

వట మూలం బ్రహ్మ - మధ్య జనార్దనుడు - చివర శివుడు = సమగ్రంగా సావిత్రి.

నియమితరీతి ఒక సంవత్సరం ఏక భుక్తం. జ్యేష్ఠపుద్ర తయోదశి మొదలు జ్యేష్ఠపుష్టి పాడ్యమి వరకు. నాలుగో రోజున చంద్రుడికి అర్పుదానం. సావిత్రికి గంధవుప్పాదులలో పూజ. అనంతరం పూజ. ఏకభుక్త నియమం పెట్టుకునే వారికి ప్రతిదినం వటవ్యక్త పూజా నియమం. నాలుగురోజులు మాత్రం పూజ చేసేవారు పాడ్యమినాడు బ్రాహ్మణులకు దానం చేయాలి.

ఈ ప్రతం రాజస్థానంలో సామాన్య ప్రచారం కలది. మహారాష్ట్ర దేశంలో కొంతకలదు. దక్కిణానస్థార్చుల్లో మాత్రమే కలదు. బ్రాహ్మణులే కాక శూద్రులు కూడా ఈ ప్రతం చేయడం కద్దు. వంగదేశంలో ఈనాడు ప్రీతిలు వట వ్యక్త, సావిత్రి పూజలు చేయక భర్తల పూజ చేస్తారు. భర్తలకు తలంటి పోసి కొత్తబట్టలు కట్టిస్తారు. భర్త పూజ ఐన తరువాత యమపూజ చేస్తారు. ప్రతానికి పేరు మాత్రం వట సావిత్రే అంటారు. చివరిని వటవ్యక్తశాఖలకు పూజ. పల్లెటూళ్లలో మాత్రం పూజ వటవ్యక్తాల కింద సాగుతుంది. ఇది కొట్టించిక వప్తం. - ప్రతోత్సవ చంద్రిక

ఈ సావిత్రి కథ అంధ్రదేశంలో కొంచెం తేడాగా ఉంటుంది. వినతగింది.

మద్రదేశమునకు రాజు అశ్వపతి. అతని భార్య మాళవి. ఆ దంపతులు పద్మనిమిది సంవత్సరాలు సావిత్రిదేవిని గఱీంచి తపస్య చేసి ఒక కూతురును పొందారు. సావిత్రిదేవి వరాన పుట్టడం చేత ఆమెకు సావిత్రి అని పేరు పెట్టారు. ఏక పుత్రిక కాబట్టి ఆమెను ఎంతో గారాబంగా పెంచారు. ఆమె వరయోగ్య అయింది. ఆమె దివ్య తేజస్సుకు వెఱచి ఎవరున్న ఆమెను వరింపలేదు.

ఆమె ఒకానోక పర్వమున స్వానం చేసి ఉపవాసం ఉండి సావిత్రీ దేవికి ప్రీతిగా అగ్నిహోత్రమునందు హోమం చేసింది. బ్రాహ్మణులచేత స్వస్తి వచనం చేయించింది. పూజాశేష పుష్టములను తీసికొని వెళ్లి తండ్రికి నివేదించింది. అప్పుడు తండ్రి ఆమెతో 'బిడ్డా' నీకు వివాహాచిత కాలం వచ్చింది. ఇంతవరకు నిన్ను ఎవరూ వరింపలేదు. నీవైన అనురూపగుణాల్ని వరించి నాకు తెలుపుము. యుక్తా యుక్తాలు విచారించి నిన్ను ఇచ్చి పెళ్లి చేస్తాను' అన్నాడు.

అప్పుడు ఆమె కొండఱు పెద్దలు వెంటరాగా రథమెక్కి వరాన్యేషణార్థం బయలుదేరి వెళ్లింది. దగ్గర అరణ్యంలో చదువు కొను వయోరూపవిద్యాగుణ సంపన్నుడు, ద్వయమత్సేను మత్రతుడు అగు సత్యవంతుని వరించింది. వచ్చి ఆ విషయం తండ్రికి చెప్పింది. అయితే ద్వయమత్సేనుడు ప్రస్తుతం తనసాభ్య రాజ్యాన్ని సోగొట్టుకుని ఆంధుడై అరణ్యంలో ఉంటున్నాడు. ఇంతేకాక అప్పుడు అక్కడికి వచ్చిన నారదుడు సత్యవంతుడు నాటికి యేడాదినాడు మరణించునని చెప్పాడు. దానిమీద అశ్వపతి సావిత్రీతో మరి ఒకని వరించమంటాడు. ఏమైనా సరే సావిత్రి తన మనస్సు మార్పుకోదు. అప్పుడు సావిత్రి సత్యవంతుల వివాహం జరిగిపోతుంది. సావిత్రి కాపురానికి వెళుతుంది.

అత్తింట సావిత్రి పతి ఆయుఃప్రమాణాన్ని ఒక్కొక్క దినంగా లెక్కించు కుంటూ ఇక నాలుగుదినాలు గడువు అని గణించుకుని ఆమె త్రిరాత్రోపవాస ప్రతాన్ని పూనింది. నాల్గవనాడు ఉదయమున అగ్నిహోత్రానహోమాలు చేసింది. సూర్యాస్తమయానంతరం పారణ సమయంగా నిర్దేశించుకొన్నది.

ఇంతలో వలన మిత్రుళలకు నత్యవంతుడు అడవికి ప్రయాణమయ్యాడు. అతనితో సావిత్రీన్నీ వెళ్లింది. అడవిలో అతడు గొడ్డలితో సమిధలు కూరుస్తూ తలనొప్పిగా ఉన్నదని సావిత్రి తొడమీద తలపెట్టుకుని పడుకున్నాడు. ఇంతలో సత్యవంతుడు ప్రాణములు తీసికొని వెళ్లటకు యముడు వచ్చాడు.

మగనితల నేలమీద ఉంచి సావిత్రి లేచి నిలుచుండి అతనికి నమస్కరించి మీరెవరని ప్రశ్నిస్తుంది. తానుయముడననీ, సత్యవంతుని ప్రాణాలుకొనిపోవడానికి వచ్చాననీ చెప్పాడు. సత్యవంతుని ప్రాణాలు తీసికొని సోతూ ఉంటాడు. నియతవ్రత సిద్ధ అయిన సావిత్రి అతని

వెంట పడినది. ఆమెను అతడు వెళ్లి పొమ్మంటాడు. పతిని విడచి తాను పోజాలనంటూ ఆమె అతని వెంట వెళుతూ ఉంటుంది. అప్పుడు నీపతిప్రాణాలు తప్ప మిగతా ఏదైనావరం కోరుకోమంటాడు. అప్పుడు ఆమె మామకు దృష్టి ప్రసాదింపుమని కోరుతుంది. రెండో వరంలో ఆమె మామరాజ్యాన్ని తిరిగి పొందేటట్లు వరం అడుగుతుంది. మూడో వరంలో తన తండ్రికి నూర్లు కొడుకులను కోరుతుంది. ఇట్లా వరాలు పొంది స్నేహము నినివిడున కుండా వెంటనండే ఉంటుంది. నాలుగో వరంలో తనకు సత్యవంతుని వలన నూరుగురు కొడుకులు పుట్టేటట్లు వరం అడుగుతుంది. యముడు ఆవరాన్ని ఇస్తాడు. సత్యవంతుని పాశవిముక్తుని చేస్తాడు. అతనిని తీసుకుని, సావిత్రి భర్తకచేబరము వద్దకు వస్తుంది. ఆ కచేబరాన్ని తన తొడపై పెట్టుకుని కూర్చుంటుంది. అతడు లేచి కూర్చుంటాడు. అప్పటికే రాత్రి బాగా పొద్దుపోతుంది. వారు తొందరగ ఆశ్రమానికి వెళ్లినారు. భర్త జీవితార్థము తాను సలిపిన వ్రతం అనేక విధాలను సుఖ ఫలితాన్ని ఇచ్చిన వైనం అచటివారికి సావిత్రి చెబుతుంది. సావిత్రి ఆవ్రతం వల్ల తన్ను, తల్లి తండ్రుల్ని, అత్తమామల్ని, భర్తను ఉండరిస్తుంది. లోకములోనివారు అందరూ ఆమెను మహాసాధ్య అని కొనియాడారు.

జ్యేష్ఠశుద్ధ పూర్ణిమనాడు సావిత్రి వ్రతం చేస్తే సాభాగ్యం వృద్ధి అవుతుంది. జ్యేష్ఠశుద్ధ త్రయోదశి మెదలు ఉపవాసము పూర్ణిమ. మూడవరోజు. నాలుగవరోజు సాయంత్రం చంద్రోదయమైన తరువాత భోజనం.

మూడురోజులు ఉపవాసం చేయలేనివారు పూర్ణిమతిథి ఒక్కానాడైనా ఉపవాసం చేసి సావిత్రి వ్రతం చేయాలి. ఈ వ్రతం చేసే పుణ్యాస్త్రలకు వైధవ్యమనేది ఉండదు. నిరంతరసాభాగ్యం కలుగుతుంది.

వట సావిత్రి వ్రతాన్ని త్రయోదశినాడు ప్రారంభించి ఈనాడు ముగిస్తారని చతుర్వ్యగ్రంథించి.

లీరువాక శ్రూర్లివు

జ్యేష్ఠశుద్ధమనాడు ఏరువాక సాగడం అను స్వాతంగా వస్తూ ఉంది. ఎడ్డను, నాగలిని పూజించి కర్మకుడు శుచివస్త్రధారియై మానం వహించి యేరువాక కర్మను చేయాలని కలదు. అయితే ఈ కర్మకు జ్యేష్ఠ పూర్ణిమ ఎందుకు వరణీయమైంది అనే ప్రశ్న కలగడం సహజం.

పారస్కరుడు తన గృహ్యసూత్రాలలో హాలకర్కుకు జ్యేష్ఠాస్వాతీ నక్షత్రాలు మంచివని చెబుతున్నాడు. జ్యేష్ఠపూర్ణిమనాడు ఓషధీపతి అగు చంద్రుడు హాలకర్కుకు మంచి నక్షత్రమైన జ్యేష్ఠకు దగ్గరగా ఉంటాడు.

ఏరువాకను గురించి, నాగలిని గురించిన జూనపద గేయాలు ఉదాహరించి ఉన్నాను.

ఏరువాక పున్నమిని గురించి మన సినీమా సాహిత్యంలో కూడా ప్రత్యేకంగా ప్రస్తావన వుంది.

ఏరువాక వచ్చించిరా

దుక్కిషిష్ట రంకి వేసిరించిరా

తొలకలింపు తులకలించించిరా

ఖండు - తులిషుంబు తుప్పించిరా

నీ - భూదేవిని తుసిషపల్చురా...

-కోపరాజు రాఘవయ్య చేదలి త్రైతుండ్రులో

ముద్దుల యొద్దుకు - ముత్కూలసరులు

రంగుల యొద్దుకూ - రత్నులసరులు

ముద్దుల... - గూడిష్టి రాముప్రత్యాం త్రైతుండ్రులో

ఈ రోజు వ్యవసాయదారుల నమ్మకాల గురించి తెలుసుకొందాం.

ఈ రోజున ఎవరికీ అప్పు - బదులు యివ్వరు. డబ్బు పెట్టి ఏమి కొనరు. ఇంట్లోదేమో బయటకు పోకూడదు. కావలసిన వస్తు సామాగ్రి అంతా ముందురోజునే తెచ్చుకుంటారు. ఏరువాక సాగిననాడు నిప్పుకూడా పెట్టరు. శూద్రులు కోడిని కోసుకుంటారు. బ్రాహ్మణులు కొబ్బరికాయలు కొట్టుకుంటారు. ఇంట్లో పిండివంటలు.

పంచాంగంలో సున్నాలు లేనివానిచేత పాలేరయినా సరే చిన్న కుర్రాడయినా సరే నాగలి పూయిస్తారు. -ముద్దా విశ్వనాథం.

‘ఎద్దులు లేని సేద్యం చద్దిలేనిపయనం’ - ‘ఒంటియొద్దు సేద్యం వరిగాలునౌప్పి’, ‘గొడ్డలు, వడ్లు ఉన్నవాడిదే వ్యవసాయము’, ‘ఎక్కువ వెల పెట్టి గుడ్డను, తక్కువ వెల పెట్టి గొడ్డను కొనకూడదు’ అనే సామెతల వల్ల ఎద్దుల ప్రాముఖ్యం వెల్లడవుతూ ఉంది.

కట్టమన్న అయితే కావు బతుకుతాడు, దుక్కిచలవే చలవ, తల్లి పాలే పాలు: దుక్కిగల భూమి దిక్కు గల మనమ్ముడూ చెడదు, అరక అరిగితే గరిసె విరుగును. దుక్కి (ప్రాముఖ్యాన్ని) గుర్తించారు. కాబట్టి

దుక్కికిసాధనాలయిన ఎద్దుల ప్రాముఖ్యాన్ని గుర్తించారు.

బండలు పగిలే భరణి కార్టె ఎండలు-రోళ్ళుపగిలే రోహణి కార్టె ఎండలు వెనకబడ్డాయి. మృగశిర కార్టెతో ముంగిళ్లు చల్ల బడతాయి. ఆ మీద ఆరుద్రవాన అదునువాన. వ్యవసాయానికి అనుకూలమైనకాలం. రోహణిలో విత్తనాలు చల్లితో రోళ్లునిండని అల్పపుపంట అని మనరైతులకు అనుభవపునరుక్క విషయం.

పద్మపురాణపు ప్రతిని జ్యేష్ఠమాసపు పూర్తిమ యందు దానం చేస్తే అశ్వ మేధఫలము.

జ్యేష్ఠపూర్తిమనాడు కృష్ణజిన దానం పుణ్య ప్రదమంటారు. కృష్ణజినం మీద కూర్చోవడం కాని పదుకోవడం కాని కఫహరంగా ఉంటుంది. జడత్వాన్ని మాంద్యాన్ని పోగొడుతుంది.

జ్యేష్ఠపుద్ధ పూర్తిమ ధర్మసావర్ణిమన్వంతరాది దినము. ధర్మ సావర్ణి పదకొండో మనువు. అతడు ధర్మ దేవత పుత్రుడు వృష్ణామకుడు అతని కాలమున ఇంద్రుడు. ఈ ధర్మ దేవత పుత్రుడు వృష్ణామకుడు అతని కాలమున ఇంద్రుడు. ఈ ఇంద్రుని 'వైధృత' అనే నామాంతరం ఉంది. హవిష్యంతుడు, అగ్నిదేవుడు మున్సుగు వారు సప్తర్షులు.

స్తోత్రబుహుత అభ్యర్థి

తిందుకాష్టమీ ప్రతమని చతుర్వ్యా చింతామణి ఏడాదిపాటు ప్రతిమాసం శివపూజ చేయాలి.

వినాయకాష్టమి అని నీల మత పురాణము
త్రిలోచనపూజ, శీతలాష్టమి.

జ్యేష్ఠబుహుత వీకాదశి

ఆమాదేర్ జ్యోతిషీ అనే గ్రంథం. ఈ ఏకాదశిని యోగిన్యేకాదశి అని పేర్కొంటూ ఉంది.

కుబేరుడు ప్రతిదినమూ శివపూజ చేస్తూ ఉండేవాడు. ఆ పూజకు అతని తోటమాలి ప్రతిదినమూ పూవులు తెస్తూ ఉండేవాడు వాడు భార్యాలోలుడై వేళకు కుబేరుడికి పూవులు అందియలేకపోయాడు. పూజకుపువ్యులు లేక కుబేరుడికి పట్టరాని కోపం వచ్చింది. అప్పుడు అతడు తోటమాలిని కుష్మరోగిపీడితుడు కావలసిందిగా శపించాడు.

కుష్మరోగి అయి బాధపడుతూ అతడు ఈ ఏకాదశినాడు ఏకాదశివతాన్ని శాప్తయుక్తంగా చేశాడు. దానికి ఫలితంగా అతని కుష్మరోగం కుదిరింది.

జ్యేష్ఠ శుక్ల బహుత చతుర్థి
వ్యాపారివరాత్రి అని ఆమాదేరిజ్యోతిషీ
జ్యేష్ఠబతుత అవ్యావాస్య
శ్రూద్భపమయ విజేషమని తిథితత్వము.

ఏట సాఖితి.

మత్తి చెట్టుకింద ఉన్న సాఖితిని రాత్రి పూజించాలి. ఈ ప్రతాన్ని జ్యేష్ఠమూర్తిముకు చేస్తారు. లేదా జ్యేష్ఠ అమావాస్యనాడు చేయవచ్చు. ఈనాడు స్త్రీ ఉపవసించి జలముతో వట వృక్షాన్ని తడపాలి. ఆ చెట్టు చుట్టూ నూట ఎనిమిది సారులు దారం చుడుతూ ప్రదక్షిణం చేయాలి.

జగత్కుషేష్ఠ జగన్మాతః సాఖితి పతిష్ఠితతే.

పత్రాఘ్రహశివియోగం మేవటపై కురుతేనుః

ఈ విధంగా ప్రార్థించాలి. మరునాడు సువాసినీ స్త్రీలకు భోజనం పెట్టాలి. ఈ ప్రతం చేసే స్త్రీ సర్వదాసాభాగ్యవతి అయి ఉండును.

బుధువసంక్రాంతి

భోగశాయి పూజచేసి ఈనాడు ఉపవాసం ఉండాలని హేమాద్రి చెప్పుచున్నాడు.

ఈనాడు సుజన్మావాస్త్ర ప్రతం, సంక్రాంతి స్నానప్రతం చేస్తారని చతుర్వర్గ చింతామణి.

అషాఢము

ఇది సంవత్సరంలో నాలుగో మాసం.

అషాఢమాసంలో గృహనిర్మాణానికి ఆరంభించిన భృత్య రత్న పశుప్రాప్తి అని మత్స్య పురాణము.

అషాఢమాసంలో ఒకసారైనా గోరింటాకు పెట్టుకోవాలంటారు.

ములగ కూర బాగా తినాలి అంటారు.

అనపవప్పు వాడాలంటారు.

అషాఢ కుఠ్ విబియ

రథయాత్రో మనోరథ ద్వితీయా జగన్నాథస్వామి రథయాత్ర.

ఈనాటి వివరణలో మన పంచాంగకర్త 'జగన్నాథక్షత్రేరథోత్సవః' అని ప్రాస్తారు.

భక్తి పరులైన తెలుగు పెద్దలు పూరీజగన్నాథస్వామిని గురించి.

శీలాచల లింగాధారు

లిత్యాధారు పరవత్తునే

సుభద్రా శ్రీణువురాధారు

జగన్నాథాధారు మంగళమై.

అనేకోకం తరుచు చదువుతూ ఉంటారు.

జగన్నాథుడు శ్రీకృష్ణుని అపరావతారంకదా! వైశోకాన్ని పట్టి శ్రీకృష్ణుని అష్టభార్యల్లోనూ ఒకతెయైన భద్రాదేవి ఈ అవతారంలో సుభద్రనామంతో జగన్నాథస్వామి భార్యాపనట్లు స్నేహిస్తుంది.

ఈసూరణ ఇట్లా ఉండగా శ్రీ చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రిగారు ఈ సందర్భంలో వేరొక సంగతి వెల్లడించారు.

అర్పనుడికి చేపట్టిన శ్రీకృష్ణసోదరి సుభద్ర ఉన్నదికదా! ఆసుభద్ర ఒకసారి శ్రీకృష్ణుని నీకుఏమి కావాలో కోరుకోమన్నాడట. అప్పుడు ఆమె తనకు శ్రీకృష్ణుడు వంటి భద్ర కావాలన్నాడట. అందుమీద శ్రీకృష్ణుడు సుభద్రతో అవతారాంతర మందు నీకోరిక చెల్లుతుందన్నాడట. జగన్నాథస్వామిగా పూరీలో అవతరించినపుడు శ్రీకృష్ణుడు సుభద్రను భార్యగా స్నీకరించాడట అందుచేతనే 'సుభద్రాప్రాణనాథాయ! జగన్నాథాయ' అనే ప్రయోగం పుట్టింది.

ఇత్యాదిగా శ్రీ వెంకటశాస్త్రిగారు ప్రాసి ఉన్నారు. ఈ విషయమై మరి ఇద్దరు ముగ్గురు పండితులను కూడా అడిగి ఉన్నాను. వారున్నా ఇట్లే చెప్పిన్నారు.

హిందూదేశవరిత్రలో మహామృదీయుల మొదటిదాడికి ఎదురొడ్డినిలిచిన దాహిరురాజు చెల్లిల్లి పెల్లిచేసుకున్న అనాచారి అని చదివినప్పుడూ, పృథ్వీరాజు రాణీ సంయుక్తను హిందూధర్మశాస్త్ర విరుద్ధమైన వివాహం చేసుకున్న మేళ్ళచ్చ సాంప్రదాయపు దంపతులనీ చదివినప్పుడు ఒక విధమైన జాగుప్పపుట్టుకు వస్తుంది.

దాహిరురాజు, పృథ్వీరాజు చేసిన అపుచిప్రాపక కార్యానికి శ్రీకృష్ణుడు ఒజ్జబంతి ఐనాడా!

ఈ సందేహం నన్న చిరకాలంగా వేదిన్నానే ఉంది. సందర్భమైనప్పుడల్లా పండితులతో ఈనాసందేహం సంగతి చెబుతానే వచ్చాను.

నాడుపూరీ జగన్నాథస్వామి రథోత్సవం ముగినే ఆషాఢ శుద్ధపూర్తిమ. శ్రీకంఠంపాటి రామకృష్ణ శాస్త్రిగారనే ఒక పండిత ప్రకాందునితో సంభాషణావశాస్ని ‘సుభద్రా ప్రాణన్నాథాయ! జగన్నాథాయ!’ అనే శ్లోకం సంగతి ఎత్తాను. ఈ సందర్భంలో ఆయన చెప్పినవసంగతులు ఆంధ్రదేశంలోని పూరీజగన్నాథ భక్తులు ఆందరూ తెలిసికో తగ్గవిగా ఉన్నాయి.

“రౌత్రి సవంత్సరంలో ఆషాఢమాసంలో నేను పూరిజగన్నాథం పోయి ఉన్నాను. రథయాత్ర జరుగుతూ ఉంది. స్వామి జగన్నాథం నుంచి ఇంద్రద్యుమ్మానికి వెళుతున్నాడు. అక్కడ మూడురోజులు ఉండి శుద్ధ ఏకాదశినాటికి తిరిగి జగన్నాథం చేరుతాడు. ఆలయందగ్గరనుంచి ఒక దాని ప్రకృతు ఒక రథంగా మూడురథాలు బయలుదేరుతాయి. మొదటి రథంలో జగన్నాథస్వామి వేంచేసి ఉన్నారు. దానికి కుడితట్టున ఉన్న రథంమీద సుభద్రాదేవి ఉంది. దేవి రథానికి కుడితట్టున్న ఉన్న రథం మీద బలభద్రుడు ఉన్నాడు. ఇస్ముడు మీరు అనుకుంటూ ఉన్నట్టి అప్పుడు నేను కూడా సుభద్ర జగన్నాథస్వామి యొక్క దేవేరి అనే అనుకునేవాడిని. నాఅభిప్రాయాని కిన్ని పైశ్లోకమే కారణం. రథాల స్థితినిబట్టి నాకు అప్పుడు ఒక సందేహం వచ్చింది. భార్య రథం స్వామిరథానికి ఎడమప్రకృతును పెట్టక కుడిప్రకృతును ఉంచారేమా అని! జగన్నాథానికి సమీపమందుండే వీరభద్రబలపురం కాపురస్తులూ, తార్కికపండితులూ, అప్పుడు అక్కడికి వచ్చి ఉన్నవారూ ఐన మధుసూదన మిత్రుడనే ఆయన్ని ఈ విషయమై

సంస్కృతబ్భాషలో అడిగాను. ఆంధ్రప్రాంతంలో వాడుకలో ఉన్న శ్లోకాన్ని, ఆశ్లోకాన్నికి ఉపవత్తి కలిగిస్తూ మనవారు చెప్పేగాథనీ ఆయనకు చెప్పాను. అందుమీద ఆయన నేను చదివిన శోకపారం అపపారమనీ, తమ బిధ్రదేశంలో ఆశ్లోకం ఆ మాదిరిగా లేదనీ చెబుతూ సరిట్యైన శ్లోకపారం ఇట్లా చదివారు:

శీలాచల నివ్వాయ
ఇత్యాయ పరమాత్మనే
సుధ్రూ బలధ్రూభ్యామీ
జగన్నాథాయ మంగళమీ.

దేవాలయ మందలి పురోహిత మంటపంలోని వ్యాఘపండితులు కూడా మా ఉభయుల ఎదుట సుభద్రా బలభద్రాభ్యామీ! జగన్నాథాయ మంగళమీ' అనే పారంతోనే సదరు శ్లోకాన్ని చదివారు. చదివి మధుసూదన మిత్రునితోబాటు వారున్నా సుభద్ర శ్రీకృష్ణుని భార్యకాదన్నారు. సుభద్రతోనూ, బలభద్రునితోనూ కూడిఉన్న జగన్నాథ స్వామికి మంగళమనే ఆశ్లోకపరణ తాత్పర్యమన్నారు. ఐతే ఈ సుభద్ర ఎవరని నేను మధుసూదన మిత్రుని అడిగాను. ఆయన ఇట్లా చెప్పారు. ఈ శ్లోకంలో ప్రస్తావితమైన సుభద్ర మీపుక్కటి గాథలోని సుభద్ర కాదు. శ్రీకృష్ణుని అష్టమహిషీలోని సుభద్రకూడా కాదు. దేవకీ గర్జమున పెరుగుతూ ఉండిన బలరాముణ్ణి రోహిణీ గర్జములోకి మార్చిన దిన్ని; తాను యశోద గర్జమున ప్రై శిష్టవుగా జన్మించి తనను దేవకివద్దకును, దేవకీ అష్టమగర్జంలో పుట్టిన శ్రీకృష్ణుని యశోదవద్దకున్నా మార్చుటకు అవకాశము కల్పించినదిన్ని, కంసుని చేతమైకి ఎగురవేయబడినదిన్ని, భద్ర, సుభద్ర, భద్రకాథి మొదలైన పన్చెండు నామాలతో ప్రభ్యాతమైనదిన్ని అయిన యోగమాయాదేవి ఈ సుభద్ర. ఈ విషయమంతా ఫ్లల పురాణంలో ఉందా. సౌదరి సౌదర సహితుడై స్వామి ఊరేగుతూ ఇంద్రద్యుమ్మానికి వెళ్లి వస్తాడు. జగన్నాథస్వామి దేవేరి లభ్యై ఈ ఊరేగింపుతో ఇంద్రద్యుమ్మానికి వెళ్డాడు. దేవి ఆలయం ప్రాకారంలో విడిగా గర్జగుడికి కొంచెం వెనుకగా ఎడమవేపున ఉంది. తమరు వెళ్లి చూడండి. స్వామి, సుభద్ర, బలభద్రుడు ఇంద్రద్యుమ్మానికి పోయివచ్చిన తరువాత దేవి వెంటనే తలుపు తియ్యదు. మూడురోజుల తరువాత తీస్తుంది. మూడురోజులూ స్వామి సౌదర సౌదరి సహితుడై బయటనే ఉండిపోతాడు. ఇప్పి అస్తి దాఖలాగా మీరు చూస్తారుగా' అన్నాడా పండితుడు.

రామకృష్ణశాస్త్రిగారు చెప్పిన ఈ విషయాన్ని పట్టి జగన్నాథస్వామి విషయంలో ఆంధ్రప్రాంతంలో పాదుకొని ఉన్న గాథ అశుభిప్రాపకమైన పుక్కటిగాథ అని నిశ్చయయవతూంది.

జగన్నాథము పురుషోత్తమక్షేత్రము. దీనికి సంబంధించిన ఒక కథ ఉంది.

జగన్నాథుడైన కృష్ణుడు నిర్మాణం చెందగా ఆతని దేహాన్ని దహనం చేస్తూ ఉన్నారు. ఆ సమయంలో సముద్రం పొంగి ద్వారకా నగరాన్ని ముంచి వేసింది. సంపూర్ణంగా దగ్గంకాని జగన్నాథుని దేహం సముద్రంలో కొట్టుకొని పోవడం ఆరంభించింది. దానిని కొందరు భక్తులు పట్టుకుని దారువు నందు సంపుటం చేసి బిఫ్రదేశంలోని పూరీలో స్థాపించారు. అందుచేత ఇది జగన్నాథక్షేత్రం అయింది.

అపోధశుల్క పక్షు విదియ - జగన్నాథస్వామి వారి రథోత్సవానికి ప్రసిద్ధి.

అపోధశుద్ధ పంచమి

“అపోధశుద్ధ పంచమ్యం వచ్చేనె వ్యాద్య గౌతమీ అధవా తప్పి దారేణ ద్వాదశామది తప్పదు.” అని గోదావరి తీరవాసుల్లో ఒక చాటూక్కి కలదు. అపోధశుద్ధ పంచమిని తప్పితే ద్వాదశని గౌతమికి వరదనీరు వస్తుందని షైచాటూక్కి భావం.

‘అడిపదినెట్టు’ అని కావేరితీరవాసులు ఒక పండుగ చేస్తారు. అడిపదినెట్టు అనగా ఆడామాసం పద్మనిమిదో రోజు అని అర్థం. ప్రాయికంగా ఆ నాటికి కావేరికి కొత్తనీళ్ళు వస్తాయి. వ్యవసాయపు పనులకు తరుణం అవుతుంది. ఆడి మాసం ఇంచుమించు మన ఆపోధమాసం.

అపోధశుద్ధ పఛ్చి

నృందరవతము - నృత్యికాస్తుభం

ఈ ప్రతములో సుబ్రహ్మణ్యేశ్వరుని పోడపచారాల చేత పూజించాలి. ఉపవాసం ఉండాలి. జలమును మాత్రం పుచ్చుకోవచ్చు. మరునాడు. కుమారస్వామిని దర్శించాలి. శరీరారోగ్యం కలుగుతుంది.

అపోధశుద్ధ పట్టబు

వివస్వత్పత్తమీ పురుషార్థ చింతామణి వివస్వన్నామో భాస్కరస్వత్పత్తిః తత్పూజనంచ.

విత్రాణ్య భాస్కర పూజా అని నీల మత పురాణము. ద్వాదశ

సప్తమీ వ్రతము. చతుర్వ్యాది చింతామణి.

ఆశాధకుధ్ర అష్టమి

మహిషమీపూజా. స్నేహికొస్తుభం

దుర్గాప్రమీ, పరశురామియాప్రమీ. గదాధరపద్మతి

మహిషాసురమర్దనిపూజ.

ఆశాధకుధ్ర నవమి

పంచ్మి దుర్గా పూజా స్నేహితి కొస్తుభం

పంచాదేవి పూజ

ఆశాధకుధ్ర దశమి

జగన్నాథస్య పునర్యాత్రా మాన్యాదిః చాష్టుసమన్యాదిం

శాకప్రత మహాలక్ష్మీ ప్రతారంభం. దధి ప్రతారంభం.

ఈజునాడు మహాలక్ష్మీ పూజ చేసి ఒక నెల ఆకుకూరలు తినుటమాని ఆకుకూరలు దానం చేయాలి.

ఆశాధకుధ్ర దశమి చాష్టుషమన్యంతరాది దినము. చాష్టుషమనువు మనువుల్లో ఆరోహాడు. అతని వివరాలు వినదగ్గని.

అనమిత్రుడని ఒకరాజు. అతని భార్య గిరిభద్ర. వారికి సర్వలక్షణ లక్ష్మీతుడైన ఒకకొడుకు పుట్టాడు. పురిటింటిలో గిరిభద్ర కుమారుని మక్కువతో ఆక్కున చేర్చుకుని ముద్దు పెట్టుకుంది. ఆ శిశువు ఫక్కున నవ్వాడు. ఆ వింత నవ్వుకు కాణం ఏమిటని ఆమె బిడ్డని అడిగింది. అప్పుడు ఆ కుట్టాడు ఇట్లా చెప్పాడు. నన్ను మింగడానికి జాతహరిణి అనే మార్జారం పొంచి ఉంది. అది తెలిసి కొనక నన్ను పుత్ర ప్రేమ చేత ముద్దు పెట్టు కుంటున్నావు. నీకు నాకు పరిచయం ఐదారు దినాలది. ఇంతలో ఇంత వ్యామోహంతో ఉన్నావు!

కుట్టాడు ఇట్లా చెప్పగా గిరిభద్ర కోపగించుకొని నేను చేసే పని నీకు నచ్చక పోతే పురిటింటిలో నుంచి వెళ్లిపోతాను అంటూ వెళ్లిపోయింది. ఆమె వెళ్లి పోవడంతోటే జాతహరిణి వచ్చి ఆ బాలుని తీసుకుని పోయి విక్రాంతుడనే రాజు యొక్క భార్య పైమిని ప్రసవించి ఉన్న శయ్యయందు ఉంచి ఆచటి బిడ్డను మటి ఒక యింటికి కొనిపోయి అక్కడ పెట్టి, ఆ యింటిలో పుట్టిన శిశువును తివేసింది.

అంత అక్కడ విక్రాంతుడు తన కొడుకు పుట్టిన విషయం తెలుసుకుని చాలా ఆనందించి అతనికి అనందుడు అనే పేరు పెట్టాడు.

ఉచిత వయస్సు రాగా ఆనందునికి ఉపనయనం చేశారు. ఆ సందర్భంలో గురువు అతనిని తల్లికి దండం పెట్టమంటాడు.

అప్పుడు ఆ బాలకుడు గురువుతో ఇట్లా అన్నాడు. గురువర్యా! నేను ఏ తల్లికి నమస్కారం చేయాలి! నన్ను కన్నతల్లి ఒకతె, పెంచిన తల్లి మఱిబకతె. అందుమీద గురువు ఆశ్చర్యపడి హైమిని నీతల్లి కాదా అని అడిగాడు. అప్పుడు శిష్యుడు 'అయ్యా!' ఈమె విశాల గ్రామమందు ఉన్న చైతునకు తల్లి. ఈమెనాకు తల్లి కాదు. జాతహరిణి అనే మార్జారం ఆతికమకలకు అన్నిటికీ కారణం. ఇప్పుడు నేను ఎవరికి నమస్కరించాలి! అన్నాడు.

గురువు ఈ ధర్మసంకటాన్ని తీర్చులేకపోయాడు. చైతుని రావించు కోవలసిందిగా విక్రాంతికి చెప్పి ఆనందుడు బ్రహ్మము గురించి తపము చేయడానికి వెళ్లిపోయాడు. కొంతకాలము తపము చేయగా బ్రహ్మప్రత్యక్షమయ్యాడు. ఆనందుడు అతనిని ముక్కిని ఆర్థించాడు.

అప్పుడు బ్రహ్మ ఇట్లా చెప్పాడు 'నీవు మనువు కావలసి ఉంది. జన్మాంతర కృతమైన తపమువలన నీవు ఆరవ మనువు కావలసి ఉంది. మన్మథికారాన్ని నిర్వహించిన తరువాత నీకు ముక్కి కలుగుతుంది. కాబట్టి నీవు ఇప్పుడు తపంమానివేయి. పూర్వజన్మలో నీవు. నాచక్షుస్సు వలన పుట్టావు. కాబట్టి ఇప్పుడు నీవు చాళ్ళపుమనువు అనే నామంతో వెలయగలవు' అన్నాడు.

అందుమీద చాళ్ళమడు తపం కట్టిపెట్టి ఉగ్రుడనేరాజు కూతురు అయిన విదర్భను వివాహమాడాడు.

అతని మన్మంతరమున మనోజవుడు అనేవాడు ఇంద్రుడు. సుమేధ, అతి నామ మున్నగువారు సప్తర్షులు.

ఆశాధ శుక్ల తీకాదశి

ఆశాధ శుక్ల ఏకాదశికి 'మహాపీకారశి' అని పేరని వ్రతోత్సవ చంద్రిక అంటున్నది. గ్రంథాంతరాల్లో ప్రథమైకాదశి అనే నామం కనిపిస్తున్నది.

ఏడాదికి ఇరవైనాలుగు, అధికమాసం వచ్చినప్పుడు ఇరవై ఆరు ఏకాదశులు ఉంటుండగా ఈ ఒక్క ఏకాదశిని మహాపీకాదశి అనీ, ప్రథమైనకాదశి అని గొప్పగా చెప్పడానికి కారణం అరయ తగింది.

తౌతి తీకాదశి

ప్రథమైకాదశి అనుసంస్కృత నామాన్నిపట్టి తెలుగువారు దీనిని తొలిఏకాదశి అని వ్యవహరిస్తున్నారు.

చాతుర్మస్యదీక్షాదినాల ఏకాదశుల్లో మొదటిదికావడం చేత దీనికి ప్రథమైకాదశి అని పేరు వచ్చింది.

దీనికి ఈ పేరు రావడానికి మరి ఒక కారణం కూడా ఉండి ఉండవచ్చు.

ఉత్తరాయణంలోకంట దక్షిణాయనంలో పండుగలు, పబ్బలు ఎక్కువ. దక్షిణాయనంలో ఆరోగ్య పరిరక్షణార్థం నియమాలు ఎక్కువగా పాటించవలసి ఉండడంచేత నియమ పాలనార్థం ఈ కాలంలో మన పెద్దలు ప్రతాలు ఉత్సవాలు ఎక్కువగా పెట్టారు. అట్టి పండుగలకు, పబ్బలకు బోణీవంటిది ఈ ఏకాదశి.

ఇప్పటినుంచి ఒకదాని తురువాత ఒకటిగా వచ్చిపడే పండుగలకు, పబ్బలకు ఇది తొలిది కాబట్టి దీనికి తొలిఏకాదశి అని పేరు వచ్చి వుంటుందని అనుకోవచ్చు.

తొలి ఏకాదశి పండుగను గురించి బ్రహ్మ వైవర్తపురాణంలో వివరింపబడివుంది.

ప్రాయకంగా ఇది నిష్టాపరులకు ఉపవాసదినం. చాతుర్మస్య ప్రతానికి ప్రారంభదినం. ఈనాటినుంచి నాలుగుమాసాలపాటు ప్రతిదినము పురాణాగ్రంథాలు పరిస్తారు.

విష్ణువుకు ప్రియమైంది

అన్ని ఏకాదశుల్లోకి ఇది విష్ణువుకు బాగా ప్రియమైంది.

విష్ణు సంబంధంగా ఈ పర్యానికి రెండు పౌరాణిక గాథలు ఉన్నాయి.

ఒకటి: ఈరోజు మొదలు విష్ణుమూర్తి నాలుగు నెలలు పాతాళలోకంలో బలిచక్రవర్తి ద్వారం వద్ద ఉండి కార్తీకశుద్ధ ఏకాదశికి వెనక్కి తిరిగివస్తాడని చెప్పారు.

రెండు: ఈదినం మొదలు విష్ణుమూర్తి నాలుగు నెలలపాటు కీరసముద్రంలో శేషశాయిమై పండుకొని కార్తీకశుద్ధ ఏకాదశికి మేలుకొంటాడని పురాణాలు చెప్పున్నాయి.

ఈ రెండవ గాథను పురస్కరించుకుని ఈ పండుగకు దేవశయని అనే పేరు పురాణాలు పేర్కొంటున్నాయి. గదాధరపుద్ధతి దీనిని హరిశయనం అంటున్నది. ఈసందర్భంలోనే దీనికి శయనైకాదశి అనే పేరు వచ్చింది.

విష్ణులయాల్లో ఈనాటిరాత్రి విష్ణుశయనప్రతాలు చేస్తారు. విష్ణువిష్ణువీ ఆభరణశాములతో అలంకరించి జాజిపువ్వులచేత పూజిస్తారు.

పవళింపు నేన చేస్తారు. కీర్తనలు పాడతారు. చంద్రభాగానదీ తీరాన ఉన్న పండరిపురంలో ఈనాడు చూడతగిన గొప్పఉత్సవం జరుగుతుంది.
గుంటూరు మండలంలో

ఇక తెలుగుదేశు వ్యవహారంలో ఈ పండుగ జరుపబడే తీరు కొంత పరికిద్దము:

గుంటూరు మండలంలో కొన్ని ప్రాంతాలలో దీనిని “పేలాపుపిండి” పండుగ అంటారట. పేలాలు విసిరి పిండిచేసి బెల్లంలో కలుపుకుని తింటారనీ, ఆపేలాలపిండి మీద చల్లుకోవడం కూడా ఆచారమై ఉందనీ ఒకరంటున్నారు.

గోదావరి మండలంలో

ఉభయ గోదావరి మండలాల్లో మాగాణి గ్రామాల్లో రైతులు ఈనాడు కొత్త పాలేళ్ళను కుదుర్చుకుంటారు. అఘ్యటి పాలేళ్ళకు తొలిఎకాదశి, దానికి ముందు దినాలు ఆటవిడువు దినాలు. తొలిఎకాదశినాడు కాని, దానితరువాత నుంచి రోజునగాని కొత్త పాలేళ్ళకు కొత్త కర్రబట్టలు ఇచ్చి పిలిచి తీసుకువచ్చి పిండివంటలతో భోజనం పెడతారు.

నెల్లారు మండలంలో

“ఏరుముందా ఏకాదశి ముందా! అని నెల్లారు జిల్లాలో ఒకసామెత ఉంది. ఆ సామెత తొలిఎకాదశికి సంబంధించినదని శ్రీ ఒంగోలు వెంకటరంగయ్య ఇట్లు ప్రాసున్నారు.

“సామెత ఆపోధ శుద్ధాంకాదశిని గూర్చి పుట్టినది. ఆపోధము నుంచియే మేఘోదయముగుచుండుటచే యేరువాక పనుల ప్రారంభించు వారు ఏటినీళ్ళకెదురు చూచుచుందురు, సామాన్యముగా ఆపోధ శుద్ధాంకాదశి సరికట్ట పెన్నానదికి కొత్తనీళ్ళ వచ్చుటకలదు. అందుచేత వీరును, ఏకాదశియు పంతములు వేసికొని నేను ముందా! నీవు ముందా! అని త్రోసికొని వచ్చునని అలంకారోక్కి ఈ సామెత యేర్పడినది. ఇప్పటికిని సాధారణముగ ఈ ఏకాదశికి కొంచెము వెనకముందులుగా ప్రవాహము వచ్చుట కలదు.

శిట్టల వృక్షాలు

ఈ ఏకాదశినాడు చాతుర్మాస్య ద్రవ్యం ఆరంభిస్తారు.

చాతుర్మాస్య ద్రవ్యాలకు వ్రతాచరణాక్రమం బ్రహ్మాష్టై వర్త పురాణాలో కలదు. ఆపోధమాస శుక్లవక్ష ఏకాదశినాడు ఉపవాసం ఉండి చాతుర్మాస్య ద్రవ్యకల్పం

ప్రారంభించాలని భగవంతుడు యుధిష్ఠిరునకు చెప్పినట్లు అందుకలదు.

శయనింప పెట్టిన విష్ణుమూర్తికి పూజ చాతుర్మాస్య ప్రతం మొదలుకొని ఏకాదశి, ద్వాదశి, అమావాస్య, అష్టమి, కర్కాటక సంక్రాంతి మున్సుగు పర్వతానాడు ఉపవాసాలు ఉంటూ కార్తీక శుక్ల ద్వాదశికి ఆప్రతం పూర్తి చేయాలి.

చాతుర్మాస్యప్రతంలో పిప్పల వృక్షానికి ప్రదక్షిణం ప్రధానం, దేవాలయాల్లో దీపారాధన.

చాతుర్మాస్యప్రతంలో సరస్వతీపూజ కూడ ఉంది. సంవత్సరంతో వచ్చే ఇరవైనాలుగు ఏకాదశులు ఉపవాసం ఉండలేకపోయినా చాతుర్మాస్యాల్లో వచ్చే ఎనిమిది ఏకాదశులైనా ఉండడం మంచిది. ఈ ఎనిమిది ఏకాదశులలో వంకాయ, కరుబూజ, రేగి మున్సుగునవి తినకూడదని ప్రతోత్సవ చంద్రికాకారుడు అంటున్నాడు.

ఆశాంతశుక్ల ద్వాదశి

ఆషాఢ శుక్ల ద్వాదశి చాతుర్మాస్య ప్రతారంభదినమనీ స్క్రూతికొస్తుభము చెబుతూవుంది.

అనాడు ఈ ప్రతం ప్రారంభించడానికి వీలులేనివారు ఆషాఢశుద్ధ పూర్తిమున్సుగు కానీ, కర్కాటక సంక్రాంతినాడుకాని చేయవచ్చు.

ఏనాడు ప్రారంభించినా ఈ ప్రత సమాప్తి కార్తీకశుద్ధ ద్వాదశినాడే.

యతులకు

ఇది యతులకు ముఖ్యమైన ప్రతం. ప్రతంచేసే యతులకు ఆశ్రయం ఈయవలసిన బాధ్యత గృహస్థులు వహించాలి.

గృహస్థులున్న ఈ ప్రతాన్ని ఆవరింపవచ్చును.

యతులు మున్ముందుగా వ్యాస మహార్షి పూజజేయాలి. అమీద ముండనం చేయించుకోవాలి. మళ్ళీ ప్రతసమాప్తి అయ్యేవరకు క్షురకర్మ చేయించుకోకూడదు.

చాతుర్మాస్యప్రతం చేసేవారు ప్రతంపూర్తి అయ్యేవరకు నిమ్మపట్టు, అలసందెలు, ముల్లంగి, గుమ్మడికాయ, చెరుకుగడలు - వీనిని వర్ణించాలని శాస్త్రవచనం.

వీనిని బొత్తిగా పరిహారించి మొదటినెలలో కూరలు మాత్రయున్నా, రెండవ నెలలో పెరుగున్నా, మూడవ నెలలో పాలున్నా, నాల్గవ నెలలో ద్విదశ (రెండాకులుండే) పత్రశాకములున్నా అన్నాధరుపులుగా ఉపయో

గించాలి. కూరలు, పచ్చళ్ళు వగైరా ఇతరములు ఏవీ తీసుకొనకూడదు.

ఉసిరిక ఒలుపు యధిచ్చగా వాడవచ్చును. ఈ నియమాలన్నీ శరీర స్వస్థ్యంకోసమే కావడం సులభంగానే వూహింపవచ్చు.

సన్యాసి అగువాడు గ్రామైకరాతుడై (అనగా ఒక్కుక్కరాత్రి ఒక్కుక్క వూరిలో గడిపేటువంటివాడై) ఉండాలి. కానీ వర్షాకాలము నాలుగు నెలలు అతడు ఒక్కచోటనే గడపవచ్చును. అట్లు గడపడమే చాతుర్మాస్యవ్రతం. బౌద్ధులలో

ఈ చాతుర్మాస్యవ్రతం హిందూ మతస్థులలోనే కాక బౌద్ధ మతస్థులలో కూడా ఉంది. హిందువులలోవలె బౌద్ధులలో కూడా అది ఆషాఢంలోనే ప్రారంభమవుతుంది.

ఈచాతుర్మాస్యవ్రతం క్రెస్టవమతంలో కూడా (లెంట్ నామంతో) నలుబది దినాల ఉషవాసాల పండుగగా ఉందనవచ్చు.

హిందూమతస్థులు ఈవండుగను జరిపే తీరు కొంత తెలిసికొన్నాము. బౌద్ధులు దీనిని ఎట్లా జరుపుతారో తెలిసికోవడానికి ముచ్చటగా ఉంటుంది.

రంగున్లోని విద్యావేత్తలలో ఒకరైన ‘శ్రీమతాన్ ఇ’ అనువారు ఈ పండుగ బౌద్ధులచే ఆచరింపబడేతీరును ఇట్లు ప్రాస్తున్నారు.

‘జూలై నెలలో ఏదో ఒకరోజున బర్మియుల ‘వాసో’ (WASO) అనేమాసం ఆరంభమవుతుంది. వాసోమాసపు పూర్తిమకు బౌద్ధుల చాతుర్మాస్య వ్రతం మొదలవు తుంది.

‘వాసో వృక్షం’

మతవిధులు ప్రభలంగా పాటింపవలసిన ఆ వ్రతం వారిలో వనాల్లో విచ్చలవిడిగా తిరిగే విధులతో మొదలవుతుంది. పొర్కమి వెళ్లిన పాడ్యమినాడు యువకులు యువతులు కలసి వనాలకు చిట్టడవులకు వెళతారు. వాసో వృక్షం ఆ రోజుల్లో ముమ్మరంగా పూసి ఉంటుంది. ఆ పూలు పసుపు పచ్చగా చాలా ఆకర్షణీయంగా ఉంటాయి.

యువకులు, యువతులు వేడుకగా తిరుగుతూ ఆ పువ్వులు గంపలకొద్దీ కోసుకుని ఇంటికి వస్తారు. వాటిని గృహదేవత పూజలో ఉపయోగిస్తారు. దేవాలయాలకు వెళ్లి బుద్ధదేవునికిన్నీ ఇస్తారు. బౌద్ధ విహారాల్లో కూడా వానిని విరివిగా వాడతారు.

బౌద్ధ బిక్షకులకు బహుమానాలు ఈయడము ఈనాటి ప్రధాన

కృత్యం. గృహస్తులు విడివిడిగా కాని నలుగురు ఐదుగురు కలిసి కాని డబ్బుపోగు చేసి బొద్దుభిక్షకులకు బహుమాన ప్రదానాలు సాగిస్తారు.

పంచశిల తరువాత

బొద్దు భిక్షకులను బర్మా భాషలో 'పొంగేయిన్' అంటారు. వారిని గృహస్తులు ఆహ్వానిస్తారు. తివాసీలు పరచిన పొడుగుపాటి అరుగులమీద వారిని వరసగా కూర్చోపెడతారు. ఒక్కొక్క భిక్షునికి తాము ఈయతలచిన బహుమానాలు ఆయా భిక్షకునిముందు అరుగు మీద ఉంచుతారు. జనులు వారియుందు క్రిందుగా కూర్చుంటారు. బొద్దు సన్యాసులు ఆ మీద పంచశిలాలు ఎలుగెత్తి పేర్కొంటారు. వారు చెబుతూఉండగా వాటిని ఆ ప్రజలు ఎలుగెత్తి చెబుతారు.

ఈతంతు జరిగాక విందు భోజనాలు జరుగుతాయి. త్యాగా భోజనంచేసి వెళ్లిపోతారు. తరువాత గృహస్తులు ఫలహారాలు చేస్తారు. ఆటలు, పాటలు మున్సగువానితో వాళ్ళు ఆనందిస్తారు.

ఇట్లా ఈ పండుగలో మత లోకిక ధర్మాలు రెండూ మేళవింపు పొందుతాయి. బొద్దు భిక్షకులకు యచ్చే వస్తువులలో కొత్త దుస్తులు, కొప్పవత్తులు, పూవులు, పాదుకలు, గొడుగులు, కంబళ్ళు మున్సగు అనేక వస్తువులు వారి ఆశ్రమవాసానికి అనువపడేవి ఉంటాయి.

బొద్దు భిక్షకుల ఈ ప్రతం జూలై, ఆగష్ట, సెప్టెంబరు. అక్టోబరు - ఈ నాలుగు మాసాలు నడుస్తుంది. వాసోనెలలో మొదలై 'తాడింగ్యాట్' అను నెలలో ముగుస్తుంది. తాడింగ్యాట్ అనగా బర్మాభాషలో ముగింపు అని స్ఫురణ. నాలుగు మాసాలు ఉపవాసాది దీక్షకు మోక్షచింతనాలికి ముగింపు అని అర్థం.

బుద్ధులి రాక

ఈ నాలుగు మాసాలు వారు తమ ఆశ్రమవ్యాప్తి విడిచి దూరప్రదేశాలకు పోరు. ఒకవేళ వెళ్లినా అన్యస్తలాల్లో నిద్రించక ఆ రాత్రికే తమ ఆశ్రమవ్యాప్తి వచ్చేస్తారు.

బొద్దులలో ఒక నమ్మిక ఉంది. మానవ లోకంకంటే ఉత్తమమైన లోకంలో బుద్ధుడు ఈ నాలుగు నెలలు తన తల్లితో ఉంటాడని. ఆసమయంలో ఇక్కడ మతబోధ, జ్ఞానబోధ, జరుగుతుంది. ఉపవాసాలతో ప్రార్థనలతో ఈ రోజులు వెళ్లదోస్తారు. తాడింగ్యాట్ మాసపు పోర్కమినాడు అదియే బొద్దు మతస్థల చాతుర్మాస్య ప్రతానికి అఖరిరోజు గురుదేవుడు బుద్ధుడు భూమికి దిగివస్తాడు.

దీపమాలికలు వెలిగించి ఆనాడు అతనికి బోధ్యులు అందరూ స్వాగతోపచారాలు చేస్తారు.

వాసో పూర్ణిమ మన ఆపోఢ పూర్ణిమకు తాడింగ్యాట్ పూర్ణిమ మన కార్తీక పూర్ణిమకు సరిపోతాయి.

అపోఢ శ్రూళ్లపు

అపోఢ శుద్ధ పూర్ణిమకు వ్యాసపూర్ణిమ అని పేరు.

ఈ పర్వము యతులకు అతిముఖ్యమైనది. వారీనాడు మహా భారతము మున్సుగు సంహాతా గ్రంథాలకు రచయిత అయిన వ్యాసుని పూజిస్తారు. వ్యాస పూర్ణిమ పర్వాన్ని ఆదిలో. శంకరాచార్యులు ఏర్పాటు చేశారని చెబుతారు.

ఈ పూజా విధానం గమనింపతగింది.

కొత్త అంగవప్రం భూమి మీద పరుస్తారు. దాని మీద బియ్యం పోస్తారు. ఆ బియ్యం మీద నిమ్మకాయలు ఉంచుతారు. ఇది శంకరులు, అతని నలుగురు శిష్యులు వచ్చి దానిని అందుకొంటారని నమ్మకం. పూజ అయ్యక ఆ బియ్యం తలా ఒక పిడికెడు తీసుకువెళ్లి తమ తమ యుళల్లో బియ్యంలో కలుపుకుంటారు.

బియ్యం, కొత్తవప్రం లక్ష్మీ చిప్పాం. శుభసందర్భాల్లో బియ్యం యథాశక్తిని రాసి పోసి లక్ష్మీని ఆప్యానించటం హిందూ గృహాల్లో పరిపాటి. నిమ్మపళ్లు కానుకగా ఇచ్చుపళ్లు. అవి కార్యస్థితి సూచిస్తాయి. బియ్యము, నిమ్మపళ్లు ఉంచడం లక్ష్మీ కట్టాడ్కం కోసం.

దక్షిణాదిని కుంభకోణంలో, శృంగేరిలో శంకర పీరములు ఉన్నాయి. వ్యాసపూర్ణిమ అక్కడ నితాంత వైభవంతో జరుపబడుతుంది. ఆ పర్వ సందర్భంలో అక్కడికి వేల కొలది తైర్థికులు వస్తారు.

వ్యాసపూర్ణిమ గురుపూజా దినమని పొంచజన్యము పత్రిక (28-7-34) ఇట్లా అంటూ ఉంది.

“ఇందు వ్యాసపదము గురుపరము. నాడు లోకమంతయు తమతమ గురువుల నారాధించుకొని తరింప వలయునని శాస్త్రాదేశము. స్వస్వరూపాను సంధానమున కన్న భిన్నమగు నన్యారాధననెడగని, యతిశేఖరులనే యానాగాచార్య పీతార్పనల నాచరింపవలసినదిగా శాస్త్ర మాదేశించి ఉన్నది. గుర్వాశనము విశేష ప్రయోజనకారియునాయి, అనుల్లంఘ్యమనియు చెప్పుటకు మనకు రెండు ప్రబల ప్రమాణములు

కలవు. ‘యస్యదేవే పరాభక్తిః యథా దేవేయాతథా గురో’ అని శేతాశ్వతర్షపనిషత్తు నందు పరితమైంది. ఇందు వేదమాత, ఈశ్వరారాధన తోటి తుల్య గౌరవమును, సమాన ప్రాధాన్యమును నిచ్చి చున్నది గురుపూజనమునకు, కానీ స్మృతికర్తలింకాక మెట్టక్కుడిష్టైంప జీయచూచినారు. గురువును “దైవేభుష్ణే గురుస్తాతా, గురోభుష్ణేవకశ్చన” యని దైవానుగ్రహమునకు గుర్వయనుగ్రహమంతటి యత్యంతాని వార్యమగునట్టిది. అనగా దైవానుగ్రహమునకు గుర్వయనుగ్రహ మంతటి యత్యంతాని వార్యమగునట్టిది. గనుక సాధనమపేక్షించి గాని దాని యెడననజ్ఞతను జూపిగాని సిద్ధిని పొందజూచుట అవివేకమును హాస్యాప్యదమునుగునని వారి యుద్ధేశ్యము. వ్యాసపూర్ణిమ యనుదాని యందలి వ్యాసపదమాధికారిక పదపరముగాని వ్యక్తిపరము కాదనునదొకటియు, ఆనాడొనర్ను గురు పీరార్యానలలో నిప్పుడు దేశమందమలు లోమన్న యతికర్మక పూజ మాత్రములు ఉప లక్షకములు మాత్రమేననియు, ఆనాడు సర్వులు సర్వపిధములు తమ తమ గుర్వర్ణన జీసి గురుభక్తిని వెల్లడించి పెంపాందింపజీసికొనుట విధియనియు మా విశ్వాసము.”.

వ్యాసపూర్ణిమ యందలి వ్యాసపదము వ్యక్తిపదము కాదనచున్నారు. ఈ విషయం కొంత విచారింప వలసివుంది.

ఎంతో మంది బుమలు ఉండగా ఒక్కవ్యాసుని పేరిటచే ఈ పూజ జరుప బడుటకు ఏమిటి హేతువు! ఈపూజలో ప్రత్యేక పూజలు అందే ఆదిశంకరులు వ్యాసభగవానుని అపరావతారమని చెబుతారు. కాగా ఇది వ్యాసపూజకు ఉద్దిష్టమైనది. వ్యాసపూజ అనగా ఆదిశంకరుల పూజ అనగా వ్యాసపూజ. సన్యాసులందరూ ఆదిశంకరులు తమగురువుని ఎంచుకుంటారు. కాగా నేడు సన్యాసులందరూ వ్యాసుని రూపంలో తమ గురువును కొలుస్తున్నారన్నమాట అందుచేత ఇది వ్యాసపూజా దినమైంది.

శ్రీ శంకరాచార్యుల వారి జయంతికి వేరే ఒక దినము ఉద్దిష్టమై ఉంది. కాగా దీనిని గురుపూజా దినముగానే భావింపవలసివుంది.

మటోథాండ - వ్యాసపూజల

ఈ దినమందు అష్టాదశ పురాణ నిర్మాత అయిన వ్యాసమహర్షిని పూజించాలి.

శోః శంకరం శంకరాచార్యుం గోవిందం బాదరాయణం

సూత్రభాష్యక్యతీవందే భగవంతో పునర్జ్వనః

అని పూజించిన బ్రహ్మత్వసిద్ధి కలుగునని చెబుతారు.

వైష్ణవ పురాణమును ఆపాధ పూర్తిమకు దానమిస్తే విష్ణు లోకము కలుగును. వ్యాసభగవానుడు సకల కళానిధి, సకలశాస్త్రవేత్త. సోమకుడు అనే రాక్షసుడు వేదాలను ఎత్తుకు పోయినపుడు అని ఒకదానితో ఒకటి కలిసి పోయాయి. కొంతకాలానికి శ్రీ మహావిష్ణువే వ్యాసావతారం ఎత్తి ఆ వేదాలను విభజించి చక్కపడుచాడు. చిక్కుపడిన వేదములను విభాగించిన విద్యావేత్తయేకాక అతడు శత్రు చికిత్సావేది కూడ. గాంధారి ఈసుపూని దిగజార్యుకొన్న గర్భాష్ట పిండాన్ని పరిరక్షించి ఆ పిండంలో నూట ఒక్క శితుష్టలు ఉండడం గుర్తించి ఆ విధముగా ఆ పిండాన్ని నేర్చుతో విభాగించి నేతి కుండలో నిక్షిస్త మొనర్చి పోషించేటట్లు చేసిన వైద్యవరుడు, వైద్యవిద్యానిధి, మేధానిధి, ఆత్మవిద్యానిధి అయిన వ్యాస భగవానుని పూజించడానికి ఉద్దిష్టమైనపర్వమిది.

ఆపాధ శుద్ధ పూర్తిమ రుద్ర సావర్ణి మన్యంతరాది దినము. రుద్ర సావర్ణి పన్నెండో మనువు. అతడు రుద్రపుత్రుడు ఈ మన్యంతరంలో బుయతథాముడు ఇంద్రుడు, తపస్సి, సుతపస్సి మున్సుగువారు సప్తర్షులు.

శివశయనోత్సవం.

ఆపాధ శుద్ధ పూర్తిమ శివశయన ప్రతం చేయాలని, వ్రతగ్రంథాలు చెబుతున్నాయి. ఈనాటి వివరణలో స్నేహము శివ శయనోత్సవం, ‘శేష పవిత్రారోపణమ్’ అని పేర్కొంటూ ఉంది. ఈ ఉత్సవాన్ని తైపులు ఎక్కువగా చేస్తారు. పాపాలను తన జడలతో కలిపి కట్టి వేసి పెద్ద పులి చర్మాన్ని శయ్యగా ఏర్పాటు చేస్తాడు. ఆపాధ శుద్ధ పూర్తిమ మొదలు నాలుగు మాసాలపాటు నిద్రపోతాడు. ఆపాధ శుద్ధ పూర్తిమ మొదలు శివశయన ప్రతం చేస్తారు.

కోకిలా ల్రతము

కోకిలావతము కామ్యవ్రతాల్లో ఒకటి. ఆ వ్రతభావన చమత్కారమైనది.

ఈనాడు సాయంకాలం నదికి వెళ్లాలి. స్నానం చేయాలి. తెలికపిండితో కోకిల ప్రతిమను చేయాలి. దానిని పూజించాలి. ఇట్లా నెల

రోజులు చేయాలి. దీనిని బాలిక ఆచరిస్తే అందమైన మగడున్నా, బాలుడు ఆచరిస్తే అందమైన భార్యయున్నా దొరుకుతారు.

కోకిల పక్కి, తెలికపిండి ఇందు ప్రధాన ద్రవ్యాలు ఆపాధ మాసంలో సేవించవలసిన పదార్థాల్లో తెలికపిండి ఒకటి. ఆపాధని కోకిలకు అంకిట్లు పడిపోతాయి అని చెబుతారు. కోకిల అప్పటి నుంచి వలస వెళ్లిపోతుంది. కాగా ఆపాధమాసంలో తెలికపిండితో కోకిల ప్రతిమను తయారు చేసి పూజించడంలోని అంతర్యం తఱుచవలసి ఉంటుంది.

ఈ కోకిలా ప్రత విషయం స్ఫూర్తి కౌస్తుభంలో కలదు.

కోకిలాదేవి ద్రుపదుని భార్య!.

జితేంద్రరాయణాతర

మహాబూబ్ నగర్ జిల్లా కసుమర్తి గ్రామం దగ్గర భీమానది కృష్ణానదిలో కలుస్తున్నది. ఈ నదుల సంగమం స్థానంలో ఒక చిన్న దీపం ఉంది. అందు శ్రీకృష్ణద్వాపాయన బృందావనం అనే ఆరామం ఉంది. అక్కడ అధిష్టానదేవత జితేంద్రరాయ పేరిటివాడు వ్యాసపూర్ణమకు ఇక్కడ జాతర జరుగుతుంది. వేలాది జనం వస్తారు.

అపాధ బటుంక పాణ్యమి

మృగశిర్మాప్తమ్. స్ఫు.

కోకిలా ప్రతమ్.స్ఫు

ధర్మావాప్తి ప్రతం.చ.

అపాధ బటుంక విభియ

'కీరసాగరే సలక్కీక మధుసూదన పూజా' ఆమాదేర్ జ్యోతిషీ అష్టనాగపూజా. మనసాపూజా.

శ్రీజయతీర్థ

విజయతీర్థ పుణ్యదినం.

అపాధ బటుంక అష్టమి

అపాధ కృష్ణ అష్టమి రౌచ్యమన్వంతరాది.

రౌచ్యదు పదమూడవ మనువు. అతనికి రేచ్చుడు అనే మరి ఒక పేరు ఉంది.

రౌచ్యదు రుచి అనువాని కుమారుడు. రుచిమహార్షి. అతడు నిస్సంగుడై భూమి మీద తిరుగుతూ ఉండెను. అతడు వివాహం చేసి కొనలేదు. అందు మీద ఒకసారి అతనికి పితరులు కనిపించి పెళ్లి చేసుకొని

సంతానం పడసి తమకు ఉద్దతి కలిగించమని చెబుతారు. అందుమీద రుచి బ్రహ్మను గురించి తపస్సు చేస్తాడు. బ్రహ్మ ప్రత్యక్ష్మై నీ పితరులు చెప్పినట్లు వివాహం చేసుకోమంటాడు. అటు పిమ్మట రుచి నదీ తీరాన పితృతర్వణం చేస్తాడు. పితృదేవతలు వచ్చి 'బిడ్డ'! నీకు ఒక మంచి యిల్లలు లభింపగలదు. ఆమె వలన నీకు మన్మంతరాధిష్ఠితిగు మనువు పుట్ట గలడు, అతడు రౌచ్యదు అనే పేరుతో వ్యవహారింపబడును. అని చెప్పాడు.

ఇంతలో నది మధ్యలో నుండి మనోహరిణి అయిన ప్రమేళాచ అనే అప్సరస వెడలి వస్తుంది. ఆమె రుచితో ఇట్లు చెబుతుంది. అయ్యా! వరుణ పుత్రుడైన పుష్పరుని వలన నేను ఒక కన్యను పడసి ఉన్నాను. ఆమె జగదేక సుందరి. ఆమె పేరు మాలిని. ఆమెను నీకిచ్చి పెల్లి చేయాలని నాకు అభిలాషగా ఉంది.

రుచి మహార్షి మాలినిని వివాహ మవుతాడు. మాలిని యందు రుచికి ఒక కొడుకు పుడతాడు. అతడు రేచ్చుడనే పేరుతో త్రయోదశ తమ మన్మంతరాధి పత్యము వహించును.

ఈ మన్మంతరమున దివస్సుతి నామకుడు ఇంద్రుడు. ధృతి మంతుడు, తత్త్వదర్శి మున్సుగువారు సప్తర్షులు.

ఆశాధ బటుంక ఏకాదశి

కామికైకాదశి

అమాదేర్ జ్యోతిషీ అనే గ్రంథం ఈ ఏకాదశిని కామదైకాదశి అని పేర్కొంటూ ఉంది.

ఈనాటి ఏకాదశి ప్రతాచరణం వల్ల అభీష్టములు ఈడేఱుతాయి.

ఆశాధ క్షుప్త అవూవాస్య

దీపత్రుణి

ఇంటిలో వున్న ఇత్తడి దీప స్తంభాలు, కుండెలు అన్నీ పుఢంగా కడుగుతారు. కొయ్యపలకల్ని వేడతో అలికి దాని మీద ముగ్గులు వేడతారు. కుండెలు, దీపస్తంభాలు ఆ పలకం మీద వుంచుతారు. ప్రీతి ముస్తాబై దీపాలు వెలిగించి పసుపు కుంకుమలతో పూజ చేస్తారు. లడ్డులు, మౌరుండలు వైపేర్యం పేడతారు. బ్రాహ్మణికి, ముత్తెదువుకి పెట్టుకుంటారు. సాయంకాలం దీపం వెలిగించి ఇంటి నలుమూలలా చూపిస్తారు.

**కర్మాటుక సంక్రమణం
సంక్రాంతులు తిత్యతిథులు**

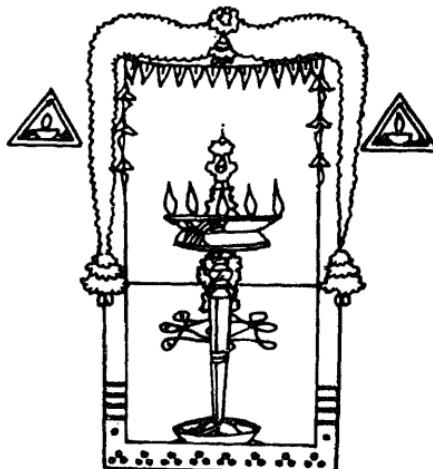
కర్మాటుక సంక్రాంతినాడు వరాహాపూజ ఉపవాసము ఉండాలని హేమాద్రి చెబుతున్నాడు.

సుజన్మావాషి వ్రతం, సంక్రాంతి స్నానవ్రతం మున్నగు వ్రతాలు ఈనాడు చేస్తారని చతుర్వ్యగ్ర చింతామణి.

ఈనాటి నుంచి దక్షిణాయనము. సూర్యుడు దక్షిణామునకు పోతూ ఉంటాడు. దక్షిణాయనము పితృమహామకు అర్పణైనకాలము. ఈ అయినంలో చనిపోయిన పుణ్యాత్మకుడు పితృమహామను పొంది చంద్ర సాయుజ్య మందునని వేదవచనము.

కర్మాటుక సంక్రమణ దక్షిణాయ పుణ్యకాలః

కర్మాటుక సంక్రమణము దక్షిణాయనమునకు ఆరంభము.

బహుముఖప్రజానిధి

సుగ్ంహాతనామధేయులు ఆండ శేషిరిరావుగారు సుప్రసిద్ధ వయోవృద్ధులు. జ్ఞానవృద్ధులు. జన్మస్ఫలము పశ్చిమ గోదావరి : తఱకుతాలూకాలోని ముక్కాముల. వాసస్ఫలము విశాఖపట్టణా జన్మదినము శోభకృన్నామ సంవత్సర భాద్రబహుళ విదిం గురువారవు 10-09-1903 వ తేదీ విద్యారంగ

రాజుమహేంద్రవరము. ఆంధ్రవిశ్వకలాపరిషత్ తొలిజట్టుపట్టభద్రులు. సంస్కృతాంధ్రసాహి వేత్తలు. ఆయుర్వేద శైవ్యవిశారదులు. పత్రికాసంపాదకులు. ప్రముఖ గ్రంథకర్త ప్రసిద్ధవ్యాసకర్తలు. కాకినాడ కాంగ్రెస్ మహాసభలలో కరప్రతములుగా పంచిపెట్టిన భారతిల వ్యాసకర్తలు. (1923). రాజుమహేంద్రవర సారస్వత సమాజమును స్థాపించిన సాహిత్యరాధక (1922).

గుహలక్ష్మి (1929-32), ప్రజామిత్ర (1938-42), అనందవాణి (1945-5 ఆంధ్రవాణి (1952), వేదిక (1970-71), పత్రికల సహసంపాదకులు.

ఆంధ్రభూమి (1933-42), ఆరోగ్యసుధ (1948-52), ఆంధ్రకీర్తి (1978-81) ప్రశ్న స్వయం సంపాదకులు.

వీరి గ్రంథములు త్రివిధము, ఆంధుల కీర్తిచంద్రికలు అచ్చాత్తా : ఆహారవిజ్ఞానమును అందించునపి. ఆరోగ్యవిజ్ఞానమును అందిచునపి.

ఆంధ్రరమణీమణులు మొదటి భాగము 1931, రెండవ భాగము 1933, మూడవ భాగము 1993, ఆంధ్రరాజభక్తులు 1946-51, (అయిదేండ్లలో ఏడు ముద్రణలు), ఆచిద్యమీమణులు మొదటి భాగము 1950, మొత్తము 1995, ఆంధ్రసారస్వత వ్యాసావళి 19 ఆంధ్రవీరయువకులు 1954, హైదరాబాదుచరిత్ర 1956, ఆంధ్రకవుల అద్భుత మహిఃకథలు 1981, ఆంధ్రబాలల వికటకవితావినోదిని 1982. (ఆంధ్రరాజభక్తులు బరంపు విశ్వవిద్యాలయము వారి పైన్॥ పరీక్షకు, ఆంధ్రరమణీమణులు మూడవ భాగ ఆంధ్రవిశ్వకలాపరిషత్ మెట్రిక్యలేషన్కు పార్యగ్రంథములైనవి.)

ఆకుకూరలు1947, కాయుకూరలు1947, దుంపకూరలు1947, తెనె19 ఆవుపాలు1949, వేసవి1949, చనుపాలు1950, వెన్ను-నేయి1950. ఫలజాతులు మొభాగము1951, దంతరక్షణ 1951, నిద్ర 1951, విటమినులు 1951, ఖనిజలవణాలు 19 శిరోజరక్షణ 1951, చర్మరక్షణ 1951, ఫలజాతులు రెండవ భాగము 1952.

వీరి వ్యాసములు బహువిధములు. చారిత్రికములు, సాహిత్యవరము హాస్పిప్ఫానములు, విజ్ఞానప్రదములు, ప్రముఖుల పరిచయములు, స్ఫురితిములు, పండుపరమార్థములు మొదలైనవి. మొత్తము త్రిశతాధికము 315.

తెలుగు సరస్వతికి వీరి తిక్కన నవ్యలు కస్తూరీతిలకము. మహారాష్ట్రపాలక వాజ్ఞాయ సేవ (1950) కర్మార సీరాజనము.